

Maahanmuutto, media ja eduskuntavaalit

Mari Maasilta (toim.)

MAAHANMUUTTO, MEDIA JA EDUSKUNTAVAALIT

Copyright ©2012 Tampere University Press ja tekijä

Myynti

Tiedekirjakauppa TAJU

Kalevantie 5

PL 617

33014 Tampereen yliopisto

puhelin 040 190 9800

fax (03) 3551 7685

taju@uta.fi

www.uta.fi/taju

<http://granum.uta.fi>

Taitto

Maaret Kihlakaski

Kansi

Mikko Reinikka

ISBN 978-951-44-8776-7

Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Tampere 2012

ISBN 978-951-44-8826-9 (pdf)

Sisältö

<i>Mari Maasilta</i>	
1. Johdanto	7
 <i>Mari Maasilta</i>	
2. Perinteinen ja sosiaalinen media ruokkivat toinen toisiaan	23
 <i>Paula Haara</i>	
3. Poliittinen maahanmuuttokeskustelu Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa	52
 <i>Mari Maasilta</i>	
4. Ehdokkaiden maahanmuuttopolitiikkaan liittyvä kampanjointi blogipalveluissa	87
 <i>Susanna Vehmas</i>	
5. Maahanmuuttokirjoittelu sanomalehdissä	116
 <i>Jarkko Wickström ja Mari Maasilta</i>	
6. Maahanmuutto ja vaalit televisiojulkisuudessa	136
7. Epilogi	159
Lähteet	163
Liitteet	172

I.

JOHDANTO

Mari Maasilta

Yhdeksi vuoden 2011 eduskuntavaalien keskeiseksi teemaksi povattiin jo kauan ennen vaalikampanjoiden alkua maahanmuuttoa, sillä julkinen keskustelu maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta näytti vaaleja edeltäneinä vuosina vilkastuneen ja muuttuneen sisällöllisesti uudenlaiseksi. Poliittista keskustelua maahanmuutosta kaipasivat niin poliitikot kuin tutkijatkin. Esimerkiksi Yleisradion haastattelussa niin Kokoomuksen, Sosialidemokraattien kuin Ruotsalaisen kansanpuolueen puoluesihteerit arvioivat, että maahanmuuttokysymykset olisivat yksi tulevien vaalien kolmesta tärkeimmästä vaaliteemasta. He perustelivat visiotaan muun muassa sillä, että ”asia on ihmisille tärkeä” ja ”herättää myös puolueiden sisällä intohimoja”, lisäksi näkyvässä oli ”että puolueiden välillä on kysymyksestä erimielisyyksiä” (Yle.fi 3.5.2010). Tutkijoista maahanmuuttoa vaaliteemaksi ennakoivat muun muassa professori Pentti Arajärvi ja tutkijatohtori Mika Helander, joiden mukaan odotettavissa oli keskustelua ainakin maahanmuuttajien työllistymisestä ja työllistämisestä sekä työntekijäväestön suhtautumisesta työperäiseen maahanmuuttoon. (Helander 2010; Pohjalainen 4.5.2010).

Mitä suomalaisessa yhteiskuntaelämässä ja julkisessa keskustelussa oikeastaan oli tapahtunut? Miksi maahanmuuttoon liittyvät kysymykset oli tarpeen nostaa eduskuntavaalien keskustelun aiheeksi? Suvi Keskinen (2009) ajoittaa suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa tapahtuneen laadullisen muutoksen syksyn 2008 kunnallisvaaleihin ja niitä seuranneisiin kesäkuun 2009 eurovaaleihin. Keskusteluun syntyi tuolloin uusia, osin vastakkaisia asetelmia, jotka ottivat mittaa toisistaan ja kiistelivät toimintalinjoista. Tätä keskustelun muutosta kutsumme tässä tutkimuksessa maahanmuuttokeskustelun politisoitumiseksi¹.

Lokakuun kunnallisvaaleissa 2008 oli päässyt läpi monia perussuomalaisia ehdokkaita, jotka olivat nousseet julkisuuteen nimenomaan maahanmuuttoa vastustavien näkemystensä ansiosta. Uusien kunnanvaltuutettujen joukossa oli muun muassa niin sanottujen ”maahanmuuttokriitikkojen” johtohahmoksi noussut Jussi Halla-aho, joka oli tullut tunnetuksi aktiivisena nettikirjoittajana ja yhtenä Hommafoorumin alullepanijana. Halla-ahon islaminuskoa, maahanmuuton lisääntymistä ja monikulttuurisuuden suosimista arvostelevat blogikirjoitukset saivat Vihreiden naisten liiton tekemään rikoskantelun, jossa epäiltiin Halla-ahoa yllytyksestä vihreiden naisten raiskaukseen ja rasistisiin rikoksiin. Toinen runsaasti julkisuutta ja keskustelua herättänyt aihe vuoden 2008 lopulla oli maahanmuuttoministeri Astrid Thorsin (RKP) esitys uudeksi ulkomaalaislaiksi. Esityksen tarkoitus oli saattaa suomalainen lainsäädäntö EU-direktiivien vaatimalle tasolle, mutta se kohtasi sekä hallintovaliokunnassa että julkisen keskustelun foorumeilla niin suurta vastustusta, että Thors joutui lopulta perääntymään. Esitystä vastaan kerättiin muun muassa nettiadressi, jonka oli allekirjoittanut 28.000 henkilöä. Kritiikin keskiössä näytti olevan

1. Politisoinnissa on kyse uusien mahdollisuuksien (kontingenssin) avaamisesta uudelleentulkinnan avulla. Poliitiikan agendalle tuodaan siis uusia vaihtoehtoja, joista käydään kamppailua yhtäältä haluttujen ratkaisujen saamiseksi ja toisaalta politiikan toimijoiden määrittämiseksi kulloinkin tarkoituksenmukaisella tavalla. Asioita politisoivat ja niillä politikoivat puolueiden ja poliitikkojen lisäksi myös aktivistit ja ylipäätään kaikki, jotka osallistuvat yhteiskunnallisten toimijoiden ja ongelmien määrittelyyn sekä ratkaisuvaihtoehdoista neuvotteluun. (Palonen 1993.)

huoli siitä, että uuden lain myötä Suomi harjoittaisi muita Pohjoismaita vapaamielisempää maahanmuuttopolitiikkaa ja muuttuisi näin turvapaikanhakijoille houkuttelevaksi vaihtoehdoksi.

Toisin kuin valtajulkisuutta pinnallisesti seuraamalla olisi voinut luulla maahanmuuttovastaisuus ei keskittynyt vain perussuomalaisiin, vaan maahanmuuton ja monikulttuurisuuspolitiikan vastustajia löytyi Keskinen (2009) mukaan kaikista suurista puolueista ja lukuisilta eri tahoilta. Helsingin Sanomien maahanmuuttokirjoittelun analyysin perusteella kaikissa puolueissa oli kansanedustajia, jotka kannattivat erilaisten maahantulorajoitusten lisäämistä. Suoranaista ulkomaalaisvastaisuutta esiintyi myös muiden kuin perussuomalaisten keskuudessa. Sitä vastoin suurten puolueiden suvaitsevaisuutta korostavat kansanedustajat eivät vielä syksyllä 2008 aktiivisesti hakeutuneet julkisuuteen. Suvaitsevaista linjaa toivat systemaattisesti esiin vain ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat, kun taas vihreiden rooli oli tässä vaiheessa vähemmän näkyvä Vihreiden naisten liiton tekemää rikoskantelua lukuun ottamatta. Muut puolueet esittivät joko keskenään ristiriitaisia kannanottoja tai välttivät ottamasta asiaan kantaa.

Koska aloite maahanmuuttokeskusteluun oli tullut ns. ”maahanmuuttokriitikoilta” he saivat myös määritellä keskustelun käymisen tavat ja keskeiset kysymykset, jotka muut puolueet melko pitkälti hyväksyivät. Yksi keskeinen väite tässä vaiheessa oli, että maahanmuutosta ei Suomessa voi puhua leimautumatta rasistiksi (Keskinen 2009, 37). Uuteen keskustelukulttuuriin oleellisesti liittynyt piirre onkin ollut sen ongelmallinen suhde rasismiin. Yhtä aikaa ”maahanmuuttokriittisen” keskustelun myötä lisääntyi nimittäin myös huoli rasismin yleistymisestä. Vaikka monen puoluejohtajankin suulla vaadittiin, että maahanmuutosta on voitava esittää myös kärjekkäitä mielipiteitä, esiin alkoi nousta vaatimuksia keskustelun siistimiseksi. Useat tahot reagoivat esimerkiksi Keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajan, Timo Kallin haastattelulausuntoon, jonka mukaan maahanmuutto olisi ”räjähtämässä kasiin”. Esimerkiksi RKP:n puheenjohtaja Stefan Wallin ja Helsingin Sanomien pääkirjoitus tuomitsivat lausunnon type-

räksi. Rajanvetoa rasismiin tehtiin myös ottamalla rikosoikeudelliseen käsittelyyn Halla-ahon blogikirjoitukset, joissa hän käsitteli islamia ja pedofiliaa sekä esitti näkemyksiään somalialaisten kansanluonteesta. Kirjoitusten perusteella Halla-aho epäiltiin uskonrauhan rikkomisesta ja kansanryhmää vastaan kiihotuksesta. (Keskinen 2009, 37–39).

Tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota suomalaiselle maahanmuuttokeskustelulle tyypilliseen piirteeseen, rasismien kieltämiseen. Sekä maahanmuuttokeskustelun käännettä käsitellyt tutkija- ja asiantuntijaseminaari että sen pohjalta julkaistu kirja *En ole rasisti mutta...* (Keskinen, Rastas & Tuori 2009) päättyi useamman puhujan ja kirjoittajan voimin korostamaan suomalaisen maahanmuuttokeskustelun rakenteellisen rasismien tunnuspiirteitä sisältävää luonnetta. Rasismitutkijoiden mukaan rasistisen motiivin olemassaolo ei riitä määrittelemään jotain tekoa tai ilmiötä rasistiseksi, sillä rasismia voi olla tai sitä voi tuottaa myös sellainen toiminta, jota ei ole tarkoitettu rasistiseksi, mutta tähän ei suomalaisessa julkisessa keskustelussa ole riittävästi kiinnitetty huomiota, vaan pikemminkin on keskitytty todistelemaan sitä, mikä kaikki ei ole rasismia. (Rastas 2009, 47.)

Vesa Puuronen muistuttaa, että rasismi ei ole ainoastaan vihamielisyyttä vaan se on myös syrjiviä käytäntöjä instituutioissa ja arkielämässä (Puuronen 2011, 222). Suomalaisessa maahanmuuttokriittisessä keskustelussa puhutaan usein rodun sijaan eroista, uskonnosta tai kulttuurista, ja näin yritetään välttää syytökset rasismista (emt., 34). Rasismi ei kuitenkaan välttämättä perustu rotuun tai etniseen ryhmään, vaan se voi perustua myös uskonnollisten ryhmien tai kulttuurien alasarvotamiseen (*inferiorization*). Puurosen mukaan Suomessa rodullistetaan sosiaalisia ongelmia muun muassa television maahanmuuttokeskusteluissa ja eräiden poliittisten puolueiden ohjelmissa ja käytännöissä. Yhdistämällä esimerkiksi raiskaukset mustiin nuoriin miehiin käännetään selittävä ja syyttävä katse yhteiskunnallisista tekijöistä tai valtaväestön harjoittamasta syrjinnästä vähemmistöihin. Tämä estää näkemästä sosiaalisten ongelmien taustalla olevia rakenteellisia ja poliittisia syitä. (emt., 21.) Vastaavasti eurooppalaisessa rasismikeskustelussa on kiin-

nitetty huomiota maahanmuuttajiin liittyvien sosiaalisten ongelmien kulttuuristamiseen siten, että esimerkiksi lähiöiden levottomuudet selitetään siellä asuvien ihmisten maahanmuuttajataustalla sen sijaan että pohdittaisiin ongelmien taustalla olevia syitä. Kulttuuristamisella korostetaan maahanmuuttajien, erityisesti muslimitaustaisten maahanmuuttajien eroa 'meihin' eurooppalaisiin unohtaen, että puheena olevat lähiösukupolvet ovat usein Euroopassa syntyneitä ja myös kansallisuutensa perusteella eurooppalaisia. (Khiabany & Williamson 2012, 134–147.)

Tutkijat kiinnittivät huomiota myös siihen, että esimerkiksi perussuomalaisten lausunnot ”löperöstä maahanmuuttopolitiikasta” ja erilaisilla sähköisen median foorumeilla käytävä keskustelu oli nimetty julkisuudessa ”maahanmuuttokriittiseksi”, vaikka suurin osa keskustelusta on selkeästi maahanmuuttoon vastustavasti tai kielteisesti suhtautuvaa.² Tutkijoiden mukaan kriittisellä ajattelulla tarkoitetaan yleensä arvostelukykä ja itsestäänselvyyksien kyseenalaistamista sekä kykyä ajatella itsenäisesti ja nähdä ilmiöt laajemmassa kehyksessä, siksi kriittisyyteen liittyy olennaisesti ilmiöiden monimutkaisuuden ymmärtäminen. Kriittiset tutkijat ovat kiinnostuneita yhteiskunnan valtasuhteista, jotka asettavat ihmiset eriarvoisiin asemiin ja avaavat erilaisia toiminnan mahdollisuuksia esimerkiksi sen mukaan luokitellaanko ihmiset suomalaisiksi vai ei-suomalaisiksi. Kaksijakoisuuksien kyseenalaistaminen ja monisyisten tulkintojen rakentaminen on useimpien kriittisten tutkijoiden tavoitteena (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 13). Monisyisyyttä ja asian monimutkaisuuden ymmärtämistä pitäisi edellyttää myös kansalaiskeskustelulta, jos sitä halutaan kutsua kriittiseksi. Nykyisen maahanmuuttokeskustelun nimittäminen ”maahanmuuttokriittiseksi” saa sen kuulostamaan lähtökohdiltaan positiiviselta ja harkitsevalta suhtautumiselta maahanmuuttoon, vaikka keskustelussa esitetään usein hyvinkin jyrkkiä ja kaksijakoisia näkemyksiä. Tässä kirjassa käytämme yleiskäsitettä maahanmuuttokeskus-

2. Tässä suhteessa erityisen merkittävä verkkoyhteisö on ollut Homma-foorumi (<http://cms.hommaforum.org/>), jonka ympärille perussuomalaisten Jussi Hallahon kannattajat ovat ryhmittyneet.

telu, silloin kun puhumme maahanmuuttoon liittyvästä keskustelusta yleensä. Jos tarkoitamme erityisesti *itsensä maahanmuuttokriittiseksi nimennettyä keskustelua*, kirjoitamme sanan sitaatteihin.

Eurooppalaisen monikulttuurisuuden kriisi

Maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvien asenteiden kiristyminen ei ole mikään suomalainen ilmiö, vaan vastaavaa kehitystä on tapahtunut jo 1990-luvun lopulta lähtien monissa muissa Euroopan maissa. Tämä monikulttuurisuuden kriisiksi (Modood 2005), erilaisuuden käsittelyä koskevaksi takaiskuksi (Grillo 2007) tai assimilaatiopolitiikkaan siirtymäksi (Husband 2007) nimetty ilmiö on saanut voimaa erityisesti syyskuun 2001 terrori-iskuista ja sitä Euroopassa seuranneista pommi-iskuista. Myös Tanskan Mohammed-pilakuvista liikkeelle lähteneet mellakat ja tappouhkaukset ovat olleet omiaan kiristämään ilmapiiiriä niin Tanskassa, Hollannissa, Iso-Britanniassa kuin sittemmin myös Ruotsissa ja Suomessa.

Sodanjälkeisessä Euroopassa vallalla ollut monikulttuurisuuspolitiikka korosti vähemmistöjen ja siirtolaisten oikeutta säilyttää omat kulttuuriset, uskonnolliset ja kielelliset erityispiirteensä silloin kun ne eivät ole ristiriidassa valtakulttuurin lainsäädännön kanssa. Myös enemmistöjen vähemmistöihin kohdistama rodullinen, etninen tai kulttuurinen syrjintä on erilaisten monikulttuurisuus- ja suvaitsevaisuuskampanjoiden ja kasvatuksen avulla pyritty kitkemään pois. Tämä lähestymistapa on kuitenkin viime vuosina saanut osakseen entistä enemmän kritiikkiä niin eurooppalaisilta poliitikoilta kuin julkisen keskustelun piiristä. Laajalle levinnyt käsitys on, että laajamittainen siirtolaisuus on johtanut eurooppalaisten valtioiden liialliseen monimuotoisuuteen ja sellaisten yhteisöjen vahvistumiseen, joiden arvot ovat ristiriidassa länsimaisen yhteiskunnan arvojen kanssa ja siten uhkaavat Euroopan yhtenäisyyttä (*social cohesion*). Äärioikeistolaiset

puolueet ja liikkeet ovat menestyneet monissa eurooppalaisissa vaaleissa, mutta uusnationalistiset aatteet ovat viime aikoina saaneet tukea myös vanhojen, vallassaolevien puolueiden piiristä. Tästä osoituksena ovat esimerkiksi Saksan ja Iso-Britannian valtiojohtajien kansainvälistä huomiota saaneet puheet, joissa monikulttuurisuuspolitiikan on todettu epäonnistuneen³. Jopa sellaisissa maissa kuin Tanska ja Hollanti, jotka ovat toisen maailmansodan jälkeen harjoittaneet varsin edistyksellistä siirtolais- ja monikulttuurisuuspolitiikkaa, on kovennettu äänenpainoja ja vaadittu, että siirtolaisten on sitouduttava entistä selkeämmin eurooppalaisiin arvoihin. Keskusteluilmapiirin muutos on näkynyt niin poliittisten ja uskonnollisten johtajien puheissa, poliittisissa kannanotoissa ja puolueohjelmissä kuin akateemisissa ja ns. tavallisten ihmisten käymissä keskusteluissa. (Mattelart 2011; Grillo 2007, 981; Husband 2007.)

Maahanmuutto ja monikulttuurisuus mediatutkimuksessa

Syitä julkisen keskustelun muuttumiseen voidaan hakea paitsi poliittisen ilmapiirin muuttumisesta myös journalismin ja julkisuuden tavoista käsitellä maahanmuuttoa ja monikulttuurisuuteen liittyviä aiheita. Tässä kirjassa maahanmuuttoa liittyvää poliittista keskustelua tarkastellaan viimeisten vuosikymmenten aikana virinneen aiheita käsittelevän suomalaisen ja eurooppalaisen mediatutkimuksen valossa.

Suomessa kiinnostus maahanmuuton, etnisyyden ja median suhteiden tutkimukseen virisi suhteellisen myöhään, vasta 90-luvun loppupuolella. Systemaattisimmin etnisyyteen, rasismiin ja mediaan liittyviä kysymyksiä on käsitelty Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikön (nykyinen COMET-tutkimuskeskus) ja Svenska social- och kommunalhögskolanin tutkimushankkeissa, joissa lähes kymmenen vuoden ajan seurattiin vuosittaisten monitorointien avulla

3. Esimerkiksi YLE TV 2 Ajankohtainen kakkonen 16.11.2010.

sanomalehtien ja television uutis- ja ajankohtaisohjelmien etnisyyttä ja rasismia käsitteleviä sisältöjä (Raittila & Vehmas 2005; Vehmas 2005; Raittila 2002; Raittila & Kuttilainen 2000). Lisäksi tapaustutkimuksissa analysoitiin nuortenlehtiä (Markkanen 2003), internetin rasistisia sivustoja (Pekkinen 2005b), radio- ja tv-ohjelmia (Roos 2006), islamin esittämistä mediassa (Maasilta, Rahkonen ja Raittila 2008) ja työperäisen maahanmuuton käsittelyä suomalaisissa tiedotusvälineissä (Simola 2008). Seurannan perusteella suomalaisen journalismin tapa käsitellä maahanmuuttoon liittyviä aiheita oli pääosin korrekti: avointa rasismia esiintyi varsinaisissa journalistisissa teksteissä hyvin vähän, myöskään halventavia nimityksiä etnisistä vähemmistöistä ei juuri käytetty, ja jos niitä esiintyi, ne tulivat tutkimusten mukaan esiin lähinnä yleisön-osastokirjoituksissa. Kaiken kaikkiaan journalismin luoma kuva maahanmuuttajista oli hyväksyvämpi kuin mielipidetutkimusten antama kuva suomalaisten asenteista maahanmuuttajia kohtaan. Journalismissa oli kuitenkin havaittavissa useita rakenteellisia vinoutumia, jotka ovat olleet omiaan synnyttämään negatiivista käsitystä maahanmuutosta ja maahanmuuttajista. Viime vuosina maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvässä mediatutkimuksessa on tehty uusia avauksia kohti etnografista vastaanottotutkimusta ja transnationaalisuuden tutkimusta, joissa päähuomio on sekä siirtolaisten että valtaväestön mediasisällöistä esittämistä tulkinnoista ja median merkityksestä heidän arjessaan (Maasilta 2010; Nikunen 2008; 2010). Näiden tutkimusten mukaan siirtolaiset eivät välttämättä tunnista itseään valtaväestön heistä tekevästä mediaesityksistä, mikä on osaltaan vaikuttamassa heidän marginalisoitumiseensa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Raittila (2009) nostaa esiin erityisesti kolme journalismiin 2000-luvun alkuvuosina liittynyttä piirrettä, jotka ovat olleet vaikuttamassa nykyiseen maahanmuuttoon liittyvän keskusteluilmapiiirin kiristymiseen. Ensinnäkin, rasistisia ja vierasvihaisia ryhmiä ei juuri päästetty esittelemään näkemyksiään suomalaisessa valtajulkisuudessa, mikä on voinut synnyttää suuren yleisön keskuudessa käsityksen, että tällaisia ryhmiä tai rasistisia ja maahanmuuttovastaisia asenteita ei Suomessa

todellisuudessa olisikaan. (Raittila 2009, 69.) Koska maahanmuuttoon avoimen kielteisesti suhtautuvilla tahoilla ei ollut asiaa valtajulkisuuteen, nämä ryhmät joutuivat etsimään vertaistensa seuraa lähinnä internetin välityksellä. Milla Hannula esittääkin maahanmuuttokritiikin historiaa käsittelevässä pamfletissaan, että yksi syy siihen, että nykyiset ”maahanmuuttokriitikot” ovat aktivoituneet nimenomaan internetin foorumeilla, on, että heidän mielestään perinteinen uutismedia, sanomalehdet ja televisio, ovat vaienneet maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista eivätkä salli aiheesta käytävää keskustelua (Hannula 2011, 53). Samanlaisiin perusteluihin törmäsi myös Pekkinen netin vierasvaihaisia keskusteluja tutkiessaan (Pekkinen 2005a, 40).

Toinen 2000-luvun alkupuolen journalismiin liittyvä piirre oli Raittilan mukaan poliitikkojen näkymättömyys maahanmuutosta ja etnisestä syrjinnästä käytävässä keskustelussa. Journalismiin liittyväenä heikkoutena voidaan pitää sitä, että poliitikkojen sallittiin ikään kuin pelata kaksilla korteilla: yksittäisissä ongelmatilanteissa poliitikot saattoivat esittää hyvinkin jyrkkiä mielipiteitä maahanmuuton rajoittamisen puolesta, mutta puhua silti yleisellä tasolla maahanmuuton puolesta. Journalismissa tätä ristiriitaa ei kuitenkaan aktiivisesti tuotu esiin eikä siihen vaadittu poliitikoilta selityksiä. Syy siihen, että poliitikot välttelivät ottamasta kantaa maahanmuuttokysymykseen on todennäköisesti ollut se, että kaikkien puolueiden jäsenistössä on sekä maahanmuuton vastustajia että kannattajia, eikä kumpikaan ole haluttu suututtaa. (Raittila 2009, 70.)

Kolmanneksi Raittila kiinnittää huomiota siihen, kuinka maahanmuuttajat itse eivät aktiivisina toimijoina ole päässeet näkyviin julkisuudessa. Silloin kun maahanmuuttajia journalismissa on käsitelty, he ovat useimmiten olleet mukana juttujen kohteina tai niin, että toiset, esimerkiksi kantasuomalaiset virkamiehet, puhuvat heidän puolestaan. Lisäksi jutut ovat tavallaan ”yksiäänisiä”, niin että maahanmuuttajat ja valtaväestön edustajat esiintyvät useimmiten eri jutuissa ainoina puhujina siten, että heidän välilleen ei synny luonnollista dialogia. Dialogisessa jutussa haastateltavat pannaan ikään kuin keskustelemaan

keskenään eli heiltä kysytään mielipidettä samasta asiasta ja mahdollisesti vielä pyydetään kommentoimaan toinen toistensa mielipiteitä. Tällaisia juttuja ei journalismissa kuitenkaan juuri ole näkynyt. (Raittila 2009, 70.)

Karina Horsti (2005: 2009) puolestaan on kiinnittänyt huomiota eurooppalaisen ja suomalaisen journalismin tapaan jakaa maahanmuuttajia ”laillisiin” ja ”laittomiin” maahantulijoihin, joka osaltaan on vaikuttanut mielipideilmaston polarisoitumiseen myös Suomessa. Yhtäältä journalismissa on tuotu esiin Eurooppaan tulvivien ”laittomien” turvapaikanhakijoiden muodostamaa uhkaa ja toisaalta taas ”todellisten” konfliktien ja sotien uhreja. Ensiksi mainittuihin, ilman asianmukaisia papereita maahan tuleviin turvapaikanhakijoihin liitetään monenlaisia syytöksiä rikollisuudesta, taudeista ja huijauksesta. Tähän ns. uhkakehykseen kuuluu myös journalismin hallinnollisia äänenpainoja toistava puhetapa, joka korostaa Euroopan ulkorajojen suojelua niiden takaa tulevaa siirtolaistulvaa vastaan. Journalismin uhrikehys puolestaan tuo esiin humanitaaristen syiden takia kotimaastaan lähteneiden maahanmuuttajien asemaa. Heidän kohdallaan ”laittomuuden” ongelmaa ei synny, koska Suomessa ja muissa pohjoismaissa humanitaarisista syistä saapuvat maahanmuuttajat kuuluvat useimmiten ns. kiintiöpakolaisiin, joille UNHCR on jo ennen maahan tuloa varmistanut oikeutuksen turvapaikkaan. Horstin mukaan kiintiöpakolaiset asettuvat helpommin journalismin uhrikehykseen, koska he ovat ikään kuin passiivisia avun vastaanottajia, kun taas turvapaikanhakijan on täytynyt osoittaa melkoisesti aktiivisuutta ja aloitteellisuutta Suomeen saapuakseen. Tähän aloitteellisuuteen liitetään journalismissa puolestaan monenlaisia väärinkäytöksiä ja laittomuuksia tuomatta kuitenkaan esiin sitä, että turvapaikanhakijat ovat lähtöisin sellaisista maista ja olosuhteista, missä virallisten asiakirjojen hankinta ei useinkaan ole mahdollista. Uhkakehys on 1990-luvulta lähtien ollut journalismissa selvästi hallitseva lähestymistapa, joka on osaltaan ollut luomassa käsitystä turvapaikanhakijoista huijareina ja rikollisina. (Horsti 2009, 77–78.)

Sosiaalinen media ja maahanmuuttokeskustelu

Vuoden 2011 eduskuntavaaleihin liittyi odotuksia myös internetin ja erityisesti sosiaalisen median roolin korostumisesta sekä poliittisissa kansalaiskeskusteluissa että vaalikampanjoinnissa. Internet on viimeisten vuosikymmenten aikana mullistanut median rakenteellisen kehityksen ja siitä on tullut journalismin keskeinen julkaisuareena, jonka rajapinta verkon muihin sisältöihin on hämärtynyt. Tämä näkyy myös maahanmuuttoa käsittelevässä kirjoittelussa, sillä lehdet ja mediayritysten verkkojulkaisut lainaavat ja viittaavat yhä useammin blogeihin ja sosiaalisen median sisältöihin, joissa maahanmuuttoon liittyviä aiheita käsitellään, ja vastaavasti journalistien maahanmuuttoa koskevat argumentit poimitaan usein verkkokeskustelujen aiheeksi. (Raittila 2009, 71–72.) Ulkoministeri Alexander Stubbin maahanmuuttokeskustelun yksipuolisuutta koskeva haastattelulausunto maaliskuussa 2010 on hyvä esimerkki siitä, kuinka keskeinen julkaisuareena internet journalismissa nykyisin on. Helsingin Sanomien nettilehdessä julkaistu haastattelu keräsi vajaassa viikossa noin tuhat kommenttia. Lisäksi haastattelun synnyttämää keskustelua oli samassa ajassa käynyt lukemassa yli 42 000 lukijaa (Helsingin Sanomat 19.3.2010; 28.3.2010).

Internetin ansiosta Suomessa onkin ehkä aiemmin ollut kahdenlaista julkisuutta suhteessa rasismiin: yhtäältä korrekti, suvaitsevaisuutta puolustava valtamedia, toisaalta rasististen ryhmien ennakkoluuloja ja vihaa uhkuvat verkkosivustot ja keskustelupalstat. Raittila ennakoi kuitenkin jo vuonna 2009, että valtamedian asenne olisi muuttumassa ja sen myötä sanomalehdistö ja televisio antaisivat palstoillaan ja keskusteluohjelmissaan tilaa myös maahanmuuttoa vastustavien pienryhmien aktivisteille (Raittila 2009, 71–73). Tämän selvittäminen on ollut yksi tämän tutkimuksen tehtävistä.

Myös puolueet ja eduskuntaehdokkaat pyrkivät vaikuttamaan äänestäjiin entistä enemmän sosiaalisen median kautta. Ns. vaalirahakohun myötä sekä puolueiden että yksittäisten ehdokkaiden käytettä-

vissä on nykyisin entistä vähemmän rahaa perinteisen median kautta toteutettavaan vaalikampanjoihin. Tämän vuoksi entistä useammat eduskuntavaaliehdokkaat ottivat vaalien alla kantaa yhteiskunnallisiin asioihin ja pitivät yhteyttä äänestäjiinsä esimerkiksi blogien, Facebookin ja Twitterin välityksellä. Kiinnostavaa oli siis nähdä, miten maahanmuuttoasioihin liittyvä poliittinen keskustelu asemoituu suhteessa tähän kampanjamuotoon.

Tutkimuskysymykset ja tutkimusaineistot

Tässä kirjassa selvitetään maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvää keskustelua eduskuntavaaleihin liittyvässä kontekstissa ja esitään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Minkälaiset maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvät teemat ja aiheet nousivat julkiseen keskusteluun vuoden 2011 eduskuntavaalien yhteydessä? Mitkä puolueet ja poliitikot osallistuivat maahanmuutosta käytävään keskusteluun ja minkälaisia avauksia ne aiheeseen liittyen tekivät? Mitkä muut tahot olivat aktiivisia ja aloitteellisia maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta käytävässä keskustelussa? Minkälaisin perustein maahanmuuttoa julkisuudessa puollettiin ja vastustettiin?
2. Miten maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvän keskusteluilmapiirin kiristyminen näkyi vaalikampanjoinnissa? Syntyikö keskustelijoiden välille uusia rajalinjoja tai yhteenliittymiä?
3. Minkälaista vastakaikua poliitikkojen keskustelunavaukset saivat julkisessa keskustelussa? Miten aiheita käsiteltiin valtamediassa ja minkälaista jatkokeskustelua aiheet saivat yleisönosastoissa ja internetin keskustelupalstoilla? Minkälaista vuoropuhelua syntyi poliitikkojen ja äänestäjien välille maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvissä kysymyksissä?

4. Miten maahanmuuttoon liittyvät aiheet ja teemat liikkuvat perinteisen ja sosiaalisen median välillä? Minkälaisia aihe- ja keskusteluimpulsseja sosiaalisen median foorumit antavat perinteiselle journalistiselle medialle? Entä miten sosiaalinen media reagoi valtamediassa esiin nostettuihin aiheisiin?

Tutkimuskysymykset liittyvät yhteiskunnalliseen osallistumiseen nykyisessä poliittisessa mediakulttuurissa ja tuottavat näin osaltaan tietoa suomalaisen yhteiskunnan ja demokratian nykytilasta. Tarkastelemme muun muassa sitä, miten sosiaalinen media pystyy vastaamaan sille asetettuun demokratiahaasteeseen suomalaisen äänestäjän näkökulmasta? Entä pääsevätkö vähemmistöjen edustajat mukaan poliittiseen maahanmuuttokeskusteluun ja mitä annettavaa heillä sille on?

Tutkimusaineisto kerättiin sekä sanomalehdistä, televisiosta että internetin sosiaalisen median palveluista. Sanomalehtiaineisto koostuu Helsingin Sanomissa ja Turun Sanomissa 1.11.2010–30.4.2011 välisenä aikana julkaistuista maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta käsittelevistä jutuista. Vastaavalta ajanjaksolta kerättiin television uutis- ja ajankohtaisohjelmista sekä vaaliohjelmista maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvät aineistot YLE1:n, YLE2:n, MTV3:n ja Nelosen kanavilta. Keskustelupalsta-aineisto kerättiin Helsingin Sanomien internetissä toimivilta kotimaan uutisten ja politiikan uutisten keskustelupalstoilta samalta jaksolta kuin sanomalehtiaineisto eli marraskuun 2010 alusta huhtikuun 2011 loppuun. Muut sosiaalisen median aineistot kerättiin alustavan seurannan perusteella Uuden Suomen Puheenvuoro -blogipalvelusta sekä Meltwater Buzz-palvelua⁴ hyväksikäyttäen.

Aineistoa kerätessämme emme tehneet selkeää rajausta poliittisen, suoraan vaaleihin liittyvän maahanmuuttokeskustelun, ja muun maahanmuuttokeskustelun välillä, vaan tulkitsimme kaikkien julkisuudessa käsiteltävien maahanmuuttoon liittyvien juttujen ja ohjelmien

4. Meltwater Buzz on työkalu, jolla voi seurata ja analysoida sosiaalista mediaa, kuten verkkouutisten kommentteja, blogeja, keskustelupalstoja, Wikipediaa ja Twitteriä (<http://buzz.meltwater.com/products/buzz/>).

osallistuvan omalla tavallaan poliittiseen keskusteluun. Vaikka uutinen ulkomaalaistaustaisen henkilön tekemästä rikoksesta julkaistaankin sanomalehden kotimaan uutissivulla erillään poliittisista uutisista, se osaltaan osallistuu siihen neuvotteluun, mitä toisaalla käydään ulkomaalaistaustaisten rikollisten karkottamista koskevasta lainsäädännöstä. Tämä näkyy esimerkiksi siten, että näkyvästi uutisoitujen rikosten jälkeen on julkisuuden eri areenoilla nähtävissä sellaisten puheenvuorojen lisääntyminen, joissa vaaditaan ulkomaalaistaustaisten rikollisten karkottamista. Samoin vuoden pakolaisnaisen henkilöhaastattelu on mukana luomassa käsitystä siitä, miten maahanmuuttajanaisten⁵ kotoutuksessa on onnistuttu ja miten sitä pitäisi kehittää. Tarkempi kuvaus osatutkimuksissa käytetyistä aineistoista, menetelmistä ja niihin liittyvistä valinnoista on kirjan lopussa liitteenä 1.

Kirjan rakenne

Kirjan kolme seuraavaa lukua käsittelevät perinteisen ja sosiaalisen median aineistojen yhteen kietoutumista maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvien aiheiden yhteydessä. Mari Maasilta tarkastelee toisessa luvussa *spreadabilityn* (Jenkins 2009) ja intermediaalisen kierron (Lehtonen 1999) käsitteisiin nojaten sitä, miten maahanmuuttoon liittyvät uutis- ja keskustelunaiheet liikkuvat perinteisen ja sosiaalisen median välillä ja minkälaisia uusia merkityksiä tässä kierrossa mediasisältöihin rakentuu. Erilaisten tapaustutkimusten kautta tarkastellaan sitä, minkälaisia aiheita ja keskusteluja sosiaalisesta mediasta nousee perinteisen median uutisiksi ja miten perinteisen median esiin nostamat aiheet jatkavat elämäänsä sosiaalisen median

5. Puhuminen ”maahanmuuttajista yleensä” luo Huttusen (2004, 135–139) mukaan kuvan kasvottomasta ryhmästä, jossa yksilölliset maahantulon ja maassaolon syyt on häivytetty. Tästä huolimatta termiä ”maahanmuuttaja” käytetään tässä tutkimuksessa viittaamaan muualta Suomeen tulleisiin erittelemättä tulosyytä, jotta sanomalehdissä ilmennyttä maahanmuuttokeskustelua voitaisiin kuvata jollain tavoin.

verkostoissa ja palaavat mahdollisesti uudessa muodossa perinteisen median palstoille ja lähetyksiin.

Paula Haara analysoi kolmannessa luvussa Helsingin Sanomien kotimaan ja politiikan uutisten verkkokeskustelupalstoilla esitettyjä maahanmuuttoa koskevia väittämiä laadullisen sisällönanalyysin ja argumentaatioanalyysin keinoin. Luvussa analysoidaan myös keskustelun yhteneväisyyksiä kahden ”maahanmuuttokriittisenä” tunnetun puolueen ohjelmien kanssa.

Neljännessä luvussa tarkastelun kohteena ovat kansanedustaja-ehdokkaiden vaaliblogit ja niistä käytävä keskustelu. Mari Maasilta analysoi viiden kansanedustajan maahanmuuttokysymyksiin liittyvää kampanjointia blogipalveluissa. Huomiota kiinnitetään erityisesti kampanjoinnin dialogisuuteen eli blogipalvelun mahdollistamaan ehdokkaiden ja kansalaisten kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen.

Kirjan viidennessä ja kuudennessa luvussa keskitytään maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta käsitteleviin aiheisiin perinteisessä mediassa eli sanomalehdissä ja televisiossa vaaleja edeltävänä aikana. Kirjoittajat analysoivat sitä, mistä aiheista ja maahanmuuttajaryhmistä poliittisessa maahanmuuttokeskustelussa puhuttiin, ketkä jutuissa puhuivat ja toimivat sekä ketkä jäivät vähemmälle huomiolle. Susanna Vehmas tarkastelee Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien maahanmuuttoon liittyvien juttujen keskeisiä teemoja marraskuun 2010 ja huhtikuun 2011 välisellä ajanjaksolla. Analyysi perustuu määrälliseen sisällönerittelyyn samaan tapaan kuin Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikön ja Svenska social- och kommunalhögskolanin Etnisten suhteiden tutkimuskeskuksen (CEREN) vuosina 1998–2008 toteuttamassa *Rasismi ja etnisyyt mediassa* -hankkeessa⁶. Samantyyppiseen analyysiin päädyttiin, jotta saataisiin vertailuaineistoa siitä, miten yleiskuva maahanmuuttoa, monikulttuurisuutta, etnisyyttä ja rasismia käsittelevien juttujen aiheista, teemoista ja jutuissa esiintyvistä

6 Luettelo Rasismi ja etninen syrjintä mediassa -hankkeen julkaisuista löytyy osoitteesta http://www.uta.fi/cmt/tutkimus/comet/tutkimus/paattyneet_projektit/rasismi.html.

toimijoista on muuttunut ja kehittynyt viimeisten reilun kymmenen vuoden aikana.

Jarkko Wickströmin ja Mari Maasillan kirjoittamassa luvussa tarkastellaan Suomen neljän päätelevisiokanavan maahanmuuttoon liittyviä ajankohtaisaineistoja. Kuten sanomalehtiä, myös televisiotarjontaa seurattiin puolen vuoden ajan ennen ja välittömästi vaalien jälkeen. Seurantajaksolla merkittävän osan ajankohtaisohjelmista muodostivat vaaleihin liittyvät keskusteluohjelmat ja varsinaiset vaaliväittelyt, joihin kiinnitettiin erityistä huomiota. Laadulliseen sisällönanalyysiin ja kulttuuriseen merkitysanalyysiin (Pietilä 1995) perustuvassa tarkastelussa huomiota saavat myös televisiolle ominaiset visuaaliset esittämistavat ja niiden merkitys ohjelmista syntyville tulkinnoille.

* * *

Kirja perustuu Tampereen yliopiston Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskuksessa (COMET) toteutettuun *Maahanmuuttoa koskeva poliittinen keskustelu vuoden 2011 eduskuntavaalien alla* -hankkeeseen, jonka rahoitti Helsingin Sanomain Säätiö. Susanna Vehmas vastasi sanomalehtiaineiston keruusta ja toteutti sen määrällisen analyysin. Paula Haara keräsi internetin keskustelupalstoihin liittyvät aineistot ja toteutti niiden laadullisen sisällönanalyysin Aino Holman avustuksella. Televisioaineiston keräsi ja analysoi opiskelija Jarkko Wickström. Sanomalehti- ja sosiaalisen median aineistojen keruuseen osallistuivat myös opiskelijat Laura Karlin ja Mirva Helenius osana tiedotusopin metodologia-kurssiaan sekä siviilipalvelusmies Pekka Köykkä. Mari Maasilta vastasi tutkimuksen kokonaisuudesta. Kirjan käsikirjoitusta ovat kommentoineet sen eri vaiheissa Elina Noppari, Reeta Pöyhkäri ja Pentti Raittila sekä COMET-tutkimuskeskuksen Kansalaisuus, toimijuus, tekijyys -tutkijaryhmä. Kiitokset myös nimettömälle refereelle, jonka kommentit hyödyttivät suuresti lopullisen käsikirjoituksen muotoilussa. ✉

2.

PERINTEINEN JA SOSIAALINEN MEDIA RUOKKIVAT TOINEN TOISIAAN

Mari Maasilta

Tutkimushankkeemme yhtenä tarkoituksena oli selvittää sitä, miten sosiaalisen median sisällöt ovat vaikuttaneet perinteisessä mediassa käytyyn maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvään keskusteluun ja toisaalta miten perinteisen median sisällöt vuorostaan linkittyvät sosiaalisen median sisältöihin¹. Näkökulma on tärkeä, koska koko nykyisen ”maahanmuuttokriittisen” keskustelun voidaan katsoa saaneen alkunsa internetin sosiaalisen median keskusteluista, mutta perinteisen ja sosiaalisen median vuorovaikutusta tapahtuu maahanmuutto- ja monikulttuurisuuskeskusteluissa toki muutoinkin.

-
1. Perinteisellä medialla tarkoitan tässä artikkelissa sekä painettuja sanomalehtiä ja perinteisiä TV-kanavia että niiden internetissä toimivia verkkosivuja. Sosiaalisen median toistaiseksi melko hajanainen käsite pitää sisällään ainakin sisällön luomisen ja julkaisemisen (blogit, wikit ja podcasting), sisällön jakamisen (You Tube, Flickr), verkostoitumis- ja yhteisöpalvelut (Facebook, LinkedIn, IRC-Galleria), yhteistuotannot (Wikipedia), virtuaalimaailmat (Habbo, Second Life) ja niiden liitännäiset (Lietsala & Sirkkunen 2008, 26). Edellä mainittujen lisäksi luen sosiaaliseen mediaan tässä tutkimuksessa myös internetissä toimivat keskustelupalstat.

Lähestyn perinteisen ja sosiaalisen median vuorovaikutusta intermediaalisuuden (Lehtonen 1999) ja *spreadabilityn*² (Jenkins 2009) käsitteiden kautta. Niiden avulla pyrin kuvaamaan sitä, kuinka verkkokulttuuri helpottaa ja edistää sisältöjen jakamista ja, kuinka aiheet ja sisällöt siirtyvät välineestä toiseen ja saavat aikaan uusia mediareaktioita ja toimintaa. Luvussa käsiteltävät tapaukset olen poiminut seuraamalla maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta käytävää keskustelua television suomenkielisten kanavien uutis- ja ajankohtaisohjelmissa, Helsingin Sanomissa sekä lukuisilla sosiaalisen median foorumeilla.³ Käsitelen aluksi Astrid Thors-vihasivuston ja Jussi Halla-ahon blogikirjoitusten aikaansaamia reaktioita valtamediassa. Sen jälkeen siirryn tarkastelemaan kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen medialausunnoista seurannutta kohua, jota voidaan pitää esimerkkinä sosiaalisen median potentiaalista kierrättää ja uudelleen tulkita mediasisältöjä. Lopuksi nostan esiin yhden sosiaalisen median kautta organisoituneen vastakampanjan, jonka avulla pyrittiin taistelemaan lisääntyntä vihapuhetta vastaan. Ns. kukkahattutätikampanjat saivat alkunsa sosiaalisen median sivustoilta, mutta päättyivät uutisiksi myös valtamediaan ja sitä kautta jälleen verkon kommentoitaviksi.

Aiemman tutkimuksen mukaan perinteinen ja sosiaalinen media toimivat monimuotoisessa vuorovaikutuksessa toisiinsa, joskin sosiaalinen media toimii monilta osin myös itsenäisesti. Yhtäältä uutismedia hyödyntää internetiä ja sosiaalista mediaa tiedonhankinnassaan etsiessään aiheita ja haastateltavia juttuihinsa (Nikunen 2011, 71–75; Matikainen 2009), toisaalta se myös tuottaa itselleen sisältöjä nostamalla verkkokeskusteluja, blogeja ja lukijoiden tekemiä videoita uutisiksi ja sitä kautta suuren yleisön tietoisuuteen (Heinonen & Domingo 2009, 68).

2. Mikko Villi on suomentanut Jenkinsin *spreadable media* -käsitteen 'levitettäväksi mediaksi' (Villi 2011).
3. Systemaattisesti seurattuja foorumeita olivat Helsingin Sanomien ja Hämeen Sanomien nettikeskustelupalstat, Uuden Suomen Puheenvuoro-blogisivusto, maahanmuuttajataustaisten kansanedustajaehdokkaiden Facebook-sivustot ja blogit sekä adressit.com. Aiheen mukaan seurattiin lisäksi satunnaisesti hyvinkin laajaa joukkoa muita verkkoyhteisöjä ja sivustoja.

Kaarina Nikusen (2011) tutkimuksen mukaan suomalaiset toimittajat seuraavat ja hyödyntävät sosiaalista mediaa ja lisääntyneitä vuorovaikutusmahdollisuuksia yleisön kanssa monella tavalla jutunteossaan. Kaikki sosiaalisen median palvelut eivät kuitenkaan ole yhtä käyttökelpoisia journalistiselle työlle. Erityisesti keskustelupalstat herättävät toimittajissa ristiriitaisia tunteita. Vaikka ainakin oman lehden keskustelupalstoja seurataan velvollisuudentuntoisesti, niitä pidetään ikään kuin kaatopaikkoina, joilla ihmiset vain purkavat pahaa oloaan ja lietsovat riitoja. Varsinaista hyötyä uutistyyölle niistä ei koettu saatavan. Kokemukset keskustelupalstoista olivat siinä määrin kielteisiä, että Nikusen haastattelemat toimittajat eivät olleet innokkaita ottamaan niissä esitettyjä näkökulmia vakavasti. Keskustelupalstojen kärkkään kielenkäytön pelättiin myös leviävän muuhun mediaan, esimerkiksi toimittajien kolumneihin, joissa haetaan entistä purevampia ilmaisuja. Hyödyllisempänä toimittajat pitivät yhteisöpalveluja, kuten Facebookia ja Twitteriä, joiden välityksellä he luovat kontakteja ja seuraavat poliitikkojen ja päättäjien päiväohjelmaa, mietteitä ja avauksia. (Nikunen 2011, 71–75.)

Perinteinen media voi myös kokea sosiaalisen median kilpailijanaan, sillä osallistuvassa mediakulttuurissa yleisöt eivät enää ole riippuvaisia vain perinteisen median tuottamista sisällöistä vaan voivat itse tuottaa, vaihtaa ja kierrättää niitä omien sosiaalisen median verkostojensa kautta (Couldry 2009, 438). Perinteisen median tuottamat sisällöt joutuvat sosiaalisen median verkostoissa uudelleen arvioinnin kohteeksi, kun niitä kierrätetään, arvioidaan, ja niistä tuotetaan yhä uusia tulkintoja uusille foorumeille. Jenkins käyttää tästä ilmiöstä nimitystä *spreadable media* (Jenkins 2009). Käsitteen avulla korostetaan sitä, että kysymys ei ole vain saman tuotteen tai sisältöjen siirtämisestä uusille foorumille vaan siitä, että kierrätyksessä tuotteet ja sisällöt saavat uusia merkityksiä ja käyttöarvoja kun ne siirretään uuteen kontekstiin. Perinteisen ja sosiaalisen median vuorovaikutuksessa on siis kyse molemminpuolisesta hyötysuhteesta; kun perinteisen median sisältöjä kulutetaan myös verkossa, niiden elinkaari moninkertaistuu

kierrätyksen, siteerausten ja muiden uusien käyttötapojen ansiosta. (Jenkins 2009.)

Yleisön aktiivinen osallistuminen median sisällöntuotantoon ei ole yltänyt uutistoimintaan samalla tavoin kuin muihin mediasisältyihin, sillä tavalliset ihmiset edelleen lähinnä kuluttavat uutisia tai parhaimmillaankin antavat toimittajille raakamateriaalia varsinaiseen jutuntekoon sen sijaan että he suoraan tuottaisivat niitä (Hujanen & Pietikäinen 2004; Timonen 2004). Syynä tähän on ollut se, että perinteinen uutismedia ei aina ole ollut valmis hyväksymään yleisöjen tuottamia sisältöjä omiin välineisiinsä. Riskinä on pidetty esimerkiksi sitä, että yleisön tuottamat epäammattimaiset tai tarkistamattomia tietoja välittävät sisällöt vaarantavat välineen vakiintuneen, hyvämaineisen brändin (Hermida & Thurman 2008).

Sosiaalisen median poliittinen potentiaali tulee kuitenkin esiin esimerkiksi ns. reflektiivisessä kansalaisvalvonnassa, jolla tarkoitetaan kansalaisjärjestöjen, -verkostojen, -organisaatioiden ja yksittäisten ihmisten harjoittamaa kansalaisvalvontaa silloin kun ne oman harkintansa pohjalta julkistavat tai välittävät verkossa aineistoja, joiden toivotaan vaikuttavan julkiseen keskusteluun ja ihmisten mielipiteisiin (Häyhtiö ja Rinne 2008). Sosiaalisen median foorumeilta on jo Suomessakin noussut valtamedian tietoisuuteen myös sekä aktivistiverkostojen että yksityisten kansalaisten esiin nostamia aiheita, jotka olisivat ehkä muuten jääneet huomaamatta. Tunnettu on esimerkiksi vuoden 2006 itsenäisyysparaatissa Jyväskylässä tapahtunut onnettomuus, jossa sotaveteraani kävelee panssarivaunun alle ja menehtyy. Puolustusvoimat ei lähettänyt medialle tiedotetta tapahtuneesta, mutta uutinen tapahtumasta levisi You Tubeen ladatun videon kautta perinteiseen mediaan (Lietsala ja Sirkkunen 2008, 70–71).

Verkon vihapuheet nousevat uutisiksi

Sosiaalisen median kautta leviävä vihapuhe ja henkilöihin kohdistuvat uhkailut alkoivat lisääntyä suomalaisessa yhteiskunnassa 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen loppua kohti tultaessa. Uhkailujen kohteeksi eivät ole joutuneet pelkästään maahanmuuttajataustaiset henkilöt vaan myös aiheen parissa työskentelevät poliitikot, virkamiehet ja tutkijat. Häirintää ja uhkailua ei kuitenkaan aiemmin ole aina tuotu julkisuuteen, osittain sen vuoksi, että häiriköt nimenomaan tavoittelevat julkisuutta. (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 14) Tässä tapahtui kuitenkin selkeä muutos eduskuntavaaleja edeltävässä julkisuudessa, sillä vihapuheen lisääntyminen ja erilaiset henkilöihin kohdistuvat uhkailut olivat sekä seurantajakson yksi maahanmuuttoon liittyvistä keskeisistä uutisaiheista että sosiaalisen median keskustelunaiheista.

Vihapuheen ja uhkailun uutisointi ja siitä keskustelu ilmentää nykyiselle mediakulttuurille ominaista intermediaalista kiertoa. Intermediaalisuutta on määritelty viestintävälineiden väliseksi intertekstuaalisuudeksi, jossa tekstien merkitykset laajenevat ja kehittyvät välineestä toiseen siirryttäessä. Eri välineissä julkaistuja tekstejä luetaan siis aina väistämättä suhteessa toisiin teksteihin ja siihen tekstuaaliseen tietämykseen, mitä lukijalla on hallussaan. (Lehtonen 1999, 10.) Sosiaalisessa mediassa tapahtuva yksityishenkilöiden tai kansanryhmien uhkailukaan ei jäänyt vaalijulkisuudessa vain yhden foorumin osallistujien tietoon, vaan levisi perinteisen median uutisina, pääkirjoituksina ja kolumneina suuren yleisön tietoisuuteen. Vihapuheiden uutisarvo nousi julkisuudessa sitä suuremmaksi, mitä merkittävämmässä asemassa joko tekijät tai tekojen kohteet poliittisessa hierarkiassa olivat.

Yksi näkyvästi vihapuheeseen liittyvä uutisaihe seurantajaksoilla oli oikeudenkäynti maahanmuuttoministeri Astrid Thorsia uhkailulta Facebook-sivuston perustajaa vastaan, jota epäiltiin laittomasta uhkauksesta ja kunnianloukkauksesta. Aihe oli saanut julkisuutta jo kevättalvella 2010, mutta se palasi nyt uutisotsikoihin, kun syytettä

käsiteltiin käräjäoikeudessa⁴, kun Pirkanmaan käräjäoikeus langetti miehelle sakkotuomion⁵ ja kun tuomiosta valitettiin hovioikeuteen⁶. Yksittäistapausta laajempaa merkitystä aihe sai syyttäjän linjauksesta, jonka mukaan Facebook-ryhmän ylläpitäjä on vastuussa myös muiden ryhmän jäsenten herjaavista kirjoituksista, jos hän ei ole poistanut niitä sivustolta. Aiheen käsittely jatkui myöhemmin julkisuudessa, kun hallitus vaati kovempia rangaistuksia internetin rasisiselle kirjoittelulle. Rangaistavaksi vaadittiin sekä kirjoitusten levittämistä että niiden esilläpitoa eli ns. nettilinkittämistä.

Yhteistä vihapuhetta ja rasismia käsitteleville uutisille ja lehtikirjoituksille on, että internet ja sosiaalinen media nimetään niissä ilmiön merkittäväksi taustatekijäksi. Näin on usein tehty myös aiemmassa tutkimus- ja pamflettikirjallisuudessa (esim. Hytönen 2010; Keskinen, Rastas & Tuori 2009). Television uutisissa ja ajankohtaisohjelmissa internetin ja vihapuheen yhdistäminen tapahtui kuvituksen kautta, sillä vihapuhetta käsittelevien juttujen kuvituksena käytettiin usein joko Astrid Thorsia uhkaillutta Facebook-sivustoa, tietokoneen näppäimistöä naputtelevia käsiä tai tietokoneen ruudun selailua. Muun muassa TV1:n uutiset yhdisti vihapuheen myös todellisessa elämässä tapahtuviin rasisisiin hyökkäyksiin esittämällä uutisen yhteydessä kuvitusta Somaliliiton toimiston rikotuista ikkunoista⁷. Näin tuotiin esiin myös sitä, että vihapuheet ja rasismi eivät ole ongelma vain internetissä, vaan vaarana on, että uhkailu siirtyy todelliseen elämään ja muuttuu teoiksi. Nettiuhkailu ja vihapuheet esitettiin uutisissa merkittävänä ongelmana, mutta niiden syiden pohtimiseen ei uutismuoto juuri anna tilaisuutta. Sen sijaan aiheita käsiteltiin monipuolisesti lukuisissa ajankohtaisohjelmissa, lehtien pääkirjoituksissa ja kolumneissa sekä blogeissa. Jäljempänä käsiteltäviä verkkoyhteisöjen kukkahattutätkäkampanjoita voidaan taas pitää sosiaalisen median kommenttina ja yrityksenä toimia vihapuheen lisääntymistä vastaan.

4. HS 25.11.2010

5. TV4 Uutiset 8.12.2010 klo 18.45; HS 9.12.2011

6. HS 8.1.2011

7. YLE TV1 Uutiset 16.12.2010 klo 20.30.

Keskustelupalstoilta journalistin näkökulmaksi

”Maahanmuuttokriitikot” ovat kritisoineet valtamediaa siitä, että ne uutisoivat maahanmuuttoon liittyviä aiheita yksipuolisen positiivisesti eivätkä salli aiheesta käytävää kriittistä keskustelua (Hannula 2011, 53). Osittain samaan tulokseen on tultu etnisyyttä, rasismia ja maahanmuuttoa käsittelevissä mediaseurannoissa, sillä niiden mukaan ainakaan vierasvihaisia ryhmiä ja yksilöitä ei ole juuri päästetty ääneen valtajulkisuudessa (Raittila 2009). Aineistomme perusteella tilanne ei ainakaan enää ole näin yksioikoinen, sillä tutkituissa aineistossa on selviä viitteitä siitä, että toimittajat ovat lukeneet verkon ”maahanmuuttokriittisiä” blogeja ja keskustelupalstoja tarkkaan ja löytäneet niistä paitsi aiheita myös näkökulmia ja haastateltavia juttuihinsa. Uudenlaisia lähestymistapoja havaitsin esimerkiksi toimittajan tekemisissä kysymyksissä, visuaalisissa esitystavoissa sekä haastateltavien valinnoissa, joita käsittelem seuraavassa.

Seurantajakson alkupäivinä, marraskuun 2010 alussa, valtamedian otsikoihin nousi uutinen Jussi Halla-ahon uskonrauhan rikkomisesta saamasta tuomiosta. Syyte Halla-aho vastaan oli saanut alkunsa hänen blogikirjoituksissaan esittämistä mielipiteistä, joten oikeuden ratkaisua koskeva uutinen oli Astrid Thors -sivuston lisäksi toinen näkyvä esimerkki sosiaalisen median ilmiöistä kertovista uutisista. Tuomion kiinnostavuutta ja uutisen painoarvoa syksyllä 2010 lisäsi tieto siitä, että Halla-aho oli nyt hyväksytty perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaaksi. Keväällä 2009, jolloin syyte Halla-ahon blogeista nostettiin, hänet oli sivuutettu perussuomalaisten eurovaaliehdokkuudesta, vaikkakaan puheenjohtaja Timo Soini ei tuolloin myöntänyt, että syynä tähän olisi ollut syytteen nostaminen. Soini perusteli päätöstä eurovaaleissa sillä, että Halla-ahon kannattajat keräsivät tuolloin listaa omalle valitsijayhdistykselleen.

Ajankohtainen kakkonen käsitteli Halla-ahon saamaa tuomiota marraskuun toisen päivän lähetyksessään. Reportaasissa Halla-ahon saama tuomio rinnastetaan muutama viikko aiemmin lähetettyyn

Uutisvuotoon⁸, jossa Jari Tervo sketsin päätteeksi heitti Raamatun nurkkaan. Ohjelmasta nousi iltapäivälehtijulkisuudessa ja keskustelupalstoilla pienoinen kohu, koska Raamatun heittäjä pidettiin pyhäinhäväistyksenä. Tapahtuma ei kuitenkaan johtanut rikossyytteen, mikä sai Ajankohtaisen kakkosen toimittajat kyselemään, suhtaudutaanko islamiin Suomessa varovaisemmin kuin kristinuskoon. Ohjelmassa kysyttiin muun muassa Halla-aholta: ”Oletko sitä mieltä, että kristinuskoa saa Suomessa loukata rankemmin kuin islaminuskoa?” Kyseisen kaltaiset väitteet ovat olleet näkyvästi esillä niin Halla-ahon omalla blogisivustolla kuin sitä seuraavilla keskustelufoorumeilla. Väitettä ovat sosiaalisessa mediassa esittäneet myös kaksi muuta ohjelmassa haastateltua henkilöä, Kokoomuksen kansanedustaja Tuulikki Ukkola ja Sananvapauden puolesta ry:n puheenjohtaja ja Muutos 2011 -puolueen kansanedustajaehdokas Oula Lintula. Ajankohtaisen kakkosen lähestymistapa on mielenkiintoinen sen vuoksi, että valta-media on tähän saakka pyrkinyt välttämään suoraa vastakkainasettelua islamin ja kristinuskon välillä, mutta nyt kissa ikään kuin nostetaan pöydälle ottamalla väite suoraan käsittelyyn. Osittain kysymys on tietenkin aivan normaalista journalistisesta prosessista, jossa toimittaja hankkii etukäteen tietoa ja valitsee haastateltaviksi kiinnostavimpia ja kärkevimmit näkökulmia esittävät (Kantola 2011, 129–130). Valittu kärjistävä näkökulma ja haastateltavien valinta vihjaavat tässä tapauksessa kuitenkin siihen, että toimittajat ovat ottaneet tosissaan ns. maahanmuuttokriitikkojen väitteet siitä, että Suomessa ei ole haluttu tai uskallettu keskustella maahanmuuttoa ja monikulttuuriseen yhteiskuntaan liittyvistä ongelmista, ja he ovat pyrkineet muuttamaan toimintatapojaan (esim. Hannula 2011, 53; vrt. Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 11).

Ajankohtaisen kakkosen valitsema näkökulma kytkeytyy myös kansainvälisesti tunnettuun kiistaan, joka sai alkunsa Tanskassa julkaistuista Muhammed-pilapiirroksista. Jyllands Posten perusteli pilakuvien julkaisemista nimenomaan sillä, että islaminuskoisten on

8. TV1 Uutisvuoto 23.10.2010 klo 21.30.

länsimaissa suostuttava yhtäläiseen sananvapauteen kuin muidenkin uskontojen. Liberaali sananvapauden tulkinta sai kuitenkin Euroopassakin ristiriitaisen vastaanoton ja esimerkiksi Suomessa päädyttiin edelleen korkealla poliittisella taholla kannattamaan vastuullisempaa tulkintaa, jonka mukaan sananvapautta on harkittava tapauskohtaisesti suhteessa muihin oikeuksiin ja lakeihin, muun muassa jumalanpilkan kieltävään lakiin. Suomalaisten sanomalehtien pääkirjoituksissa ja mielipidekirjoituksissa oli kuitenkin jo Muhammed-pilakuvakriisin aikana havaittavissa siirtymää kohti liberaalia sananvapauden tulkintaa, joka nyt näyttää entisestään vahvistuneen. (Kunelius, Maasilta & Väliverronen 2007.)

Toimittajan vai poliitikon vallankäyttöä?

Se, että keskustelupalstoilla esitettyjä mielipiteitä tuodaan myös valtamediaan, ei kuitenkaan tarkoita sitä, että nämä mielipiteet aina suoraviivaisesti hyväksyttäisiin juttujen lähtökohdaksi. Mielipiteisiin otetaan valtamediassa usein myös etäisyyttä. Vaalikeskusteluissa ja tulosten selvittyä tehdyissä uusien kansanedustajien haastatteluissa erityisesti Halla-aho joutui toistuvasti tilille verkossa esittämistään mielipiteistä.

Helsingin Sanomien julkaisemassa Jussi Halla-ahon haastattelussa toimittaja Hanna Kaarto yrittää saada Halla-ahoa kommentoimaan tämän vuonna 2005 kirjoittamaa ihmisarvoa koskevaa blogitekstiä, jossa hän on kirjoittanut muun muassa seuraavasti ”yksilöt voidaan perustellusti asettaa arvohierarkiaan sen mukaan, miten paljon heidän kykyjensä tai osaamisensa poistaminen yhteisön käytöstä heikentäisi yhteisöä”. Kyseistä blogitekstiä levitettiin laajasti Facebookissa vaalien jälkeen, joten toimittaja haluaa tietää, seisooko Halla-aho edelleen kirjoituksensa takana. Haastateltava kuitenkin kiertää kysymykset ja haluaisi mieluummin ”keskittyä asioista keskustelemiseen”. Lopulta

tilanne kärjistyy niin, että Halla-aho ilmoittaa sulkevansa puhelimen. Toimittaja tekee syntyneestä tilanteesta seuraavan johtopäätöksen (sitaatti on jutun alusta):

Jussi Halla-aho (ps) sai eduskuntavaaleissa 14 884 ääntä. Halla-aho on helsinkiläinen kansallismielinen poliitikko, joka on saavuttanut maineensa erityisesti nettikirjoituksillaan.

Perinteisen median kanssa Halla-aho toimii eri tavalla kuin muut poliitikot: hän ei vastaa kaikkiin kysymyksiin, mutta selittää haastattelujensa taustoja nettifoorumillaan sitäkin laveammin ja omasta näkökulmastaan.

Vaalien jälkeen Facebookissa on levitetty Halla-ahon vuonna 2005 kirjoittamaa ihmisarvoa koskevaa tekstiä, jossa hän perustelee, miksi kaikki ihmiset eivät hänen mielestään ole samanarvoisia.

HS yritti haastatella Halla-ahoa aiheesta keskiviikkona.

Tämän jälkeen seuraa referointia Halla-ahon ihmisarvoa koskevasta blogista ja suoraa sitaattia sanelukoneelle tallentuneesta puhelinhaastattelusta. Lopuksi toimittaja kertoo, kuinka haastateltava puhelimen suljettuaan siirtyi kommentoimaan toimittajan esittämiä kysymyksiä Homma-foorumille.

Myöhemmin iltapäivällä Halla-aho kommentoi nettikirjoitustaan Homma-foorumilla: ”Eihän minun kirjoituksessani ole kyse muusta kuin siitä, että koska ihmisarvon olemassaoloa (ja määrää) ei voida objektiivisin keinoin todentaa tai mitata, ’ihmisarvo’, samoin kuin ’yhtäläinen ihmisarvo’ ovat kulttuurisia konstruktioita ja aikaan sidottuja.”

Hän kirjoitti myös: ”Hanna Kaarto Hesarista tuossa juuri soitteli, että seisonko todella näiden ’Facebookissa leviävien’ ihmisarvonäkemysteni

takana. Hänellä oli myös pitkä lista lauseita ja lauseenpuolikkaita, joihin hän kaipasi kommenttejani. En kommentoinut.”

Lauseita tai lauseenpuolikkaita ei esitetty kommentoitavaksi, vaan Halla-aholle ainoastaan kerrottiin, että muitakin esimerkkejä kirjoituksista oli paljon.

Haastatteluyrityksen tuloksena oli siis välineestä toiseen rönsyvä jutturypäs, joka ilmentää osuvasti mediakulttuurin intermediaalista kiertoa. Alkunsa juttu sai Halla-ahon kuusi vuotta sitten kirjoitetusta blogitekstistä,⁹ joka palasi vaalien jälkeen ensin kommentoitavaksi Facebookin verkostoihin ja päätyi niistä aiheeksi Helsingin Sanomien juttuun. Lehtijutun yhteyttä blogikirjoitukseen vahvistettiin sillä, että kuvakaappaus kyseisestä blogisivusta julkaistiin Kaarron jutun kuvituksenä. Halla-aho puolestaan jatkoi aiheen kierrätystä kommentoimalla haastattelutilannetta omassa Hommafoorumin kirjoituksessaan.

Tapaus on esimerkki myös Halla-ahon ja valtamedian välisestä suhteesta laajemminkin. Halla-aho tuottaa blogikirjoituksissaan itsettään kuvaa vilpittömänä sananvapauden puolustajana, jota valtamedia muutamien asiayhteyksistään irrotettujen lauseiden perusteella vainoaa ja, jotka eivät anna oikeaa kuvaa hänen näkemyksistään (Puuronen 2011, 228, vrt. Halla-aho 2009). Myös Kaarron haastattelussa Halla-aho oman käsityksensä mukaan joutuu kommentoimaan sanomisiin ”lauseiden ja lauseenpuolikkaiden” perusteella ja siksi kieltäytyy haastattelusta. Itse asiassa sekä toimittaja että Halla-aho toimivat samalla tavoin, kumpikin käyttää omaa foorumiaan kertoakseen oman näkökulmansa tapahtumiin sen sijaan, että heidän välilleen syntyisi todellista vuoropuhelua. Olisi mielenkiintoista nähdä, minkälaista vuoropuhelua olisi syntynyt siitä, jos toimittaja vuorostaan olisi siirtynyt Halla-ahon omaan välineeseen ja jatkanut keskustelua aiheesta Hommafoorumilla.

9. <http://www.halla-aho.com/scripta/ihmisarvosta.html>

Tapaus Teuvo Hakkarainen

Edellä kuvattu Halla-aho-tapaus oli esimerkki uutisen intermediaalista kierrosta (ks. Lehtonen 1999; Nikunen 2007), jossa lähtökohtana oli sosiaalisen median teksti. Kansanedustaja Teuvo Hakkaraisen (PS) maahanmuuttajalausunnot heti eduskuntavaalien jälkeen ovat puolestaan hyvä esimerkki kierrosta, jonka lähtökohtana oli valtamedian uutinen. Koska tapaus herätti poikkeuksellisen runsaasti huomiota niin sosiaalisen median palveluissa kuin perinteisessä mediassa, käsittelen sitä seuraavassa melko laajasti.

Tapaus sai alkunsa Helsingin Sanomien nettilehdessä huhtikuussa julkaistusta uutisesta ”Untuvikot Modig ja Hakkarainen astuivat eduskuntataloon hämmentyneinä”¹⁰, jonka tarkoitus oli kertoa uusien kansanedustajien ensimmäisestä työpäivästä eduskunnassa. Uutisessa kerrottiin muun muassa, että Hakkarainen on käyttänyt aiemmin vain kerran kravattia, että hän ei ole elässään istunut minuuttiakaan luottamusmieskokouksessa eikä katso televisiota, kuuntele radiota tai lue lehtiä. Varsinaisen huomion herätti kuitenkin Hakkaraisesta kertova video, joka oli ladattu uutisen seuraksi lehden verkkoversioon. Videolla Hakkarainen vaati muun muassa maahanmuuttajien pikäkäännytyslain voimaan saattamista ja imitoi ulisemalla minareetista kuuluvaa kutsuhuutoa, kun taas varsinaiseen uutiseen Hakkaraisen maahanmuuttolausunnoista oli päätynyt vain lupaus siitä, että hän ei käännä takkiaan ”höllemmän maahanmuuttopolitiikan edessä”. Samasta aiheesta julkaistiin seuraavan päivän paperilehdessä silotellumpi juttu, jossa Hakkaraisen puheesta oli siivottu pois kielletty n-sana ja suorapuheiset sitaatit. Video kuitenkin lähti elämään omaa elämäänsä virtuaalimaailmassa lähes välittömästi julkaisemisensa jälkeen.

Ensimmäinen twiittaus ja linkki videoon lähetettiin maailmalle vain vajaa puoli tuntia uutisen julkaisemisesta. Lyhyytensä vuoksi mikroblogeja ei juuri käytetä poliittiseen kommentointiin, sillä esi-

10. HS 26.4.2011 <http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Untuvikot+Modig+ja+Hakkarainen+astuivat+eduskuntataloon+h%C3%A4mmentynein%C3%A4/1135265668156>

merkiksi Twitter-palvelussa pidempien kommenttien kirjoittaminen on työläämpää kuin normaalin päivityksen lähettäminen. Videolta Twitter-päivitykseen poimitut muutamat sitaattit paljastavat silti, että ensimmäinen linkittäjä ei ole välittänyt Hakkarais-videota tukeakseen hänen ajatuksiaan vaan pikemminkin kritisoidakseen niitä¹¹

”Neekeriukko” ja ”kaiken maailman muslimit täällä hilluu”, toteaa persujen Teuvo Hakkarainen HS:n videolla <http://bit.ly/g6kDh6#vaalit2011>

Ensimmäinen keskustelupuheenvuoro ilmestyi Helsingin Sanomien sähköiselle keskustelupalstalle lähes yhtä nopeasti kuin Twitteriin. Seuraavana päivänä keskustelu laajeni Suomi 24:n keskustelupalstalle ja Facebookiin, ja sai aikaan ensimmäiset blogikommentit (lähettäjänä Helanes Kauppalehdessä ja Uuden Suomen Puheenvuoro-palstalla). Myös You tubeen ja muihin jakelupalveluihin Hakkaraisvideota ja siitä muokattuja huumoriversioita ladattiin seuraavina päivinä ahkerasti.

Facebookista aihe palasi perinteisen median uutiseksi Ilta-Sanomien välityksellä. Lehti uutisoi Suomen jalkapallomaajoukkueen pelaajan Perparim Hetemaj’n tuohtuneen Facebook-kommentin, jossa hän uhkasi Hakkaraisista väkivallalla. Utiseen oli linkitetty myös kohun aikaansaanut edellisen päivän HS:n video. Ilta-Sanomien uutinen puolestaan herätti runsaasti reaktioita sosiaalisen median palveluissa. Seuraavan päivän uutisaihe tapahtumaketjussa oli se, että puheenjohtaja Timo Soini oli ottanut Hakkaraisen puhutteluun hänen videohaastattelussa antamistaan kommentteista ja opastanut tätä korrektimpaan kielenkäyttöön. Samassa yhteydessä esiin nostettiin myös EU-vastaisena tunnetun Hakkaraisen omistaman sahan saamat EU-tuet. Perinteisessä mediassa asian käsittelyn päätti huhtikuun viimeisenä päivänä uutinen siitä, että vähemmistövaltuutettu Eva Biaudet pyytää valtakunnansyyttäjä tutkimaan Hakkaraisen lausunnot.

11. <http://twitter.com/#!/toukkala/status/6296822028550592>

Keskustelupalstoille ja Facebookiin aihe levisi siis lähes välittömästi, kun taas blogeissa sitä alettiin käsitellä vasta seuraavana päivänä. Kaikkien sosiaalisen median julkaisujen huippu osui huhtikuun 29. päivän kohdalle.¹² Hakkaraiseen liittyvät julkaisut pysyivät näkyvästi esillä toukokuun kuudenteen päivään saakka, mutta sen jälkeen niiden esiintyminen alkoi vähentyä. Hakkaraisesta on kuitenkin sosiaalisessa mediassa tullut ns. kestojulkkis, jota seurataan jatkuvasti samaan tapaan kuin erään entisen mäkihyppääjän edesottamuksia.

Hakkarainen verkkokeskusteluissa

Helsingin Sanomien sähköisellä keskustelupalstalla Hakkarasta käsiteltiin huhtikuun 26.–29. päivinä ainakin viidessä keskusteluketjussa. Aihe kirvoitti keskustelua myös Suomi 24:ssä sekä maakuntalehtien keskustelupalstoilla. Esimerkiksi Keski-suomalaisen ja Hämeen Sanomien keskustelupalstoilla Hakkaraisen haastatteluun otettiin vilkkaasti kantaa. Seuraavassa analysoin lyhyesti Helsingin Sanomien keskustelupalstalla käytyä keskustelua.

Hakkarasta käsitteleviin keskusteluketjuihin lähetettiin yhteensä lähes 700 viestiä. Niihin kirjoittaneet osallistujat esiintyvät yleensä nimimerkillä, mutta muutama kirjoittaja kertoi itse olevansa tummaihoisen ja kohdanneensa rasismia ja jopa uhkailua. Keskusteluissa puhutaan erityisesti kansanedustajalle soveliaasta käyttäytymisestä ja sananvapauden rajoista sekä vihapuheesta ja neekeri-sanan käytöstä. Toisten keskustelijoiden mielestä Hakkaraisen on kansanedustajana käyttäydyttävä korrektimmin kuin tavallisen kansalaisen: vaikka maahanmuuttoasioista saa olla montaa mieltä, mielipide on silti ilmaistava asiallisesti. Ne, jotka tulkitsivat Hakkaraisen kommentit rasistisiksi,

12. Sosiaalisen median seurannassa on käytetty Meltwater Buzz-palvelua (<http://www.meltwater.com>). Sen tulokset eivät kuitenkaan kata systemaattisesti kaikkia sosiaalisen median palveluita, joten tuloksia voidaan pitää korkeintaan suuntaa antavina.

katsoivat, että tällaiseen puheeseen on ehdottomasti puututtava. Joidenkin mielestä taas Hakkaraisen lausahdukset ovat harkitsemattomia ja typeriä, mutta ei sen vakavampaa. Toiset keskustelijat väheksyvät korrektia puhetapaa ja korostavat rajoittamatonta sananvapautta. Jokaisella on oikeus sanoa mielipiteensä niin kuin se on ilman turhaa poliittista korrektiutta tai suvaitsevaisuuden liturgiaa. Jotkut kirjoittajat iloitsivat siitä, että kerrankin eduskunnassa on tavallista suomalaista edustava rehellinen ja työmiestaustainen kansanedustaja, joka puhuu kansan kielellä. Hakkarainen sanoo näiden kirjoittajien mielestä ääneen sen, mitä suurin osa suomalaisista ajattelee. Keskustelu sananvapaudesta johtaa puolestaan väittelyyn siitä, missä kulkevat sen rajat eli milloin kysymys on jo kiihotuksesta kansanryhmää vastaan. Jotkut kirjoittajat arvostelivat myös mediaa siitä, että se osallistui Hakkaraisen ajatusten levittämiseen julkaisemalla hänen lausumiaan.

Vilkkaimman verkkokeskustelun sai aikaan uutinen vähemmistövaltuutetun tekemästä tutkintapyynnöstä. Tälle keskustelulle ominaista oli, että siinä aiheena oli pikemminkin Eva Biaudet kuin Hakkarainen. Eva Biaudet kuuluu samaan maahanmuuttoon liittyvien poliittisten päättäjien ryhmään kuin entinen maahanmuuttoministeri Astrid Thors, jotka on leimattu ns. ”kukkahattutädeiksi” ja joiden jokainen esiintyminen mediassa saa keskustelupalstoilla aikaan kommentointiryntäyksen¹³. Biaudet’n esiintyminen uutisessa herätti keskustelua hänen pätevydestään ja koko vähemmistövaltuutetun tehtävän tarpeellisuudesta. Eva Biaudet’n valinta vähemmistövaltuutetuksi on kyseenalaistettu moneen kertaan ns. maahanmuuttokriittisillä keskustelupalstoilla ja nyt samat argumentit toistettiin tämän aiheen yhteydessä. Biaudet’a syytettiin muun muassa Hakkaraisen solvaamisesta ja hänen tekemäänsä tutkintapyyntöä pidettiin liioitteluna, jonka tarkoitus oli

13. Paula Haaran tutkimissa Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa yhdistyy sovinismi ja maahanmuuttovastaisuus esimerkiksi seuraavankaltaisina ilmauksina: ”Thorsin kaltainen kiintiönainen”, ”länsimaailmaa tuhoavat naispäättäjät”, ”feministidiktatuuri”, ”maanpetturinaiset, omien kansalaisten sortajat”, ”tunteisiin ja luulutietoon perustuva naisvalta”.

mustamaalata perussuomalaisia, vaientaa maahanmuuttokritiikkiä ja sensuroida tai valvoa yleistä mielipidettä.

Hakkarasta käsittelevissä keskusteluissa moni tarttui neekeri-sanankäyttöön, ja puolusteli Hakkarasta sillä, että joskus sanan on opetettu tarkoittavan neutraalisti tummaihoista afrikkalaista. Esimerkeiksi nostettiin vanhojen aapisten tekstejä. Joidenkin mielestä sanan käyttäminen on maaseudulla tai vanhojen ihmisten parissa yhä tavallista. Niillä perusteilla Hakkaraisen tarkoitus ei kirjoittajien mielestä välttämättä ollut käyttää sanaa halventavassa tarkoituksessa. Myös tämä väite kiistettiin sillä perusteella, että sanan käyttö on aina asettanut sen kohteen eriarvoiseen asemaan ja puhujalla on vastuu sanomisistaan. Sekä väitteen tueksi että sen vastustamiseksi haettiin apua Wikipedian tarjoamista neekeri-sanankäytön määrittämisestä. Keskustelu jäi pitkälti pyörimään neekeri-sanankäytön ympärille ja samalla unohtui, että Hakkarainen puheenvuorossa oli myös muita ulottuvuuksia.

Hakkarasta käsittelevät verkkokeskustelut voidaan asettaa keski-vaiheille siinä jatkumossa, jona Pekkinen (2005a, 27) kuvaa suomalaisten kotisivujen ja verkkokeskustelujen vierasvihaisuuden ja rasismien astetta. Verkkokeskusteluissa rasismi ilmenee lievemmissä muodoissa suomalaisuuden korostamisena ja maahanmuuttajien torjumisena, kun taas rasistisilla kotisivuilla kehoitetaan jo toimintaan ja väkivaltaisuuksien ei-toivottuja ryhmiä kohtaan. Maahanmuuttajien torjumista ja pakolaisten torjuntaa esiintyy lähes kaikissa rasismia käsittelevissä verkkokeskusteluissa, ja sille ominaista ovat muun muassa ”En ole rasisti, mutta” -tyyppiset kommentit sekä halventavien nimitysten, kuten neekeri, nekru, rätipää, käyttö ja niiden puolustelu. Pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien torjumista perustellaan viittaamalla ulkomaalaisten tekemiin rikoksiin sekä verovarojen tuhlaamiseen. Erityisesti verkkokeskustelujen syyttävä sormi kohdistuu somalialaisiin ja muihin tummaihoisiin, kun taas esimerkiksi vietnamilaisten työllistyminen ja oma yritystoiminta saa keskusteluissa myös kiitosta. Myös neekeri-sanankäyttö on ollut keskustelupalstoilla yksi keskeinen maahanmuuttajiin liittyvän keskustelun aihe. (Pekkinen 2005a, 27.)

Hakkarainen Facebookissa ja You tubessa

Keskustelupalstojen lisäksi internetissä on useita erilaisia sosiaalisen median sivustoja, joissa käyttäjät voivat julkaista, katsoa ja kommentoida mitä erilaisimpia videoita. Tunnetuimpia näistä palveluista ovat vuonna 2004 toimintansa aloittanut Facebook¹⁴ ja seuraavana vuonna perustettu YouTube.com. Suositut YouTube-videot päätyvät median sisäisessä kierrätyksessä usein Facebookin sivustoille, blogosfääriin tai muiden nettiforumien keskustelunaiheiksi tai päinvastoin muualla verkossa julkaistut videot päätyvät YouTube-sivustolle.

Facebookista löytyi syksyllä 2011 (sivusto tarkistettu 11.10.2011) neljä Teuvo Hakkaraiseen keskittynyttä ryhmää (*Teuvo Hakkarainen Appreciation Society*, *Teuvo Hakkarainen. Viihdyttävä*, *Teuvo Hakkarainen, hieno mies* ja *Haista Teuvo Hakkarainen vittu*), jotka kaikki oli luotu kuukauden sisällä Helsingin Sanomien uutisen ja videon julkistamisesta. Osa ryhmistä oli lokakuussa jo lakannut toimimasta, mutta osaa päivitettiin edelleen. You tubessa Hakkaraiseen liittyviä videoita löytyi vastaavasti seitsemän kappaletta (sivusto tarkistettu 11.10.2011). Ne oli ladattu palveluun heti tapausta seuranneina päivinä (ks. Tekstilaatikko 1.)

Sosiaalisen median ympäristöille tyypillistä on kierrätyksessä olevan aiheen käsittely huumorin ja ironian keinoin. Tämä näkyi myös Facebookin Teuvo Hakkarainen -ryhmissä ja You tubeen ladatuissa HS:n haastattelun remix-versioissa. Facebook-ryhmissä ironisointi tapahtuu ryhmän sivustolle kerättyjen linkitysten avulla, joita kommentoidaan tyyliin: ”Mitä se Teuvo-poika on nyt mennyt tekemään?” tai ”Lukaiskaahan lennokkaita ajatuksia Teuvon blogista.” Yhteistä ironisoiville kommenteille on usein alentuva suhtautuminen puutteellisen koulutuksen saaneeseen kansanedustajaan. Hakkaraisesta näyttää Facebookissa muodostuneen eräänlainen käänteisen fanituksen kohde,

14. Facebookilla oli maaliskuussa 2012 Suomessa noin 2,1 miljoonaa käyttäjää eli 40,3 % väestöstä ja 47,2 % kaikista suomalaisista verkon käyttäjistä. (<http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/finland>) Luvut tarkistettu 8.3.2012.

jonka esiintymisiä ja liikkumista seurataan samaan tapaan kuin muiden populaarikulttuurin edustajien. Tätä osoittaa esimerkiksi seuraava Teuvo Hakkarainen Appreciation Society-ryhmän ajatuksenvaihto:

”Teve nähty eilen jyväskyläläisessä rokkibaari Mustassa Kynnyksessä!”

”Hih, joo, kuulin kanssa huhun tossa äsken Jyväskylästä kotosin olevalta kaverilta jonka kaveri oli bongannu Teuvon♥!”

”Se siis ON julkkis (vastoin tahtoon!)”

Samaa ironiaa ja käänteistä ihailua luen myös edellä mainitun ryhmän nimestä. Ryhmissä on kuitenkin mukana myös niitä, jotka eivät jaa

27.4. Kansanedustaja Hakkarainen servaa neekerit ja viherfasistit (katkelma HS:n videosta, kesto 0:41). 48,038 näyttökertaa.

28.4. Teuvo Hakkarainen Music Video (musiikkiversio HS:n videosta, kesto 1:48). 8001 näyttökertaa.

27.4. Hakkarainen.flv (Hakkaraisen minareettiuluna, kesto 0:03). 5.160 näyttökertaa.

29.4. Ukko huutaa uli uli uli (animaatiofilmi Viitasaaren kylästä, jonne kohoaa minareetti, kesto 1:51). 26,572 näyttökertaa, 29 kommenttia.

29.4. Teuvo Hakkarainen - Oodi kansanedustaja Hakkaraiselle (kansanlaulu Hakkaraisesta ja hänen mielipiteistään, kesto 1:13). 86,636 näyttökertaa, 7 kommenttia.

29.4. Teuvo hakkarainen... www.KurdKo.com.avi (kurdin kielellä tekstitetty versio HS:n videosta, kesto 1:57). 3,148 näyttökertaa, 7 kommenttia.

28.4. Teuvo Hakkarainen – Bileet minareetin tolpan nokassa (arabimusiikkiin sovitettu musiikkiversio, kesto 0:41). 153,868 näyttökertaa, 212 kommenttia.

Tekstilaatikko 1.

ironista suhtautumista Hakkaraisen persoonaan. Samoin kuin sanomalehtien verkkokeskusteluissa mukana on myös osallistujia, joissa Hakkaraisen lausunnot herättävät todellista ihailua tai jotka pyrkivät keskustelemaan Hakkaraisen lausunnoista asiatasolla. Ihailijoille Hakkarainen toimii positiivisena esimerkkinä kansanedustajasta, joka uskaltaa sanoa suoraan mielipiteensä. Vakavissa keskusteluyrityksissä taas kommentoidaan kansanedustajan käytöstä samaan tapaan kuin sanomalehtien pääkirjoituksissa tai poliitikkojen blogeissa.

You tubeen ladatuissa videoissa Hakkaraisen haastattelupuheen taustalle leikataan esimerkiksi arabimusiikkia ja liioitellaan hänen minareetin kutsuhuutoa imitoivaa ulinaansa ja täten rakennetaan hänestä koomista ja naurettavaa hahmoa. Hakkarais-videot osoittautuivat ällistyttävän suosituiksi, sillä yksi niistä, Bileet minareetin tolpan nokassa, on ladattu puolen vuoden aikana peräti 153,868 kertaa. Se on lisäksi kirjoittanut samana aikana 219 kommenttipuheenvuoroa. You Tubea pidetään sisältöjen jakeluun keskittyvänä sosiaalisen median palveluna, mutta toisinaan sen keskustelupalstalla käydään myös sisältöihin liittyvää keskustelua (Lietsala & Sirkkunen 2008, 46). Toisin kuin Facebook-ryhmissä videoon liittyvä suomen- ja englanninkielinen keskustelu ei pysähdy Hakkaraisen henkilöön kohdistuviin letkauksiin tai ihailuun vaan laajenee maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta käsitteleviin teemoihin samaan tapaan kuin Kaarina Nikusen analysoimassa *Jos rakastat* -elokuvaan liittyvässä You tuben keskustelussa (Nikunen 2010, 13–18). Keskustelut eroavat toisistaan siinä, että You Tuben keskustelupalstalla osallistujat esiintyvät nimimerkkien suojassa, kun taas Facebookissa ollaan enimmäkseen mukana omilla nimillä ja kuvilla.

Hakkaraisen käsittelyä Facebook-sivustoilla ja You tubessa voisi pitää osana populaari- ja viihdeteollisuuden ”tunneteilisuutta”, jolle on luonteenomaista, että henkilöt ja tapahtumat kuvataan mustavalkoisesti ja siten, että yleisöä houkutellaan asettumaan joko puolelle tai vastaan. Tämänkaltaisille mediasisällöille ominaista on myös ironian keskeisyys: yhtäältä ne tarjoavat mahdollisuuden suoraviivaiseen, pin-

tamerkityksen mukaiseen luentaan, mutta toisaalta ikään kuin iskevät silmää tiedostavalle ja mediakriittiselle lukijalle ehdottaen näin vastaanoton välineiksi kyynisyyttä ja ironiaa (Hautakangas 2005, 155). Vaikka kysymys on periaatteessa vakavasti otettavasta, kansanedustaja-asemassa olevasta henkilöstä, häneen ei tämän lukutavan mukaan tarvitse suhtautua tosissaan.

Teuvo Hakkaraisen saamassa runsaassa julkisuudessa mielenkiintoa herättää sosiaalisen median reaktioiden määrä ja niiden monimuotoisuus: mikä verkkoyhteisöjen yleisöjä aiheeseen osallistumiseen oikein motivoi? Mediatutkijoiden piirissä sosiaalisen median osallistumisen motiiveina pidetään muun muassa itsensä ilmaisua, omien taitojen kehittämistä, suhdeverkostojen ja sosiaalisten verkostojen kasvattamista sekä yksilöllistyvän mediakulttuurin eli identiteettien tuottamista (Sirkkunen 2006, 146–148). Videoiden lataamisessa tarve itsensä ilmaisuun ja taitojen kehittämiseen voi olla yksi mahdollinen motiivi, sillä monet videot osoittavat melkoista aiheeseen paneutumista. Joukossa on muun muassa yksi piirroksiin perustuva video (*Ukko huutaa uli uli*), joka itse määrittelee itsensä ”taiteelliseksi näkemykseksi tuoreen kansanedustajan ensimmäisestä työpäivästä”.

Tärkeämpinä motiiveina verkkoaktiivisuudelle pidetään yleensä jakamista ja maineen kasvattamista ja niistä tässäkin tapauksessa suurimmaksi osaksi lienee kysymys. Sosiaalisen median koko toiminta perustuu lahja- ja vaihdantatalouteen, jonka mukaan antaminen edellyttää saamista ja saaminen antamista (Jenkins 2009). Jos perinteinen media siis tarjoaa herkullista täkyä eli videon, jolla tuore kansanedustaja päästelee sammakoita suustaan, sosiaalisen median logiikan mukaan muuta vaihtoehtoa ei juuri ole kuin pistää ”hyvä idea” kiertämään aina parempana ja parempana versiona. Remix- videoiden lataamisen motiivina voidaan myös pitää Peter Kollockin (1999) esittämää mainetta. Tuottamalla kiinnostavaa materiaalia verkkoon yhteisön jäsen rakentaa omaa positiivista mainettaan. Ironisten videoiden tuottamista voidaan verrata myös yhteiskunnallisesti kantaaottavaan sarjakuvaan tai jopa pilkkalauluun, jolloin motiivina voi myös nähdä oman mielipiteen

kertomisen ja sitä kautta identiteetin tuottamisen. Tästä lienee kysymys myös Hakkarais-ryhmiin osallistumisessa. Kriittiseen ryhmään liittymällä voi osoittaa kuuluvansa heihin, jotka ”ymmärtävät” ottaa Hakkaraisen puheisiin etäisyyttä. Ryhmiä kritisoidessa taas on mahdollisuus osoittaa puolustavansa Hakkaraisen näkemyksiä.

Politiikan tutkijoiden mukaan julkisesti nähtävillä olevat videot ovat usein osoittautuneet poliittisesti vaikuttavaksi materiaaliksi, joiden avulla on toteutettu ns. refleksiivistä kansalaisvalvontaa. Ryhmä- tai yksilöpohjainen kansalaisvalvonta on usein korostetun kampanjamuotoista ja pistemäistä toimintaa, jonka tarkoitus on pyrkiä avaamaan keskustelua tai muotoilemaan julkisuudessa esilläolevia agendoja ilman sitoutumista aiempaan järjestäytyneeseen toimintaan. Yksilöt eivät toiminnassaan pelkästään reflektoi kokemuksellisuutta, vaan myös tulkitsevat ja merkityksellistävät todellisuutta. Toimijoilla voi olla kampanjan käynnistämiseksi useita tyylejä toimia: kampanjamateriaali voi olla täysin itse tuotettua tai se voi hyödyntää esimerkiksi televisiossa tai verkossa julkaistua kuvamateriaalia, kuten Hakkaraisen tapauksessa. (Häyhtiö ja Rinne 2008.)

YouTube-sivustoa on viimeaikoina käytetty myös vaalikampanjoiden aikana poliitikkojen harkitsemattomien lausuntojen julkistamiseen ja onnistuttu esimerkiksi estämään rasistisen ehdokkaan uudelleenvalinta, kuten USA:n vuoden 2006 kongressivaaleissa, tai ainakin kiinnittämään valtamedian huomio ehdokkaan mielipiteisiin. Yksi tällainen esimerkki on peräisin Suomen kevään 2007 eduskuntavaalikampanjan ajalta, jolloin silloinen Kansallisen Kokoomuksen ehdokas ja kansanedustaja Petri Salo sattui laukomaan rasistisia kommentteja somaleista suoraan erään tavallisen kansalaisen kännykkäkameraan. Kommentit päätyivät luonnollisesti You Tubeen, jossa videosta tuli yksi katselluimmista ”vaalivideoista”. Tallenteen sisältö päätyi uutiseksi aluksi ruotsinkieliseen Radio Vegaan ja TV-Nyttiin, mistä tiedot levisivät useimpiin valtakunnallisiin tiedotusvälineisiin. Tutkijoiden mukaan videon salanauhoittamisen ja julkistamisen motiivina oli pyrkimys tuoda kansanedustajaehdokkaan somalivastaiset mielipiteet yleisesti

tiedettäväksi, jotta äänestäjillä olisi mahdollisuus pohtia haluavatko he antaa äänensä rasistisia mielipiteitä omaavalle ehdokkaalle. Somali-kohusta huolimatta Petri Salo uusi edustajapaikkansa, vaikka menetti lähes 3000 ääntä edellisten vaalien tulokseen verrattuna. Mediakohu aiheutti kuitenkin sen, ettei Salo kyennyt olemaan mukana uuden hallituksen ministerin salkkujen jaossa. Kriittistä aineistoa tuottaessaan kansalaisvalvonta toimi siten vahtikoiran roolissa ja kykeni nostamaan uuden teeman kampanjaviestintään. (Häyhtiö ja Rinne 2007.)

Hakkaraisen tapauksessa kansanedustajan lausunnot tulivat aluksi julkisuuteen valtamedian kautta, mutta niiden teho moninkertaistui aktiivisten kansalaisvalvojien nettiaktiivisuuden kautta. Voidaan vain arvailla, mikä vaikutus You tube- ja Facebook-julkisuudella olisi ollut Hakkaraisen saamaan äänimäärään, jos kohu olisi saanut alkunsa vaalikampanjoinnin ollessa vielä käynnissä. Nyt niiden voi ainakin arvella vaikuttaneen siihen, että edustaja on oman puolueensa johdon silmälläpidon alaisena, ja hänen nimittämistään vastuullisille paikoille eduskuntatyöskentelyssä harkitaan tarkkaan.

Kukkahattutätikampanjat

Viimeaikaiset tutkimukset ovat nostaneet esiin erityisesti sellaisia keskustelu- ja blogisivustoja, joilla maahanmuutosta käytävää keskustelua dominoivat henkilöt, jotka näkevät maahanmuuton ongelmana (Cammaerts 2010; Atton 2006; Pekkinen 2005a). Vaaleja edeltävässä julkisuudessa näkyi kuitenkin myös sellaista sosiaalisen median toimintaa, jonka tavoitteena oli käydä maahanmuuttokeskustelua positiivisessa hengessä ja pyrkiä lisäämään suvaitsevaisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Esimerkkinä tällaisesta toiminnasta noston esiin kaksi ns. kukkahattutätikampanjaa ja niiden aikaansaaman valtamedian ja sosiaalisen median julkisuuden.

Molempien kukkahattutätikampanjoiden eli Kukkahattutati.com -verkkosivuston ja Facebookin Kukkahattukeski-ryhmän 6. huhtikuuta 2011 -ryhmän tarkoituksena oli vallata ”maahanmuuttajakriitikoiden” lanseeraama kukkahattutäti-termi antamalla sille uusi myönteinen merkitys ja siten tukea rasisminvastaista toimintaa. Kukkahattutati.com -sivusto oli yhteisötaiteellinen verkkogalleria, jonka osallistujia pyydettiin lähettämään sivustolle oma kukkahattukuvansa ja siten ilmaisemaan kannatuksensa kampanjan ajamille asioille. Kukkahattukeski-ryhmän 6. huhtikuuta 2011 -ryhmän jäseniä taas kutsuttiin pukeutumaan ennakkoonestyksen alkamispäivänä kukkahattuun ja siten tekemään näkyväksi, että kannattaa suvaitsevaisuutta ja tasa-arvoa. Kyseessä oli siis kaksi erillistä kampanjaa, jotka olivat saaneet alkunsa toisistaan tietämättä. Verkkojulkisuudessa kampanjat kuitenkin tukivat toisiaan ja levittivät tietoa itsestään toinen toistensa foorumeilla. Myös valtajulkisuudessa kampanjoita käsiteltiin yhteydessä toinen toisiinsa.

Verkkodemokratiasta käydyssä keskustelussa on usein kritisoitu verkon tarjoamien osallistumismahdollisuuksien näennäisyyttä siitä, että verkossa mielipiteen ilmaiseminen usein jää tykkään – en tykkää -tyyppiseen osallistumiseen eikä siten edesauta kansalaisten todellisen päätösvallan lisääntymistä. Toisaalta politiikan tutkimus on nostanut esiin myös todellista kansalaisaktivismia, joka on esimerkiksi synnyttänyt uusia puolueorganisaatioita, kuten Muutos 2011- ja Piraattipuolueet, tai tuonut julkisuuteen vaalikampanjoissa muuten vaiettuja aiheita (ks. esim. Rinne 2011a; Häyhtiö ja Rinne 2008). Kukkahattutätikampanjoissa rasismien ja vihapuheen vastaisen mielipiteen ilmaisemiseksi vaadittiin myös konkreettista ulospäin näkyvää toimintaa, sillä etenkin Kukkahattutati.com sivustolle osallistuminen edellytti ainakin pukeutumista kukkahattuun ja oman kukkahattukuvan lähettämistä verkkoon. Sen sijaan Facebook-ryhmään saattoi liittyä, vaikka ei ennakkovaalipäivänä olisi todella hattuun pukeutunutkaan. Tämä näkyy myös ryhmiin osallistujien määrissä, sillä tammikuussa 2011 avattuun verkkogalleriaan oli lokakuun 2011 loppuun mennessä

lähetetty 500 valokuvaa, kun taas Facebook-ryhmässä yli 8000 ihmistä ilmoitti osallistuvansa kukkahattutapahtumaan. Vaikka kukan hatuun kiinnittämistä ja itsensä valokuvauttamista siihen pukeutuneena ei kovin suurena poliittisena tekona pitäisikään, siihen ryhtyminen edellyttää jo huomattavasti suurempaa aktiivisuutta kuin pelkästään kannatusryhmään liittyminen.

Kummassakin ryhmässä tavoitteena oli huomion kiinnittäminen yhteiskunnan lisääntyneeseen rasismiin, silti näiden yhteisöjen poliittisista tavoitteista ei sivustoilla juuri keskusteltu. Kuvagalleriassa kommentointimahdollisuutta ei edes ollut ja Facebook-ryhmissäkin päivitykset koskivat lähinnä hatun ulkonäköä tai olivat yksinkertaisia tuen ilmauksia kampanjalle tyylisiin: ”Tänään oli kukkapinnit hiuksissa hyvän asianpuolesta!” tai ”Suvaitsevaisuuden puolesta, ahdasmielisyyttä vastaan!”. Kukkahattukeski-ryhmän perustaja oli Turun vihreisiin kuuluva Katri Sarlund, mutta edes tietoa tästä poliittisesta yhteydestä ei sivustoja lukemalla löytynyt. Ryhmien laajempaa yhteiskunnallista merkitystä onkin siis haettava lähinnä niiden herättämistä valtajulkisuuden reaktioista, joita kaiken kaikkiaan oli melko vähän. Analysoin seuraavassa Kukkahattutäti-kampanjoiden saamaa näkyvyyttä kahdella valtamedian foorumilla, Aamulehden nettilehdessä¹⁵ ja Radio 1:n Eve Mantun puheohjelmassa¹⁶.

Aamulehdessä Kukkahattutäti-kampanja uutisoitiin maahanmuuttoministeri Astrid Thorsin henkilön kautta. Jutun otsikkoon ja kuvitukseksi oli nostettu Thorsin osallistuminen kampanjaan, vaikka uutiskärkenä kerrottiin, että rasismia vastustetaan nyt netissä ”maahanmuuttokriitikoiden omilla aseilla” eli pyrkimällä muuttamaan kukkahattutädin leima positiiviseksi. Siihen nähden, että kysymyksessä oli melko lyhyt ja merkityksetön uutisjuttu, on huomattavaa, että juttua kommentoi runsaan kahden viikon aikana 102 kirjoittajaa. Kirjoitukset eivät sinänsä tuo mitään uutta maahanmuutosta kertovaan

15. Aamulehti 17.2.2011, Henripekka Kallio ”Astrid Thors lähti kukkahattutaistoon”. www.aamulehti.fi/cs/Satellite/Vaalit/1194666902534/artikkeli/astrid+thors+lah+ti+kukkahattutaistoon.html

16. YLE Radio 1 Eve Mantu 5.4.2011.

keskusteluun, sillä niissä toistetaan samat, aiemmista keskusteluista tutut väitteet, joita on pilkkaavassa tarkoituksessa käytetty näkyvästi maahanmuuttoa koskeviin päätöksiin osallistuneista naisista, kuten Presidentti Tarja Halosesta, maahanmuuttoministeri Astrid Thorsista ja vähemmistövaltuutettu Eva Biaudet'sta (vrt. myös edellinen Hakkaraisen nettikeskustelua käsittelevä alaluku). Kuten eräs kirjoittaja itsekin toteaa, keskustelu keskittyi maahanmuutosta vastaaviin henkilöihin, ei politiikan sisältöihin:

Minä käyn lenkillä ja pärjään muutenkin elämässä oikein mukavasti. Käsitteäkseni kukaan ei kommentoinut maahanmuuttajien olevan vastuussa kaikista ongelmistamme (kuten annat kommentissasi ymmärtää). Toki maahanmuuttoon liittyy myös negatiivisia puolia, ja ylipäänsä maahanmuutosta on hyvä keskustella myös kriittisesti maahanmuuttopolitiikkaa arvioiden, aivan kuten kaikesta muustakin. Minulla siihen ei liity minkäänlaisia vihan tunteita, ja toivon että sinäkin pystyisit keskustelemaan siitä ilman vihapurkauksia. Useimmat kommentit täällä kohdistuvat sitä paitsi Astrid Thorsiin poliitikkona, eivätkä vihamielisesti maahanmuuttajiin. p.s. Minä kannatan hallittua maahanmuuttoa.

Aamulehden jutun herättämä keskustelu kuitenkin osoittaa, kuinka latautuneeksi ja henkilöityneeksi keskustelu aiheesta on viime aikoina muuttunut. Monet valtamedian edustajat ovat todenneet, että lähes jokainen maahanmuuttoa käsittelevä juttu saa nykyisin aikaan valtavan palauteryöpyyn (esim. Helsingin Sanomat 2.11.2011), eikä Kukkahattukampanjaa käsittelevä pikku-uutinenkaan muodosta tästä poikkeusta. Keskustelu on myös muuttunut entistä aggressiivisemmaksi ja monet maahanmuuttoasioiden kanssa työskentelevät henkilöt ovat jopa ryhtyneet välttämään julkisuutta ja kieltäytymään haastatteluista.

Eve Mantu käsitteli Kukkahattutäti-kampanjaa perusteellisesti 45 minuuttia kestävässä radio-ohjelmassaan, jossa haastateltavana olivat Kukkahattutati.com-verkkosivuston perustajat Jaana Ristola ja

Ninni Luhtasaari. Mantu kertoo ohjelmassa, että myös häntä itseään on alettu kutsua kukkahattutädiksi sen jälkeen kun hän oli käsitellyt ohjelmassaan somalialaistaustaisten ja muiden suomalaisten kohtaamisen vaikeutta. Nimittelyn lisäksi toimittaja oli saanut myös herjaavaa sähköpostia. Mantun radio-ohjelman saama palaute edustaa aivan toisentyypistä julkisuutta kuin Aamulehden jutun saama palaute. Tässä tapauksessa kirjoittajina ovat selvästi asian puolella olevat henkilöt, jotka muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta identifioituvat sekä naisiksi että kukkahattutädeiksi:

Häpeä on voimakas ase. Siksi onkin todella hienoa että kukkahattuilijat ovat käyneet positiiviseen vastaiskuun. Positiivinen luo positiivista, kun negatiivinen lisää negatiivista. Kantakaamme ylpeinä kukkahattumme! (29.4.2011 Nimim. Itu)

Kiitos, kiitos!

Kyllä sain taas päivän piristysruiskeen! Huomenna lähdemme ystäväni kanssa koiralenkille KUKKAHATUT päässä ja koen olevani osa tätä ihanaa maailmankaikkeutta. (5.4.2011 Nimim. ei kun kukkahattuilemaan!)

Viestejä on kaiken kaikkiaan vain 14, mikä johtuu todennäköisesti siitä, että radiota kuunnellaan eri välineestä kuin millä palauteviestejä lähetetään. Nettilehdessä palautteen lähettäminen on huomattavasti helpompaa, koska jutun lukija voi heti jutun loppuun päästyään siirtyä kommentoimaan sitä keskustelufoorumille.

Aamulehden jutun ja radio-ohjelman saama verkkopalaute tuo jälleen kerran näkyväksi myös sen, kuinka sukupuolittunutta maahanmuutosta käytävä keskustelu Suomessa on. Muutoksen uhkakuvia esittävät näissäkin keskusteluissa ennen kaikkea miehiksi identifioituvat keskustelijat, jotka myös syyttävät ”kukahattutätejä” kansallisen puhtauden rapauttamisesta samaan tapaan kuin esimerkiksi Nikusen *Jos rakastat* -elokuvaa käsittelevissä verkkokeskusteluissa

(Nikunen 2010). Vaikka Aamulehden verkkokeskustelijat kirjoittavat nimettöminä, on kommenttien tyyli tunnistettavissa enemmän miehiseksi kuin naisiseksi, kun taas Eve Mantun ohjelmaan osoitetuissa kommentteissa monet kirjoittajat identifioivat itsensä naisiksi. Kukkahattukampanjoiden Facebook- ja verkkosivustoilla tätä sukupuolittunutta jakoa pyritään haastamaan tuomalla puheenvuoroissa esiin, että kukkahattuisuudessa on kysymys enemmän asenteesta ja kukkahattutäti voi olla myös setä.

Sosiaalinen media tuottaa kiinnostavia uutisia

Perinteisen ja sosiaalisen median vuorovaikutusta ja sisältöjen intermediaalista kierrätystä käsittelevän tutkimukseni mukaan perinteinen media on pitkälti luopunut aiemmasta varovaisesta tavastaan tuoda esiin maahanmuuttoon kriittisesti suhtautuvien ryhmien ja henkilöiden näkökulmia. Pikemminkin voisi sanoa, että maahanmuuttoa vastustavat ja jopa rasistiset mielipiteet saavat julkisuudessa nykyään korostuneen paljon huomiota suvaitsevaisten näkemysten kustannuksella. Kukkahattutäतिकampanjat, sen paremmin kuin muukaan suvaitsevaisuuteen tähtäävä kampanjointi, ei ole saanut valtajulkisuudessa samanlaista näkyvyyttä kuin maahanmuuttovastaisten ryhmien ja henkilöiden toiminta.

Sytä siihen voidaan lähteä etsimään monelta taholta. Yksi etsimättä mieleen tuleva selitys on, että suvaitsevaiset äänenpainot kerta kaikkiaan olisivat nykyisin vähemmistönä, jolloin niitä ei myöskään riittäisi valtajulkisuuteen nostettaviksi. Enemmistön maahanmuuttovastaisuudelle on kuitenkin vaikea löytää yksiselitteistä tukea mielipidetutkimuksista, sillä niiden tulokset vaihtelevat vuosittain ja lisäksi prosentit vaihtelevat sen mukaan, miten kysymys eri tutkimuksissa on asetettu.¹⁷ On myös epätodennäköistä, että valtajulkisuuden ja kansa-

17. Asennetutkimusten kyvyttömyyttä mitata maahanmuuttoasenteita on äskettäin pohtinut esimerkiksi Olli Löytty (2011) Kotus-blogissaan.

laismielipiteen välille voitaisiin vetää suoraa yhteyttä, kuten Raittila on 2000-luvulla tehtyjä rasismi- ja etnisyyss-monitorointeja arvioidessaan todennut (Raittila 2009).

Todennäköisempänä selityksenä pidän uutisjournalismissa ja poliittisessa journalismissa viime vuosina tapahtuneita muutoksia. Kiinnostavuus on noussut tärkeimmäksi uutiskriteeriksi. Aiemmin sitä pidettiin nimenomaan iltapäivälehtien tärkeimpänä uutiskriteerinä, mutta nyt kiinnostavuuden korostaminen on levinnyt myös niin sanottuun laatumediaan. Kiinnostavia uutisia tarjoavat sellaiset henkilöt ja ilmiöt, jotka ovat jo muutenkin kaikkien huulilla, joten vakavalla uutismediallakaan ei ole varaa jättää uutisoimatta aiheita, joista muutkin tekevät uutisia. (Kantola 2011.) Teuvo Hakkaraisen saama ylikorostunut julkisuus on esimerkki perinteisen ja sosiaalisen median väliä seilaavasta jatkokertomuksesta.

Vaikka suomalaiset toimittajat esimerkiksi Nikusen (2011) mukaan eivät erityisemmin arvosta verkon keskustelupalstoja eivätkä koe hyötyvänsä niistä, he seuraavat niitä velvollisuudentuntoisesti ja joko tiedostaen tai tiedostamattaan myös omaksuvat niistä kansalaisia kiinnostavia näkökulmia ja aiheita juttuihinsa. Myös toimittajien haastatteluissa esittämä pelko siitä, että keskustelupalstojen kärkeä kielenkäyttö on vaarassa levitä myös toimituksellisiin juttuihin, pitää tutkimukseni mukaan osittain paikkansa. Julkisuutta saavat nykyään helposti kärkevät mielipiteet ja yksilöt, jotka ovat tottuneet ilmaisemaan itseään tavoilla, jotka eivät aiemmin ole journalistiseen kielenkäyttöön kuuluneet.

Halla-ahon blogikirjoitusten ja Hakkaraisen tapauksen saama julkisuus on osoitus siitä, että sosiaalisen median verkostoilla on myös poliittista potentiaalia synnyttää keskustelua tärkeäksi koetuista aiheista. Tietokonevälinen viestintä moninkertaistaa yksittäisten kansalaisten mahdollisuudet toimintaan ilman, että se pakottaa sitoutumaan perinteisiin poliittisiin ryhmiin ja puolueisiin. Poliittinen toiminta verkossa voi perustua toimijan omille vaihteleville kiinnostuksen kohteille, itse tuotetun sisällön levittämiseen ja samanhenkisten porukoissa

hengailuun, kuten tapahtui Hakkaraiseen keskittyvissä Facebook-ryhmissä ja You tube-videoiden remix-versioiden tuottamisessa ja niistä keskusteltaessa. Verkon kansalaisvalvonta ilmeni monenlaisina muotoina ja tyyleinä, jotka mahdollistivat sekä kansalaistoimijoiden luovaa itseilmaisua että identiteetin rakennusta.

Suvaitsevaisuus ja rasisminvastaiset näkökulmat eivät nykyisten uutiskriteerien valossa ole kovin mediaseksikkäitä aiheita. Toisin kuin Facebookissa leviävät tappouhkaukset ja viharyhmät, suvaitsevaisuus-kampanjat tai rasismin- ja etnisyydentutkijoiden blogisivustot tarjoavat harvoin sellaista draamaa ja kiinnostavuutta, jota nykyjulkisuus kaipaa. Siksi niihin liittyvät aiheet helposti jäävät valtajulkisuuden ulkopuolelle, vaikka sosiaalisessa mediassa tällaisesta toiminnasta ei puutetta olisikaan. Suvaitsevaisia näkökulmia esiintuovat henkilöt ovat mahdollisesti myös turhautuneet siitä, että jokainen näkyvä esiintulo suvaitsevaisuuden puolesta saa aikaan voimakkaan parjauuskampanjan verkkokeskusteluissa ja sosiaalisen median foorumeilla. Näin he ovat ehkä tietoisesti jättäytyneet julkisen keskustelun ulkopuolelle ja linnoittautuvat omille foorumeilleen. ✂

3.

POLIITTINEN MAAHANMUUTTOKESKUSTELU HELSINGIN SANOMIEN VERKKOKESKUSTELUISSA

Paula Haara

”Mun mielestä rasismi on nykyään muodostunut semmoseks leimakirveeks, jota heitellään kovasti jotta ei tarvitsisi kuunnella sitä, mitä se toinen ihminen oikeesti sanoo. Ja se on tässä turhanpäiväistä hössötystä, jolla vaan yritetään suitsia keskustelua tai estää asioista puhumista [...] Mun mielestä ei pitäisi niin paljon puhua rasismista. Ei rasismi mikään ongelma Suomessa oo. Tää on se ongelma, että tääl on erittäin huonosti toteutettu maahanmuuttopolitiikka, ja poliittinen järjestelmä, demokratia ei toimi tällä hetkellä. Ne on ne Suomen ongelmat, josta pitäis puhua [...] En mä sitä [rasismia] osaa sillai määritellä. Mun mielestä varmaankin siinä vaiheessa kun ruvetaan puhuun jostain entisen Etelä-Afrikan järjestelmästä, missä yhteiskunnallisesti ollaan värin mukaan pistetty ihmisiä eriarvoiseen luokkaan, niin sitten se varmasti on rasismia. Mutta eihän Suomessa mitään edes sen tyyppistä esiinny.” (Jari Leino, Muutos 2011 -puolueen hallituksen ja Suomen sisun jäsen sekä Homma ry:n varapuheenjohtaja Yliopisto-Tv:ssä 24.10.2011. Täytesanoja poistettu)

Yllä oleva sitaatti on esimerkki maahanmuuttoasioiden politisoitumisen myötä yleistyneestä ”maahanmuuttokriittisestä” puhetavasta 2000-luvun loppupuolella. Keskustelulle on ollut ominaista, että kansan enemmistön mielipiteeseen vetoamalla yhdeksi Suomen tärkeimmistä poliittisista tavoitteista nostetaan maahanmuuttopolitiikan tiukentaminen. ”Maahanmuuttokriitikot” puolustavat sananvapautta ja irtisanoutuvat itse rasismista. Yllä olevassa sitaatissa Leino määrittää rasismin kapeasti rotuperustaiseksi erottelupoliitikaksi. Näin rasismista on helppo irtisanoutua itse ja nähdä se asiana, joka ei ole Suomessa ongelma. Rasismin määrittelysijain sijaan ”maahanmuuttokriittisessä” puhetavassa keskitytäänkin puhumaan enemmän siitä, mikä kaikki ei ole rasismia.

”Maahanmuuttokriittisen” puhetavan syntysijana ja leviämiskanavana voidaan pitää internetiä (vierasviiaisista verkkosivustoista ks. Pekkinen 2005b), mutta salonkikelpoisemmaksi tullut puhetapa on levinnyt muun muassa poliitikkojen puheisiin. Maahanmuuttokriittikin lyhyestä historiasta kirjoittanut Milla Hannula puhuu vuoden 2008 kunnallisvaaleihin ajoittuvasta ”erävoitosta”, josta alkoi ”uusi ja maahanmuuton osalta tabuista vapaampi poliittinen elämä” (Hannula 2011, 9). Puhetavan muutos näkyi nopeasti myös journalismissa, kun tiedotusvälineet lainasivat ja selostivat poliitikkojen puhetta (Raittila 2009, 68).

Rasismia on ollut jo ennen internetiä, mutta useimpien verkkosivustojen anonyymiys mahdollistaa sellaisten asenteiden julki tuomisen, joita ei ehkä muussa yhteydessä ilmaisisi julkisesti. Journalististen välineiden verkkokeskustelut ovat valvotumpia verrattuna valtaosaan muuhun verkon sisältöön. Toisaalta raja journalististen ja verkon muiden sisältöjen välillä on hämärtyvässä, ja samat mediasisällöt kiertävät välineestä toiseen (ks. luku 2). Internetissä olevan uutisen yhteydessä on usein linkki keskusteluun. Mielipidejournalismi ympäröi uutista entistä vahvemmin, ja on aiempaa tärkeämpi osa uutisen tulkintaympäristöä (Horsti 2009, 82).

Tarkastelen tässä luvussa Helsingin Sanomien kotimaan ja politiikan uutisten keskustelupalstoilla esitettyjä väittämiä maahanmuutosta ja maahanmuuttajista laadullisen sisällönanalyysin ja argumentaatioanalyysin keinoin. Helsingin Sanomat oli toinen tutkimustamme varten analysoitu sanomalehti, joten oli mielekästä tarkastella myös samaisen lehden verkkokeskusteluja. Aineisto on kerätty vuoden 2011 eduskuntavaalien alta marraskuun 2010 alun ja huhtikuun 2011 loppu väliseltä ajalta. Mukaan seuloutui 126 viestiketjua, jotka sisälsivät yhteensä 10 902 viestiä (Taulukko 1)¹.

Taulukko 1. Verkkokeskusteluaineisto: keskusteluketjujen määrä ja viestien määrä (marraskuu 2010–huhtikuu 2011).

	Viestiketjujen määrä		Viestien määrä	
	HS.fi kotimaa	HS.fi politiikka	HS.fi kotimaa	HS.fi politiikka
Marraskuu	9	9	480	830
Joulukuu	11	3	446	394
Tammikuu	12	6	674	923
Helmikuu	17	9	1032	1215
Maaliskuu	9	5	375	567
Huhtikuu	10	26	628	3338
Yhteensä	68	58	3635	7267
	126		10 902	

Helsingin Sanomien keskustelupalstojen viestit ennakkomoderoidaan. Kyseessä on journalistisen välineen verkkosivusto, jonka sisällöstä toimitus vastaa. Keskusteluun saattoi osallistua nimimerkillä ja tutkimusajankohtana vielä ilman rekisteröitymistä.² Aineiston keruun jo päätyttyä astui lokakuussa 2011 voimaan liite journalistin ohjeisiin, joiden noudattamista Julkisen sanan neuvosto valvoo. Liitteen mukaan

1. Tutkimusaineisto esitellään tarkemmin liitteessä 1.
2. Palstan käytöstapaohjeiden mukaan rasistisia viestejä, kuten ”rodullisia” yleistyksiä, ja kansanryhmää vastaan kiihottavia viestejä ei julkaista. Ohjeiden mukaan jo kansanryhmän leimaaminen vaikkapa rikollisuuteen taipuvaiseksi voi lietsoa vihaa. Uskonrauhaa on ohjeiden mukaan kunnioitettava eikä holokaustin kieltäjillä ole asiaa HS.fi:n keskusteluihin. (<http://www.hs.fi/viesti/keskustelu/kaytostavat>.)

toimituksen tulee viipymättä poistaa sen tietoon tulleet ihmisarvoa ja yksityisyyden suojaa loukkaavat sisällöt.³

Esittelen aluksi yleisiä havaintojani keskusteluista, niiden sisällöistä, keskustelijoista ja viittauksista keskustelun ulkopuolisiin lähteisiin. Tämän jälkeen käyn läpi aineistossa yleisimmin esitetyt väitteet. Helsingin Sanomien kotimaan keskustelupalsta ja politiikan keskustelupalsta eivät eronneet maahanmuutosta esitettyjen pääväitteiden osalta toisistaan, joten en käsittele palstojen väittämiä toisistaan erillisinä. Nostan esiin myös pääargumentteja vastustavia väittämiä. Yleisimpien väitteiden jälkeen tarkastelen vielä erikseen verkossa kiihkeänä käynyttä keskustelua suomalaisen maahanmuuttokeskustelun tilasta sekä valtamedian tavasta käsitellä maahanmuuttoa ja erityisesti maahanmuuttokriittisiä perussuomalaisia. Teeman käsittely on perusteltua, sillä verkkokeskusteluissa paljon pohdittu suomalaisen maahanmuuttokeskustelun tila ei juuri näkynyt tutkimuksen sanomalehti- tai tv-aineistossa. Verkossa käydyn ”maahanmuuttokriittisen” keskustelun sisällöissä oli runsaasti yhtenevyyksiä Muutos 2011 -puolueen tavoite- ja toimenpideohjelman sekä Perussuomalaisten vuoden 2011 eduskuntavaaliohjelman sisältöjen kanssa. Kokoan lopuksi huomioitani näistä yhtenevyyksistä.

Puhutuimmat uutiset

Helsingin Sanomien kotimaan ja politiikan palstan keskustelut ovat uutisten tai kolumnien aloittamia. Kotimaan palstan maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvistä uutisista puhuttivat erityisesti pitserian tuhopoltto Tampereella marraskuussa 2010, koulujuhlien kristillisten perinteiden säilyttäminen, terrorismi, maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrä kouluissa, maahanmuuttajien asuinalueiden eriytyminen, perheenyhdistämiset, kunniaväkivalta islamiin liitettyinä

3. HS.fi:n käyttäjät voivat huomauttaa ylläpitoon asiattomista viesteistä asiaton viesti -napilla, joka löytyy jokaisen viestin yhteydestä.

asiana sekä sananvapaus (internetkeskusteluissa). Poliitiikan palstalla puhutuimmat aiheet olivat islamin erityispiirteiden toteuttaminen ja islamin opettaminen Suomessa, koulujuhlien kristillisten perinteiden säilyttäminen, Perussuomalaisten kannatus, Perussuomalaiset ja puolueen puheenjohtaja Timo Soini, Perussuomalaisten maahanmuuttopolitiikka, maahanmuuttokeskustelun ilmapiiri Suomessa, ”maahanmuuttokriittinen” perussuomalaispolitiikko Jussi Halla-aho, maahanmuuttovastaisilla kommentteillaan ensimmäisenä päivänään kansanedustajana kohahduttanut perussuomalaispolitiikko Teuvo Hakkarainen sekä perheenyhdistämispoliitiikka (Taulukko 2).

Suomeen saapuneista romanikerjäläisistä sisältyi aineistoon useita keskusteluketjuja, mutta ne jäivät lyhyiksi viestien määrissä ja keskusteluiden kestoissa mitattuina. Aineistoon eivät kuuluneet Helsingin Sanomien kaupunki-osaston keskustelut, joissa todennäköisesti käytiin suurin osa romanikerjäläiskeskustelusta.

Taulukko 2. Runsaimman keskustelun aiheuttaneet maahanmuuttoon liittyvät uutiset (HS.fi kotimaa yli 80 viestiä, HS.fi politiikka yli 125 viestiä)

HS.fi KOTIMAA		Viestien määrä
	Uutisen otsikko	
Marraskuu	Tampereella palaneen pitseriaan omistajaa ja hänen veljeään esitetään vangittaviksi	158
	Työttömälle ulkomaalaiselle toimeentulon sijaan karkotus	99
Joulukuu	Koulut saavat päättää itse joulujuhlinsa kristillisyydestä	91
Tammikuu	Lehdet: Somalian terroristeilla yhteyksiä Suomeen	95
	Joka kolmas uusmaalainen kannattaa kouluihin maahanmuuttajille kiintiötä	87
Helmikuu	Maahanmuuttajien asuinalueet erottuvat yhä selkeämmin	175
	KHO:n presidentille moitteet isoäitien käännytysjutussa	138
	Kunniaan liittyvä väkivalta varjostaa tuhansien tyttöjen elämää Suomessa	131
	Aamulehti sulki ampumisuutisen kommentoinnin	130

Maaliskuu	Opettajat: Maahanmuuttajien määrää koulussa rajoitettava	96
Huhtikuu	Pääkaupunkiseuduille syntyy maahanmuuttajien keskittymiä	203
	Maahanmuuttajatytöt voivat koulussa parhaiten, suomalaispojat huonoiten	90
HS.fi POLITIIKKA Uutisen otsikko		Viestien määrä
Marraskuu	Keskustan Saarikko ehdottaa Suomeen imaamikou- lutusta	207
	Päivi Räsänen ottaisi Suomeen ensisijaisesti kristittyjä pakolaisia	201
Joulukuu	Katainen tuottui joulujuhlakeskustelusta	202
	Perussuomalaiset viemässä ääniä muilta Uudellamaalla	132
Tammikuu	Halonen: Suvaitsemattomuus ei ole ratkaisu ongel- miin	362
	Perussuomalaisten kannatus jatkaa nousuaan	231
	Perussuomalaisehdokkaan vaalimainos huijaa moskeijatyömaalla	169
Helmikuu	Perussuomalaiset löysivät netistä nuoret vihaiset miehet	255
	Perussuomalaiset sijoittaisivat työttömät maahan- muuttajat syrjäseuduille	241
	MTV3: Perussuomalaisten ja Sdp:n kannatus tasoissa	233
	Eduskunta tyytymätön Thorsin perheenyhdistämis- selvitykseen	142
Maaliskuu	Stubb: Maahanmuuttokeskustelun ilmapiiri ahdis- tava	198
	Lehti: Perussuomalaisten ehdokkaina useita Suo- men sisun jäseniä	143
Huhtikuu	Halla-aho ei suostu selittämään ihmisarvokirjoituk- siaan	520
	Halla-aho maahanmuuttolaieista vastaavan valio- kunnan johtoon	257
	Vähemmistövaltuutettu puuttui Hakkaraisen puhei- siin	246
	MTV3: Perussuomalaisten kannatus laskee, kes- kusta ja Sdp nousussa	227
	Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta perussuomalais- ten johdettavaksi	213
	HS-arvokartta: Soini johtaa vasemmistopuoluetta	173
	Tutkija: Soinin kannattajat hakevat satumaata	159
Maahanmuuttokriitikot nousivat joukolla eduskun- taan	129	

Kirjoittajat olivat skeptisiä (muiden kuin perussuomalaisten) poliitikojen vaalien alla esittämiä keskustelunavauksia kohtaan. Esimerkiksi Alexander Stubbin huoli Suomen maahanmuuttokeskustelun ahdista-vasta ilmapiiristä⁴ kuitattiin vaalikikkailuksi. Maahanmuuttokriittiseksi tunnustautumattomien puolueiden maahanmuuttoa kritisoivat kannanotot, kuten Kokoomuksen ja Keskustan ilmoitus halukkuudesta kiristää perheenyhdistämisen ehtoja, tuomittiin yritykseksi kalastella ääniä Perussuomalaisilta. Vaalien läheisyys näkyi myös toteamuksina, joiden mukaan moni mediassa uutisoitu aihe, kuten selvitys Suomen onnistumisesta syrjinnän vastaisessa työssä, on nostettu esiin lähestyvien vaalien takia.

”Maahanmuuttokriittiset” dominoivat keskustelua

Helsingin Sanomien kotimaan ja politiikan keskustelupalstoilla kirjoittivat enemmistönä he, jotka kutsuivat itseään ”maahanmuuttokriittisiksi”, eivätkä maahanmuuttajat itse juuri osallistuneet maahanmuuttokeskusteluun. Tämä ei ollut yllättävää, sillä myös esimerkiksi Anna-Maria Pekkinen kiinnitti huomiota etnisten vähemmistöjen lähes totaaliseen puuttumiseen tarkastellessaan pro gradu -tutkielmassaan rasismia internetin keskustelupalstoilla (Pekkinen 2005a, 7). Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa valtaosa kirjoitti nimimerkillä, ja noin viittäkymmentä nimimerkkiä voisi pitää aktiivikeskustelijoina. Näillä nimimerkeillä osallistuttiin toistuvasti keskusteluun läpi puolivuotisen tarkastelujakson. Poliitikot eivät muutamaa yksittäistä kirjoitusta lukuun ottamatta osallistuneet keskusteluun, ainakaan nimellään. Poliitikot osallistuvat kovin vähän maahanmuuttokeskusteluun myös journalistisessa mediassa (ks. luku 5. tässä kirjassa; Raittila 2002, 85). Lähes jokaisen puolueen äänestäjäkunta koostuu ristiriitaisesti maahanmuuttoon suhtautuvista, mikä saattaa selittää poliitikkojen

4. HS.fi politiikka 16.3.2011

haluttomuutta osallistua julkiseen maahanmuuttokeskusteluun (Raittila 2002, 87).

Verkkokeskusteluista jäi vaikutelma, että jopa – tai nimenomaan – kaikkein räikeimmät ja avoimen maahanmuuttovastaiset kannanotot jäivät usein vaille vastaväitteitä silloinkin, kun ne olisivat olleet helposti kumottavissa. Myös uutiset, joiden voisi katsoa olevan maahanmuuton kannalta myönteisiä, kuten *Sunnuntaisuomalainen: Maahanmuuttajiin suhtaudutaan sallivasti*⁵ tai *Vertailu: Ruotsi ja Suomi kärjessä maahanmuuttajien kotouttamisessa*⁶, saivat aikaan keskusteluketjun, jossa esitettiin uutisen kyseenalaistavia ja ”maahanmuuttokriittisiä” puheenvuoroja. Yksittäisiä ”maahanmuuttokriittisyyttä” vastustavia puheenvuoroja oli, ja nostan myös niitä myöhemmin esiin. Täytyy muistaa, että keskustelupalstoilla esitettyjen erilaisten kannanottojen yleisyys ei heijasta suoraan kyseisten mielipiteiden yleisyyttä Suomessa.

”Maahanmuuttokriitikoita” stereotypisoitiin internetkeskusteluissa. Heitä kuvailtiin muun muassa vähän koulutetuiksi miehekkään junttikulttuurin kannattajiksi ja maahanmuuttovastaisiksi ”foorumipelleiksi”. Myös Perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini tyypitteli Helsingin Sanomien uutisessa⁷ puolueensa äänestäjiä. Soini kuvasi tyypillisiä Perussuomalaisten kannattajia ”arvokonservatiiveiksi, vanhanaikaisiksi miehiksi, jotka tykkäävät makkarasta ja autourheilusta”, demareita ennen äänestäneiksi duunareiksi, pienyrityksiksi sekä internetin avulla tavoitetuiksi ”nuoriksi, vihaisiksi miehiksi”. Uutisen mukaan nämä ”nuoret vihaiset miehet” ovat ”arvokonservatiivisia, kansallismielisiä maahanmuuton vastustajia, joista tunnetuin on Jussi Halla-aho”. Uutisen aloittamassa keskusteluketjussa usea keskustelija kertoi Soinin innoittamana omasta taustastaan, kuten omasta tai puolison maahanmuuttajataustaisuudesta tai korkeasta koulutustasosta, ja äänestääkö (silti) Perussuomalaisia vai ei.

5. HS.fi kotimaa 5.12.2010

6. HS.fi kotimaa 28.2.2011

7. HS.fi politiikka 13.2.2011

Minulla on vajaat 2 yliopistotutkintoa, olen naimisissa maahanmuuttajan kanssa ja ikää alle 40-vuotta. Äänestän persuja näissä vaaleissa, koska haluan antaa heille mahdollisuuden muuttaa asiat. (nuorehko vihainen nainen, HS.fi politiikka 13.2.2011)

Kirjoitusten tarkoituksena oli mitä ilmeisimmin osoittaa, että monenlaiset ihmiset äänestävät Perussuomalaisia ja kyseenalaistaa äänestäjien stereotypisointi. Kaiken kaikkiaan verkkokeskusteluihin osallistujat kertoivat kuitenkin hyvin harvoin mitään itsestään, lukuun ottamatta suhtautumistaan Perussuomalaisiin.

Arkielämän rasismista ei käyty verkossa laajempaa keskustelua. Vesa Puuronen (2011, 61–62) määrittelee arkielämän rasismien arkisissa kohtaamisissa ilmeneviksi käytännöiksi, jotka asettavat eri ryhmiin kuuluvat ihmiset epätasa-arvoiseen asemaan tai osoittavat heidän alempiarvoisuutensa. Arkielämän rasismien näkökulmasta tarkasteltuna teon määrittäminen rasismiksi ei riipu tekijän aikeista, vaan sen arvioi henkilö, johon teko kohdistuu. Verkkokeskusteluihin pätee sama havainto, jonka Suvi Keskinen on tehnyt seuratessaan suomalaista maahanmuuttokeskustelua: on käyty varsin vähän keskustelua siitä, millaisena rasismi esiintyy suomalaisessa yhteiskunnassa (Keskinen 2009, 44). Rasismien kokemisen tai rasismien ilmenemismuotojen sijaan Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa puhuttiin rasismien määrittelyn rajoista ja maahanmuuttajien kantäväestön kustannuksella saamista erioikeuksista ja erityiskohtelusta, josta käytettiin termejä ”käänteisrasismi” tai ”positiivinen syrjintä”. Puhuttiin myös ”rasismikortin heiluttelusta”, jolla tarkoitettiin laskelmoitua rasismiin vetoamista joko omien etujen vuoksi tai ”maahanmuuttokriitikoiden” vaientamiseksi. Paljon puhuttiin myös siitä, mikä ei ole rasismia. Oltiin huolissaan siitä, että rasismi saa helposti liian laajan määrittelyn, jolloin ”maanmuuttokriittisiä” kannanottoja ei sallita. Näin ei ”maahanmuuttokriittisten” keskustelijoiden mielestä saisi tapahtua demokraattisessa yhteiskunnassa, jossa kaikkien tulee voida sanoa mielipiteensä.

Sen lisäksi, että maahanmuuttajataustaiset eivät itse näkyneet internetkeskusteluissa, oli esitetyille näkemyksille tyypillistä ongelmakeskeisyys ja mustavalkoisuus. Monien uutisaiheiden aloittama keskustelu oli polarisoitunutta joko-tai -keskustelua. Keskustelijat sätivät toisiaan rasismista tai ylisuvaitsevaisuudesta. Toisten teemojen, erityisesti Suomeen tulleiden tai pyrkivien ulkomaan romanien ympärillä käyty keskustelu oli yksimielisempää, mistä lisää myöhemmin tässä luvussa. Keskustelupalstakirjoittelu oli useimmin kärkevää mielipiteen ilmaisua tai toisten kirjoittajien mielipiteiden kyseenalaistamista ilman eri näkemysten dialogia⁸. Suoranaista väkivaltaan yllyttämistä ei keskusteluissa ollut, mutta vihaisia äänenpainoja oli joukossa:

Miksi hänen [kirjoittajan lapsen] olisi pitänyt käydä koulua sellaisten roskaväen lasten kanssa, jotka eivät osaa kunnolla edes lukea ja kirjoittaa ja jotka häiriköivät ja kiusaavat opettajia ja muita oppilaita? [...]Kun me verovaroillamme kustannamme roskaväen elämisen kansallisuudesta tai ihonväristä riippumatta, meillä pitää ainakin olla oikeus varjella lapsiamme heiltä ja heidän jälkikasvultaan. (Stadilainen veronmaksaja, HS.fi kotimaa 20.4.2011)

Lähteettömiä väitteitä

Helsingin Sanomien keskustelupalstalla kirjoittaneet viittasivat journalistisen median uutisiin faktanomaisina lähteinä. Näin tehtiin siitä huolimatta, että toisaalla uutisoinnin maahanmuutosta ja Perussuo-

8. Sanna Ojajärvi ja Sanna Valtonen (2001) ovat analysoineet Venäjistä ja venäläisistä käytyä internetkeskustelua Suomessa. Verkkokeskusteluissa yleensä korostettiin ja alleviivattiin toiseutta ja eroa, ja avattiin erojen seurauksia uhkan suuntaan. Keskustelijat eivät pyrkineet tasapainottelemaan eri kehysten välillä, vaan he argumentoivat enemmänkin valmiiden käsitysten varassa oman kehysten puolesta. Journalismissa puolestaan toiseuden kehyksellä pyrittiin ymmärtämiseen tai selittämiseen uhkan korostamisen sijaan. Toimituksissa pyrittiin myös tasapainoilemaan eri kehysten (uhka, mahdollisuus, toiseus) välillä.

malaisista väitettiin olevan puolueellista (ks. myöhemmin tässä luvussa).

Aamulehden (20.1.2011) mukaan Suomeen on tulossa EU:n lievin kansalaisuuslaki. Vakavakaan rikos ei enää estä kansalaisuuden saamista (xzy, HS.fi kotimaa 23.1.2011)

Lehdistä olen lukenut, että ulkomaalaistaustaisten osuus rikoksissa on ylläpidetty suhteutettuna väestöpohjaan. Onko niitä kriminaaleja pakko täällä hyysätä? Nopeampi poistaminen maasta mahdolliseksi. (AiKui, HS.fi kotimaa 10.2.2011)

Journalistisen median lisäksi tukea väitteille haettiin yleisimmin Suomen Maahanmuuttoviraston ja Suomen Pakolaisavun internetsivuilta, Suomen ulkomaalaislaista, Wikipediasta, Youtubesta, Hommafoorumilta ja Jussi Halla-ahon ajatuksista. Tyypillisintä kuitenkin oli, että maahanmuutosta esitetyille väitteille ei mainittu lainkaan lähdettä, vaikka niiden perään toisinaan kyseltiin. Argumentoinnissa käytettiin tarkkoja lukuja. Väitettiin esimerkiksi, että jokainen perheenyhdistämisen kautta Suomeen tullut maksaa yhteiskunnalle 1,123 miljoonaa euroa, tai yleistäen, että keskimäärin ainakin 50 prosenttia työkäisistä maahanmuuttajista on työttömänä. Karina Horstin mukaan myös suomalaisessa journalismissa vähemmistöjä käsitellään usein lukuina tilastojen valossa, minkä seurauksena kategoriat, kuten eri kansallisuudet tai turvapaikanhakijat, näyttäytyvät yhtenäisinä ryhminä. Maahanmuuttajien käsittely lukujen kautta epäinhimillistä ja etäännyttää yhteiskunnallisten päätösten ja käytäntöjen vaikutukset, jolloin empatian mahdollisuutta ei ole. (Horsti 2005, 236.)

Tutkimuksia nostettiin Helsingin Sanomien verkkokeskustelussa harvoin esiin, vaikka maahanmuutosta ja etnisistä suhteista on tehty Suomessakin runsaasti tutkimusta. Tämä voi joskus olla myös tietoinen valinta, sillä ”maahanmuuttokriittiset” ovat syyttäneet tutkimusta ideologisesta yksipuolisuudesta. Esimerkiksi Hannula (2011,

94) moittii suomalaista yhteiskuntatieteellistä rodun ja rasismien tutkimusta objektiivisuuden kaapuun puetusta feminismistä ja liberaalista monikulttuurismista sekä biologisia reunaehtoja karsastavasta subjektivismista. Jos verkkokeskusteluissa johonkin tutkimukseen viitattiin, oli yleensä poimittu yksipuolisesti maahanmuuttokriittisiä näkemyksiä tukevia tutkimuksia tai selvityksiä. Tutkimustiedoille tarjottiin harvoin lähdetietoa, joka mahdollistaisi tulosten tarkemman tarkastelun. Muihin asiantuntijoihin viitattiin harvoin, mutta Jussi Halla-aho mainittiin usein maahanmuuttoasioiden asiantuntijana. Hänet määriteltiin median alttarille itsensä uhranneeksi rehelliseksi, älykkääksi ja loogiseksi totuudenpuhujaksi. Toisaalta hänen auktoriteettiaan purettiin toteamalla, että Halla-aho on omia päänäpintymäänsä toisteleva aikaansaamaton fanaatikko, jonka ainoa poliittinen ohjelma on maahanmuuton ja kasvisruoan vastustaminen.

Maahanmuuttajien määrän kasvua pidetään suurena ongelmana

Yksi hyvin yleisesti esitetty vaatimus Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa oli, että **Suomen maahanmuuttopolitiikkaa on tiukennettava**. Jotkut keskustelijat kertoivat, että Suomea uhkaa maahanmuuttajien tulva. Heidän mielestään Suomeen pääsee nyt liian helposti, millä on kauaskantoisia seurauksia. Suomen ”löperöä” maahanmuuttopolitiikkaa verrattiin muiden maiden parempaan pidettyihin maahanmuuttolinjauksiin, erityisesti Tanskaan ja Kanadaan.

Toisaalta vastaväitteenä Suomen maahanmuuttopolitiikan kiristämiseksi todettiin, että se on jo tiukka, jopa Länsi-Euroopan tiukin. Maahanmuuttopolitiikan kiristämistä vastustettiin myös vetoamalla maahanmuuttajien vähäiseen määrään Suomessa, jolloin aihetta tiukennuksille ei ole. Vastaväitteeltä yritettiin viedä pohjaa toteamalla, että maahanmuuttajapopulaatio kasvaa nopeasti. Pienikin alkupopulaatio

saattaa väitteen perusteella muuttua tulevaisuudessa vähemmistöstä enemmistöksi, joten on perusteltua rajoittaa maahanmuuttajien määrää ajoissa, vaikka heitä on vielä vähän. Keskusteluissa viitattiin useamman kerran tutkimukseen, jonka mukaan ”tietyissä maahanmuuttajaryhmissä” alkuperäinen maahanmuuttajapopulaatio voi 20-kertaistua 30 vuodessa ja muuttua vähemmistöstä enemmistöksi. Populaation kasvun todettiin johtuvan maahanmuuttajien kantaväestöä suuremmasta syntyvyydestä ja perheenyhdistämisistä.

Maahanmuuttopolitiikan tiukentamisvaatimusten yhteydessä esitettiin usein väite, jonka mukaan **maahanmuuttajamäärien kasvaessa kasvavat myös maahanmuutosta aiheutuvat ongelmat**. Kun maahanmuuttajia on liikaa (samassa paikassa), rikastuttamisen väitetään muuttuvan ongelmiksi. Väitteellä perusteltiin muun muassa sitä, että maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrää olisi rajoitettava kouluissa. Suomen ylle maalailtiin keskusteluissa uhkakuvia siitä, miten Suomessakin seurauksena voi olla levottomuuksia, kunniamurhia, terrori-iskuja ja slummiutumista, jos maahanmuuttopolitiikkaan ei tehdä muutoksia. Erityisesti Ruotsi ja Saksa mainittiin maiksi, joissa maahanmuuton tuomat ongelmat ovat jo ”räjähtäneet silmille”. Tässä yhteydessä muistettiin toistuvasti mainita Angela Merkelin lokakuussa 2010 antama lausunto, jonka mukaan Saksan yritys rakentaa monikulttuurinen yhteiskunta on epäonnistunut täysin. Myös Britannian pääministeri David Cameronin irtisanoutuminen helmikuussa 2011 maansa senhetkisestä monikulttuurisuuspolitiikasta mainittiin useasti. Suomen monikulttuurisuus nähtiin usein uutena tai vasta tuloillaan olevana asiana, joka ajan myötä muuttuu samanlaiseksi kuin esimerkiksi Ruotsin huonona pidetty, yhteiskuntarauhaa ja yhteiskunnan hyvinvointia uhkaava monikulttuurisuus – ellei asialle nyt ajoissa tehdä jotain.

Suomessa ei onneksi vielä ole samanlaisia mittavia ongelmia maahanmuuttajien kanssa kuin monissa enemmän maahanmuuttajia ottaneissa maissa on. Mutta ei minusta Suomen kannata ajautua

samanlaisiin ongelmiin, vaan rajoittaa nyt ajoissa maahanmuuttoa, jottei sellaisia ongelmia syntyisikään. Saksassa ja Britanniassahan on jo maan ylin poliittinen johto joutunut toteamaan monikulttuurisuuden epäonnistuneen – ja Ruotsissakin on jo muodostumassa ghettoja, kunniamurhia, terrorismia – ja Hollannissa ja Saksassa muslimimaahanmuuttajat pahoinpitelevät homoja. (KTKT, HS.fi politiikka 13.2.2011)

Internetkeskusteluissa monikulttuurisuus esitettiin lähes yksinomaan ongelமாகsi, joka tuhoaa suomalaista kulttuuria: **monikulttuurisuus ei ole rikkaus**. Keskenään erilaisten kulttuurien rinnakkaiselo nähtiin yleisesti tuhoon tuomittuna ajatuksena. Keskustelu liikkui usein yleisellä tasolla, eikä monikulttuurisuutta ja siihen liittyviä ongelmia välttämättä eritelty konkreettisesti.

Painottamalla maahanmuuttajamäärien kasvun yhteyttä ongelmien ja rasismien kasvuun perusteltiin maahanmuuttopolitiikan tiukentamista myös maahanmuuttajien itsensä etuna. Lisääntyvän maahanmuuton todettiin aiheuttavan haittaa myös maahanmuuttajille, koska kasvavan maahanmuuton myötä kärjistyvät ongelmat voivat synnyttää tai lisätä kantaväestön maahanmuuttajiin kohdistamaa rasismia. Rasismi näyttäytyi (nykyisen) maahanmuuton seurauksena ja maahanmuuttajien aiheuttamana, ja esimerkiksi venäläisten tai jo 1990-luvun alussa Suomeen tulleiden somalien kokemasta rasismista ei puhuttu.

Puurosen (2011, 201) mukaan monikulttuurisuuden vastustajat lähtevät yleisesti liikkeelle luonnollisuuden oletuksesta, jonka mukaisesti kulttuurien kehitys on viime kädessä yhteydessä tiettyjen ihmisryhmien elinolosuhteisiin alkuperäisillä asuinalueillaan. Luonnollisuudella yritetään perustella sitä, miksi ihmisryhmien pitäisi pysyä kotiseuduillaan. Myös Huttunen, Löytty ja Rastas (2005, 28) kirjoittavat, että rasismi rakentuu nykyään vanhojen rotuoppien sijaan enemmän käsityksille ja puheille olemuksellisista ja muuttumattomista kulttuurieroista. Tällaisen ajattelun taustalla on oletus, jonka mukaan

Suomi oli aikaisemmin yksikulttuurinen. Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa monikulttuurisuuden uhkakuvien vastustaminen perustui tällaisen suomalaisen yhtenäiskulttuurioletuksen purkamiseen: Suomi ei koskaan ole ollutkaan itsenäinen ja muista kulttuureista erillinen saareke. Vaihtoehtoisesti todettiin, että Suomi on jo muuttunut monikulttuuriseksi ilman suurempia ongelmia. Mielenkiintoinen esiin nosto oli myös kokemus ulkomaalaisuudesta Suomen rajojen sisällä: Koska kulttuurieroja on myös Suomen sisällä, voi Pohjois-Suomesta pääkaupunkiseudulle tai maalta kaupunkiin muuttava tuntea itsensä ulkomaalaiseksi. Lisäksi ulkomailta mainittiin esimerkkejä onnistuneesta maahanmuuttajien ja kantaväestön rinnakkaiselosta samoilla asuinalueilla, kuten Itävallan Wien ja Saksan München. Kuitenkin näkemykset, joiden mukaan monikulttuurisuus olisi ongelmatonta tai edes periaatteessa tavoiteltavaa, olivat harvassa.

Voiko ihmisen arvon mitata rahassa?

Yksi keskeinen argumentoinnin tapa maahanmuuttopolitiikan tiukentamisen puolesta oli talouden retoriikka eli kustannusten korostaminen. Keskusteluissa oli yleistä esittää populistinen näkemys, jonka mukaan rahaa voitaisiin siirrellä eri kohteiden välillä helpostikin, jos poliitikot vain niin päättäisivät tehdä. Moni keskustelija väitti, että yhteen kohteeseen osoitettu raha on pois muualta. Argumentoinnin tueksi esitettiin jopa tarkalta näyttäviä euromääräisiä laskelmia.

Talouden retoriikalla perusteltiin väitettä, jonka mukaan **maahanmuuton voimakas rajoittaminen tuo merkittäviä säästöjä** ja rahaa tärkeämpiin kohteisiin. Turvapaikanhakijoiden maahantulon motiiveja epäiltiin. Väitettiin, että **turvapaikanhakijoista suurin osa ei ole todellisia pakolaisia, vaan he pyrkivät Suomeen taloudellisista syistä**. Nykyisen maahanmuuttopolitiikan myötä Suomelle todettiin jäävän vain maksumiehen rooli, koska Suomen avokätisen sosiaaliturvajär-

jestelmän väitettiin vetävän puoleensa työhaluttomia sosiaaliturvan hyväksikäyttäjiä ja lokoisia eläkepäiviään viettämään pyrkiviä eläkeläisiä. Koska Suomella on valtionvelkaa ja rahapula omienkin kansalaisten hoidossa, elätettävien ihmisten vastaanottamisessa ei nähty järkeä. Väitettiin, että **Suomella ei ole varaa toimia koko maailman sosiaalitoimistona**. Turvapaikanhakijoiden taloudelliset kustannukset Suomelle ja heidän oikeutensa suomalaiseen sosiaaliturvaan nousivat pinnalle erityisesti uutisista, jotka koskivat iäkkään egyptiläisen Eveline Fadayelin oleskeluluvan saamista Suomesta⁹. Toisaalta egyptiläisöäidin tapaus herätteli myös humaaneista lähtökohdista kumpuavaa keskustelua, jossa peräänkuulutettiin oleskelulupapäätösten tekemistä inhimillisin perustein eikä lain pykälää orjallisesti noudattaen. Vanhoja tuomarinohjeita toistaen todettiin useamman kerran: ”Mikä ei ole oikeus ja kohtuus, se ei saata olla lakikaan”.

Argumenteille maahanmuuton suurista kustannuksista esitettiin internetkeskusteluissa myös vastaväitteitä, vaikka niitä oli taloudellisia ongelmia painottaneisiin kirjoituksiin verrattuna vähän. Vastaväitteenä ensinnäkin painotettiin, että maahanmuuttoon käytetty raha on niin pieni, että on olemassa merkittävämpiä säästökohteita. Lisäksi joka asialla todettiin olevan oma budjettinsa, minkä vuoksi köyhät eivät joudu taistelemaan samoista rahoista vaikkapa teiden rakentamisen kanssa. Toiseksi saatettiin todeta, etteivät sosiaaliset ongelmat, kuten retuperällä oleva vanhusten huolto tai köyhyys, johdu maahanmuuttoon ohjatuista varoista, vaan ongelmat on naamioitu maahanmuutosta johtuviksi. Kolmanneksi saatettiin todeta, ettei kaikki maahanmuutto aiheuta Suomelle kuluja: suurin osa maahanmuuttajista on täällä töissä, opiskelemassa tai avioliitossa suomalaisen kanssa. Neljänneksi tyrmätettiin ajatus, että ihmisiä ylipäättään kohdellaan kuluerinä ja ihmisarvo mitataan rahassa. Saatettiin myös muistuttaa, että suomalaisilla on asiat keskimäärin hyvin, joten meillä on varaa ja myös velvollisuus auttaa.

9. HS.fi kotimaa 1.1.2011, 11.1.2011, 16.2.2011

Ei määrä vaan laatu: ”keitä me tänne päättämme ottaa”

Maahanmuuttajien määrän ohessa Helsingin Sanomien keskusteluiden yksi pääaihe oli se, millaisia maahanmuuttajia Suomeen pitäisi päästää. Yleisesti esitetyn väitteen mukaan **Suomeen tulevat maahanmuuttajat pitäisi valikoida tarkemmin**. Keskustelijoista suuri osa oli sitä mieltä, että suomalaisten on aina voitava itse päättää, millä ehdoilla ulkomaalainen voi tulla maahan ja oleskella maassa. Ensisijaisesti pitäisi ottaa vain yhteiskuntaa hyödyttäviä ja hyvin sopeutuvia maahanmuuttajia. Tällainen maahanmuuttaja voisi olla koulutettu, töitä tekemään tuleva maahanmuuttaja, jonka kulttuurinen tausta ei poikkeakaan liikaa suomalaisesta kulttuurista. Keskusteluissa unohdettiin yleisesti Suomessa jo asuvat maahanmuuttajat, ja lähinnä puhuttiin Suomeen pyrkivistä maahanmuuttajista. Maahanmuutosta puhuttiin asiana, johon pystytään (vielä) vaikuttamaan poliittisen päätöksenteon kautta: Maahan tulijoiden määrää ja laatua pystytään säätelemään, jos niin vain päätetään tehdä.

Maahanmuuttajista puhuttiin yleisimmin yhtenä ryhmänä ja yleistävään sävyyn:

Kyllä tässä tamperelaisena pikkuhiljaa alkaa aivoon ottamaan.. Mammut kun tekevät mitä lystävät näillä kulmin.. yksi tartutti hiv:tä, pizzakeisari poltti pari kaveria ja nyt ne ammuskelee jo kanta kuppilassamme, seuraavaksi räjähtää varmaan pommi. (lunkki, HS.fi kotimaa 8.2.2011)

On oletettavaa, että termillä maahanmuuttaja tarkoitettiin usein vain osaa Suomeen ulkomailta tulleista, vaikka sitä harvoin keskusteluissa kirjoitettiin auki. Eräs kirjoittaja viittasi eräänlaiseen jaettuun esitietoon todetessaan, että ”kaikki” keskustelua seuraavat tietävät, että termi ”mamu” ei tarkoita ”normaalia eurooppalaista”, vaan ”Euroopan ulkopuolelta tulevia”. Jotkut kirjoittajat puolestaan moittivat kanssa-

kirjoittajia maahanmuuttotermin epämääräisyydestä ja käytettyjen käsitteiden, kuten turvapaikanhakija ja pakolainen, sekoittamisesta.

Humanitaarisen maahanmuuton tai pakolaisuuden vastakohtaksi nostettiin keskusteluissa työperäinen maahanmuutto. Puurosen (2011, 216) mukaan vastakkainasettelun taustalla on usein oletus työhaluttomista (somalialaisista, irakilaisista ja afganistanilaisista) pakolaisista sekä työn perässä länsimaista muuttavista. Tällaiseen näkemykseen liittyy julkilausumattomia oletuksia turvapaikanhakijoiden ominaisuuksista, jotka liittyvät esimerkiksi kulttuureihin, oletettuun sopeutumattomuuteen, työhaluttomuuteen ja rikollisuuteen. Helsingin Sanomien keskusteluissa nämä oletukset näkyivät vahvasti. Toisaalta keskusteluissa viitattiin – joskin työhaluttomuutta harvemmin – työmarkkinoilla tapahtuvaan syrjintään. Todettiin, että maahanmuuttajien työllisyyttä parantaisi, jos työmarkkinoilla tapahtuva syrjintä loppuisi. Moni maahanmuuttaja olisi työhaluinen, jos heille vain annettaisiin mahdollisuus tehdä työtä.

Maahanmuuttajia hierarkisoitiin keskusteluissa vahvoihin sanakääntein etnisen alkuperän perusteella, ja joidenkin maahanmuuttajaryhmien katsottiin olevan huonosti sopeutuvia tai haluttomia sopeutumaan. Kaikkein yleistävimmän ja kielteisimmän puhuttiin ulkomaisten romaneista: Keskustelu oli silmiinpistävästä yksimielistä puhetta siitä, miten ulkomaan romanit eivät hae töitä vaan kerjäävät, miten romanikerjäläisyyteen liittyy rikollisuus sekä siitä, miten estää kerjääminen ja romanikerjäläisten leiriytyminen Suomessa. Jos romanikerjäläisiä oltiin valmiita auttamaan, se haluttiin tehdä heidän kotimaassaan. Anna Simola (2008, 20–22) havaitsi tutkiessaan työperäisestä maahanmuutosta käytyä keskustelua suomalaisissa journalismissa ja internetin keskustelupalstoilla, että ulkomaan romanien ympärille on kehittynyt omanlaisensa puhetapa. Tässä puhettavassa keskitytään pohtimaan, miten romanien maahantulo voitaisiin estää ja millä perusteella jo maahan tulleet ulkomaan romanit voitaisiin käännättää pois. Samaa kielteistä, ennakkoluuloista ja yleistävää puhetapaa käytettiin yleises-

ti myös analysoimissani Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa. Simolan (emt., 22) mukaan romanikerjäläiskeskustelu osoittaa, että maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia koskeva keskustelu on Suomessa entistä jakaantuneempaa. Tiettyjä maahanmuuttajaryhmiä halutaan houkutellessa työvoimaksi Suomeen, kun taas tiettyjen ulkomaalaisryhmien maassa olemisen oikeutus kiistetään kokonaan. Myös Karina Horstin tarkastelemissa Slovakian romaneita koskevissa uutisissa romanit nähtiin ei-toivotuiksi. Mediajulkisuus pääosin vastusti romanien turvapaikkahakemuksia. (Horsti 2005, 174.)

Toinen etninen ryhmä, johon stereotyyppisiä määrittelyjä liitettiin yleisesti, olivat somalialaiset. Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten lukumäärään suhteutettuna somalit joutuivat yleisimmin rassistien rikosten kohteiksi vuonna 2010. Suomessa asuvat somalit ovatkin yksi eniten syrjintää ja rassistista väkivaltaa kohtaavista vähemmistöryhmistä Euroopassa. (Niemi 2011, 7.) Vaikka moni somalitaustainen on asunut Suomessa jo kaksikymmentä vuotta, puhuttiin Helsingin Sanomien keskusteluissa lähinnä ”Afrikan sarvesta” Suomeen tulossa olevista somaleista. Somalit nähtiin tiettyjä ominaisuuksia omaavana homogeenisenä ryhmänä, josta aiheutuu Suomelle lähinnä kuluja ja ongelmia.

Suomalaista mediaa on arvosteltu stereotyyppisen ja negatiivisen kuvan välittämisestä somalitaustaisista. Said Adenin mukaan tiedotusvälineet maalaavat edelleen somalialaisista uhkakuvia ja raportoivat ennen kaikkea negatiivisista asioista. Lisäksi tiedotusvälineiden antama kuva somalialaisista on hyvin homogeeninen. (Aden 2009, 31.) Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa korostettiin erityisesti somalien työllistymistä vaikeuttavaa lukutaidottomuutta ja alhaista koulutustasoa. Jotkut veivät ajatusta pidemmälle ja liittivät ne nimenomaan somalien pysyviksi ominaisuuksiksi:

Somaleita ei taida edes lukea, kiinnostaa, kun siellä monet eivät edes OPI lukea. Jos ottaa kouluttamatonta väkeä Suomeen, otta-

kaa Itä-Aasiasta tai Intiasta. Heillä on korkea työmoraali ja kunnianhimoa opiskella pitkälle. (Tällipaju, HS.fi kotimaa 30.12.2010)

Euroopanlaajuisen monikulttuurisuuskritiikin lisääntymisen taustalla ovat pääosin yksittäiset tapahtumat, kuten WTC-iskut Yhdysvalloissa vuonna 2001, Madridin junapommi vuonna 2004, uskontoja ja poliittisia suuntauksia kritisoineen elokuvaohjaaja Theo van Goghin murha Alankomaissa vuonna 2004 sekä tanskalaisessa Jyllands Postenissa vuonna 2005 julkaistut Muhammed-pilakuvat. Suurin osa monikulttuurisuuskritiikin taustalla olevista tapahtumista liittyy muslimeihin ja islamiin. (Vertovec & Wessendorf 2010, 4–6.) Islam on suomalaisessakin maahanmuuttokeskustelussa punainen vaate, ja aiheesta keskusteltiin Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa kiihkeään sävyyn. Muslimeista puhuttiin somalien ja ulkomaan romanien tavoin yhtenäisenä ryhmänä, vaikka Suomessa asuvien muslimien välillä on suuria eroavaisuuksia muun muassa etnisessä taustassa ja maahanmuuttohistoriassa. Muslimien eriarvoistaminen pohjaa rodun tai etnisyyden sijaan uskontoon tai kulttuuriin. Islam määriteltiin ongelmalliseksi uskonnoksi, liian erilaiseksi kulttuuriksi suomalaisen yhteiskuntaan tai suoranaiseksi uhkaksi suomalaisen yhteiskunnan tai länsimaisen hyvinvoinnin jatkumiselle. Verkkokeskustelijat korostivat islamin ääri-ilmiöitä, kuten väkivaltaa ja terrorismia. Lisäksi islamiin yhdistettiin vaikeudet sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan, länsimaisten arvojen vastustaminen, suvaitsemattomuus, naisten alistaminen ja moniavioisuus. Keskustelijat väittivät yleisesti, että jos maahan otetaan paljon muslimeita, Suomi islamisoituu. Tältä osin verkkokeskustelijat toistivat suomalaisessa journalismissa tuotettua islam-kuvaa. Suomalaisessa journalismissa on tyypillistä liittää islamiin väkivalta ja terrorismi sekä korostaa islamiin liittyviä ääri-ilmiöitä (Maasilta, Rahkonen & Raittila 2008, 34). Näkemys islamista sotaisana uhkana ei ole ominaista vain suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa rakentuvalla islam-kuvalla. Esimerkiksi Jytte Klausen puhuu islamin ja Euroopan välisen ”kulttuurisen sodan” mielikuvasta. Kamppailun syynä nähdään

usein muslimien haluttomuus omaksua maallisia normeja. (Klausen 2005, 108.)

Joidenkin mielipiteiden mukaan maahanmuuttajia ei tulisi ottaa lainkaan tietystä maista tai kulttuureista, kuten islaminuskoisista maista, koska heidät ”tiedetään” jo etukäteen huonosti sopeutuviksi. Toisilla maahanmuuttajilla nähtiin taas suurempi arvo, koska heistä on hyötyä yhteiskunnalle. Rodun sijaan puhuttiin enemmän kulttuurisesta eriarvoisuudesta.

Erilaisuus ei ole kategorisesti rikkautta, vaan kukin yksilö ja yhteisö voi päättää itse, millainen erilaisuus on sellainen, josta on hyötyä. Luultavasti siitä vallitsee laaja yksimielisyys, että saksalaisinsinööri tai ranskalainen kokki maahanmuuttajina rikastuttavat niin materiaalisesti kuin henkisestikin ympäristöämme. Sen sijaan paimentolaiskulttuuria edustavat islamilaiset ovatkin jo kinkkisempi tapaus ja vaativat luovempia perusteluja puolustajiltaan. Eri maahanmuuttajat eivät ole monoliittinen kokonaisuus ja eri ryhmien herättämät tunteet sekä reaktiot ovat perustellusti erilaiset. (Filantrooppi, HS.fi kotimaa 15.2.2011)

Kulttuuriin tai uskontoon pohjaava eriarvoistaminen oli Helsingin Sanomien keskusteluissa yleistä. Tällaisesta eriarvoistamisesta on rasismien tutkimuksessa käytetty termiä uusrasismi. Se on nk. vanhan rotuoppiperustaisen rasismien rinnalle kehitetty ideologia, jonka mukaan ihmiset voidaan jakaa kulttuurisiin piirtein hierarkkisiin ryhmiin. Kulttuuriset piirteet rodullistetaan ikään kuin ne olisivat luonnollisia. (ks. esim. Puuronen 2011, 57; Rastas 2005, 77–78.)

Etnisiä stereotyyppioita myös vastustettiin internetkeskusteluiden yksittäisissä kirjoituksissa toteamalla, että etnisten ryhmien sisälläkin on yksilöllisiä eroja muun muassa maahanmuuttajan koulutustaustasta riippuen. Stereotyyppiat leimaavat ja ovat vääristeleviä, eikä ryhmä saisi määritellä ihmistä. Lisäksi todettiin, että itse asiassa suuri osa maahanmuuttajista on toisenlaisia, kuin mitä stereotyyppiat antavat ymmärtää.

Kahta yleistä vastaväitettä käytettiin tässäkin yhteydessä: humaaneihin arvoihin vetoamista sekä osaavat ne suomalaisetkin -teesiä:

Minusta Suomen valtio tekee hyvin epähumanin linjauksen sillä, että se sulkee rajat parempaa elämää tavoittevilta pakolaisilta, joilla vähävaraisuus ja siihen liittyvä kurjuus kuten sairaudet, nälänhätä ja työttömyys ovat maastalähdön syy. (Artist, HS.fi kotimaa 2.12.2010) [Keskustelun aloitti uutinen, jonka mukaan Suomi on Tanskan tavoin karkottanut sosiaaliturvan varaan joutuneita ulkomaalaisia.]

Suurin osa heistä [maahan muuttaneista] on ihan kunnan kansalaisia, jolla on oikeasti halu löytää paikkansa Suomessa, opiskella ja tehdä työtä. Ikävä kyllä olen myös törmännyt suomalaisiin, jotka vieroksuvat työtä ja käyttäytyvät huonosti. (Imed, HS.fi kotimaa 5.12.2010)

Vaikka yllä olevissa esimerkeissä maahanmuuttajista puhutaankin yhteisenä ryhmänä, niissä painottuvat heidän inhimillisyytensä ja oikeutensa tulla maahan. Jotkut keskustelijat muistuttivat myös, että Suomestakin on lähdetty paremman elintason toivossa ulkomaille. Tällaiset puheenvuorot jäivät kuitenkin vallitsevien etnisten stereotyyppien joukossa yksittäistapauksiksi.

Etnisen alkuperän lisäksi toinen yleinen maahanmuuttajien hierarkisoinnin peruste Helsingin Sanomien keskusteluissa oli maahan tulon syy; työ nähtiin hyväksyttävänä syynä tulla maahan. Työperäinen maahanmuutto on perinteisesti ollut pakolaisuutta helpommin hyväksyttävää kantaväestölle ja myös medialle. Se on nähty ongelmattomampana ja neutraalina asiana, mahdollisuutena ja jopa poliittisena tavoitteena. (ks. esim. Luostarinen 2007, 19.) Tällainen työperäisen maahanmuuton puolesta puhumisen kausi alkoi 2000-luvun alussa, kun Suomi lähti taloudelliseen nousuun (Aden 2009, 28; Simola 2008, 8). Globaali talouskriisi, turvapaikanhakijoiden määrän kasvu ja työttömyyden kasvu loivat pohjan ”maahanmuuttokriittisille” puhetoivoille ja asenteiden kovenemiselle 2000-luvun loppupuolella (Aden 2009,

29; Raittila 2009, 71). Työperäisen maahanmuuton edistäminen sai myös aineistossa osakseen kritiikkiä, ja yksi pääväittäjä olikin: **Suomi ei tarvitse ulkomaista työvoimaa. Ensin on työllistettävä suomalaiset työttömät.** Humanitaarisin syin maahan tulleita maahanmuuttajia moitittiin siitä, etteivät he mene töihin. Työperäisten maahanmuuttajien taas katsottiin pahimmassa tapauksessa vievän suomalaisten työpaikat. Kirjaimellisesti lukien heitä ei tällöin hyväksytty suomalaisiksi.

Nykyisessä tilanteessa työperäistä maahanmuuttoa kannattavat ne, jotka haluavat painaa suomalaiset palkat ja ammattiyhdistysliikkeet alas. Sitä kannattavat myös suomalaisia ja suomalaisuutta jostakin syystä inhoavat. (peku2, HS.fi politiikka 13.2.2011)

Työperäisellä maahanmuutolla nähtiin olevan negatiivisia vaikutuksia Suomen työmarkkinoihin siten, että ne **luovat maahamme harmaata taloutta.** Puhuttiin myös ulkomaisen työvoiman hyväksikäytöstä. Usein esitetty väite oli, että Kokoomus on haalinut tietoisesti maahamme halpatyövoimaa polkemaan suomalaisia palkkoja ja työehtoja. Keskustelu oli usein politisoitunutta (oikeistolaisten) ”orjatyömarkkinoiden” kritiikkiä. Syyllisiä etsittiin (oikeisto)politiikasta, puutteellisesta valvonnasta, ammattiyhdistysten saamattomuudesta ja työnantajien ahneudesta, eikä niinkään työntekijöistä itsestään.

Anna Simola tutki filippiiniläisistä sairaanhoitajista käytyä keskustelua journalismissa ja internetin foorumeilla ja havaitsi, että asiasta keskusteltiin pitkälti kansallisten tarpeiden lähtökohdista. Simolan mukaan työvoimapulan kyseenalaistaminen oli yleisempää internetkeskusteluissa kuin journalistisissa teksteissä, vaikka merkittävälle osalle puhujista työvoimapula olikin itsestäänselvyys. Oli yleistä väittää, että työvoimapula on työnantajien keksimä perustelu tuoda halpatyövoimaa polkemaan suomalaisia työehtoja. (Simola 2008, 67; 83–84.) Myös analysoimiini internetkeskusteluihin sisältyi yksi viestiketju filippiiniläishoitajista¹⁰. Suurin osa keskustelijoista myönsi hoiva-alan kärsivän

10. HS kotimaa 15.01.2011

työvoimapulasta, mutta tarjosi sen ratkaisuksi alan houkuttelevuuden ja koulutuspaikkojen lisäämistä. Toisin sanoen keskustelussa palattiin usein siihen, että työvoimatarpeen tyydyttämiseksi ei tarvita ulkomaista työvoimaa, vaan ratkaisua on haettava kotimaasta.

Kiintiöpakolaisjärjestelmää ei Helsingin Sanomien keskusteluissa nähty kovin suureksi ongelmaksi todennäköisesti siksi, koska se antaa Suomelle mahdollisuuden hallita muuttovirtaa, ja koska puhutaan pienistä maahanmuuttajamääristä. Pakolaisleiriltä valitut kiintiöpakolaiset on myös helpompi nähdä passiivisena ja kiitollisena uhrina vastakohtaksi vaikkapa muslimeille, jotka keskusteluissa kuvattiin usein oikeuksiensa perään kyseleviksi maailman valloittajiksi (turvapaikanhakijoista käytetystä uhri- ja uhkakehyksestä ks. Horsti 2009). Moni internetkeskustelija toivottikin tervetulleeksi työperäisten maahanmuuttajien lisäksi ”oikeat pakolaiset”, joita turvapaikanhakijoista väitettiin olevan vain murto-osa. Todellisten pakolaisten vastakohtasta käytettiin nimitystä ”elintasopakolainen”.

Suomalainen maahanmuuttokeskustelu: media ja perussuomalaiset

Nykyisen maahanmuuttokeskustelun tila oli kenties yleisin maahanmuuttoon liittyvä puheenaihe Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa. Moni keskustelija totesi, että **Suomessa ei voi keskustella maahanmuuttokriittisesti leimautumatta rasistiksi**. Väite liitettiin keskusteluun sananvapaudesta ja median puolueettomuudesta, ja valtamedian tapa käsitellä maahanmuuttoa ja erityisesti ”maahanmuuttokriittisiä” perussuomalaisia oli koko keskustelupalsta-aineiston läpäisevä teema. Yleisesti väitettiin, että (valta)media käsittelee maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia vain myönteisesti ja poliittista korrektiutta palvelleen. Median katsottiin hyökkäävään ”maahanmuuttokriitikoita” vastaan ja myötäilevän monikulttuurisuuden ihannoijia

eli ”mokuttajia”, ylisuvaitsevaisia ”kukkahattutätejä”, ”viherstalinisteja” ja ”kulttuurieliittä”.

Konkreettisina todisteina median puolueellisuudesta muutamissa kirjoituksissa väitettiin, että Helsingin Sanomat oli jättänyt julkaisematta kirjoittajan aiemman kirjoituksen, koska se oli ”maahanmuuttokriittinen”. Toisena perusesimerkkinä käytettiin median käytäntöä ”peitellä rikoksenteikijän etnistä taustaa”. Koska ”koko totuus” ei selviä valtamedian kautta, se täytyy käydä ”tarkistamassa” esimerkiksi Hommafoorumilta tai muualta internetistä. Moni keskustelija vaatikin, että – journalistin ohjeiden vastaisesti – uutisissa tulisi tapauksesta riippumatta aina kertoa rikoksen tekijän etninen tausta. Kaikki tieto pitäisi näkemyksen mukaan kertoa, jotta kansalaiset voisivat muodostaa totuudenmukaisen kuvan maahanmuuttajista ja maahanmuuton seurauksista.

Verkkokeskusteluissa todettiin, että Perussuomalaisten nousu on mahdollistanut ”maahanmuuttokriittisen” keskustelun julkisuudessa. Valtamedian katsottiin yrittävän vaientaa ”yleisesti hyväksytystä mielihiljenteestä” poikkeavat kannanotot muun muassa demonisoimalla Perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaita ja väittämällä heitä rasisteiksi. Perussuomalaisten kannatuksen nousun myötä poliittista korrektiutta palvelevalle medialle todettiin tulleen hätä käteen, jolloin se aloitti **Perussuomalaisten vastaisen lokakampanjan**. Ajojahdin tarkoituksena oli estää puolueen menestyminen tulevaisissa eduskuntavaaleissa ja hiljentää ”maahanmuuttokriittisten” ääni.

Perussuomalaiset esitettiin vihapuheen kohteena ja median vainoamana vähemmistönä, ja toisaalta valtavirtaistuneena kansan enemmistön äänitorvena. Väitettiin, että **kansan enemmistön maahanmuuttokriittinen mielipide ei välity valtamediassa**. Mediaa puolueellisuudesta syyttävien mukaan yleinen mielipideilmasto, jota mediakin valvoo, tai sen hetkisen hallituksen maahanmuuttopoliittinen linja ei heijastele suomalaisten valtaosan kantaa. Gallupit kertoivat vaalien alla Perussuomalaisten kasvavasta kannatuksesta¹¹, jonka nähtiin todista-

11. Muun muassa HS.fi politiikka 30.12.2010, 26.1.2011, 8.2.2011 ja 10.2.2011.

van sitä, että kriittisyys nykyistä maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan on kansan enemmistön mielipide. Esiin nostettiin lisäksi esimerkiksi Taloustutkimuksen tekemä tutkimus, jonka mukaan 59 prosenttia haastatelluista oli sitä mieltä, että nykyinen maahanmuuttopolitiikka on liian löyhää. ”Ihmisoikeuksilla mässäilevän” sanelupolitiikan sijaan muun muassa maahanmuuttajien kotouttamisesta, islamista, löyhästä perheenyhdistämispolitiikasta ja maahanmuuton kustannuksista olisi pystyttävä keskustelemaan kriittisesti ilman rasistin leimaa.

Yleisesti väitettiin, että myös nettirasismin kitkemiseksi kaavaillun vihapuhelain perimmäinen tarkoitus on rajoittaa maahanmuuttokeskustelua ja peitellä maahanmuuton aiheuttamia ongelmia. Kansalaisyhteiskuntaan kuuluva sananvapaus nähtiin äärimmillään hyvin absoluuttisena, jos loukkaaminen ei kohdistu suoraan yksilöihin.

Meillä on myös sananvapaus, ja se jos mikä on sivistysvaltion perusta. Sananvapaus on vapautta myös loukata ja kritisoida ideologioita ja uskontoja, vaikka joku siitä pahoittaisikin mielensä. Halla-aho sitä paitsi totesi joukon tosiasioita, ja veti niistä johtopäätöksen [liitti islamin pedofiliaan], josta hänet tuomittiin. Ihmisten loukkaaminen on eri asia, mutta siitä ei ole tässä kysymys. (HS.fi politiikka, Embo 6.11.2010)

Toisaalta jotkut kirjoittajat painottivat, ettei sananvapauden varjolla voi sanoa mitä tahansa. Keskustelupalstojen moderoiminen nähtiin tarpeelliseksi, jotta asiattomuudet ja nettirasismi voidaan kitkeä. Väitettiin myös, että ”maahanmuuttokriittiset” eivät salli toisenlaisia mielipiteitä (keskustelupalstoilla) tai perussuomalaisen kritisoimista ilman, että leimataan loanheittäjäksi.

Vastakkain asetettiin eliitit ja kansa. Eliitit, kuten poliittiset päättäjät, eivät ymmärrä maahanmuuton todellisia seurauksia ja vaikutuksia kansalaisten arkeen. Eliitit eivät tiedä, millaista arkipäiväinen elämä on maahanmuuttajavaltaisessa lähiössä tai koulussa, tai suomen kieltä taitamattoman sairaanhoitajan potilaana. Ilmiöön viitattiin termillä

”nimby”, not in my back yard. Eliitti voi ostaa rahalla vapautta valita. Kuten nimimerkki Eek kirjoitti: ”rahalla saa rotupuhtaan naapuruston”¹². Median todettiin katsovan asioita päättäjien silmin, mutta kansan tietävän paremmin ja olevan toista mieltä. Omakohtaisia kokemuksia kerrottiin kuitenkin hämmästyttävän vähän¹³, ja maahanmuutosta kirjoittaneiden omat kosketuspinnat maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin jäivät usein kysymysmerkiksi.

Perussuomalaisten nousun kerrottiin johtuvan kansalaisten tyytymättömyydestä nykypolitiikkaan, joka ei aja suomalaisten etuja. Äänestäminen esitettiin yhtenä toiminnan muotona: **Äänestämällä Perussuomalaisia voidaan saada aikaan muutos nykyiseen maahanmuuttopolitiikkaan.** Nimimerkki ”ja suuret kiitokset” kirjoitti viimeisenä ennakköäänestyspäivänä:

Kerjäläisten ja ulkomaan mummojen ja muiden rikollisin keinoin Suomeen tulleiden ja olevien luksusmatkailu on loputtava välittömästi. Vaaligalluaptuloksia on ”käsitelty”, joten kaikki kynnelle kykenevät, menkäämme äänestämään. Toivon todella, että Halla-aho ja myös muiden puolueidenkin suomalaisten etuja ajavat pääsevät hallitukseen. Thors on ainakin saatava ulos ”leukojaan vääntämästä” tai vähintäänkin laitettava suomen kielen kurssille, sillä sen verran kehoja hänen suomen kielen puhuminen, ymmärtämisestä puhumattakaan on. (ja suuret kiitokset, HS.fi politiikka 12.4.2011)

Keskusteluissa oli kehoituksia äänestää tulevaisuudessa eduskuntavaaleissa sekä tutustua Perussuomalaisten näkemyksiin, etenkin ”maahanmuutto-kriittisten” perussuomalaisehdokkaiden allekirjoittamaan Nuivaan vaa-

12. HS.fi kotimaa 29.4.2011

13. Asuinalueiden segregoitumista koskevien keskustelujen yhteydessä kirjoitettiin omista asumisen kokemuksista maahanmuuttajavaltaisissa lähiöissä sekä kerrostaloelämää häiritsevistä somalinaapureista. Lisäksi jonkin verran opettajia osallistui maahanmuuttajataustaisia oppilaita koskevaan keskusteluun ja hoiva-alan työntekijöitä keskusteluun alaa vaivaavasta hoitajapulasta. Vielä yhtenä mainittavana kirjoittajaryhmänä olivat ulkomailla asuvat tai asuneet suomalaiset, jotka kertoivat kokemuksiaan muiden maiden maahanmuuttopolitiikasta ja monikulttuurisuudesta.

limanifestiin ja Halla-ahon näkemyksiin. Perussuomalaisille povattiin menestystä vaaleissa, ja lukuisissa kirjoituksissa esitettiin lupaus, jonka mukaan Perussuomalaisten vaalivoiton myötä Suomen maahanmuuttopolitiikkaan tulee tiukennuksia.

Keskusteluissa Perussuomalaisia kuvattiin Suomen ainoaksi toivoksi, joka kamppailee suomalaisuuden säilymisen puolesta.

Perussuomalaisissa on Suomen ainoa porukka, joka näkee Euroopan tulevaisuuteen. Näkee, että eurooppalainen sivilisaatio on kuolinkamppailussa islamin kanssa sosialistien ja liberaalien tehtyä eurooppalaisista puolustuskyvyttömiä uhrilampaita. (eri Juha, HS.fi politiikka 7.3.2011)

Toiset kertoivat äänestävänsä Perussuomalaisia, koska huonoista vaihtoehtoista pitää valita ”vähiten huonoin”. Muutamia mainintoja Muutos 2011 -puolueesta lukuun ottamatta Perussuomalaiset esitettiin ainoana vaihtoehtona. Perussuomalaiset määriteltiin esimerkiksi ainoaksi puolueeksi, joka todella keskustelee maahanmuutosta. Puolueen ansioksi nähtiin, että moni maahanmuuttoon liittyvä aihe on ylipäättään noussut keskusteluun. Samalla muita puolueita suljettiin pois maahanmuuttokeskustelusta tuomitsemalla niiden maahanmuuttoaiheiset esien nostot vaalikikkailuksi. Toisaalta jotkut keskustelijat kyseenalaistivat koko maahanmuuttokeskustelun tärkeyden ja totesivat, että **maahanmuutto on marginaalinen asia niin yhteiskunnallisesti kuin Suomen kansalaisenkin kannalta.**

Suomella on paljon merkittävämpiä, oikeita haasteita, jotka määrittävät selviytymisemme tulevaisuudessa, niin kansanterveyden kuin kansantalouden saralla. Niihin ei satunnainen somali tai jari-petterin teiniangsti koulun penkillä suoraan liity – näpertelyä ja vihaisten foorumipellejen omahyväistä taustakohinaa se vain on. (Richenbach, HS.fi politiikka 14.2.2011)

Perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soinin kerrottiin Helsingin Sanomien uutisessa itsekin todenneen: ”Itse maahanmuutto on marginaalinen asia, mutta yhdelle tietylle kansanosalle se on iso asia”¹⁴. Soini kertoi samaisessa uutisessa tavoittaneensa netin avulla ”nuoret vihaiset miehet”, joita Soini ilmeisesti tarkoittaa ”yhdellä tietyllä kansanosalla”. Soinin lanseeraamaa termiä käytettiin keskusteluissa:

Nostapa esiin mikä tahansa maahanmuuttajiin liittyvä aihe, keksivät Vihaiset Nuoret Miehet kääntää asian maahanmuuton torjumiseksi. (totuus esiin, HS.fi kotimaa 27.2.2011)

Keskustelu maahanmuuttovastaisuudesta keskittyi yksinomaan Perussuomalaisten ympärille, vaikka puolue ei ollut ainoa, jonka vaaliohjelmassa esitettiin maahanmuuttovastaisia kannanottoja¹⁵. Perussuomalais ehdokkaiden väitettiin keskittyvän vaalipuheissaan ainoastaan kapeaan agendaan, maahanmuuttoon ja ruotsin kielen asemaan, vaikka nämä asiat eivät monen suomalaisen arjessa ole niitä tärkeimpiä. Verkko keskusteluissa todettiin, että puolue on tehnyt maahanmuuttajista syntipukin ongelmiin, jotka eivät maahanmuuttajista johdu. Perussuomalaisia kuvattiin maahanmuuttovastaiseksi puolueeksi, jonka pääkeino Suomen ongelmiin on sulkea rajat ulkomaalaisilta. Puolueen sanottiin rakentavan politiikallaan sulkeutunutta ja eristäytynyttä yhteiskuntaa, jossa vähemmistöjen asema on entistä heikompi.

Persut ja heidän apujoukkonsa ovat luoneet tähän maahan vihan ilmapiirin ensin maahanmuuttovihalla, sitten ruotsalaisuusvihalla homovihasta puhumattakaan. Se näkyy vaalitulaisuuksien välikohtauksina, avoimena vihana eri lailla ajattelevia kohtaan. Nyt nautimme niitä vihan hedelmiä. (ajax, HS.fi politiikka 12.4.2011)

14. HS.fi politiikka 13.2.2011

15. Esimerkiksi Vapauspuolueen eduskuntavaaliohjelmassa todetaan: ”Lähtökohtaisesti kansalaisuutta ei tule myöntää maahanmuuttajille.” ”Suomen rajoille tiukka valvonta, jotta rikollisten tulo maahan vaikeutuisi.”

Vaalit ja maahanmuuttokeskustelu verkossa

Helsingin Sanomien verkkokeskusteluiden sisällöissä oli runsaasti yhtenevyyksiä Muutos 2011 -puolueen tavoite- ja toimenpideohjelman¹⁶ ja Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelman¹⁷ ”maahanmuuttokriittisten” näkemysten kanssa. Toisaalta toiset maahanmuuttoon liittyvät keskeiset teemat, kuten usean puolueen eduskuntavaaliohjelmassakin tärkeäksi nostettu maahanmuuttajien kotoutuminen tai kotouttaminen, eivät juuri näkyneet verkossa käydyssä keskusteluissa. Lukuisat kehotukset äänestää tulevilla vaaleilla ja sisällölliset yhtenevyydet Muutos 2011 -puolueen ja Perussuomalaisten vaaliohjelmiin synnyttivät vaikutelmaa, että keskustelupalstoja käytettiin poliittiseen kampanjointiin.

Jaettu ”maahanmuuttokriittisyys” näkyi muun muassa internetkeskusteluiden ja vaaliohjelmien yhteisestä termistöstä. Perussuomalaisten vaaliohjelmassa puhuttiin ”hyväuskoisista kukkahattutädeistä”, ”mamu-oppilaista”, kehitysmaiden kansojaan sortavista ”gebardihatuista”, ”spontaaneista turvapaikanhakijoista”, ”mummo-kysymyksestä” ja ikäihmisten ”haalimisesta” maahan. Muutos 2011 -puolueen tavoite- ja toimenpideohjelmassa oli puolestaan otettu käyttöön nimitykset ”elintasopakolainen”, ”positiivinen syrjintä”, ”sensuuriyhteiskunta”, ”todelliset pakolaiset” sekä verkkokeskusteluissa toistettu sanonta ”kannettu vesi ei kaivossa pysy”, jolla viitataan nykyisenlaisen kehitysaputyön tehottomuuteen.

Yhteisten termien lisäksi verkkokeskusteluiden sisällöissä oli yhtenevyyksiä Perussuomalaisten ja Muutos 2011:n vaaliohjelmiin väittämien tasolla. Perussuomalaisten vaaliohjelmassa muun muassa todetaan, että ”suurin osa turvapaikanhakijoista on liikkeellä taloudellisista syistä tai lähtömaan yleisten olosuhteiden vuoksi”, ”kehitysapumäärärahaa tulee leikata”, ja että perheenyhdistämisyjärjestelmää ”on sen hyväksikäytön lopettamiseksi kiristettävä tuntuvasti”. Samat teemat

16. <http://www.muutos2011.fi/pdf/Tavoiteohjelma.pdf>

17. <http://www.perussuomalaiset.fi/getfile.php?file=1536>

toistuivat verkkokeskusteluissa. Verkkokeskusteluissa näkyi myös perussuomalainen näkemys monikulttuurisuudesta potentiaalisena uhkana (oletetun) yhtenäisen suomalaisen kulttuurin ja yhteiskuntarauhan säilymiselle sekä perussuomalaisten jo vuosia sitten käyttöön ottama, ja eduskuntavaalien alla myös Sdp:n omaksuma, sanonta ”maassa maan tavalla”¹⁸.

Verkkokeskusteluissa esitetyt väittämät maahanmuutosta oli löydettävissä ehkä jopa Perussuomalaisten vaaliohjelmaa useammin Muutos 2011 -puolueen tavoite- ja toimenpideohjelmasta. Verkkokeskusteluissa esitettiin toistuvasti muun muassa seuraavat puolueen vaaliohjelmasta löytyviä väitteet: ”todellisuudessa Suomessa ei ole työvoimapulaa”, ”ihmisten auttaminen heidän kotimaansa lähialueilla on taloudellisesti ja ekologisesti kestävämpää kuin heidän siirtämisensä toiselle puolelle maapalloa”, ”maahanmuuton todellisia kustannuksia ei kerrota avoimesti kansalaisille” ja ”kaikki maahanmuuttajien sosiaaliturva muutetaan vastikkeelliseksi”. Verkkokeskusteluissa näkyi selvästi Muutos 2011:n vaaliohjelmassa korostettu ”auttamishalun” harkinnanvaraisuus ja vapaaehtoisuus: autetaan – jos autetaan – vain kaikkein suurimmassa hädässä olevia ihmisiä ja silloinkin vain, jos omien kansalaisten auttamisen jälkeen resurssija jää. Lisäksi Muutos 2011 -puolueen vaatimus rajoittamattomasta sananvapaudesta ja internetin ”ennakkosensuurin” lopettamisesta esitettiin keskusteluissa toistuvasti.

Ei ole yllättävää, että perussuomalaisten näkemysten lisäksi myös Muutos 2011:n tavoite- ja toimenpideohjelmassa esiin nostettuja näkemyksiä kampanjoitiin näkyvästi keskusteluissa, sillä Muutos 2011 -puolueella ja Perussuomalaisilla on yhteinen historia ja ajatuspohja. Muutos 2011 syntyi maahanmuuttokriittisten ”halla-aholaisten” erkaantuessa Perussuomalaisista protestiksi sille, että Perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini torppasi Jussi Halla-ahon ehdokkuuden vuoden 2009 eurovaaleissa. Sen sijaan ihmetystä herättää, että Muutos

18. Helsingin Sanomat 20.3.2010. ”Sdp:n uusi maahanmuuttolinjaus: Maassa maan tavalla”.

2011 -puolueen ajatusmaailman näkyvyydestä huolimatta puolueeseen viitattiin verkkokeskusteluissa harvoin. Poliittinen toivo ja äänestyskehutukset kohdistettiin lähes yksinomaan Perussuomalaisiin.

Sananvapaus ja maahanmuuttokeskustelu verkossa

Suvi Keskinen (2010, 61) on moittinut suomalaista maahanmuuttokeskustelua siitä, etteivät keskeiset tahot, kuten maahanmuuttajat itse, pääse ääneen. Toiseksi ongelmakohtaksi hän mainitsee teemojen ja keskusteluntapojen kapea-alaisuuden, jolloin maahanmuuton ongelmat ja uhkakuvat painottuvat. Keskinen peräänkuuluttamat ongelmat näyttäisivät toteutuvan Helsingin Sanomien kotimaan ja politiikan uutisten aloittamissa maahanmuuttokeskusteluissa. Keskusteluun verkossa osallistuivat pääasiassa ”maahanmuuttokriittiset”, eivätkä maahanmuuttajat itse juurikaan palstoilla kirjoittaneet. Näin jotkut näkökulmat jäävät puuttumaan, sillä esimerkiksi tieto rasismista perustuu paljolti yksilöiden ja ryhmien aiempiin kokemuksiin, joihin valtaväestöllä ei ole samanlaista pääsyä (Rastas 2005, 95). Verkkokeskustelu oli varsin kärjekästä ja monologista ”maahanmuuttokriittikkä” ja toisaalta myös ”maahanmuuttokriittisten” sättimistä, jolloin erilaiset näkemykset jäivät kauas toisistaan (ks. myös Pekkinen 2005a, 7–8). Samoja pääväitteitä toistettiin keskusteluketjusta toiseen, ja ongelma-keskeistä ja ”maahanmuuttokriittistä” puhetapaa käytettiin selvästi eniten. ”Maahanmuuttokriittiselle” puhetavalle esitettiin vasta-argumentteja, mutta niitä oli harvemmassa.

Yhteiskunnallisessa keskustelussa ja tutkimuskirjallisuudessa monikulttuurisuutta on tematisoitu ongelma-keskeisyyden lisäksi kulttuurisen rikkauden ylistämisenä (Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 22). Erilaisuuden riemu oli myös Karina Horstin tarkastelemassa monikulttuurisuusjournalismissa yksi – joskaan ei yleisin – journalismissa käytetty kehys lähestyä maahanmuuttajia. (Horsi 2005, 242.) Tällaista

rikkauden ylistämistä ei verkkokeskusteluissa juuri esiintynyt, vaan monikulttuurisuus nähtiin lähes yksinomaan ongelmaksi. Keskinen (2009, 41) mukaan julkisessa keskustelussa on tyypillisesti unohdettu Suomen jo olevan monikulttuurinen yhteiskunta. Verkkokeskusteluissa monikulttuurisuus nähtiin usein vasta tuloillaan olevana asiana, jonka toteutumisen estämiseksi voitaisiin ehkä vielä tehdä jotain. Monikulttuurisuuden edistämässä ei nähty juurikaan mieltä, ja sen edistäminen poliittisin keinoin haluttiin lopettaa.

Suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa on keskitytty maahanmuuton rajoittamiseen ja suuntaamiseen Suomen oletettujen kansallisten etujen mukaisesti (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 8). Suomalaisissa uutisissa on puhuttu vain vähän maasta pois muuttaneista ulkomaalaisista verrattuna tänne pyrkiviin, mikä on omiaan vahvistamaan pelkoja Suomeen suuntautuvasta pakolaistulvasta (Raittila & Vehmas 2005, 16). Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa puhuttiin vain vähän täällä jo olevien maahanmuuttajien kotoutumisesta ja kotoutumisesta tai rasismien ilmenemismuodoista suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomeen tulevien maahanmuuttajien valikoiminen katsottiin suomalaisten oikeudeksi, ellei jopa velvollisuudeksi. Ihmisten liikkuvuus esitettiin varsin yksisuuntaisena, ja äärimmillään maahan tulo haluttiin estää kokonaan joidenkin uskontojen tai etnisten ryhmien edustajilta.

Suomalaisten asennetutkimusten perusteella kontaktien määrä maahanmuuttajiin on yksi rasistisuutta selittävä muuttuja. Mitä vähemmän vastaajilla on kontakteja maahanmuuttajiin, sitä vahvemmin he kannattavat rasistisia väittämiä. (Puuronen 2011, 36.) Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa vedottiin omiin kokemuksiin harvoin, mistä voisi päätellä, että monella keskustelijalla ei ole omakohtaisia kontakteja vähemmistöryhmiin. Suomalaisessa journalismissakin esiintyvät uhkakuvat ulkomaan romaneista, somaleista ja muslimeista toistuvat verkkokeskusteluissa. Verkkokeskusteluissa stereotypiat eivät näy vain vihjailuiden, sanavalintojen tai aihevalintojen kautta vaan myös suorina väitteinä. Väitteiden lähde tai perustelut jäivät usein puuttumaan,

mutta lukuisia viittauksia ja linkityksiä tehtiin journalistiseen mediaan. Tutkimuksissa onkin todettu, että tiedotusvälineillä on keskeinen rooli, kun kansalaiset muodostavat mielipiteitään maahanmuutosta ja vähemmistöistä. Tämä pätee erityisesti käsityksiin terrorismista ja islamin yhteydestä siihen (Maasilta, Rahkonen & Raittila 2008, 37). Suomalaisessa islam-journalismissa on ollut tyypillistä liittää islamiin väkivaltaisuus ja terrorismi (emt., 34). Kun tiedotusvälineet keskittyvät liikaa islamilaisten ääriliikkeiden seuraamiseen, ihmisten kuva islamilaisesta elämäntavasta vääristyy. Tällä on merkitystä muslimien arkielämässä myös Suomessa, kun he joutuvat kohtaamaan valtakulttuurin edustajien ennakkoluulot. (Kinnunen 2000, 97.)

Verkkokeskusteluissa ei ruodittu median välittämää islam-kuvaa. Sen sijaan arvosteltiin vahvasti mediaa maahanmuuttomyönteisyydestä ja sensuurista. Toisaalta tiedetään, että myös ”maahanmuuttokriittiset” ovat saaneet ääntään kuuluviin suomalaismediassa 2000-luvun loppupuolella (ks. luku 5. ja 6. tässä kirjassa; Hannula 2011, 180; Raittila 2009, 71). Vesa Puuronen on jopa arvioinut, että radikaalimman maahanmuuttajavastaisen ääriaineiston nousua Suomessa on estänyt se, että Perussuomalaiset ovat tarjonneet tietyn väylän päästä kuuluviin ja tulla osaksi yhteiskuntaa (Helsingin Sanomat 3.11.2011; ks. myös Hannula 2011, 219).

Monet ”maahanmuuttokriittisiä” mielipiteitä esittäneet totesivat Helsingin Sanomien verkkokeskusteluissa edustavansa suomalaisten enemmistön mielipidettä. Suhtautuisin toteamaan kuitenkin kriittisesti. Voi olla pikemminkin niin, että samat henkilöt toistavat keskusteluissa samoja asioita yhä uudelleen ja luovat siten kuvaa yleisestä mielipiteestä. Vetoamalla enemmistön mielipiteeseen voidaan hakea (demokraattista) oikeutusta omille rasistisillekin ajatuksille (ks. myös Cammaerts 2009, 571). Moni verkkokeskustelija näki sananvapauden varsin absoluuttisena oikeutena, jota voidaan myös perustella kansanvallalla: kaikki mielipiteet ja tieto pitäisi voida tuoda julki ja asettaa demokraattisen arvioinnin kohteeksi. Suomessa sananvapaus ei kuitenkaan ole ehdoton, vaan sitä säätelevät lait, kuten laki kiihottamisesta

kansanryhmää vastaan. Sananvapauden ja toista ihmistä loukkaavan vihapuheen välinen suhde on monimutkainen. Suomessakin käydään keskustelua siitä, missä määrin sananvapautta voi ja tulee rajoittaa silloin, kun puheella on tarkoitus loukata tai uhata. Kuinka absoluuttinen demokraattisen yhteiskunnan perusoikeuksiin kuuluvan sananvapauden tulisi olla, ja mihin kaikkeen tulisi puuttua? Esimerkiksi jos puututtaisiin vain yksilöitä loukkaavaan puheeseen eikä kollektiiviseen vahingontekoon, kuten jonkun uskonnon mustamaalaamiseen, paljon vihapuhetta sallittaisiin ilman, että siihen voisi puuttua lainsäädännön perusteella (emt., 560).

Suomessa käydään keskustelua lähinnä puheesta – mitä voi sanoa ja mitä ei – mutta vähemmän puheen aiheuttajista, kuten maahanmuuttopolitiikasta, lainsäädännöstä tai perusteettomista peloista ja ennakkoluuloista. Toisaalta esimerkiksi Anna Rastas (2009, 61) on painottanut, että jos halventaviin tai leimaaviin puhetapoihin ei puututa, ne saavat yleisesti hyväksytyjen tai ainakin siedettyjen puhetapojen aseman muokaten maaperää rasismien kasvulle. Hänen esittämänsä kysymys on aiheellinen: Onko näin jo osin käynyt suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa? Rasismi on sosiaalisten käytäntöjen, kuten väkivallan ja syrjinnän, lisäksi myös puhetapa. Nämä molemmat rasismien ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa. Rodullistavat puhetavat kuten uusrasismi voidaan nähdä muuttuvana ja jatkuvan määrittelykamppailun kohteena, ja tällä määrittelemisellä voi olla poliittisia ja juridisia vaikutuksia. (ks. esim. Puuronen 2011, 48–49; 65.) Verkkokeskusteluissa toistetut, suomalaisten eduista kumpuavat ”maahanmuuttokriittiset” väitteet sekä maahanmuuttajien käsittely yhtenä ryhmänä tai stereotyyppisinä ryhminä piirtävät maahanmuutosta yksiulotteista ja varsin negatiivista kuvaa. Helsingin Sanomien verkkokeskustelu on omalta osaltaan ollut uusintamassa perussuomalaisten vaaliagendan mukaisten ilmausten muuttumista hyväksytyiksi puhetavoiksi. †

4.

EHDOKKAIDEN MAAHANMUUTTOPOLITIikkaan LIITTYVÄ KAMPAJJOINTI BLOGIPALVELUISSA

Mari Maasilta

Kansanedustajaehdokkaat käyttivät vuoden 2011 eduskuntavaalien kampanjoinnissaan innokkaasti sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia tuoda esiin keskeisiä tavoitteitaan, maailmankatsomustaan ja kampanjateemojaan. Kampanjavälineinä käytettiin niin blogeja, Facebook- ja muita yhteisöpalveluita kuin mikroblogeja. Sosiaalisen median ja perinteisen median vaalikampanjat eroavat toisistaan siinä, että perinteisessä mediassa kansalaiset eivät voi ottaa kantaa ehdokkaan lähettämiin kampanjaviesteihin ja antaa niistä palautetta, kun taas sosiaalisessa mediassa tällainen suora vuorovaikutus ehdokkaan ja potentiaalisten äänestäjien kesken on mahdollista.

Tässä luvussa analyysin kohteena on yksi sosiaalisen median tarjoama kampanjaväline eli blogit ja niissä käyty maahanmuuttoon liittyvä keskustelu. Kiinnitän analyysissäni huomiota siihen, kuinka blogipalvelun tarjoamaa mahdollisuutta dialogiin ja vuorovaikutukseen muiden mediatekstien, yleisön ja muiden ehdokkaiden kanssa käytettiin kampanjoinnissa hyväksi. Analysoin siis sitä, miten kirjoittajat osallistuivat ja ottivat kantaa median tai toisten ehdokkaiden maa-

hanmuuttoa koskeviin keskustelunavauksiin ja mielipiteisiin. Lisäksi tarkastelen ehdokkaiden osallistumista heidän omalla sivustollaan käytyyn keskusteluun.

Blogia on määritelty ja erilaisia blogityyppettä jaoteltu monin eri tavoin. Yhteistä määritelmille on, että niiden mukaan blogi on verkkosivu tai -sivusto, johon tuotetaan ajankohtaista, päivämäärällä varustettua sisältöä. Uusin kirjoitus on blogissa ensimmäisenä esillä, mutta vanhat kirjoitukset ja niiden saamat kommentit säilyvät muuttumattomina ja luettavissa. Hypertekstin lisäksi blogeihin voidaan tallentaa valokuvia, videokuvaa ja ääntä. Blogin tyylilajille tunnusomaista on spontaanisuus ja henkilökohtaisuus, vaikka kaikissa blogeissa nämä piirteet eivät tietenkään ole esillä. Kirjoitukset ovat usein lyhyitä, mutta toisaalta blogimuoto mahdollistaa omien mielipiteiden laajankin esittelyn. Olennaista blogeissa on kommentointi ja linkittäminen ja blogitekniikan ominaispiirre on, että jokaisella yksittäisellä merkinnällä on oma yksilöllinen verkko-osoite, joka mahdollistaa merkintäkohtaisen linkittämisen. Yksittäiset blogit muodostavat arkistoja, joita voi selailta aikajärjestyksen lisäksi usein myös teemojen tai kategorioiden perusteella. Lisäksi blogikohtaiseen arkistoon tallentuvat sivustolla kävijöiden kommentit, joita voidaan jättää myös ajallisesti vanhoihin merkintöihin. (Matikainen 2009, 14; Domingo & Heinonen 2008, 5; Häyhtiö & Rinne 2008; Lietsala ja Sirkkunen 2008, 31–32.) Suomessa julkisuuden henkilöiden, etenkin poliitikkojen, blogit ja niissä julkaissut kirjoitukset nousevat usein puheenaiheeksi myös lehdissä ja televisiossa. Tässä luvussa käsiteltävien blogien erikoispiirteenä on, että niitä kirjoittavat poliitikot ovat ehdokkaina vaaleissa ja päivittävät blogiaan aktiivisesti erityisesti vaaleja edeltävänä aikana. Tätä blogin erityismuotoa pohdin ensimmäisessä alaluvussa.

Tutkimusaineisto kerättiin marraskuun 2010 ja huhtikuun 2011 välisenä aikana Uuden Suomen Puheenvuoro -palvelusta. Uuden Suomen Puheenvuoro on yksi Suomen vilkkaimmista blogipalveluista, jolle tulee palveluntarjoajan oman ilmoituksen mukaan päivittäin noin sata kirjoitusta ja tuhat kommenttia. Viikoittain blogipalvelussa vierailee

palveluntarjoajan ilmoituksen mukaan 70 000–100 000 lukijaa¹. Maahanmuutto on ollut palvelussa vilkkaan keskustelun kohteena, mutta vaaleihin liittyvän maahanmuuttokeskustelun luonnetta kuvaava se, että aiheesta kirjoittivat lähinnä perussuomalaisten, vihreiden ja uusien, ensimmäistä kertaa eduskuntaan pyrkivien puolueiden asettamat ehdokkaat. Suurten puolueiden kansanedustajaehdokkaat ottivat vaalien alla niukasti kantaa maahanmuuttokysymyksiin, joten vaikka Uuden Suomen blogikirjoittajien joukossa on useita suurten puolueiden istuvia kansanedustajia ja ehdokkaita, heidän kampanjoinnissaan maahanmuutto oli esillä vain yksittäisissä kirjoituksissa, ei selkeästi omana teemanaan.

Lopulliseen analyysiin valitsin viisi blogistia, joiden kirjoituksissa alustavan seurannan mukaan oli runsaasti sekä maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyviä kirjoituksia että niihin liittyvää keskustelua.² Valitut blogistit olivat Reijo Tossavainen (PS), Husein Muhammed (Vihr.), Ana María Gutiérrez Sorainen (Vihr.), Jari-Petri Heino (Muutos 2011) ja Anu Palosaari (Vapauspuolue). Näihin ehdokkaihin päädyin sen vuoksi, että sen lisäksi, että kirjoittajat edustavat sellaisia puolueita, joiden vaaliohjelmissa maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen otettiin kantaa puolueitasolla, kirjoittajat olivat myös henkilökohtaisesti kiinnostuneita aiheesta. Perussuomalaiset ja Muutos 2011-puolue profiloituivat molemmat vaaleissa ns. ”maahanmuuttokriittisinä” puolueina, joskin heidänkin ehdokkaidensa henkilökohtaiset näkemykset aiheesta vaihtelivat. Muutos 2011 edustaa myös puoluetta, jonka toiminta on lähtenyt organisoitumaan nimenomaan verkon ”maahanmuuttokriittisistä” keskusteluista. Vihreät toivat vaaliohjelmassaan kaikista puolueista selkeimmin esiin suvaitsevaisia ja monikulttuurisuuteen myönteisesti suhtautuvia näkemyksiä. Vihreiden Husein Muhammed ja Ana María Gutiérrez Sorainen ovat itse taustaltaan maahanmuuttajia ja edustavat siten vuoden 2011 vaaleissa lisääntyntä joukkoa maahanmuuttajataustaisia ehdokkaita. Heidän

1. <http://puheenvuoro.uusisuomi.fi/mika-puheenvuoro>
2. Blogien alustavaan seurantaan osallistui tiedotusopin opiskelija Laura Karlin. Hänen esianalysinsä pohjalta valitsin lopullisen tutkimusaineiston.

osallistumisensa maahanmuutosta käytävään julkiseen keskusteluun oli kiinnostavaa sen vuoksi, että maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välistä vuorovaikutusta on aiemman tutkimuksen mukaan ollut julkisuudessa hyvin vähän (Raittila 2007). Vaikka blogit eivät kuuluneet ns. tunnetuimpiin ehdokkaisiin (vain Tossavainen valittiin eduskuntaan), heidän kirjoitustensa analyysia puoltaa se, että niissä esiin nostettiin runsaasti sellaisia aiheita ja teemoja, joista vaalien alla maahanmuuton yhteydessä keskusteltiin.

Blogit kampanjoinnin välineenä

Sosiaalisessa mediassa tapahtuva vaalikampanjointi tarjoaa sekä uusia mahdollisuuksia että haasteita verrattuna perinteisessä mediassa käytyyn kampanjointiin. 2000-luvun alusta lähtien verkon tarjoama Web 1.0 -mallinen vaalikampanjointi on mahdollistanut sen, että kotisivuilla on voitu edullisesti tarjota enemmän tietoa puolueiden ideologioista ja niiden ajamista asioista tai ehdokkaiden laajempia esittelyjä, mutta vasta sosiaalinen media on tehnyt vaalikampanjoinnista aidosti kaksisuuntaista. Toisin kuin perinteisessä mediassa, jossa vaalikampanjat ovat mainostoimistojen suunnittelemlia ja siten huomattavasti hidasliikkeisempiä, sosiaalisen median kautta voidaan reagoida nopeasti päivänpoliittisiin kysymyksiin ja ottaa kantaa ajassa liikkuviin ja äänestäjiä koskeviin huolenaiheisiin. Harvalla yksittäisellä ehdokkaalla on aiemminkaan ollut varaa television ja sanomalehtien välityksellä tapahtuvaan tehokkaaseen vaalimainontaan, mutta ns. vaalirahakohu pienensi edustajien vaalibudjetit vuoden 2011 vaaleissa entisestään. Sosiaalisessa mediassa kansalaiset voivat itse osallistua suosikkinsa mainostamiseen, joten tämä lisää kampanjatehokkuutta täysin ilman kustannuksia. Sosiaalisessa mediassa ehdokkaat voivat myös viestiä omista lähtökohdistaan ilman että toimittaja valikoi, suodattaa ja

kehystä ehdokkaan tarjoamia aiheita haluamallaan tavalla. (Rinne 2011b, 65–67; Strandberg 2009, 62.)

Sosiaalinen media myös mahdollistaa yksittäisten ehdokkaiden esiin pääsyn paremmin kuin perinteisen median kampanjat. Perinteisen median kampanjat ovat yleensä puoluevetoisia ja yksittäisen ehdokkaan on siten vaikeampi saada viestiään esille. Tämä korostuu erityisesti televisiossa, jonka vaalikeskusteluihin pääsevät mukaan lähinnä puoluejohdon edustajat. Poliitiikan henkilöitymisestä johtuu, että puolueiden kampanjat rakennetaan entistä enemmän kärkiehdokkaiden varaan, jolloin muiden ehdokkaiden on vaikea päästä esiin valtajuoksuudessa (Moring ja Mykkänen 2009, 49). Myös pienpuolueiden edustajien on helpompi päästä esiin sosiaalisessa mediassa kuin valtamediassa. Jotkut tutkijat ovatkin ennakoineet, että verkkokampanjoinnista voisi olla hyötyä etenkin pienille ja vähävaraisille poliittisille organisaatioille (Strandberg 2009, 61; Corrado ja Firestone 1997; Rash 1997). Margolixen ja Moreno-Riañon (2009) tutkimus ei kuitenkaan tue tällaista optimismia, sillä internetin hyväksikäyttö vaalikampanjoinnissa ei ainakaan Yhdysvalloista ole muuttanut vallitsevia yhteiskunnallisia voimasuhteita. Yksittäisten ehdokkaiden ja pienpuolueiden nettiaktiivisuudella ei heidän mukaansa ole mahdollista muuttaa sitä tosiasiaa, että valtapuolueet saavat sekä taloudellista että poliittista tukea suurilta taloudellisilta toimijoilta ja pystyvät siten säilyttämään valta-asemansa yhteiskunnassa (Margolis & Moreno-Riaño 2009, 131–148). Haasteellista sosiaalisen median kampanjoinnissa on myös se, että viestin lähettäjä ei pysty kontrolloimaan viestinsä aikaansaamaa keskustelua, jolloin kansalaiskeskustelut voivat ajautua kauas varsinaisesta ehdokkaan ajamasta asiasta tai kääntyä jopa vastustamaan hänen näkökantonsa.

Dialogista vaalikampanjointia

Keskeisenä journalismin tutkimukseen liittyvänä näkökulmana on useissa aiemmissa tutkimuksissa ollut eri yhteiskunnallisten intresiryhmien julkisuuteen pääsy, ryhmien keskinäisen vuorovaikutuksen eli dialogisuuden tutkiminen ja yleisön tulkinnat dialogisuudesta (Maasilta 2010; Raittila 2007; 2005). Dialogisuutta on pyritty edistämään muun muassa kansalaisjournalismissa³, jossa julkisuutta tarkastellaan ennen muuta demokraattisen yhteisön rakentamisen näkökulmasta. Esimerkiksi Dewey puhui viestinnästä tapana, jolla asioista tulee yhteisiä. Hänen mukaansa demokraattisessa yhteiskunnassa joukkoviestintien tehtävänä on toimia yhteisön erillään olevien jäsenten yhteydenpitokanavina (Dewey 1991/1927; Raittila 2005, 35–36). Kansalaisjournalistisissa kokeiluissa onkin pyritty nostamaan monenlaisia ääniä joukkoviestinnän lähteiksi, saattamaan noita ääniä keskusteluyhteyteen keskenään ja vallankäyttäjien kanssa sekä luomaan sellaista keskustelua, jossa ongelmiin paneudutaan vakavasti ja tähdätään rakentaviin ratkaisuihin. (Esim. Ahva 2010; Heikkilä & Kunelius 2003; Heikkilä 2001; Rosen et al. 1997). Kiinnostus kansalaisjournalismiin näyttää viime aikoina hiipuneen, mutta sen sijaan vuorovaikutuksen mahdollisuuksia tarjoavat nyt internet ja erityisesti sosiaalisen median palvelut. Sosiaalinen media tarjoaa vaalikampanjoille uusia mahdollisuuksia, mutta se voi olla ehdokkaille myös haasteellista, jos mediavälitteinen vuorovaikutus yleisön ja äänestäjien välille on heille uusi asia. Perinteisestihän kansanedustajaehdokkaat ovat olleet välittömässä vuorovaikutuksessa potentiaalisten äänestäjiensä kanssa vaalikojuilla ja muissa vaalitulaisuuksissa, mutta sosiaalisen median kautta tapahtuva kampanjointi voi tuoda ehdokkaasta esiin sellaisia piirteitä, jotka eivät suorassa vuorovaikutuksessa tule näkyviin. Sosiaalinen media saattaa siis suosia toisentyypisiä ehdokkaita kuin perinteiseen viestintään perustuvat kampanjat.

3. Kansalaisjournalismi on tässä ymmärretty merkityksessä *public journalism* (esim. Rosen et al. 1997)

Suomessa vaaliblogeja käytettiin kampanjoinnin välineenä ensimmäistä kertaa vuoden 2007 eduskuntavaaleissa, joissa noin joka kolmannella ehdokkaalla oli oma vaalibloginsa⁴. Nämä blogit eivät kuitenkaan vielä olleet vuorovaikutteisia vaan muistuttivat lähinnä julkisia päiväkirjamerkintöjä, joihin ei juuri tullut palautetta. (Borg 2009).⁵ Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa sosiaalisen median kautta tapahtuva vaalikampanjointi oli ainakin ajoittain jo aidosti vuorovaikutteista ja kaksisuuntaista. Tämän mahdollisti sellaisten sosiaalisen median sovellutusten käyttöönotto, joissa äänestäjien oli mahdollista välittömästi ottaa kantaa ehdokkaan lähettämiin viesteihin ja välittää niitä eteenpäin. Mobiililaitteiden yleistyminen mahdollisti myös riippumattomuuden ajasta ja paikasta, kun sekä ehdokas että äänestäjä voivat nyt kirjautua verkkoon lähes missä ja milloin tahansa. Tämä lisäsi sekä lähetettävien kampanjaviestien määrää, että mahdollisuutta olla vuorovaikutuksessa potentiaalisten äänestäjien kanssa.

Monipuolisia markkinoijia ja yksinäisiä kirjoittajia

Tutkimuksessa mukana olleet ehdokkaat voidaan jakaa karkeasti ottaen kahteen ryhmään sen mukaan, kuinka monipuolisesti he käyttivät blogipalvelun tarjoamia mahdollisuuksia vaalikampanjointiinsa. Tosavainen, Muhammed ja Gutiérrez Sorainen käyttivät blogipalvelua sekä kirjoitustensa julkaisemiseen että esimerkiksi vaalivideoiden ja -mainosten levittämiseen sekä vaalituen keräämiseen. He myös tarjosivat sivustoilla monenlaista tietoa sekä itsestään että aatemaailmastaan. Sen sijaan Heino ja Palosaari käyttivät palvelua vain omien kirjoitustensa julkaisemiseen. Ehdokkaiden painotukset erosivat myös siinä, kuinka

4. Yhdysvalloissa blogien hyödyntäminen poliittisessa kampanjoinnissa alkoi toden teolla jo vuoden 2004 presidentinvaalien yhteydessä (Adamic&Lada 2005).
5. Eniten blogēja oli vuoden 2007 eduskuntavaaleissa Vihreän Liiton ehdokkailla (61 %) ja vähiten Perussuomalaisten ehdokkailla (21 %) (Strandberg 2009, 71). Vuoden 2008 eurovaalikampanjoinnissa jo noin kolmella neljästä ehdokkaasta oli vaalisivustonsa yhteydessä blogi.

näkyvästi he toivat esiin omaa henkilökohtaista agendaansa verrattuna puolueensa näkemyksiin.

Reijo Tossavainen toi selkeästi esiin sitoumuksensa perussuomalaiseen aatemaailmaan. Hänen sivustoltaan löytyivät omien tekstien lisäksi sekä perussuomalaisten puolueohjelma että useita tavoiteohjelmia. Ehdokkaan nationalistisesta aatemaailmasta omaa kieltään kertoivat myös linkitykset Sibeliuksen Finlandiaan ja Jukka Kuoppamäen kappaleeseen ”Tämä taivas, tämä maa”. Tossavaiselle maahanmuuton rajoitukset olivat yksi asia muiden perussuomalaisten ajamien asioiden joukossa mutta ei välttämättä se tärkein. Tästä kertoo se, että hänen puolen vuoden aikana kirjoittamistaan lähes 200 blogitekstistä vain 17 käsittelee jollain tavoin maahanmuuttoa tai monikulttuurisuutta. Kirjoitusten aiheet liittyivät muun muassa islamiin, ulkomaalaisten tekemiin rikoksiin, asuinalueiden gettoutumiseen, maahanmuutto- ja monikulttuurisuuspolitiikkaan sekä Tampereen pizzerian tuhopolttoon.

Vihreiden Husein Muhammed asemoitui tutkituista ehdokkaista selkeimmin maahanmuuttajien ja monikulttuurisuuden puolestapuhujaksi. Muhammedin vaaliohjelmassa keskeisiä aiheita olivat suomalaisen ja maahanmuuttajien samanarvoinen kohtelu, maahanmuuttajien työllisyys ja kotouttaminen sekä pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden suojeleminen. Muhammed käytti blogipalvelua myös aktiivisimmin ja monipuolisimmin henkilökohtaiseen vaalimainontaansa. Hänen linkityksensä johtivat muun muassa hänen omalle vaalisivulleen, vaalitapahtumiin ja vaalivideoihin. Toisin kuin muilla ehdokkailla, näkyvä osa Muhammedin sivustolla julkaistuista teksteistä oli muiden kuin hänen itsensä kirjoittamia, esimerkiksi lehtien hänestä tekemiä haastatteluja⁶, arvosteluja ja esittelyjä hänen islamia käsittelevästä kirjastaan⁷ sekä seminaarien ja puhetilaisuuksien puffeja ja mainoksia⁸. Tutkitulla

6. Haastattelu Apu-lehdessä 13.12.2010

7. Kirjaesittelyt Sivistus.netissä 28.2. ja Sana ja työ-lehdessä 28.3.2011

8. Tampereen filosofialta 2.12., TV 1:n Voimaa-ohjelma 31.1., Uussuomalaisten työllistymistä käsittelevä seminaari 10.3., Lakimiesliiton eduskuntavaalipaneeli 11.3., Työ, koulutus ja osallisuus-työmarkkinaseminaari 15.3., Kirjailijailta 22.3.2011

ajanjaksolla suurin osa Muhammedin sivustolla julkaistuista noin 80 tekstistä liittyi jollain tavoin joko maahanmuuttoon tai Suomessa asuviin muslimeihin, mutta hänen itsensä kirjoittamia näistä oli vain 11. Molempien vihreiden ehdokkaiden sivustoilla korostuivat ehdokkaiden henkilökohtaiset vaalitavoitteet, mutta he käsittelivät myös puolueensa tavoitteita kirjoituksissaan⁹ ja linkittivät niitä sivustoilleen

Ana María Gutiérrez Sorainen toi sivustolla esiin pääasiassa omia henkilökohtaisia vaalitavoitteitaan, mutta toisin kuin Muhammed, Gutiérrez Sorainen ei identifioitunut pelkästään maahanmuuttoaiheisiin. Tämä näkyy blogitekstien lisäksi myös Gutiérrez Soraisen vaaliohjelmasta, jossa maahanmuuttajien kielikoulutuksen lisäksi esillä oli muun muassa koululaisten iltapäivätoiminta, omaishoidontuki, senioripalvelut ja energiapolitiikka. Samoin hänen 78 blogikirjoituksestaan vain 14 liittyi suoraan maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen. Kirjoituksissaan Gutiérrez Sorainen toi esiin kotouttamisen ja kielitaidon merkitystä sekä suvaitsevaisuutta.

Muutos 2011 -puolueen Jari-Petri Heino sekä Vapauspuolueen Anu Palosaari, käyttivät blogipalvelua lähinnä omien henkilökohtaisten näkemystensä esiintuomiseen. Heidän sivustoillaan vaalikampanjointi näkyi kirjoitusten teemoissa, mutta esimerkiksi omaa äänestysnumeroa tai puolueen ohjelmaa ei juuri tuotu esille. Ehdokkailla oli selvästi oma agendansa, sen sijaan sitoutuminen omaan puolueeseen tai yleensä puoluepolitiikkaan ei aina näyttänyt kovin vahvalta. Omien ja puolueen kannanottojen eriyttäminen näkyi esimerkiksi siten, että kun Heino eräässä kirjoituksessaan kutsui vihreitä nykypäivän desanteiksi, hän liitti kirjoitukseensa loppukaneetin: ”*HUOMIO! Tämä artikkeli on vain kirjoittajan henkilökohtainen mielipide, eikä Muutos 2011rp:n virallinen kanta. Muutoksen viralliset kannanotot löytyy täältä.*” (9.1.2011). Palosaaren puoluesidonnaisuutta heikensi vaaleja edentävänä aikana se, että hän oli maaliskuun alkuun saakka ehdokkaana Pirkanmaan

9. Esimerkiksi *VIHREÄT: Maahanmuuton haasteet ratkaistaan arjessa*, 8.11.2011.

Itsenäisyyspuolueen listoilla, mutta päätyi sieltä erottamisensa jälkeen pikaisesti Vapauspuolueen ehdokkaaksi.

Pienpuolueiden edustajista aktiivisimmin maahanmuutosta kirjoitti Jari-Petri Heino, joka kaiken kaikkiaan tunnetaan ahkerana kirjoittajana ja verkkoaktivistina. Hänen 132 blogikirjoituksestaan 37 tulkitsin liittyväksi maahanmuuttoon tai monikulttuurisuuteen. Heinin kirjoitusten yhteinen nimittäjänä oli maahanmuuton- ja islaminvastaisuus, mutta mielipiteet esitettiin usein retorisisina kysymyksinä ja rivien välissä pikemmin kuin perusteltuina väitteinä tai ohjelmallisina tavoitteina. Esimerkiksi 9.11.2010 Heino kirjoittaa eduskunnan turhista menoista, joiksi hän listaa muun muassa erilaiset harrastuskerhot ja edustajien työhuoneisiin hankitut torkkupeitot. Kirjoitus on otsikoitu ”Kuka peittelisi Astrid Thorsin?” ja antaa näin ymmärtää, että kritisoitavaa olisi erityisesti maahanmuuttoministerin toiminnassa. Tähän aiheeseen ei kuitenkaan itse kirjoituksessa puututa.

Anu Palosaari keskittyvät kahden viimeisen seurantakuukauden ajalle eli aikaan, jolloin Palosaari oli ehdokkaana Vapauspuolueen listoilla. Maaliskuun 10. päivän ja huhtikuun lopun välillä Palosaari ehti julkaista 22 blogikirjoitusta, joista kymmenessä otettiin kantaa maahanmuutto- ja monikulttuurisuusasioihin. Palosaari asetti tavoiteohjelmassaan etusijalle suomalaisten perheiden ja lasten asiat ja perusteli maahanmuuttovastaisuuttaan sen aiheuttamien kulujen ja turvallisuusuhkien takia. Lisäksi hän otti voimakkaasti kantaa kunniaväkivaltaan. Yhteenveto analyysin kohteena olevista blogeista on Taulukossa 1.

Taulukko 1. Yhteenveto tutkituista blogeista.

Ehdokas	Puolue ja vaalipiiri	Tutkittujen kirjoitusten määrä	Omien kommenttien määrä keskustelussa %	Äänimäärä vaaleissa
Ana María Gutiérrez Sorainen	Vihreät, Uusimaa	14	11	597
Jari-Petri Heino	Muutos 2011, Turku	37	27	68
Husein Muhammed	Vihreät, Helsinki	33	2	1163
Anu Palosaari	Vapauspuolue, Tampere	8	20	72
Reijo Tossavainen	Perussuomalaiset, Kymenlaakso	17	23	5774

Palautetta yleisöltä ja toisilta ehdokailta

Tutkitut blogistit poikkeavat toisistaan siinä, kuinka ahkerasti he pyrkivät vuorovaikutukseen lukijoidensa tai toisten ehdokkaiden kanssa. Teknisesti vuorovaikutus oli mahdollista kaikissa tutkituissa blogeissa, mutta mahdollisuus kommentointiin on vasta ensimmäinen askel ehdokkaiden ja blogin lukijoiden väliseen vuorovaikutukseen. Sen lisäksi on kiinnitettävä huomiota sekä ehdokkaan omaan halukkuuteen osallistua vuorovaikutukseen potentiaalisten äänestäjiensä kanssa että hänen kirjoitustensa herättämään vastakaikuun eli siihen herättävätkö blogit keskustelua.

Eniten kommentteja maahanmuuttoaiheisiin kirjoituksiinsa saivat Ana María Gutiérrez Sorainen ja Husein Muhammed (ks. taulukko 2). Kummallakin oli useita blogikirjoituksia, joihin lähetettiin useita satoja kommentteja kun muiden blogistien kirjoituksiin kommentteja tuli yleensä alle sata tai jopa vain muutamia kymmeniä. Gutiérrez Soraisen

kirjoituksista eniten kommentoitiin vihamielistä maahanmuuttokeskustelua käsittelevää kirjoitusta (391 kommenttia). Muhammedin teksteistä kommenttien tulvan sai aikaan Tukholman pommi-iskua ja Somaliliittoon tuotua sianpäättä koskeva kirjoitus, jossa hän ehdottaa kotoutumiseen liittyvien ongelmien ratkaisuksi muslimien mukaan ottamista länsimaiseen päätöksentekoon (375 kommenttia). Tossavaisen kirjoituksista suosituimpia olivat suomalaisen kulttuurin islamisoitumista ja Päivi Lipposen reagointia Tampereen tuhopolttoon koskevat tekstit. Yli sataan kommenttiin ylsivät myös Heinon islamin pelkoa ja muslimien suosimista käsittelevä tekstit, joissa kirjoittajan omia puheenvuoroja oli kuitenkin runsaasti (29/128; 19/104).

Pelkästään kirjoittajan mukaan tarkasteltuna näyttäisi siltä, että kommentointia herättivät erityisesti maahanmuuttajataustaisten ehdokkaiden blogit, kun taas pienpuolueiden ehdokkaille kommentteja tuli vähäisesti. Muhammedia ja Gutiérrez Soraista kohtaan osoitettuun kiinnostukseen vaikuttaa heidän taustansa lisäksi luultavasti se, että he olivat jo ennen ehdokkaaksi ryhtymistään tunnettuja hahmoja pääkaupunkiseudun poliittisessa toiminnassa. Muhammed on ollut esillä julkisuudessa myös ammattiasemansa takia toimiessaan Pakolaisneuvonnan lakimiehenä. Pienpuolueiden ehdokkaat olivat ainakin valtakunnan politiikassa ennalta melko tuntemattomia, eikä heistä ketään myöskään ole juuri näkynyt valtajulkisuudessa, joten heidän bloginsa eivät samalla tavalla herätä suuren yleisön kiinnostusta. Vaikka Perussuomalaisten ja Muutos 2011 -puolueen tavoitteet maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä olivat monella tapaa yhteneväisiä, perussuomalaisen Tossavaisen kirjoitukset saivat palvelussa huomattavasti enemmän vastakaikua kuin kummankaan Muutos 2011 -puolueen ehdokkaan. Keskusteluun osallistumiseen vaikuttaa luultavasti se, että äänestäjät ajattelevat pienpuolueiden kuitenkin olevan eduskuntavaaleissa suhteellisen merkityksettömiä ja suuntaavat sen vuoksi huomionsa isompien puolueiden ehdokkaisiin.

Oma merkityksensä on myös foorumilla, jolla blogit on julkaistu. Verkon alueellisesta rajattomuudesta huolimatta Uuden Suomen

Taulukko 2. Eniten kommentointia aikaansaaneet blogikirjoitukset.

Kirjoittaja	Julkaisu-päivä	Blogin otsikko	Kommentti-en määrä -
Ana María Gutiérrez Sorainen	12.1.2011	Onko vihamielinen maahanmuuttonettikeskustelu hyväksi Suomen menestykselle?	391
Husein Muhammed	14.12.2010	Demokraattisen yhteiskunnan suurin uhka: islamistien ja rasistien epäpyhä allianssi.	375
Husein Muhammed	10.1.2011	Gettoutumista ei vältetä yhdenvertaisuutta rajoittamalla	228
Husein Muhammed	1.11.2010	Kristillisdemokraattien politiikka on epäkristillistä.	199
Ana María Gutiérrez Sorainen	7.2.2011	Kukkahattu.	186
Husein Muhammed	23.2.2011	Ehdokkuuteni on uhka demokratialle.	185
Ana María Gutiérrez Sorainen	18.4.2011	En häivy mihinkään!	181
Reijo Tossavainen	6.11.2010	Keskusta haluaa Suomen siirtyvän islamin aikaan.	145
Ana María Gutiérrez Sorainen.	24.3.2011	Vastauksia kymmeneen väitteeseen maahanmuutosta.	144
Husein Muhammed	29.4.2011	Miten ratkaistaan asuinalueiden eriytyminen?	137
Reijo Tossavainen	25.11.2010	Aiheetonta vihanlietsontaa suomalaisia kohtaan. Mikä siitä on rangaistus?	137
Jari-Petri Heino	17.11.2010	Miksi islamia pelätään.	128
Ana María Gutiérrez Sorainen	27.2.2011	Onko Suomi vain suomenkielisille?	127
Ana María Gutiérrez Sorainen	7.3.2011	Punavihreäkin on suomalainen.	120
Jari-Petri Heino	30.1.2011	Suomi on muslimien taivas.	104

Puheenvuoro on pääkaupunkikeskeinen julkaisu, jolla kirjoittavat ja keskustelevat ennen kaikkea valtakunnallisesti ja helsinkiläisittäin tunnetut poliitikot, jolloin maakunnista tulevien ehdokkaiden voi olla vaikeampi saada huomiota. Kommentoinnin runsauteen vaikuttanee myös se, miten ehdokkaiden blogeja on Puheenvuoro-palvelun etusivun poimintoissa nostettu esiin. Todennäköistä on, että sekä verkossa että verkon ulkopuolisessa maailmassa itsensä tunnetuksi tehneitä ehdokkaita on nostettu myös palvelun etusivulle ja siten saatu aikaan lisää kiinnostusta heidän kirjoituksiaan kohtaan.

Aiheen mukaan tarkasteltuna blogipalvelussa paljon keskustelua ovat herättäneet samat aiheet, jotka näkyivät myös uutisjulkisuudessa vaaleja edeltävänä aikana eli vihapuheen lisääntyminen ja asuinalueiden ja koulujen eriytyminen etnisen taustan mukaan. Merkittävää blogikeskusteluissa on islamiin liittyvien aiheiden näkyvä osuus. Suomalaisessa valtajulkisuudessa islamiin liittyvät aiheet ovat vasta viime aikoina nousseet esiin, kun taas verkossa islamiin ja muslimeihin liittyvät kysymykset ovat jo pitkään olleet erittäin merkittävä osa ”maahanmuuttokriittistä” keskustelua. Kärjistäen voisi jopa sanoa, että verkon maahanmuuttoon liittyvistä keskusteluista lähes jokainen jossain vaiheessa siirtyy jollain tavoin koskemaan nimenomaan muslimitaustaisia maahanmuuttajia. Islamiin liittyvä kiinnostus lisäsi siten varmasti kiinnostusta myös Husein Muhammedin blogikirjoituksia kohtaan.

Suosituimpien kirjoitusten ja niihin liittyvän keskustelun tarkastelu osoittaa, että suomalainen maahanmuutto- ja monikulttuurisuuskeskustelu on vahvasti kiinni eurooppalaisessa keskustelussa. Samoin kuin nyt Suomessa käytävässä keskustelussa, esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Ranskassa on jo pitkään keskusteltu lähiöiden ja koulujen ghetoutumisesta. Puheet terrorismin uhan kasvusta Euroopassa alkoivat lisääntyä entisestään syyskuun 11. päivän tapahtumien jälkeen ja ovat lisänneet vihamielisyyttä eurooppalaisia muslimiyhteisöjä kohtaan ja esimerkiksi muslimien vaatimukset omien moskeijoiden rakentamisesta ovat nostattaneet vastarintaa monissa Euroopan maissa. (Husband 2007.) Suomalaisen ja muun eurooppalaisen keskustelun

toisiinsa kytkeytymistä helpottaa ja aiheiden siirtymistä nopeuttaa verkkokeskusteluille tyypillinen tapa linkittää verkkojulkaisuja toinen toisiinsa (Majava 2006). Globaalissa mediakulttuurissa yleisö ei ole pelkästään kansallisen median varassa vaan pääsee omilta kotikoneilta lukemaan esimerkiksi BBC:n ja Dagens Nyheterin sivustoja. Esimerkiksi islamilaisten opettajien koulutusta pohdittaessa keskusteluun siteerattiin laajasti Iso-Britannian muslimineuvoston julkaisua ja suomalaista suvaitsevaisuutta kritisoidessa linkitettiin ja siteerattiin Angela Merkelin ja David Cameronin puheisiin monikulttuurisuuden epäonnistumisesta.

Husein Muhammedin ja Ana María Gutiérrez Soraisen blogeja kommentoivat yleisön lisäksi myös heidän maahanmuuttoon kielteisemmin suhtautuvat kanssaehdokkaansa. Vihreiden päävastustaja vaaleissa olivat perussuomalaiset, mutta Puheenvuoro-palvelun keskusteluissa myös Muutos 2011-puolueen Jari-Petri Heino käytti ahkerasti ääntään vihreiden ehdokkaiden keskustelupalstoilla. Keskustelua ääripäiden välillä käytiin kuitenkin hyvin epäsymmetrisesti, sillä vaikka Tossavainen ja Heino ottivat kantaa sekä Muhammedin että Gutiérrez Soraisen kirjoituksiin, vastauksia näihin puheenvuoroihin tuli melko niukasti. Gutiérrez Sorainen tarttui sentään silloin tällöin Tossavaisen ja Heinon esiin nostamiin aiheisiin ja jatkoi keskustelua heidän kanssaan, mutta Muhammedin ainoana keskustelukumppanina Puheenvuoro-palvelussa toimi oman puolueen Gutiérrez Sorainen, hänkin vain muutaman kerran. Sen sijaan blogeissaan sekä Muhammed että Gutiérrez Sorainen suomivat perussuomalaisia tai heidän yksittäisten ehdokkaidensa kannanottoja.

Yksinäiseksi sudeksi Puheenvuoro-palvelun keskusteluissa jäi Vapauspuolueen Anu Palosaari, jonka avaukset saivat niukasti vastakaikua myöskään yleisöltä. Hänen blogikirjoituksiinsa tuli enimmilläänkin alle 20 kommenttia. Palosaari veti muutenkin omaa linjaansa, sillä toisin kuin muut ehdokkaat hän ei juuri osallistunut median tai muiden ehdokkaiden aloittamaan poliittiseen keskusteluun vaan pohjasi mielipiteensä siihen, mitä oli kuullut ihmisten puhuvan tai nähnyt

lähiympäristössään. Hänen tietolähteinään olivat esimerkiksi omaan tuttavapiiriin kuuluvat poliisit tai tuttujen kanssa käydyt keskustelut, joihin Palosaari viittasi esimerkiksi seuraavasti ”Tänään kahvilassa sota-veteraani huudahti minulle” tai ”Kaupungilla kävellessäni ja kaupassa käydessäni olen havahtunut”. Palosaari näytti siis toimivan vuorovaikutuksessa yleisön kanssa pikemminkin reaali- kuin nettimaailmassa.

Ehdokas kohtaa mahdollisen äänestäjän

Tässä alaluvussa analysoin dialogisuutta kolmessa blogikirjoituksessa, jotka käsittelevät asuinalueiden ja koulujen eriytymistä etnisen taustan mukaan. Dialogisuuden näkökulmasta merkittävää on, syntykö ehdokkaiden ja keskusteluun osallistujien välille aitoa vuorovaikutusta vai jäävätkö puheenvuorot yleisönosastokirjoitusten tasolle, joihin viranomaiset tai poliitikot harvoin vaivautuvat vastaamaan.¹⁰

Kirjoittelu gettoutumisesta sai alkunsa Helsingin Sanomien uutisesta¹¹, jonka mukaan kolmasosa uusmaalaisista haluaisi rajoittaa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrää kouluissa, jotta luokkaa kohti ei olisi liikaa heikosti suomea taitavia oppilaita. Juttu oli Helsingin Sanomien ns. oma uutinen, joka perustui Suomen Gallupilta tilattuun tutkimukseen, jossa selvitettiin Helsingin ja Uudenmaan vaalipiirin asukkaiden mielipiteitä maahanmuuttajien osuuden rajoittamisesta kouluissa. Aiheeseen ottivat blogissaan kantaa Husein Muhammed¹² ja Jari-Petri Heino¹³. Pari päivää myöhemmin Gutiérrez Sorainen käytti edellä mainitusta Muhammedin blogista syntynyttä keskustelua

10. Veikko Pietilä (2001; 2002) on tutkinut verkon keskusteluita siitä näkökulmasta, kuinka keskustelussa esitetyt puheenvuorot ovat yhteydessä toisiinsa ja pyrkivät luomaan todellista keskusteluyhteyttä. Tällaiseen analyysiin en omassa tarkastelussani pyri, vaan keskityn dialogisuuteen yleisemmällä tasolla.
11. HS 10.1.2011 Johanna Tikkanen ”Joka kolmas uusmaalainen kannattaa kouluihin maahanmuuttajille kiintiöitä”.
12. Gettoutumista ei vältetä yhdenvertaisuutta rajoittamalla, 10.1.2011.
13. Tervetuloa ghetot, 11.1.2011.

esimerkkinä siitä, kuinka kärjistyneeksi maahanmuuttokeskustelu verkossa on muuttunut¹⁴. Koulujen ja asuinalueiden eriytyminen sai aikaan runsaasti keskustelua myös Helsingin Sanomien nettilehdessä aiheesta kertovan jutun jälkeen (Ks. luku 3. taulukko 2.).¹⁵

Husein Muhammed lähestyy kaupunkien gettoutumista ihmis-oikeudellisesta näkökulmasta. Hänen mielestään gettoutumista ei estetä sillä, että ihmisten oikeutta valita koulujaan tai asuinalueitaan rajoitetaan, lisäksi ratkaisu on hänen mielestään lainvastainen, koska se vähentäisi yhden ryhmän valinnanvapautta toisen kustannuksella. Ongelman ratkaisuksi hän ehdottaa parempaa kaupunkisuunnittelua eli kaikista kaupunginosista ja kouluista pitäisi tehdä niin viihtyisiä, että niissä asuisivat tai niitä kävisivät muutkin kuin ne, joilla ei ole muuta mahdollisuutta.

Jari-Petri Heino jatkaa samasta aiheesta päivää myöhemmin, mutta hän ei ota kantaa sen paremmin Helsingin Sanomien tuoreeseen uutiseen kuin Muhammedin tekemään ehdotukseen tilanteen korjaamiseksi, vaan käyttää aihetta lähtökohtana vahvistamaan omaa maahanmuutto- ja EU-vastaista poliittista agendaansa. Käyttäen lähtökohtanaan syyskuussa 2009 julkaistua Helsingin Sanomien juttua¹⁶ Heino toteaa, että gettoutuminen on jo käynnissä ainakin Helsingissä ja Turussa. Syyllisiksi gettoutumiseen hän nimeää vallassa olevat puolueet, RKP:n ja Kokoomuksen, jotka ”tuovat maahan halpatyövoimaa moraalisesti oikeutetuilla syillä ja asuttavat heidät ghettoihin”. Ratkaisuehdotusta gettojen purkamiseen hän ei esitä.

Kirjoittajina Muhammed ja Heino poikkeavat selvästi toisistaan. Muhammedin blogitekstit ovat viimeistelyjä ja tarkkaan argumentoi-

14. Onko vihamielinen maahanmuutonettikeskustelu hyväksi Suomen menestykselle? 12.1.2011.

15. Gettoutumista käsittelevät myös myöhemmin keväällä 2011 julkaistu Tossavainen blogi *Myös Suomessa asuinalueet ovat alkaneet segregoitua, tämä on vaarallinen kehitys* (14.2.2011). Lisäksi Muhammed palasi aiheeseen huhtikuussa *Miten ratkaista asuinalueiden eriytyminen* -blogissaan (29.4.2011). Aiheen ympärille kehittynyt kirjoittelu on esimerkki samanlaisesta perinteisen ja sosiaalisen median sisältöjen välisestä intermediaalisesta kierrosta, jota käsittelin luvussa 2.

16. HS 27.9.2009, Marja Salmela ”Pääkaupunkiseudulle alkanut syntyä maahanmuuttajien keskittymää”.

tuja. Haastaessaan toisen kirjoittajan tai vastatessaan uutisessa esitettyyn väitteeseen Muhammed referoi aluksi vastustajaansa ja mainitsee lähteen, josta kyseinen puheenvuoro löytyy. Vastauksiaan hän perustelee viitaten esimerkiksi lakiteksteihin, Maahanmuuttoviraston tilastoihin tai tutkimusraportteihin. Gettoutumista käsittelevä kirjoitus ei poikkea tästä tyylistä: siinä viitataan aluksi samana päivänä julkaistuun uutiseen lähde (Helsingin Sanomat) mainiten. Sen jälkeen Muhammed osoittaa ymmärtävänsä, miksi on ongelma, että samalla luokalla on paljon maahanmuuttajataustaisia oppilaita (huonommat mahdollisuudet oppia suomen kieltä, kontakti valtaväestöön jää vähäiseksi, alueilla on enemmän sosiaalisia ongelmia) ja olevansa yhtä mieltä tavoitteesta (toivottavaa, että Suomeen ei synny etnisesti gettoutuneita kaupunginosia ja että koulut eivät ”maahanmuuttajavaltaistu”). Sen jälkeen hän siirtyy perustelemaan, miksi maahanmuuttajataustaisten vanhempien mahdollisuutta valita lapsilleen lähikoulu ei pidä rajoittaa (ihmisiä ei voida asettaa eriarvoiseen asemaan, todettaisiin luultavasti lainvastaiseksi). Lopuksi hän esittää oman ratkaisuehdotuksensa (tarvitaan tehokasta kielenopetusta niille, jotka eivät osaa kieltä tarpeeksi hyvin, parannetaan kaupunkisuunnittelua ja asuntopolitiikkaa, tehdään kouluista ja asuinalueista viihtyisämpiä).

Jari-Petri Heinon retoriseen tyyliin taas kuuluu omien mielipiteiden esittely yksinkertaisina teeseinä ja väitelauseina ilman perusteluja. Hän ei kirjoituksissaan analysoi toisten väitteitä vaan keskittyy tuomaan esiin omaa agendaansa. Väitteitään hän tukee muusta mediasta poimituilla jutuilla ja viittaamalla tai linkittämällä netistä löytyviin lähteisiin (esim. Scripta, Wikipedia). Heino esittää mielipiteensä usein retorisisina kysymyksinä ja heittoina pikemmin kuin perusteltuina väitteinä. Esimerkiksi syylliset gheuttoutumiseen Heino esittää seuraavasti:

”Meillä ei siis ole hätää, koska RKP ja Kokoomus ohjaavat meidät totalitaariselle tielle, jossa tulevan suuren talouskuplan aikana he kuvittelevat tyhmien alkuasukkaiden tekevän töitä kolme Euroa tunti,

pitävänsä ghettonsa kunnossa ja keräävänsä kansalta rahat ja aseet pois. Vaan kuinkahan mahtaa käydä?”

Heinon retoriikka ei toimi yksinäänisesti vain maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta vastaan, vaan hän asemoituu myös samalle puolelle muualta tulevan työvoiman kanssa kritisoidessaan epäsuorasti heille maksettavia alempia palkkoja. Samassa lauseessa hän kuitenkin tuottaa ulkomaalta tulevasta työvoimasta kuvaa suomalaisia alempiarvoisina kutsumalla heitä ’tyhmiksi alkuasukkaiksi’. Lisäksi kappaleeseen on saatu mahdutettua kaksi viittausta (’talouskuplan aikana’, ’totalitaariselle tielle’) Muutos 2011:n EU-vastaiseen politiikkaan, johon syyllisiä myöskin ovat vallassa olevat puolueet.

Muhammedin kirjoituksen pääehdotus oli, että eriytymiskehitykseen pitäisi puuttua paremmalla asuntopolitiikalla. Tämä ehdotus ei juuri saanut kannatusta hänen kommentoijiansa keskuudessa. Keskustelussa ei yleensäkään juuri pohdittu ratkaisuvaihtoehtoja gettoutumisen estämiseen, vaan haluttiin pikemminkin estää uusien maahanmuuttajien tulo Suomeen, jotta tilanne ei pahenisi.

”Gettoutuminen voidaan välttää vain maahanmuuttoa rajoittamalla. Erityisesti sosiaaliturvaperäistä maahanmuuttoa rajoittamalla. Muita keinoja ei ole. Lasten siirtäminen koulusta toiseen tai mamujen siirtäminen asuinalueelta toiselle vain levittävät oireita ja hidastavat niiden esiintulemistä, mutta eivät poista itse ongelmaa.”

Muhammed kiinnitti kirjoituksessaan huomiota maahanmuuttajataustaisten lasten vaihtelevaan kielitaitoon, mikä asettaa hänen mukaansa haasteita sekä opettajille että oppilaille itselleen. Suurin osa hänen bloginsa kommentoijista taas selitti näiden lasten huonompaa koulumenestystä kulttuurieroilla. Ongelmana olivat kirjoittajien mukaan muslimiperheiden lapset, erityisesti somalit. Kommenteissa syytettiin muslimeita eristäytymisestä ja erilaisista erioikeusvaatimuksista.

”Ero on vain siinä, että mamughetoissa mamut (islamilaiset) syrjivät kantaväestöä. Mamuvanhemmat eivät salli lastensa käydä väärauskoisten lasten kotona ja pitävät itsekin etäisyyttä ”riettaisiin” suomalaisiin. Minulla on kokemusta yli 20 vuoden ajalta voimakkaasti kasvaneesta hesan mamulähiössä.”

Kommenteissa oli myös rodullistavia ja rasistisia äänenpainoja, sillä joissain viesteissä maahanmuuttajalasten huonompi koulumenestys tulkittiin liittyväksi älykkyytasoon.

”Tarkoitan ensinnäkin sitä, että neekerillä on keskimääräisesti alempi älykkyytaso kuin valkoisella. Viittaan Tatu Vanhasen tutkimukseen. Toiseksi, onhan asia niin, että jos luokassa on muutamakin mamulapsi, joka ei pysy opetuksessa mukana, on opettajan heihin uhraama ylimääräinen vaiva pois suomalaislasten opetuksesta.”

Heinon blogissaan esittämät ajatukset saivat hänen blogiinsa liittyvässä keskustelussa enemmän vastakaikua kuin Muhammedin kirjoitus omassaan. Heinon kirjoitukseen lähetetyissä puheenvuoroissa tuettiin hänen ajatustaan kansalaisten tarkoituksellisesta kahtiajaosta hyvä- ja huono-osaisiin ja väitettiin, että maahanmuuttajiin myönteisesti suhtautuvien puolueiden äänestäjät asuvat itse sellaisilla alueilla, joilla eivät joudu tekemisiin maahanmuuttajien kanssa.

”Harva RKPläinen tai kokoomuslainen on koskaan nähnyt mamughettoja omilla silmillään edes auton ikkunasta, eikä kenenkään heistä tarvitse heittää lastaan samaan kouluun islamilaisen rupusakin kanssa.”

Keskustelussa kävi usein niin, että Heino ja keskusteluun osallistuja ikään kuin jatkoivat toinen toistensa puheenvuoroja ja siten vahvistivat aiheesta muodostunutta mielipidettä.

Vieras (nimimerkki): ”Sitten kun pääsee eläkkeelle voi aina toivoa Suomen Islamilaisen Tasavallan eläkepolitiikan olevan antoisampi kuin nyky-Suomen.”

J-P.H.: ”Jep. Islamissa jaetaan köyhille almuja ilman korkoja.”

Samanmielisyyden vaikutelmaa lisäsi se, että Heino vastasi lähes välittömästi hänelle esitettyihin kysymyksiin siten osoittaen olevansa aktiivisesti mukana keskustelussa. Lisäksi sekä kommentoijat että ehdokas käyttävät samanlaista kieltä, jonka synnyttävät merkitykset he jakavat. Esimerkiksi kun nimimerkki Pegu kysyy Heinin mielipidettä jo olemassa olevissa getoissa asuvasta ”valkoisesta roskaväestä”, Heino vastaa, että ei pidä ongelman ratkaisuna sitä, että tällaiset ihmiset asutetaan samaan paikkaan muualta tulleen ”roskaväen” kanssa.

Heinonkaan foorumilla käyty keskustelu ei ollut täysin yksiaänistä, vaan joukossa oli myös haastajia, jotka vaativat Heinolta mielipidettä esimerkiksi siihen, mihin maahanmuuttajat sitten pitäisi asuttaa, jos lähiöt eivät kelpaa ja tarttuivat hänen kulttuurista rasismia edustaviin lausuntoihinsa.

J-P.H. ”Missään ei kai ole väitetty, että sosiaaliset ongelmat olisivat kiinni ihonväristä. Kulttuurista ne varmasti ovat riippuvaisia.”

Matti J. ”Eivät ne ole kiinni kulttuuristakaan, mikäli sanalla viitataan ihmisten syntyperään.

Tässä yhteydessä on hyvä muistuttaa, että ei ole käytännössä mitään eroa sillä, lyödäänkö etnisiin ryhmiin leimaa vetoamalla heidän kulttuurilliseen vai rodulliseen alkuperäänsä. Kyse on samasta asiasta.”

Edellä olevat sitaatit liittävät Suomessa käytävän keskustelun jälleen kerran muiden Euroopan maiden maahanmuutto- ja monikulttuurisuuskeskusteluun, jossa yksi keskeinen piirre on ollut erityisesti islamilaisista maista tulevien maahanmuuttajien sosiaalisten ongel-

mien yhdistäminen heidän kulttuuriinsa sen sijaan, että pohdittaisiin mikä on vastaanottavan maan aiemman siirtomaapolitiikan, nykyisen maahanmuuttopolitiikan tai rakenteellisen rasismien osuus siihen, että ongelmat kasaantuvat tietyille asuinalueille (Khiabany & Williamson 2012, 134–147).

Keskustelu gettoutumisesta jatkui muutamia päiviä myöhemmin Gutiérrez Soraisen blogissa, jonka varsinaisena aiheena oli netin vihapuhe. Gutiérrez Sorainen käytti Muhammedin gettoutumista käsittelevästä blogista syntyneitä keskustelua esimerkkinä siitä, kuinka kärjistyneeksi maahanmuuttokeskustelu verkossa on muuttunut:

”Jos epäilet edellisen kappaleen asian laitaa, käväise Husein Muhammedin blogissa lukemassa Muhammedin saamaa palautetta. Näin on netissä, muttei onneksi vielä arkielämässä. Vielä suurin osa suomalaisista ajattelee toisin, vaikka he eivät rähjäile mielipidepalstoissa ja netissä. Osa suomalaisista häpeää nettimaailman menoa ja liputtaa kansainvälisen, avoimen ja myönteisen Suomen puolesta.”

Osa keskustelijoista otti todesta Gutiérrez Soraisen ehdotuksen käydä tutustumassa Muhammedin blogin saamaan palautteeseen, mikä sai aikaan yhtäältä kannanottoja em. keskustelun vihamielisyydestä että toisaalta lisää puhetta gettoutumisesta. Gettoutumiseen liittyvissä puheenvuoroissa keskityttiin tuomaan esimerkkejä Helsingin ja Espoon kouluista, joissa maahanmuuttajataustaisten lasten määrä oli kasvanut kirjoittajien mukaan liian suureksi. Linkityksiä käytettiin keskustelussa yleisesti tukemaan puheenvuoroissa esitettyjä väitteitä.

Muhammedin ja Gutiérrez Soraisen blogeissa keskustelua gettoutumisesta käytiin siis pääasiassa maahanmuuton vastustajien ja monikulttuurisuutta puolustavien ehdokkaiden välillä. Sen sijaan argumentointia keinoista, joilla jo olemassa olevaa ongelmaa, gettoutumista, voitaisiin ehkäistä tai helpottaa, ei keskustelupalvelussa syntynyt. Etenkin Muhammedin blogikeskustelussa puuttumaan jäi myös todellinen vuorovaikutus ehdokkaan ja yleisön välillä.

Ehdokkaan osallistumattomuus turhauttaa

Jos kirjoitusten vuorovaikutuksellisuutta tarkastellaan sen mukaan, kuinka kirjoittajat osallistuvat omien kirjoitustensa aikaansaamaan keskusteluun, aktiivisimmaksi keskustelijaksi osoittautui vähiten kommentteja saanut Jari-Petri Heino. Hänen blogiaan seuranneeseen keskusteluun lähetettiin kaikkiaan 65 viestiä, joista 17 oli Heinon omia puheenvuoroja. Myös Gutiérrez Sorainen osallistui jonkin verran blogistaan käytyyn keskusteluun, mutta joutui useamman kerran toteamaan, että ei ajanpuutteen vuoksi pysty jatkuvasti olemaan koneen ääressä. Hänen blogiaan käsittelevään keskusteluun lähetettiin yhteensä 391 puheenvuoroa, joista 29 oli Gutiérrez Soraisen omia kannanottoja tai vastauksia hänelle esitettyihin kysymyksiin. Vähiten bloginsa keskusteluun osallistui Husein Muhammed. Hänen kirjoitukseensa lähetettiin yhteensä 225 kommenttia, joista Muhammed vastasi vain kolmeen.¹⁷

Keskusteluun osallistuminen vie paljon aikaa, joten aina ehdokkaat eivät ehdi osallistua samalla intensiteetillä. Kommentoijat kuitenkin kaipaavat vastauksia, ja he antavat kuulua sekä tyytymättömyytensä vastaamatta jättämiseen että ilonsa ehdokkaan osallistumisesta. Keskusteluun osallistumista ja kommentoijien huomioimista voidaanakin pitää osana blogosfäärin käytöskulttuuria, jonka noudattaminen tai noudattamatta jättäminen määrittää, kuinka blogisti tässä ympäristössä menestyy. Ehdokkailta ei odotetakaan, että he olisivat yhtä mieltä kommentoijan kanssa, mutta tärkeää on esille nostetuista asioista keskusteleminen. Esimerkiksi Gutiérrez Sorainen saa usein myönteistä palauteta siitä, että hän vastaa hänelle asetettuihin kysymyksiin.

17. Gettoutumisesta käydyin keskustelun vuorovaikutuksellisuus vastaa melko hyvin koko aineistosta tehtyä määrällistä analyysiä, jonka mukaan vähiten oman blogisivunsa keskusteluihin osallistui Husein Muhammed. Ahkeria keskustelijoita sen sijaan ovat Jari-Petri Heino, Reijo Tossavainen ja Anu Palosaari. Ana María Gutiérrez Sorainen sijoittuu näiden ääripäiden välille. (Taulukko 1.)

Ana, iso kiitos ja syvä kumarrus vastauksestasi. Olen monen muun tapaan kritisoinut sinua siitä, että et vastaa sinulle esitettyihin kysymyksiin. Nyt kun taas ehdin hieman selailemaan tätä blogia, täytyy minun vetää tätä omaa kritiikkiäni hieman... no joo, aika paljon takaisin päin. Vaatii varmasti paljon aikaa tämän asteinekin vastailu mitä olet harjoittanut. Mielestäni olet moneen muuhun ”vastaavaan” blogaajaan verrattuna kirkkaasti plussan puolella tässä asiassa.

Se, että ehdokas ei vastaa hänelle esitettyihin kysymyksiin tai osallistu keskusteluun saa aikaan sen, että keskustelijat alkavat laittaa sanoja hänen suuhunsa tai olettaa hänen mielipiteitään aiemmissa blogeissa esitettyjen näkemysten perusteella. Näin käy gettoutumiskeskustelussa esimerkiksi sen jälkeen kun yksi osallistuja esittää Huseinille seuraavan suoran kysymyksen: ”Miksi islaminuskoiset änkäävät maihin, joiden kulttuurista on aivan erilainen kuin heidän kotimaassaan? Mikä oikeus heillä on vaatia suomalaisia elättämään heitä? Mikseivät he rakenna omaa kotimaataan, vaan lähtevät loisimaan kuin mustalaiset maailmalle?” (10.1.2011 klo 14.30). Kun kysymykseen ei ala kuulua kirjoittajalta mitään kommenttia, alkavat muut keskustelijat heitellä mahdollisia vastauksia esimerkiksi tähän tapaan:

”Huomaavatko kaikki Huseinin kaksinaamaisuuden?

Ensin hän sanoo:

”Esimekiksi jos koulussa on vain vähän äidinkieleltään suomenkielisiä oppilaita, maahanmuuttajalapsilla on huonommat mahdollisuudet oppia suomen kieltä.”

Eli suomalaisilta on oikeus vaatia tiettyä määrää edustusta kouluihin, omankin koulumenestyksen kustannuksella (maahanmuuttajalapsat suurimpia häiriköitä).

Toisaalta:

”Oppilaiden sulkeminen pois koulusta, ”koska koulussa on liikaa maahanmuuttajia”, olisi yhtä väärin kuin vaikkapa sulkeminen sen

perusteella, että ”koulussamme on jo liikaa työttömien/alkoholistien/porvareiden/blondien lapsia.”

Maahanmuuttajien (lue: muslimien) määrällä ei taas saa asettaa mitään rajaa.”

Ehdokkaille on varmasti turhauttavaa, että keskustelupalstat täyttyvät aggressiivisista hyökkäyksistä tai henkilökohtaisista solvauksista, kuten nettikeskusteluissa on tapana. Erityisesti Muhammed ja Gutiérrez Sorainen saivat taustansa vuoksi ottaa vastaan runsaasti maahanmuuttajiin – ja Muhammed erityisesti muslimeihin – kohdistuvia kaunoja.

”Kysymys Huseinille: Miksi te muslimit ette sopeudu meidän tapoihimme ja lakeihimme, vaan vaadit, että me sopeutamme yhteiskuntamme teidän mukaan. Miksi vähemmistö ei edes yritä sopeutua, vaan vaatii enemmistön taipuvan heidän tahtoonsa? Tuo ei ole demokratiaa.”

”Mitä konkreettista voisi odottaa ihmiseltä, joka turvautuu ”allahiin” joka asiassa. Tämä islamisti tienaa rahaa sillä, että Suomeen salakuljetetaan rikollisten toimesta hänen ”uskonkumppaneitaan”. Erittäin vastenmielinen ihminen.”

Nettikeskustelun aggressiivisuuteen ja sen mahdollisiin seurauksiin demokratialle on puututtu sekä julkisuudessa että tutkijoiden foorumeilla useaan otteeseen viime aikoina. Aggressiivisen keskustelukulttuurin siirtyminen netistä muuhun julkiseen puheeseen voi nimittäin saada aikaan sen, että tiettyjen alojen asiantuntijat eivät enää halua esiintyä mediassa, koska kohtelu julkisuudessa ja sen ulkopuolella on hyökkäävää ja ala-arvoista (Ks. esim. Förbom 2010, 10; Keskinen, Rastas & Tuori 2009). Keskustelu mahdollisten äänestäjien kanssa oli tämän tutkimuksen mukaan haasteellista myös muille kuin maahanmuuttajataustaisille ehdokkaille. Esimerkiksi kansanedustajaksi valittu

Tossavainen on vaalien jälkeen jo kahteen otteeseen uhannut lopettaa blogikirjoittelun ajanpuutteen ja häirikkökirjoittelijoiden vuoksi.¹⁸

Toisaalta ainakin kokeneet poliitikot ovat tuoreen tutkimuksen mukaan tottuneet siihen, että äänestäjiltä tulee nettikeskusteluissa kärjekästäkin palautetta (Reunanen ja Harju 2012). Suurin osa Reunanen ja Harjun poliitikkohaastateltavista tuntui olevan sinut tai ainakin jollakin tapaa alistunut nettikeskustelujen negatiivisiin kommentteihin, ja pyrki joko vain sietämään ne tai ohittamaan ne lukematta. Keskustelujen saama ikävä sävy ja ilkeä kommentointi aiheuttivat kuitenkin joillekin haastatelluista niin pahan olon, että he katsoivat parhaaksi pysytellä mahdollisimman kaukana nettimaailman keskusteluista. Poliitikot olivat myös hyvin tietoisia siitä, että netin arvaamattomuuden ja avoimuuden vuoksi mikä tahansa lausuma, esiintyminen tai teko voi tuottaa tekijälleen valtavan määrän ennalta-arvaamatonta negatiivista julkisuutta. Tämä mahdollisuus oli saanut haastatellut selvästi miettimään sosiaalisen median strategioitaan ja yksityisyytensä rajoja. (Reunanen ja Harju 2012.)

Blogiviestintä syventää kuvaa ehdokkaan persoonasta

Sosiaalisen median kampanjointia tutkineen Jarmo Rinteen mukaan sosiaalisen median kampanjoinnissa korostuu ehdokkaiden itse tekeminen ja omakohtaisuus (Rinne 2011b, 68). Tämä näkyy hyvin tutkituilla blogisivustoilla, sillä ehdokkaat toivat kirjoituksissaan, ja osa myös keskustelussa, laajasti esille omaa maailmankatsomustaan ja kampanjateemojaan. Valtamediassa tuskin olisi ollut mahdollista puhutella vastaanottajaa yhtä selkeästi ja omakohtaisesti kuin sosiaalisessa mediassa, jossa tapahtuva viestintä suunnataan pikemminkin yksilöille kuin niin sanotulle universaalilyleisölle. Tutkituissa blogeissa näkyy, että

18. Kansanedustaja Reijo Tossavainen kiittää ja kommentoi, 19.4. 2011; Lopetan blogien kirjoittamisen häiriköinnin vuoksi, 17.8.2011.

yksittäisten ehdokkaiden verkossa tekemä vaalityö voi myös poiketa puolueen yleisestä linjasta, sillä osa ehdokkaista profiloitui blogeissaan selkeästi omien kampanjateemojensa taakse.

Rinne on myös arvellut, sosiaalisen median kampanjointi saattaa merkitä amatöörimäisyyden lisääntymistä vaaliviestinnässä. Itse tuotetun ja verkkoon laitetun kampanjamateriaalin on arveltu tuovan ehdokkaan persoonaa ja poliittisia tavoitteita paremmin esiin kuin perinteisen median kampanjoiden. Toisaalta niihin voi sisältyä myös ylilyöntejä ja kärjistävää karrikointia, joka voi tulehduttaa suhteita joihinkin ihmisryhmiin tai poliittisiin kilpailijoihin. Tämän vuoksi sosiaalisen median epäammattimainen kampanjointi on myös oletettavasti mielenkiintoisempaa ja brutaalimpaa kuin siistiksi puleerattu mainostoimistovetoinen vaalikampanjointi valtamediassa. (Rinne 2011b.) Rinteen arvioon on helppo yhtyä tutkittujen blogien perusteella, sillä mikään perinteisen median kampanja olisi tuskin voinut luoda ehdokkaasta niin persoonallista kuvaa hänen hyvine ja huonoine puolineen kuin ehdokkaan omat blogikirjoitukset. Blogitekstien kirjoittaminen antoi ehdokkaille mahdollisuuden tarttua juuri niihin julkisuudessa esiin nouseviin aiheisiin, jotka he henkilökohtaisesti kokivat tärkeiksi. Sen lisäksi ehdokkaan osallistuminen tai osallistumattomuus keskusteluun kertoivat hänen suhtautumisestaan mahdollisiin äänestäjiin ja tavoistaan perustella kantojaan. Sekä blogijulkaisut että keskustelupuheenvuorot toivat esiin myös sellaisia persoonallisuuden puolia, jotka eivät perinteisen median vaalikampanjoissa yleensä korostu. Esimerkiksi ehdokkaiden huumorin- ja ironiantaju tulevat esiin niin omien julkaisujen kuin keskustelun kommentoinnin kautta. Myös amatöörimäisyys, esimerkiksi kielioppivirheiden, asiattoman kielen tai ärtyneiden kommenttien muodossa paljastuu armottomasti blogikeskusteluissa.

Optimististen käsitysten mukaan internet tarjoaa mahdollisuuksia erilaisten mielipiteiden kohtaamiseen ja asioiden eri puolien esiin nostamiseen, jolloin sen voidaan katsoa edistävän demokratian ja sananvapauden ideaalien toteutumista (Sunstein 2001, 29–30). Pessi-

mistien mielestä internet ja sosiaalinen media taas pirstaloivat yhteistä julkisuutta yhä pienemmiksi osajulkisuuksiksi, jolloin vaarana on, että julkinen keskustelu verkossa fragmentoituu ja internet toimintaympäristönä polarisoituu tai gettoutuu, kun käyttäjät valikoivat yhä tarkemmin, mitä tietoa he haluavat saada sekä millä foorumeilla he liikkuvat ja keskustelevat. Esimerkiksi Cass Sunstein (2001, 54–55) on varoittanut liiasta median profiloitumisesta: jos samanmieliset käyvät lukemassa ja kommentoivat toisten samanmielisten kirjoituksia, ei todellista mielipiteiden vaihtoa ja ajatusten kehittymistä tapahdu. Nyt tutkituissa blogeissa ei kovin vahvaa profiloitumista tapahtunut, vaan monenlaiset mielipiteet pääsivät esiin kaikissa keskusteluissa. Erityisesti maahanmuuttajataustaiset ehdokkaat saivat paljon palautetta ja heidän näkemyksiään kiistettiin voimakkaasti, mutta kommentoijien joukossa oli myös tukijoita ja samanmielisiä. Samanmieliset tukijat olivat kuitenkin maahanmuuttajataustaisten ehdokkaiden keskusteluissa vähemmistöinä, toisin kuin muiden puolueiden ehdokkaiden keskusteluissa. Heinon blogikeskustelut kärsivät joskus jopa liiasta samanmielisyydestä, mutta selkeästä gettoutumisesta ei niilläkään voi puhua.

Keskustelun moniäänisyyteen vaikutti varmasti se, että tutkitut blogit julkaistiin yleisessä blogipalvelussa, joka ei ole profiloitunut vain tietynlaisten mielipiteiden esiintuomiseen. Vaalikampanjoinnin näkyvyyden kannalta ehdokkaiden onkin varmaan hyödyllistä pyrkiä julkaisemaan tekstejä tällaisilla foorumeilla pikemmin kuin esimerkiksi oman puolueensa tai omilla vaalisivuillaan sijaitsevilla blogipalveluissa. Tämä tuli esiin jo blogien alustavassa seurannassa, jossa tutustuttiin myös puolueiden ja ehdokkaiden omilla kotisivuilla julkaistuihin blogeihin. Keskustelu oli niillä huomattavasti hiljaisempaa ja äänessä olivat lähinnä ehdokkaan tukijat.

Blogin keskustelumahdollisuus tarjosi todellisen mahdollisuuden vuorovaikutteisen keskustelun käymiseen ehdokkaan ja potentiaalisten äänestäjien välillä. Yhtä lukuun ottamatta ehdokkaat myös käyttivät tätä mahdollisuutta hyväkseen, kuka enemmän kuka vähemmän.

Erityisesti pienpuolueiden ja perussuomalaisten ehdokkaat käyttivät aktiivisesti hyväksi keskustelumahdollisuutta. Tämän vaikutuskanavan käyttö osaltaan ehkä kompensoi sitä, että valtajulkisuudessa pienpuolueet eivät kovin laajasti päässeet osallistumaan keskusteluun. Esimerkiksi television vaalikeskusteluista vain yhteen oli kutsuttu mukaan pienpuolueiden ehdokkaita.

Syntyperäiset ja maahanmuuttajataustaiset suomalaiset ovat mediassa aiemman tutkimuksen mukaan harvoin päässeet dialogiin keskenään, sillä toimittajien jutut käsittelevät useimmiten erikseen maahanmuuttajia tai kantasuomalaisia (Maasilta 2010; Raittila 2005; 2007). Tilanne on tosin muuttumassa kun yhä useammat maahanmuuttajataustaiset henkilöt osallistuvat suomalaisen yhteiskunnan toimintaan ammatillisten tai muiden yhteiskunnallisten rooliensa kautta ja tulevat siten entistä kiinnostavammaksi myös median näkökulmasta. Blogipalvelun kautta myös maahanmuuttajataustaiset ehdokkaat pääsivät suoraan kontaktiin muiden suomalaisten kanssa. Joillekin keskusteluihin osallistujille tämä saattoi olla ensimmäinen kerta kun heillä oli mahdollisuus keskustella maahanmuuttopolitiikasta ”oikean” maahanmuuttajataustaisen henkilön kanssa. Tätä keskusteluyhteyttä olisi kuitenkin syytä entisestään vahvistaa. Keskusteluedellytysten parantamiseksi olisi kuitenkin toivottavaa, että verkkokeskustelut muuttuisivat siihen suuntaan, että jokainen keskustelija voisi ilmaista mielipiteensä pelkäämättä, että hänen ajatuksiaan solvataan tai ne torjutaan vain sen vuoksi, mitä ryhmää tai taustaa hän edustaa. ☞

MAAHANMUUTTOKIRJOITTELU SANOMALEHDISSÄ

Susanna Vehmas

Sanomalehtijournalismi heijastelee yhteiskunnallisia muutoksia, siksi poliittisen ilmapiiriin kiristymisen vaikutukset maahanmuuttokeskusteluun ovat selkeästi havaittavissa myös perinteisen printtilehden puolella. Vuoden 2000 rasismien ja etnisyyden ilmenemistä mediassa selvittäneessä tutkimuksessa todettiin rasismien ja rasistien olleen lähes kokonaan vaiennettu aihe (Raittila 2002, 88–89), mutta tässä vuoden 2011 eduskuntavaaleja edeltävän ajan mediajulkisuutta tarkastelevassa tutkimuksessa oli selkeästi näkyvissä, että journalistit päästivät ”maahanmuuttokriitikot” ja ”maahanmuuttokriittiset” pienpuolueet aiempaa useammin puhumaan maahanmuuttoa käsittelevissä jutuissa. Journalismin uusi kehityssuunta näkyikin juuri maahanmuuttoa vastustavien pienryhmien aktivistien esille nostamisessa ja poliitikkojen ”maahanmuuttokriittisen” puheen lisääntymisessä, kuten Raittila oli arvellut jo muutamia vuosia aiemmin mediajulkisuutta havainnoidessaan (2009, 71–72).

Perinteinen uutisjournalismi on itsessään suuren murroksen keskellä ja tämä näkyy myös maahanmuuttoa koskevassa journalismissa. Internet-aikakaudella journalismia tuottavat ilmaiseksi useat muut

tahot ja journalismin perinteinen vahva asema uutisvirtojen ja julkisuuden ohjailijana on heikentynyt (Väliverronen 2009, 28–31). Lisäksi monella journalistilla on vaikeuksia tehdä hyvää, laadukasta työtä tuottavuusvaatimusten lisääntyessä, median lukutapojen muuttuessa sekä teknologian vaihtuessa (O`Sullivan & Heinonen 2009, 233–234). Jyrkiäisen (2008, 35–39) tekemän yli kuudensadan journalistin työoloja selvittäneen tutkimuksen mukaan journalistit kokivat työnsä suurimmaksi ongelmaksi vuonna 2006 aikataulupaineet, kiireen, kovan työtahdin ja liiallisen työmäärän – toiseksi suurin ongelmaryhmä käsitteli muun muassa journalistien työn laadun heikkenemistä. Nikunen (2011) puolestaan havaitsi vuosien 2008–2009 talouslaman aikana toteutettujen organisaatiouudistusten ja toimittajien määrän vähentämisen kiristäneen entisestään toimitusten työtahtia ja vähentäneen työhön syventymiseen käytettävissä ollutta aikaa.

Journalismi tarvitsee rutiineja selvitäkseen uutistyöstä ajallaan. Median keruurutiineihin kuuluu perinteisesti eliittilähteiden suosiminen, jolloin yhteiskunnallinen asema vaikuttaa uutiskynnyksen korkeuteen ja rakentaa juttuun luotettavuutta. (Mörä 1996, 105, 108–109.) Lisääntyvä kiire pakottaa toimittajat entistä useammin turvautumaan ainoastaan koviin rutiinilähteisiin, joiden antama informaatio on nopeasti sisällytettävissä juttuun. Rutiinilähteet, kuten viranomaiset ja asiantuntijat, ovat kansalaisjärjestöjen tai maahanmuuttajien järjestöjen tarjoamia vaihtoehtoisia näkökulmia nopeammin tavoitettavissa kommentteja varten. Journalismi on myös perinteisesti rakentanut omaa asiantuntijuuttaan eliittilähteiden suosimisen avulla.

Journalismilla on merkittävää yhteiskunnallista valtaa, mikä korostuu yhteiskunnallisesti kiistanalaisissa, politisoituneissa kysymyksissä sekä aiheissa, joista kansalaisilla ei ole välttämättä kovinkaan paljon omakohtaista kokemusta. Vaikka maahanmuuttajien määrä on vähitellen kasvanut Suomessakin, läheskään jokaisen suomalaisen lähipiiristä ei löydy maahanmuuttajataustaista ihmistä. Tällöin median välittämä ja tulkitsema kuva maahanmuuttajista voikin olla ainoa kontakti etnisiin vähemmistöryhmiin (Raittila & Vehmas 2005, 20).

Jutuissa esiintyvien näkökulmien lisäksi oman huomionsa tarvitsee näkökulmien kohtaamisen syvyys. Kommentoivatko toimijat toistensa puheita vai jääkö julkinen keskustelu pelkkien reaktioiden tasolle (Pietilä 2010, 386–391)? Näkökulmien kohdatessa syvällisesti on mahdollista päästä lähemmäksi yhteisymmärrystä, mikä ei ole todennäköistä, jos keskustelijat esittävät vain omia näkemyksiään kuulematta tai kuuntelematta muita toimijoita. Journalismin dialogisuus, kiinnostavuus ja tunteita herättävyys ovat journalismin tulevaisuuden mahdollisia vahvuustekijöitä. Lukijaansa puhutteleva uutisointi yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista voi aktivoida kansalaisia tuomalla yhteiskuntapolitiikan heitä lähemmäksi.

Media ei ole todellisuutta heijastava peili, vaan sillä on valtaa päättää millaiset aiheet julkaistaan, ketä pyydetään uutisiin tietolähteiksi, kenen faktoja aiheesta pidetään luotettavina ja miten aiheet kehystetään osaksi yhteiskuntarakennetta. Media voi uusintaa eliitin määrittämät faktat tai käyttää muita diskursiivisia tai kognitiivisia strategioita kehystääkseen tilanteen lopullisen määritelmän. Tätä median määrittelyvaltaa voidaan tutkia uutisten rakenteellisen ja kontekstuaalisen analyysin avulla. Uutisten rakenteellisessa analyysissä keskitytään puhetekoihin (viittaukset, kysymykset, syyttämiset jne.) ja kontekstuaalisessa analyysissä painotetaan erilaisia tarinallisia kategoriaita ja argumentaatorakennetta. (Van Dijk 1991, 40–48.)

Analysoin tämän tutkimuksen sanomalehtiaineiston määrällisen sisällönerittelyn avulla. Systemaattisen mediamonitoroinnin avulla voidaan pitkän aikavälin tutkimuksissa saada luotettavaa tietoa tapahtuneiden muutosten määrällisestä luonteesta: puhujista, kohteista, lähteistä, aiheista, argumenteista, juttutyypeistä, juttujen koosta jne. (Davies & Mosdell 2006, 98–107). Pysin tutkimusotteessa samankaltaisuuteen kuin aiemmissa määrällisissä mediamonitoroinneissa, joita vuosina 1998–2008 on toteutettu Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä ja Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolanin Etnisten suhteiden ja nationalismin tutkimuskeskuksessa (CEREN). (Ks. liitteet 1. ja 2.).

Maahanmuuttoon liittyvän kirjoittelun kokonaiskuvan hahmotamisen lisäksi juttujen tematiikan tarkastelu selvittää median tapaa asemoida maahanmuuttajia. Journalistien toimintaa säätelevien ohjeiden mukaan etnistä alkuperää tai kansalaisuutta ei pitäisi tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti, mutta ”rikoksesta tuomitun nimen, kuvan tai muita tunnistetietoja voi julkaista, ellei se tuomitun asemaan tai tekoon nähden ole selvästi kohtuutonta” (Julkisen sanan neuvosto 2010). Jos etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvat kuitenkin mainitaan pääosin rikosjuttujen yhteydessä ja harvoin muiden aihepiirien yhteydessä, tämä väistämättä muokkaa median välittämää mielikuvaa maahanmuuttajista tai ulkomaalaisista.

Suomessa maahanmuutto on perinteisesti keskittynyt suurimpiin kaupunkeihin. Tämän vuoksi tutkimuksen sanomalehtiaineisto on koottu näissä kaupungeissa ilmestyvistä sanomalehdistä eli Helsingin Sanomista ja Turun Sanomista.¹ (Aineistonkeruun kriteerit esitellään liitteessä 1.) Maahanmuuttoaiheisia juttuja julkaistiin tutkimusaikana marraskuun 2010 alusta huhtikuun 2011 loppuun Helsingin Sanomissa yhteensä 624 ja Turun Sanomissa yhteensä 290. Suurin osa näistä jutuista oli kotimaan uutisia (Taulukko 1).

Taulukko 1. Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien juttutyypien lukumäärät ja prosentiosuudet koko aineistosta

Juttutyyppi	HELSINGIN SANOMAT		TURUN SANOMAT	
	N	%	N	%
Kotimaan uutiset	219	35,1	131	45,2
Haastattelut, reportaasit	101	16,2	54	18,6
Taustajutut	68	10,9	11	3,8
Juttuvinkit	53	8,5	21	7,2
Ulkomaan uutiset	10	1,7	7	2,4
Yleisönosastokirjoitukset	114	18,3	31	10,7
Kolumnit, pakinat	29	4,6	20	6,9
Pääkirjoitukset	8	1,3	13	4,5
Muut jutut	22	3,5	2	,7
Yhteensä	624	100 %	290	100 %

1. Vuoden 2010 levikintarkastusmittauksen mukaan Helsingin Sanomien levikki oli 383 361 ja Turun Sanomien 107 199 (Levikintarkastus 2010). Helsingin Sanomat arvioi lehdellä olevan 936 000 lukijaa, ja Turun Sanomat puolestaan arvioi lukijamääräkseen 252 000 (Sanoma 2011; TS-Yhtymä 2010).

Suurimmassa osassa tutkituista jutuista maahanmuutto tai jokin maahanmuuton osa-alue oli jutun pääaiheena. Maahanmuutto mainittiin vähäisenä sivuaiheena yleisimmin eduskuntavaaleista tai poliittisesta toiminnasta kertovissa jutuissa. Maahanmuuttajat mainittiin myös muutamassa yksittäisessä jutussa Helsingin Sanomissa. Nämä jutut kertoivat muiden valtioiden toiminnasta, ydinvoimalan rakentamisprosessista, Sanomalehtiweekin ”Kuka on suosittu” – koululaiskyselystä, kaikkien vähemmistöjen syrjinnästä, taiteen politisoitumisesta, elämäntutkimustiedon opettamisen tarpeellisuudesta sekä Helsingin kaupungin virkamiesten Romanian työmatkasta². Turun Sanomissa³ maahanmuuttajat mainittiin jutussa sivumennen silloin kun jutun pääaiheena oli esimerkiksi väestön ikääntyminen, verkon vihapuheiden yleistymisen tai joulun perinteiset viettotavat⁴.

Rikosjutut korostuvat edelleen

Maahanmuuttajiin liittyneet rikokset ja muut konfliktikeskeiset aiheet kiinnostivat journalismia yhä edellisten vuosien tapaan: jopa neljäsosa maahanmuuttajajutuista käsitteli rikoksia⁵, oikeusloukkauksia tai oikeuden päätöksiä (Taulukko 2). Aiemmissä, vuosina 1999–2004 tehdyissä rasismien ja etnisyyden mediaseurantatutkimuksissa rikos- ja konfliktikeskeisten juttujen osuus on vaihdellut 19 prosentista 25 prosenttiin⁶ (Raittila & Vehmas 2005, 14–15). Rikoksen tai muun

2. (HS 4.11.2010, 27.11.2010, 26.1.2011, 7.2.2011, 5.3.2011, 23.3.2011 (a), 2.4.2011).
3. (TS 15.12.2010 (a), 24.12.2010, 16.1.2011).
4. Tällaisten muita aiheita pääosin käsittelevien juttujen seasta on vaikea havaita myös maahanmuuttoa vähäisissä määrin käsitteleviä juttuja, joten on todennäköistä, että sivuaihejuttuja julkaistiin nyt löydettyä määrää enemmän.
5. Turun Sanomissa rikosuutisointia hallitsivat avoimen rasiset välikohtaukset skinien ja maahanmuuttajien välillä Turun keskustassa ja Teräsrautelassa.
6. Tutkimusaineistojen luokittelu ei ole ollut täysin yhtenäinen ja tutkimusaineistoihin kuuluneet sanomalehdet ovat eri aineistoissa vaihdelleet, joten tulokset ovat vain suuntaa-antavia. Rikos- ja konfliktikeskeisiä juttuja oli ”syys99” aineistossa 23,3 %, ”v2000” aineistossa 18,6 %, ”syys01” aineistossa 25,1 % ja ”v2004” ai-

oikeusloukkauksen osallisen etnistä taustaa pidetään edelleenkin sanomalehtijournalismissa mainitsemisen arvoisena asiana, vaikka etnistä alkuperää tai kansalaisuutta ei Journalismin ohjeiden mukaan pitäisi asiaankuulumattomasti tuoda esiin (Julkisen sanan neuvosto 2010).

Lukijoiden mielikuviin tapahtuneesta rikoksesta ja motiiveista vaikutti luultavasti esimerkiksi se, uutisoitiinko tamperelaisen pizzerian marraskuun 2010 tulipalo ja sen oikeuskäsittely korostaen ravintolan omistajan etnistä taustaa vai tuoden esille nuoren yrittäjän taloudelliset vaikeudet ja työuupumus. Esimerkiksi Turun Sanomat otsikoi pizzeria-palosta seuraavasti ”Yksi pidätetty Tampereen kerrostalopalosta. Poliisi ei pidä tuhopolttoa rasistisena rikoksena” (TS 24.11.2010). Jutun leipätekstissä tuodaan esille ainoastaan ravintolan omistajan ulkomaalaistaustaisuus ja horjutetaan jutussa haastatellun rasistisen motiivin kiistävän poliisin lausuntoa kirjoittaen ”poliisi ei *ainakaan tässä vaiheessa* pidä tuhopolttoa rasistisena rikoksena” (emt.). Helsingin Sanomat (31.3.2011) puolestaan nostaa tapauksen oikeuskäsittelystä uutisoidessaan jutun otsikkoon ainoastaan tuomion laajuuden: ”Yhteensä 40 vuotta vankeutta. Kolme kuolonuhria vaatineesta pizzerian poltosta ankarat tuomiot”. Tässä jutussa tekijöiden etnisyyttä tai ulkomaalaistaustaisuutta ei mainita ollenkaan edes leipätekstissä, vaan tuomion saaneita luonnehditaan ”helsinkiläisiksi” ja ”talousvaikeuksiin ajautuneeksi pizzeriayrittäjäksi”, ja teon motiiviksi mainitaan tuomittujen tavoitteleva vakuutuskorvaus tappiollisen ravintolan pyörittämisen polttamisesta (emt.).

Osataan sanomalehtijournalismin tapa mainita rikoksen tekijän etnisuus liittyy kysymykseen siitä, onko maahanmuuttaja suomalaisten mielissä ”ikuisesti maahanmuuttaja” eli määrittykö hän etnisen taustansa vuoksi ennen kaikkea ryhmänsä edustajaksi eikä ainutlaatuisiksi yksilöksi (Huttunen 2004). Simola (2008, 33–37) havaitsi työperäisen maahanmuuton näkymistä mediassa käsitelleessä tutkimuksessaan

neistossa 20 %. Konfliktikeskeisillä aiheilla tarkoitetaan rikoksia, väkivallantekoja, oikeusloukkauksia, syrjintätapauksia, konflikteja sekä oikeuskäsittelyitä, joissa jokin etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluva on ollut osallisena. Konfliktikeskeisiin aiheisiin on luokiteltu myös ”vierasvihaisten tahojen” toiminta. (Raittila & Vehmas, 2005, 14.)

median määrittävän usein työtä koskevissa jutuissa maahanmuuttajat yksilöllisiksi toimijoiksi heidän taitojensa kautta. Samoin menestyvät urheilijat määrittyivät yksilöinä omien erityislahjojensa tai erityistaitojensa kautta pikemmin kuin etnisen taustansa kautta. Sen sijaan jos urheilijat jäivät kiinni rikkeistä, etsittiin urheilujournalismissa syitä tapahtuneeseen heidän ”ulkomaalaisuudestaan”. (emt.)

Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien maahanmuuttajia käsitellessä rikosjutuissa olivat puhujina pääosin poliisin tai oikeushallinnon edustajat sekä etnisiin vähemmistöryhmiin kuuluvat, kun taas vuoden 2004 mediaseuranta-aineistossa eniten rikosjutuissa puhuneet muut viranomaiset olivat enää hyvin harvoin rikosjuttujen puhujina⁷ (Vehmas 2005, 168–169). Vaikka näiden tutkimusten tulokset eivät ole suoraan verrattavissa, antaa tämä kuitenkin viitteen rikosjutuissa käytettyjen lähteiden yksipuolistumisesta ja viranomaisten haastattelupyyntöjen vähenemisestä sanomalehtijournalismissa rikosasioihin liittyen.

Toinen uutisjuttujen tärkeä aihealue Helsingin Sanomissa olivat maahanmuuttajien sosiaaliset ongelmat. Niistä esiin nostettiin lähinnä romanikerjäläisten asunnottomuus ja köyhyys. Sen sijaan esimerkiksi maahanmuuttajien työttömyydestä kertovia juttuja julkaistiin tutkimusaikana vähän⁸. Sisäasianministeriön selvityksen (2010) mukaan kesällä 2010 Suomessa oleilevista romanikerjäläisistä arviolta kaksi kolmasosaa asui Helsingin alueella. Suomessa kerjääminen ei ole rikos, mutta kerjäämiseen liittyneet oheisilmiöt ovat Helsingin alueella olleet viime vuosina kasvussa (emt., 15). Tämän vuoksi on ymmärrettävää, että romanikerjäläisiin liittyvät aiheet korostuivat nimenomaan Helsingin Sanomissa. Turun Sanomissa sosiaaliset ongelmat, etenkin romaneihin liittyvät aiheet, eivät tutkimusaikana korostuneet.

7. Helsingin Sanomissa ja Turun Sanomissa julkaistiin tutkimusaikana yhteensä 143 maahanmuuttajiin liittynyttä rikos- tai konfliktikeskeistä uutista, haastattelua, juttuvinkkiä tai taustajuttua. Näistä 115 sisälsi jutun lähteenä vähintään yhden puhujan. Poliisin tai oikeushallinnon edustajat olivat puhujina 65 kertaa, ulkomaalaiset tai maahanmuuttajat 27 kertaa ja viranomaiset yleensä 9 kertaa näissä rikosjutuissa.
8. Maahanmuuttajien työttömyysjuttuja oli hyvin vähän myös Simolan (2008, 18) mediaseuranta tutkimuksessa., kun taas vuoden 2004 etnisyyden ja rasismien mediaseuranta tutkimuksessa maahanmuuttajien työhausta tai työttömyydestä kertovia juttuja oli 8,4 % aineiston jutuista (Raitila & Vehmas 2005, 15).

Taulukko 2. Sanomalehtiaineiston maahanmuuttojuttujen pääaiheet

Pääaihe	HELSINGIN SANOMAT		TURUN SANOMAT	
	Uutisluo- nteiset jutut ¹ (N=451) % -osuus	Mielipi- dejutut ² (N=151) % -osuus	Uutisluo- nteiset jutut (N=224) % -osuus	Mielipide- jutut (N=64) % -osuus
Eduskuntavaalit, äänestäminen	5,8	7,9	10,3	7,8
Poliittisten puolueiden toiminta Suomessa	2,9	7,3	6,7	9,4
Maahanmuuttopolitiikan, -lakien tila	7,3	10,6	4	9,4
Kuntatason viranomaistoiminta	10,6	13,2	7,1	15,6
Poliisin tai oikeushallin- non toiminta	2	2,6	5,4	1,6
Vastaanottokeskusten toiminta	0,2	-	1,3	-
Muiden viranomaisten toiminta (maahanmuuttovirasto)	1,6	-	4	-
Valtiotason toiminta	2,2	3,3	1,3	3,1
Muiden valtioiden toiminta	3,1	2	0,4	1,6
Maahanmuuttajien työnteko	8,6	8,6	6,3	9,4
Ulkomaalaisten tekemät rikokset	14,4	9,3	9,8	-
Ulkomaalaisiin kohdistuvat rikokset	7,1	4	7,1	6,3
Ulkomaalaisten ja muun väestön väliset rikokset	0,2	-	3,1	1,6
Maahanmuuttajien sosiaaliset ongelmat	11,1	11,3	7,1	4,7
Maahanmuuttajien menestystarinat	4,9	0,7	4	3,1
Suvaitsevaisuus, antirasismi	3,3	2,6	4	6,3
Vierasvihaisten tahojen toiminta	2,7	5,3	4	9,4
Islamin kulttuuri, uskonto	2,9	3,3	1,8	3,1
Uusien pakolaisryhmien saapuminen/ käännättäminen	4,7	1,3	4	-
Muut aiheet	4,4	6,6	8	7,8
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

1. Kotimaan uutiset, ulkomaan uutiset, haastattelut, reportaasit, juttuvinkit ja taustajutut
2. Pääkirjoitukset, kolumnit, pakinat ja yleisönosastokirjoitukset.

Helsingin Sanomat seurasi aktiivisesti Kalasataman romanileirin tyhjentämistä, romanikerjäläisten lähettämistä takaisin Romaniaan, romaneiden tilapäismajoittamista Diakonissalaitoksen hätämajoitukseen ja Rastilan leirintäalueelle, Sörnäisten romanikerjäläisten päiväkeskuksen avaamista sekä romanikysymyksen käsittelyä Helsingin kaupungin eri toimielimissä. Sosiaalisista ongelmista kertovia juttuja julkaistiin eniten maaliskuussa 2011, jolloin Helsingin kaupungin Pelastuslaitos vaati poliisia tyhjentämään Kalasataman romanileirin paloturvallisuusriskien takia ja romanikerjäläisten määrän havaittiin talven jälkeen lisääntyneen Helsingissä (HS 19.3.2011). Romanikerjäläisten uudesta sijoittumispaikasta keskusteltiin vilkkaasti myös uutisluonteisissa jutuissa, ja useat toimijatahot ottivat julkisesti kantaa romanikerjäläisten asioihin (HS 23.3.2011 b.). Romanikerjäläisten asioista puhuivat tutkimusaikana useimmiten Helsingin kaupungin virkamiehet, Vapaa Liikkuvuus ry:n aktivistit sekä Helsingin Diakonissalaitoksen edustajat. Romaneilta itseltään kysyttiin mielipidettä asunnottomuudesta kahdeksan kertaa. Myös muutamat poliitikot ottivat kantaa romanikysymykseen jo ennen eduskuntavaaleja.

Sekä Helsingin Sanomien mielipidejutuissa⁹ että uutisluonteisissa¹⁰ jutuissa yleisin esitetty väittämä tutkimusaikana oli ”Romanikerjäläiset pitää palauttaa lähtömaahansa tai romanien asiat pitää ratkaista heidän synnyinmaassaan”. Uutisjournalismissa romanikerjäläisten palauttamista vaativat hanakimmin helsinkiläiset viranomaiset, kun taas poliitikkojen mielipiteet romaniasiaista jakautuivat tasaisesti romaneiden palauttamisen ja tämän väitteen kyseenalaistamisen kesken. Näissä uutisoinneissa oli näkyvissä samanlainen pyrkimys ”hallita Suomen

9. Helsingin Sanomien yleisönosastokirjoituksissa, pääkirjoituksissa, kolumneissa ja pakinoissa esitettiin tutkimusaikana yhteensä 104 väittämää 77 jutussa. Mielipidejuttuja julkaistiin yhteensä 151 kappaletta. Eniten väitteitä esittivät omalla nimellään esiintyneet kansalaiset, poliitikot, tutkijat tai asiantuntijat sekä maahanmuuttajien kansalaisjärjestöt tai yhdistykset ja ylikansalliset järjestöt.

10. Helsingin Sanomien uutisissa, haastatteluisissa, juttuvinkeissä ja taustoittavissa maahanmuuttoaiheisissa jutuissa esitettiin tutkimusaikana yhteensä 148 väittämää 114 jutussa. Näitä uutisluonteisia juttuja julkaistiin yhteensä 451. Eniten maahanmuuttoaiheisia väittämiä esittivät kuntatason virkamiehet, maahanmuuttoviraston työntekijät, poliitikot, maahanmuuttajat sekä tutkijat tai muut asiantuntijat.

hyvinvointia uhkaavaa romaniongelmaa” kuin Horsti (2005, 173–182) on havainnut Slovakian turvapaikanhakijaromaneiden uutisointia tutkiessaan. Simola (2008, 20–22) puolestaan on todennut työperäisen maahanmuuton käsittelyä mediassa selvittäneessä tutkimuksessaan, että romanikerjäläisten ympärille on muodostunut aivan erityinen puhetapa, jonka mukaan romanikerjäläisten ei katsota kykenevän edes työnteekoon.

Helsingin Sanomien mielipidejutuissa maahanmuuttoon liittyvät puheenaiheet vaihtelivat usean teeman kesken tutkimusaikana, mutta erityisesti Helsingin Sanomien 27.2.2011 julkaisema kunniaväkivallan uhrin haastattelu kirjoitti lukijat tarttumaan kynään¹¹. Kirjoittavat pohtivat kotouttamisen, tasa-arvon ja poliisin toimien merkitystä kunniaväkivallan ehkäisyssä ja nostivat esille yleistävän puhettavan vahingollisuuden. Pakolaisneuvonnan lakimies Husein Muhammed kirjoitti (HS 1.3.2011) kotouttamisen merkityksestä kunniaväkivallan ehkäisyssä seuraavasti:

”Kun miehet eivät löydä itselleen paikkaa yhteiskunnasta, he vetäytyvät vaalimaan liikaa omaa kulttuuriaan ja edellyttävät myös perheenjäsenten ehdotonta sitoutumista siihen. Siksi niin viranomaisten kuin järjestöjenkin kannattaa kiinnittää huomiota nykyistä enemmän myös miesten kotoutumiseen. Näin ehkäistään myös naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa.”

Myös Turun Sanomissa kirjoittajat toivat mielipiteitään esille monesta maahanmuuttoon liittyneestä aiheesta (taulukko 2). Turun Sanomien toimittajan kolumni (15.12.2010 b.) koulujen juhlaperinteiden muuttamisesta ja monikulttuurisuudesta innosti lehden lukijoita pohtimaan

11. Helsingin Sanomissa julkaistiin tutkimusaikana yhteensä 151 yleisönosasto-kirjoitusta, pääkirjoitusta, kolumnia ja pakinaa. Yleisimmät kirjoittajat olivat omalla nimellään kirjoittaneet kansalaiset, tutkijat tai asiantuntijat, lehden omat toimittajat sekä poliittiset puolueet edustajineen. Mielipidejournalismin yleisin pääaihe olivat erilaiset rikokset, joissa maahanmuuttajat olivat osallisina. Rikoksista kirjoitettiin pääosin maaliskuussa, jolloin kunniaväkivallan lisäksi kirjoitettiin jalkapalloon liittyneistä lahjusepäilyistä ja helsinkiläisravintoloissa ilmenneestä etnisestä syrjinnästä.

Taulukko 3. Sanomalehtiaineistossa mainitut etniset vähemmistöryhmät ja Suomessa asuvien ulkomaalaisryhmien koko.

Etninen vähemmistöryhmä	HELSINGIN SANOMAT		TURUN SANOMAT		Suomessa olevan ryhmän koko (SVT 2011)
	Uutis-luonteiset jutut (N=451)	Mielipidejutut (N=151)	Uutis-luonteiset jutut (N=224)	Mielipidejutut (N=64)	
Maahanmuuttajat, vähemmistöryhmät, ulkomaalaiset yleensä	127	86	116	34	167954
Romanit (ulkomailta Suomeen tulleet)	70	20	8	3	-
Somalit, somalialaiset	35	9	18	4	6593
Venäläiset	23	3	11	3	28426
Irakilaiset	19	2	10	-	5024
Romanialaiset	14	-	5	-	1303
Afganistanilaiset	14	-	4	-	2522
Kiinalaiset	14	1	1	-	5559
Virolaiset, eestiläiset	13	-	4	2	29080
Egyptiläiset	10	1	2	1	443
Kosovolaiset	10	-	-	-	-
Afrikkalaiset yleensä	9	4	2	-	17787
Singaporelaiset	9	-	-	-	89
Intialaiset	9	3	1	-	3468
Libyalaiset	9	-	2	-	100
Turkkilaiset (ei kurdit)	8	2	-	-	3973
Iranilaiset	8	1	2	1	2584
Filippiiniläiset	8	1	2	-	1286
Sambialaiset	7	-	-	-	109
Kurdit	7	-	3	-	-
Latvialaiset	5	-	-	-	969
Thaimaalaiset	5	1	2	1	5021
Ghanalaiset	4	-	1	-	856
Slovakialaiset	4	1	2	2	258
Aasialaiset yleensä	4	-	1	-	37410
Valkovenäläiset	4	-	1	-	393
Liettualaiset	4	-	-	-	786
Bangladeshiläiset	4	-	1	-	1156
Amerikkalaiset	4	-	1	-	2483
Ruotsalaiset	-	-	-	-	8510
Marokkolaiset	3	-	-	-	849
Bulgarialaiset	3	-	-	-	835
Tshetsheenit	3	-	4	-	-
Vietnamilaiset	3	1	4	-	2783
Syyrialaiset	3	-	1	-	170
Etiopialaiset	3	-	-	-	774
Brasilialaiset	3	-	-	-	730
Gambialaiset	3	-	-	-	345
Pakistanilaiset	3	-	-	-	1077

joulun kristillisten perinteiden säilyttämistä kouluissa ja päiväkodeissa. Kulttuurien ja uskonnollisten tapojen törmäämiseen liittyi selkeästi myös tutkimusajan yleisin väittämä¹² Turun Sanomista, sillä kirjoittajat olivat useimmiten sitä mieltä, että ”Koulujuhlissa pitää säilyttää Suomessa evankelisluterilaiset piirteet” (koodausrunko liitteenä 2).

Tutkimusaineiston sanomalehtijutuissa viitattiin yleisimmin maahanmuuttajiin yhtenä ryhmänä nimeämättä etnistä vähemmistöryhmää sen tarkemmin ja luotiin näin mielikuvaa maahanmuuttajista yhtenäisenä ryhmänä. Etnistä vähemmistöryhmistä olivat useimmiten esillä ulkomailta Suomeen tulleet romanit, somalialaiset sekä venäläiset¹³. Etnisen taustan näkyminen sanomalehtijournalismissa ei ollut suhteessa Suomessa asuvan etnisen ryhmän kokoon, esimerkiksi virolaiset näkyivät mediassa vähän verrattaessa heidän kokonaislukumääräänsä Suomessa (Taulukko 3).

Etnisten vähemmistöryhmien välisessä medianäkyvydessä oli myös selkeitä eroja sen mukaan mistä aiheista jutuissa puhuttiin; tietyt aihepiirit näyttivät kasaantuvan samojen etnisten ryhmien ympärille. Ulkomailta Suomeen tulleista romaneista puhuttiin sosiaalisista ongelmista ja helsinkiläisviranomaisten toiminnan kehittämistä kertovissa jutuissa¹⁴, kun taas somaleista tai somalialaisista puhuttiin rikos- ja konfliktikeskeisten aiheiden, suvaitsevaisuuden, rasismien ja vierasvihaisten tahojen toiminnan yhteydessä. Vuoden 2004 Journalismin tutkimusyksikön etnisyyden ja rasismien mediaseurannassa erityisesti venäläisten etninen tausta tuotiin korostetusti esiin rikos- ja konfliktikeskeisissä jutuissa, mutta nyt Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien

12. Tutkimusaikana Turun Sanomissa julkaistiin 64 mielipidejournalistista juttua, joista 24 sisälsi yhden tai useamman maahanmuuttoon liittyvän väittämän. Näitä väittämiä esitettiin yhteensä 28 kappaletta, ja useimmiten väittämän esittäjänä olivat nimimerkillä tai omalla nimellään kirjoittaneet kansalaiset.
13. Vuoden 2004 etnisyyden ja rasismien mediaseurantatutkimuksessa useimmiten esillä olleet vähemmistöryhmät olivat virolaiset, venäläiset ja ryhmä ”muut itäeurooppalaiset”, jolla viitattiin Saksan-Itävallan-Italian itäpuolelta tulleisiin ryhmiin, esim. puolalaisiin, romanialaisiin, slovakialaisiin tai tšhekkeihin, jotka eivät olleet romaneja. Ryhmään ”muut itäeurooppalaiset” eivät kuuluneet entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen saapuneet ulkomaalaiset. (Vehmas 2005, 107, 180.)
14. Helsinkiläisviranomaisten toivottiin kehittävän toimintatapojaan romanien asunnottomuusasian hoidossa.

tutkimusaikana julkaisemisissa rikosjutuissa mainittiin venäläiset enää kymmenen kertaa¹⁵ (Vehmas 2005, 140).

Viranomaiset puhuvat edelleen maahanmuuttajien puolesta

Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien uutisjournalistit siteerasivat tai haastattelivat maahanmuuttojutuissa erittäin usein vähintään yhtä tahoa¹⁶. Kuten aiempinakin rasimin ja etnisyyden mediaseuranta-vuosina¹⁷, lehdet päästivät omalla äänellään puhumaan kuntatason viranomaisia, terveys- ja sosiaalialan viranhaltijoita, opettajia, maahanmuuttoviranomaisia sekä maahanmuuttokeskusten työntekijöitä (Taulukko 4). Viranomaiset olivat äänessä kuntatason ongelmista, kehittämistarpeista ja maahanmuuttajien sosiaalisista ongelmista ker-tovissa jutuissa. Sen sijaan heitä käytettiin harvemmin tietolähteenä maahanmuuttajiin liittyneissä rikos-, suvaitsevaisuus- tai antirasismi-jutuissa.

Etniset vähemmistöryhmät pääsivät puhumaan omalla äänellään¹⁸ joka neljännessä uutisluonteisessa jutussa samaan tapaan kuin vuosien 2000 ja 2004 mediaseurantatutkimuksissakin (Vehmas 2005, 156–

15. Tässä eduskuntavaalikevään 2011 tutkimusaineistossa rikosjutuissa olivat useimmiten esillä somalit tai somalialaiset, jotka vuoden 2004 rasimin ja etnisyyden mediatutkimuksen rikosjutuissa olivat vasta viidenneksi yleisin jutussa mainittu etninen vähemmistöryhmä (Vehmas 2005, 141).
16. Helsingin Sanomissa julkaistiin tutkimusaikana yhteensä 451 uutisluonteista juttua (uutiset, haastattelut, reportaasit, juttuvinkit ja taustajutut), ja näistä jutuista 78 % sisälsi vähintään yhden puhujan. Turun Sanomissa julkaistiin tutkimusai-kana yhteensä 224 uutisluonteista maahanmuuttajuttua, ja näistä liki 90 % sisälsi vähintään yhden puhujan. Jos yhdessä jutussa ilmeni useita puhetekoja samaan toimijaryhmään kuuluneilta henkilöiltä, tämä koodattiin vain yhtenä puhetekona toimijaryhmää kohden eli esimerkiksi kolmen eri poliitikon puhuminen samassa jutussa näkyy määrällisessä sisällönerittelyssä yhtenä puhetekona juttua kohden (koodausohje liitteenä 1). Metodista enemmän ks. Raittila (2002), Raittila & Veh-mas (2002; 2005), Simola (2008) sekä Suikkanen, Saloniemi & Holma (2008).
17. Vehmas 2005, 156–157.
18. Helsingin Sanomissa maahanmuuttajat puhuivat omalla äänellään useimmiten jutuissa, joiden kohteina olivat somalialaiset, romanit, libyalaiset, irakilaiset tai venäläiset. Turun Sanomissa maahanmuuttajat puhuivat itse jutuissa, joissa kohteena olivat useimmiten somalialaiset, irakilaiset tai kurdit.

157). Vaikka maahanmuuttajat olivat lähes jokaisen jutun kohteena, he eivät vielääkään näytä päässeen uutisjournalismin eliittilähteiden joukkoon ja jäävät edelleen enimmäkseen toisten puheiden kohteiksi (Taulukko 4).

Helsingin Sanomissa julkaistuissa jutuissa etniset vähemmistöryhmittä pääsivät useimmiten itse puhujiksi rikoksista, maahanmuuttajien menestyksestä ja työnteosta kertovissa jutuissa. Etniset vähemmistöryhmittä pääsivät ääneen myös entisten kotimaidensa tilanteesta kertovissa jutuissa, joissa he saivat tulkita vallitsevaa poliittista tilannetta ja ottaa siihen kantaa. Esimerkiksi suomenlibyalaista Elmusratin perhettä haastateltiin Libyan tilanteesta¹⁹ ja Egyptin tilannetta tuotiin lähemmäksi suomalaisia haastatteleamalla suomenegyptiläistä Ahmed Geneidiä²⁰. Turun Sanomissa maahanmuuttajat pääsivät juttujen puhujiksi yleisimmin maahanmuuttajien menestystarinoiden, rikos- tai suvaitsevaisuusjuttujen sekä muiden rasisminvastaisten juttujen yhteydessä.

Maahanmuuttajat pääsivät ääneen enimmäkseen haastatteluissa tai reportaaseissa, ja usein myös uutisissa. Yleisimmin maahanmuuttajia haastateltiin samoissa jutuissa jonkun viranomaisen, poliisin tai oikeushallinnon edustajan kanssa, mutta hyvin harvoin poliitikkojen kanssa. Maahanmuuttajia ja poliitikkoja ei siis asetettu dialogiin edes eduskuntavaalikeväänä 2011, vaan heitä käytettiin tietolähteinä erillisissä jutuissa²¹. Journalistien saattaa olla vaikea tavoittaa maahanmuuttajia haastateltaviksi ajankohtaisiin uutisiin, jotka on kirjoitettava nopealla aikataululla. Sen sijaan hitaammalla aikataululla kirjoitettaviin, ilmiöitä taustoittaviin juttuihin olisi varmasti mahdollista pyytää näkökulmia ja tulkintoja myös työläämmiin tavoitettavilta tietolähteiltä. Näin lukijalle muodostuisi moniulotteisempi kuva maahanmuuttoon liittyvistä ilmiöistä taustoittamaan uutisvirtaa.

19. HS 13.3.2011, Hakala; HS 7.4.2011, Mielonen.

20. HS 13.2.2011, Vääntönen.

21. Tämän tutkimuksen määrällisen sisällönerittelyn avulla ei saada näkyville mahdollista dialogisuutta tutkimusaineiston eri juttujen välillä, vaan ainoastaan yhden havaintoyksikkönä toimineen jutun sisäistä dialogisuutta pystytään tarkastelemaan. Oletettavaa onkin, että toimijoiden välistä vuoropuhelua tapahtuu sanomalehti-journalismissa pitkän ajan kuluessa.

Taulukko 4. Toimijoiden pääsy juttujen puhujiksi ja kohteiksi sanomalehtiaineiston uutisluonteisissa jutuissa.

TOIMIJARYHMÄ	HELSINGIN SANOMAT Uutisluonteiset jutut (N=451)			TURUN SANOMAT Uutisluonteiset jutut (N=224)		
	Puhujana (Osuus uutisluonteisista jutuista, %)	Esillä (Osuus uutisluonteisista jutuista, %)	Puhujana jutuissa, joissa esillä (%)	Puhujana (Osuus uutisluonteisista jutuista, %)	Esillä (Osuus uutisluonteisista jutuista, %)	Puhujana jutuissa, joissa esillä (%)
Vähemmistöryhmän edustaja	25,1	87,4	28,7	9,4	85,3	11
Poliittiset puolueet	9,1	17,5	51,9	13,4	22,3	60
Tutkijat ja asiantuntijat	8,2	9,1	90,2	20,5	21,9	93,9
Valtiotason toimijat	10,6	20	53,3	8,9	14,3	62,5
Kuntatason virkamiehet (työ- ja elinkeinotoimisto, KELA, terveys- ja sosiaaliala, kasvatustieteet)	13,1	20,6	63,4	12,5	16,1	77,8
Vastaanottokeskusten työntekijät	0,9	1,1	80	0,4	0,4	100
Muut viranomaiset (maahanmuuttovirasto, maahanmuuttotoimikot)	5,3	8,6	61,5	6,3	9,4	66,7
Polisi tai oikeushallinto	13,7	26,4	52,1	18,8	29,9	62,7
Vähemmistövaltuutettu	2	2,7	75	1,3	1,8	75
Uskonnolliset yhdyskunnat	6	8,9	67,5	3,6	5,8	61,5
Maahanmuuttajien kansalaisjärjestöt	0,9	2,9	30,8	1,8	4,5	40
Muut kansalaisjärjestöt	4	7,1	56,3	4,9	5,8	84,6
Ylikansalliset järjestöt	2,9	4,2	68,4	0,4	2,2	20
Lehden päätoimittaja		0,7	-	-	-	-
Lehden oma toimittaja	0,2	0,2	100	-	-	-
Nimimerkki, kansalainen ilman nimeä	1,3	1,6	85,7	2,7	2,7	100
Nimellinen kansalainen	5,1	5,8	88,5	4	4	100
Perinteinen media	2,4	7,8	31,4	2,7	12,1	22,2
Sosiaalinen media	0,9	7,3	12,1	0,4	7,6	5,9
EU	0,7	3,3	20	0,9	4	22,2
Yritykset	3,3	9,1	36,6	3,1	8	38,9
Muut valtiot	0,9	7,1	12,5	0,9	6,3	14,3
Vierasvihainen järjestö	-	1,8	-	1,3	7,1	18,8
Joku muu toimija	8	10,2	78,3	7,6	9,8	77,3

Poliitikot olivat puhujina noin joka kymmenennessä Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien jutuissa jutussa (Taulukko 4.), mikä on vain hieman enemmän kuin vuoden 2004 rasismien ja etnisyyden mediaseuranta-aineistossa²². Poliitikot olivat äänessä useimmiten eduskuntavaaleista ja äänestämisestä kertovissa jutuissa, poliittisten puolueiden toiminnasta kertovissa jutuissa ja vain muutaman kerran maahanmuuttopolitiikan muutostarpeista kertovissa jutuissa. Poliitikot puhuivat hyvin harvoin jutuissa, joiden pääaiheena oli esimerkiksi maahanmuuttajiin liittyvä rikos, suvaitsevaisuus, antirasismi, vierasvihaisten tahojen toiminta, islamilainen kulttuuri tai maahanmuuttajien sosiaaliset ongelmat. Poliitikkojen maahanmuuttajapuhe liikkui sekä Helsingin Sanomissa että Turun Sanomissa hyvin yleisellä tasolla: kun he ottivat kantaa tutkimuksen kohteena olleisiin aiheisiin, he puhuivat yleisimmin maahanmuuttajista tai ulkomaalaisista yleensä, tarkentamatta mistä etnisestä vähemmistöryhmästä puheessa oli kyse. Helsingin Sanomissa äänessä olleet poliitikot puhuivat useimmiten ulkomailta Suomeen tulleista romaneista.

Eduskuntavaalikeväänä 2011 Helsingin Sanomat ja Turun Sanomat julkaisivat lukuisia vaaleista tai puolueiden toiminnasta ja maahanmuutosta kertovia juttuja, joissa äänessä olivat perussuomalaiset. Sen sijaan perinteiset puolueet ottivat vain vähän kantaa maahanmuuttokysymyksiin, ja vanhoista puolueista esillä olivat lähinnä vihreät, ruotsalainen kansanpuolue ja kokoomus²³.

Tutkitut lehdet erosivat toisistaan suhteessaan pienpuolueisiin ja maahanmuuttajataustaisiin kansanedustajaehdokkaisiin. Turun Sanomat antoi äänen myös ”maahanmuuttokriittisille” pienpuolueille²⁴,

22. Vuoden 2004 rasismien ja etnisyyden mediaseuranta tutkimuksessa poliitikot olivat puhujina vain viidessä prosentissa maahanmuuttoaiheisista jutuista (Vehmas 2005, 156).

23. Esimerkiksi SDP:n puheenjohtajan Jutta Urpilaisen maahanmuuttopolitiittinen linjaus ”maassa maan tavalla” ei enää ollut näkyvästi esillä sanomalehtijournalismissa.

24. Osin äänen antaminen ”maahanmuuttokriittisille” pienpuolueille johtunee Turun Sanomien levikkialueella tutkimusaikanakin ilmenneistä rasisista yhteenotoista skinien ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välillä, jolloin lehden vaalikirjoittelussa on haluttu tavoittaa lukijakunnan koko poliittinen kirjo.

kuten Itsenäisyyspuolueelle, Muutos 2011-puolueelle ja Vapauspuolueelle, kun taas Helsingin Sanomissa näiden puolueiden ehdokkaiden mielipiteitä maahanmuuttoasioista ei kysely. Helsingin Sanomat puolestaan seurasi aktiivisesti maahanmuuttajataustaisten ehdokkaiden vaalikevään kuulumisia. Esimerkiksi eduskuntavaalipäivänä Helsingin Sanomat haastatteli maahanmuuttajataustaisia kansanedustajaehdokkaita Fatbarde Hetemaj' ta (Kok.) ja Nasima Razmyaria (SDP) ja kyseli heiltä vaalikampanjansa sujumisesta sekä vaalipäivän tunnelmista (HS 18.4.2011). Turun Sanomissa tällaisia juttuja sen sijaan ei ollut.

Eduskuntavaalituloksen selvittyä Helsingin Sanomat kehysti perussuomalaisten saamaa vaalimenestystä ruotsalaistoimittaja Lisa Bjurwaldin haastattelulla, jossa tämä sanoi perussuomalaisten olevan tyypillinen eurooppalainen populistipuolue, joita yhdistää ulkomaalaisvihamielisyys (HS 19.4.2011). Uusista perussuomalaisten kansanedustajista lehti haastatteli Jussi Halla-ahoa, jota luonnehdittiin internetkirjoitustensa avulla valtaan nousseeksi kansallismieliseksi edustajaksi, joka ei suostu edes toimittajan niin pyytäessä kommentoimaan nettikirjoituksiaan (HS 21.4.2011). Lisäksi Teuvo Hakkaraisen (PS) ensimmäistä kansanedustajapäivää seuraava reportaasi välitti lukijalle kuvaa perussuomalaisesta sahurista, joka ”toivottaa työttömät maahanmuuttajat tervemenneiksi kassara kädessä metsään” (HS 27.4.2011).

Sanomalehtijournalismissa näkyi myös muutamia yrityksiä rakentaa vuoropuhelua erilaisten maahanmuuttopoliittisten näkökulmien kesken. Esimerkiksi Turun Sanomat julkaisi ensin helmikuun alkupuolella rasismia ja muukalaisvihaa tutkineen Vesa Puurosen haastattelun. Jutun mukaan Puurosesta on hyvä, että maahanmuuttopolitiikka nousee vaaleissa esiin. Hänen mukaansa ”poliittisia ratkaisuja saa arvostella, mutta maahanmuuttajiin ei tulisi suhtautua leimaavasti ja rodullistavasti” (TS 10.2.2011). Viikkoa myöhemmin lehti julkaisi ”maahanmuuttokriitikko” Milla Hannulan kirjan julkistamiseen liittyvän haastattelun, jossa Hannula toteaa, että ”kaikista puolueista on tullut maahanmuuttokriittisiä” ja kysyy ”mikä on pitkän aikavä-

lin tulos, jos maahanmuuttajat eivät sopeudu yhteiskuntaan?” (TS 17.2.2011). Dialogisuuden parantamiseksi haastattelut olisi voinut julkaista ajallisesti hieman lähempänä toisiaan tai ne olisi voinut kytkeä toisiinsa toimituksellisella kommentilla, jolloin lukija olisi voinut paremmin vertailla puhujien näkemyksiä toisiinsa.

Turun Sanomat lähetti lisäksi maaliskuussa 2011 Varsinais-Suomen vihreiden ja perussuomalaisten kansanedustajaehdokkailla sähköpostikyselyyn, jonka vastausten perusteella puolueet asetettiin vastakkain maahanmuutonäkemyksen ja ydinvoiman uudisrakentamisen suhteen. Vastausten perusteella lehti ennakoii, että hallitusyhteistyö perussuomalaisten ja Vihreiden ei olisi todennäköisesti mahdollista²⁵. Jutussa siteerattiin muun muassa nimetöntä vihreiden kansanedustajaehdokasta, jonka mukaan ”tekaistussa konsensuksessa ei ole mitään järkeä, jos toinen ajaa kestäväntöntä 1930-lukulaista ulkomaalaisvastaista maahanmuuttopolitiikkaa, kannattaa ydinvoimaa ja vastustaa naisten sekä vähemmistöjen oikeuksia.” (Turun Sanomat 9.3.2011).

Maahanmuuttoaiheet kaipaavat edelleen syventämistä ja dialogia

Eduskuntavaalikevään 2011 sanomalehtiaineiston analysointini toi esiin, että maahanmuuttajat jäivät edelleen enimmäkseen toisten puheiden kohteiksi, sillä maahanmuuttokysymyksistä puhuivat aiempien tutkimusvuosien tapaan edelleen suomalaiset viranomaiset. Maahanmuuttajatkin saivat antaa omasta elämästään kertovia haastatteluita, mutta vuoropuhelu muiden toimijoiden kanssa jäi vähäiseksi. Journalismi pyrki kuitenkin rakentamaan dialogisuutta erilaisten näkökulmien välille tekemällä keskustelunavauksia esimerkiksi kunniaväkivallasta tai kristillisistä joulunviettoperinteistä sekä julkaisemalla vastakkaisia

25. Sähköpostikyselyyn vastauksia käsiteltiin nimettöminä, mutta vastaajan puoluekanta esiin tuoden.

näkökulmia ilmaisevia haastatteluita. Toimijoiden väliset kohtaamiset jäivät kuitenkin useimmiten ohuiksi ja pinnallisiksi ilman todellista konsensukseen tähtäävää rakentavaa dialogia, eikä juttujen dialogisuudessa ollut havaittavissa erityistä syvenemistä verrattaessa aiempiin etnisyyden mediaseurantatutkimuksiin (Raittila & Vehmas 2005; 2002; Raittila 2002).

Samoin kuin aiemmissa mediaseurantatutkimuksissa maahanmuuttajien sosiaalisista ongelmista kertovat jutut kiinnostivat edelleen journalismia. Aiheet olivat kuitenkin muuttuneet, sillä aiemmissä tutkimuksissa sosiaalisista ongelmista kertovissa jutuissa korostuivat työttömyyteen liittyvät jutut, kun nykyisin esillä ovat syrjäytymiseen, asunnottomuuteen ja köyhyyteen liittyvät jutut. Maahanmuuttajista kirjoitettiin edelleen paljon myös rikos- ja konfliktikeskeisten aiheiden yhteydessä.

Maahanmuuttoaiheet eivät nousseet sanomalehtijournalismissa erityiseksi vaaliteemaksi. Vaikka tutkimus ajoittui eduskuntavaaleja edeltävään aikaan, aineistoon kertyi hyvin vähän juttuja, joissa poliitikot ottivat kantaa maahanmuuttokysymyksiin. Lisäksi perinteisten puolueiden edustajat tuntuivat lähinnä välttelevän maahanmuuttoaihetta. Maahanmuuttokysymykset jakavat mielipiteitä myös puolueiden sisällä, joten välttelyn taustalla oli ehkä halu miellyttää sekä puolueen potentiaalisia että entisiä kannattajia. Sen sijaan ”maahanmuuttokriitisten” pienpuolueiden edustajat eivät säästelleet mielipiteitään maahanmuuttokysymyksistä. He pääsivät erityisesti Turun Sanomissa ääneen melko näkyvästi. Journalismin suhtautuminen näihin kriitikoihin näyttikin muuttuneen, sillä nyt valtavirrasta eriäviä mielipiteitä esittäviä toimijoita ei enää vaiennettu perinteisessäkään journalismista.

Journalismilla olisi rakenteelliset perusedellytykset ja ammatillista osaamista toimia erilaisten poliittisten maahanmuuttokysymysten syvällisten kohtaamisten mahdollistajana ja tuottaa lukijaa kiinnostavaa, yhteiskunnallisesti merkityksellistä journalismia. Sanomalehtijournalismissa jätettiin kuitenkin käyttämättä mahdollisuus asettaa pienpuolueiden ja perinteisten puolueiden edustajat keskustelemaan

maahanmuuttokysymyksistä toistensa kanssa. Kyse on pohjimmiltaan journalismin suhteesta rasismiin, suvaitsevaisuuteen ja ”maahanmuuttokritiikkiin”. Maahanmuuttoon liittyvistä ongelmista vaikeneminen tai eriävien näkemysten esittäjille, kuten perussuomalaisten Teuvo Hakkaraiselle, nauraminen ei ole menestyksellinen tapa ratkoa merkittävää yhteiskunnallista ongelmaa, vaan voi johtaa näkemysten eriytymiseen julkaisuvälineen mukaan entistäkin enemmän. Uhkana on tällöin, että ”maahanmuuttokriittisyys” häviää takaisin internetiin ja perinteinen laatujournalismi typistyy ”suvaitsevaisen sivistyneistön” mielipiteiden kanavaksi, jolloin yhteiskunnalliset erot kärjistyvät entisestään. Tällöin mahdollisuus toimijoiden väliseen syvälliseen dialogiin hiljenee, kun erilaisia näkemyksiä omaavat toimijat jäävät ”olemaan oikeassa” samanmielisten keskelle. ☞

6.

MAAHANMUUTTO JA VAALIT TELEVISIOJULKISUUDESSA

Jarkko Wickström ja Mari Maasilta

Television vaaliohjelmat ovat institutionalisoitunut tapa valmistautua vaaleihin ja äänestämiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Vaikka vaaliväittelyitä ei itse katsoisikaan, sanoma- ja iltapäivälehdet sekä kahvipöytäkeskustelut välittävät tietoa siitä, mitä keskusteluissa tapahtuu. Vaaliohjelmien lisäksi maahanmuuttoon liittyviä aiheita käsitellään vaaleja edeltävänä aikana lukuisissa uutis- ja ajankohtaisohjelmissä. Myös ne ovat osaltaan vaikuttamassa siihen, minkälaisen kuvan äänestäjä tästä politiikan osa-alueesta muodostaa ja minkälaisiin kysymyksiin hän poliitikoilta odottaa kannanottoja.

Tässä luvussa keskitymme sekä television neljällä päätelevisionkanavalla esitettyihin maahanmuuttoon liittyviin uutisiin ja ajankohtaisohjelmiin että television vaalikeskustelujen maahanmuuttoa käsitteleviin osuuksiin. Aineistoa analysoidessamme kartoitimme aluksi maahanmuuttoon liittyviä aiheita ja keskeisiä teemoja sekä aineiston määrää. Selvitimme lisäksi sitä, minkälaisen aiheiden yhteydessä ja millä tavoin eri puolueet maahanmuuttojulkisuudessa esiintyvät ja

minkälaisen roolin toimittajat poliittisten vaalikeskustelujen ohjailijoina ja ”valvojina” ottavat.

Paitsi määrällisesti ja temaattisesti tarkastelimme uutisista ja ajankohtaisohjelmista koostuvaa osaa aineistostamme myös Veikko Pietilän (1995b) viitoittamaan tapaan kulttuurisina teksteinä, jotka eivät vain välitä informaatiota, vaan myös synnyttävät uusia kulttuurisia merkityksiä. Selvitimme sitä, *miten* tutkittavaksi valitut uutis- ja ajankohtaisjutut rakentavat merkityksiä ja *mitä* uusia merkityksiä ne tällöin tulevat synnyttäneeksi. Elokuvatutkijoiden tapaan kiinnitimme huomiota esimerkiksi sanan ja kuvan vuorovaikutukseen sekä dialogin, kohtausten ja otosten leikkaukseen, joiden avulla voidaan synnyttää monitulkintaisuutta. Olimme siis kiinnostuneita tekstin monitulkintaisuudesta eli sekä tekstien denotatiivisista että konnotatiivisista merkityksistä. Denotatiivisia eli perusmerkityksiä teksteistä voidaan lukea ilman erityistä tulkintaa, kun taas konnotaatioiden tulkitseminen vaatii erityistä tulkintakykyä, joka on sekä kulttuuri- että kontekstisidonnaista. (Pietilä 1995b, 12–15; Fiske 1992.) Tämä tulkintatapa ottaa mielestämme huomioon sen, että ihmiset katsovat uutisia ja ajankohtaisohjelmia erilaisista perspektiiveistä ja katsojaposisioista, mikä vaikuttaa siihen, miten he uutisia tulkitsevat.

Maahanmuuttoon liittyvät aiheet televisio-ohjelmissa

Marraskuun 2010 ja huhtikuun 2011 välisenä aikana neljällä televisio-kanavalla esitettiin yhteensä 318 tuntia uutis- ja ajankohtaisohjelmia mukaan lukien kaikkien kanavien vaaliväittelyt ja YLE:n ja MTV3:n eduskuntavaali-illan lähetykset¹. Näistä maahanmuuttoa koskevia uutisia, reportaaseja tai aiheeseen liittyvää keskustelua oli yhteensä 11 tuntia 3 minuuttia. Keskimäärin maahanmuuttoon liittyviä aiheita käsiteltiin siis vajaa neljä minuuttia päivässä. Juttumäärittäin laskettuna

1. Tutkimusaineisto esitellään aineistolitteessä 1.

maahanmuuttoon liittyviä juttuja eli uutissähkeitä, reportaaseja tai haastatteluja ja keskusteluja esitettiin puolen vuoden aikana yhteensä 182 kappaletta (Taulukko 1.). Uutisointi ja keskustelut painottuivat seurantajakson loppupäähän eli maaliskuu-huhtikuulle, jolloin juttuja kertyi noin puolet kokonaismäärästä eli 94 juttua. Tämä selittyy sillä, että maaliskuun lopussa ja huhtikuun alussa lähetettiin vaaliohjelmat, joissa maahanmuuttoon liittyvät teemat olivat poikkeuksetta esillä.

Taulukko 1. Television maahanmuuttoon liittyvät jutut marraskuun 2010 alusta huhtikuun 2011 loppuun. Havaintoyksikkönä on yksittäinen uutinen, reportaasi tai haastattelu. Vaaliohjelmissä luku tarkoittaa sitä, kuinka monessa vaaliohjelmassa maahanmuutto oli keskustelunaiheena tai kysymysten kohteena.

	Uutiset	Ajankohtais-ohjelmat	Vaali-ohjelmat	Yhteensä	Ohjelmiin käytetty aika
Marraskuu	28	6	-	34	2 t 33 min
Joulukuu	9	6 ¹	-	15	1 t 26 min
Tammikuu	13	3	-	16	48 min
Helmikuu	19	4	-	23	55 min
Maaliskuu	15	9	9	33	2 t 07 min
Huhtikuu	32	16	13	61	3 t 16 min
Yhteensä	116	44	22	182	11 t 03 min

1. Ajankohtaisen kakkosen vuosikatsauksessa 28.12.2010 esitetään peräkkäin kahdeksan maahanmuuttoon liittyvää reportaasia. Ne on taulukossa laskettu yhdeksi kokonaisuudeksi, koska kyseessä on maahanmuuttoon keskittyvä teemalähetys.

Onko juttuja paljon vai vähän, on jokseenkin vaikea arvioida, koska käytettävissä ei ole vertailuaineistoa muiden aiheiden käsittelystä vaaleja edeltävältä ajanjaksolta. Silmämääräisesti arvioiden voidaan kuitenkin todeta, että maahanmuuttoon liittyvät aiheet näkyivät televisiossa ainakin enemmän kuin ennen edellisiä eduskuntavaaleja, jolloin aiheen käsittely oli jokseenkin huomaamatonta.

Seurantajakson näkyvimpiä aiheita olivat *maahanmuuttovastaisuuden, rasismin ja vihapuheen² lisääntyminen* Suomessa ja muissa Euroopan maissa, *maahanmuuttopolitiikka yleensä, romanien asettuminen Helsinkiin ja työperäiseen maahanmuuttoon liittyvät kysymykset*. Suomessa maahanmuuttovastaisuuden lisääntyminen kytkettiin yleensä perussuomalaisten kannatuksen kasvuun. Myös maahanmuuttopolitiikan muutoksia ja kritiikkiä käsiteltiin usein yhteydessä perussuomalaisiin. Helsinkiin asettuneita romaneita käsiteltiin runsaasti erityisesti seurantajakson alkupuolella. Melko näkyvästi olivat esillä myös työperäiseen maahanmuuttoon liittyvät kysymykset, mutta aiheita käsiteltiin pääasiassa harmaan työvoiman yhteydessä. Maahanmuuttajien kotoutumista ja kotouttamisen kustannuksia käsiteltiin jonkin verran, mutta käsittely oli melko pintapuolista. Esimerkiksi kotoutumisen käytännön järjestelyistä puhuttiin hyvin vähän ja siihen liittyvistä poliittisista päätöksistäkin vain muutamia kertoja. Käsittelemme seuraavassa kutakin näistä teemoista omina alalukuinaan.

Vihapuheen lisääntyminen yhdistyy perussuomalaisiin

Vihapuheeseen ja viharikoksiin liittyvät aiheet olivat television ohjelmavirran yksi näkyvimpiä aiheita koko seurantajakson ajan. Aiheen käsittelyyn liittyivät myös uutiset yleisen ilmapiiriin kiristymisestä ja oikeistopopulismin noususta sekä Suomessa että muualla Euroopassa. Suomen ja Euroopan tapahtumat yhdistettiin toisiinsa yleensä toimittajan juonnoissa, vaikka juttu itsessään käsitteli vain joko tapahtumia Suomessa tai jossain muussa Euroopan maassa.

2. Vihapuheella tarkoitetaan lainsäädännössä yleensä tiettyjä vähemmistöryhmiä leimaavaa ja halventavaa puhetta, joka törkeässä tekemuodossaan yllyttää väkivaltaan kyseisiä ryhmiä kohtaan. Vihapuhetta on julkisuudessa kuitenkin käytetty laajemmassa merkityksessä tarkoittamassa kaikkea sellaista vihaista tai aggressiivista puhetta, jossa suhtaudutaan jollain tavoin kielteisesti tai kriittisesti johonkin ryhmään tai yksittäiseen henkilöön. Vaikka lainsäädäntöä on vihapuheen osalta äskettäin tarkennettu, ei vihapuhetta ole helppoa määrittellä yksiselitteisesti.

Suomessa vihapuheen yleistyminen yhdistettiin koko seuranta-jakson ajan perussuomalaisten kannatuksen nousuun, mutta erityisen selvästi vihapuheet ja perussuomalaiset liitettiin toisiinsa varsinaisissa vaaliohjelmissa. Aihetta toivat esiin perussuomalaisten vastustajina profiloituneet vihreät ja Vasemmistoliiton edustajat. Vihreiden kansanedustajaehdokas Kimmo Helistö syytti perussuomalaisia ja heidän kannattajiaan rasismista jo tammikuun A-studiossa³. Vaalien jälkeen aiheeseen palasi kansanedustajaksi valittu Jani Toivola, joka kertoi nähneensä ja kuulleensa perussuomalaisilta ehdokailta selkeästi syrjiviä, asenteellisia ja jopa rasistisia vivahteita omaavia maahanmuuttoaiheisia lausuntoja.⁴ Osasyllisinä vihapuheen lisääntymiseen pidettiin myös suuria puolueita, jotka olivat myötäilleet perussuomalaisten maahanmuuttajapuheita. Tätä mieltä olivat esimerkiksi Vasemmistoliiton puheenjohtaja Paavo Arhinmäki MTV3:n puheenjohtajatentissä⁵ ja A-studiossa haastateltu Helsingin yliopiston valtio-opin professori Jan Sundberg⁶.

Toisaalta perussuomalaisten yhteys rasismiin ja vihapuheen lisääntymiseen myös kiistettiin sekä perussuomalaisten että tutkijoiden suulla. Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuskeskuksen johtaja Ismo Björn vastasi marraskuussa Ajankohtaisen kakkosen toimittajan kysymykseen ”Onko rasismiin, viharikosten ja perussuomalaisten suosiolla yhteyttä?”, että vaikka perussuomalaisten äänestäjien joukossa on samoja henkilöitä, jotka syyllistyvät rasistisiin rikoksiin, hän ei yhdistäisi rasististen rikosten nousua ja perussuomalaisten kannatuksen kasvua.⁷ Aihetta sivusi myös Taloustutkimuksen tutkimuspäällikkö Juho Rahkonen, joka marraskuussa lähetetyssä MTV3:n 45 minuuttia -ohjelmassa arvioi perussuomalaisten kannatuksen juurien olevan muualla kuin äärioikeistolaisuudessa. Tämän vuoksi hänen mielestään perussuomalaisten nousu ei voi antaa kovin paljon tilaa ääriliikkeille⁸. Molemmissa

3. YLE TV1 A-studio 26.1.2011 klo 21.05

4. YLE TV2 Ajankohtainen kakkonen 19.4.2011 klo 21.00

5. MTV 3 Puheenjohtajatentti 13.4.2011 klo 19.10

6. YLE TV1 A-studio 13.4.2011 klo 21.05

7. YLE TV2 Ajankohtainen kakkonen 16.11.2010 klo 21.00

8. MTV3 45 minuuttia 3.11.2010 klo 20.00

jutuissa haastattelut on toimitettu niin tiiviisti, että katsoja jäi kaipaamaan tutkijoiden perusteluita vastauksiinsa, mutta sitä ei kuitenkaan seurannut, vaan aiheessa siirryttiin välittömästi eteenpäin. Myös Soini itse kiisti vaalien jälkeen tuhtuneena ruotsalaismedian syytökset, että perussuomalaiset olisi ääripuolue. Soinin mukaan Suomesta ei löydy yhtäkään kansanedustajaa, jonka mielestä hän olisi rasisti⁹.

Vaaliohjelmissa näkyi myös perussuomalaisten myötäilyä. Esimerkiksi Kokoomuksen Jyrki Katainen kiitteli Suuressa vaalitentissä perussuomalaisia ”avoimen maahanmuuttokeskustelun” aikaansaamisesta,¹⁰ ja vaalien jälkeen sekä Kokoomuksen Jarmo Virmavirta että SDP:n Lasse Lehtinen kiittelivät avoimen keskusteluilmapiirin syntyä perussuomalaisten voiton ansiosta. Lasse Lehtinen myös arvioi, että Suomella on nyt ”otollinen aika tehdä Euroopan esimerkillisin maahanmuuttolainsäädäntö, sellainen, joka tyydyttää suurinta osaa suomalaisista”.¹¹ Myös näissä ohjelmissa täsmentämättä jää, mitä ”avoimella keskustelulla” tarkkaan ottaen tarkoitetaan ja minkälainen lainsäädäntö suomalaisia haastateltavien mielestä tyydyttäisi.

Ulkomaan uutisista ja ajankohtaisaiheista otimme tutkimukseen mukaan vain sellaiset aineistot, joiden tulkitsimme liittyvän Suomen maahanmuuttopoliittiseen keskusteluun. Tällaisia olivat muun muassa uutiset ja reportaasit Englannista, Saksasta, Tanskasta ja Ruotsista, joissa tuotiin esiin yhteiskunnan monikulttuuristumiseen liittyviä ongelmia. Näkyvästi käsiteltiin esimerkiksi marraskuussa Saksan liittokansleri Angela Merkelin puhetta, jonka mukaan monikulttuurisuus on Saksassa epäonnistunut ja maahanmuutosta maksetaan nyt ankaraa hintaa¹². Ulkomaiden tapahtumia käsittelevissä jutuissa kauhisteltiin oikeistopopulististen puolueiden aikaansaannoksia eri Euroopan maissa. Juttujen sävy oli vakava ja oikeistopopulismien nousua esiteltiin niissä ikään kuin varoittavana esimerkkinä suomalaisille äänestäjille. Kuten tämän kirjan muissa luvuissa tulee esiin, juuri edellä mainitunkaltaiset

9. MTV3 Uutiset 19.4.2011 klo 22.00

10. YLE TV1 Suuri vaalitentti 14.4.2011 klo 21.05

11. YLE TV2 Ajankohtainen kakkonen 19.4.2011 klo 21.00

12. YLE TV 2 Ajankohtainen kakkonen 16.11.2010

ulkomaanuutiset ovat niitä, jotka verkkokeskusteluissa nostetaan esiin esimerkkeinä maahanmuuton aiheuttamista ongelmista ja tulevaisuuteen liittyvistä uhkakuvista.

Perussuomalaisten maahanmuuttopolitiikka

Perussuomalaisten ja maahanmuuttoteeman yhdistäminen tapahtui televisiossa yhtäältä toimittajien aloitteesta, toisaalta perussuomalaisten ehdokkaat itse nostivat aihetta esiin, vaikka siitä ei olisi erityisesti kysyttykään. Toimittajien näkökulman valintaa voidaan perustella sillä, että juuri suhtautuminen maahanmuuttoon EU-vastaisuuden ohella erotti perussuomalaiset muista puolueista. Lisäksi yksi puolueen näkyvimmistä hahmoista, Jussi Halla-aho, on koko poliittisen uransa ajan profiloitunut maahanmuuton rajoittamisen puolestapuhujana, ja suuri joukko perussuomalaisten äänestäjistä koostuu hänen kanssaan samanmielisistä äänestäjistä. Toisaalta vuoden 2011 eduskuntavaaleissa Perussuomalaisten kannanotot lähes kaikkiin mahdollisiin aiheisiin kiinnostivat mediaa, koska puolueen katsottiin edustavan vaaleissa luvattua muutosta ja uusia avauksia kun muut puolueet ovat muuttuneet entistä samankaltaisemmiksi (vrt. Kantola 2011, 133).

Perussuomalaisten oma aktiivisuus maahanmuuttokysymyksissä tuli esiin vaaliohjelmissa. Timo Soini oli ainut eduskuntapuolueiden puheenjohtaja, joka nosti oma-aloitteisesti maahanmuuton kustannukset esiin yhtenä säästökohteena puhuttaessa leikkauslistoista ja menovähennyksistä valtion budjettiin. Samaa ehdotusta toistivat muut perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaat, tosin täsmentämättä, miltä budjetin momenteilta maahanmuuton kustannuksista tosiasiassa leikattaisiin. Toimittajiin vastaus näytti uppoavan melko hyvin, sillä tarkennusta ehdotuksen käytännön toteutukseen pyydettiin ainoastaan kerran. Muuten Soinin esittämää leikkauskohdetta ei kyseenalaistettu. Huomenta Suomen puheenjohtaja-aamussa esitetyn

tarkentavan kysymyksen Soini kiersi vastaamalla vain, että ”Kyllähän se onnistuu”¹³. Hän selvitti asian tekniseltä kannalta siten, että kaikki valtion menot ovat budjetoituja ja jos rahoja ei maahanmuuttoon liittyviin kuluihin osoiteta, niin silloin niitä ei siihen tarkoitukseen mene. Vahvistuksena tekniselle ja populistiselle selitysmallilleen hän vielä korosti, että leikkauksia ei ole kielletty laissa. Toinen esimerkki perussuomalaisten tavasta nostaa esiin maahanmuuttopolitiikkaan liittyviä esityksiään löytyy YLE:n uutisista, jossa käsiteltiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen perusturvaraporttia.¹⁴ Raportin mukaan asumiskulut vievät perusturvan varassa elävien tuloista leijonanosan. Kun puolueilta kysyttiin, miten ne helpottaisivat perusturvan varassa elävien suomalaisten asumismenoja, perussuomaisten mukaan ”yksi keino on sekin, ettei maahanmuuttajia asutettaisi kasvukeskuksiin”. Uutisessa ei kuitenkaan syvennytty ehdotuksen logiikkaan, joten vastaus jäi melko selittämättömäksi heitoksi.

Perussuomalaisten lisäksi myös kristillisdemokraatit olivat valmiita leikkaamaan maahanmuuttajilta valtion talousvajeen korjaamiseksi. Tämä tuli esiin TV1:n iltauutisissa¹⁵, joissa grafikan avulla esiteltiin puolueiden kantoja budjettileikkauksiin. Sen enempää kristillisdemokraatit kuin toimittajat eivät kuitenkaan palanneet aiheeseen muussa tutkimusaineistossamme.

Edellä kerrotuista esimerkeistä huolimatta toimittajia ei voi syyttää perussuomalaisten myötäilystä. Pikemminkin voisi sanoa, että haastaja-asemansa takia perussuomalaisiin kohdistui muita puolueita enemmän painostusta. Vaalikeskusteluissa toimittajat tarttuivat keskustelijoiden koviin väitteisiin ja pyysivät perusteluja tai jopa väittivät vastaan. Esimerkiksi Kike Elomaa, penättiin perusteluja, kun hän väitti A-talkissa¹⁶, että liian suuri osa maahanmuuttajista tulee Suomeen sosiaalisin perustein. Juontajan kysyessä tiedon lähdettä Elomaa perusteli väittämäänsä sillä, että ”niitä listoja on näkynyt kyllä ympäriinsä”

13. MTV3 Huomenta Suomi Puheenjohtaja-aamu 25.3.2011 klo 7.40

14. YLE TV1 Uutiset 21.3.2011 klo 20.30.

15. YLE TV1 A-studio 12.12.2010 klo 20.30

16. YLE TV1 A-talk 3.3.2011 klo 21.05

ja että ilmiö näkyy esimerkiksi Turun kahviloissa, ”jotka ovat täynnä ulkolaisia istumassa, jotka eivät tee työtä.” Tähän selitykseen toimittaja Susanna Päivärinta ei enää tarttunut, vaan käänsi kysymyksen muille keskustelijoille.

Romanit ovat koko Euroopan asia

Romanikerjäläiset saivat paljon huomiota valtakunnallisilla tv-kanavilla, vaikka romanien tilanne ei Helsinkiä lukuun ottamatta ole juuri muita Suomen kaupunkeja koskettanutkaan. Kuten edellisen luvun sanomalehtivertailussa kävi ilmi, romaneihin liittyvät aiheet eivät juuri näkyneet Turun Sanomissa. Mielenkiintoista onkin pohtia, tuleeko Helsingissä näkyvistä ilmiöistä automaattisesti koko kansan uutisia, ja olisiko romanien Suomeen tulo saanut näin paljon maanlaajuista julkisuutta, jos tv-uutistoimitukset sijaitsisivat esimerkiksi Kuopiossa.

Romanikysymysten näkyvää esilläpitoa televisiossa puoltaa se, että aihe poliittisessa keskustelussa määriteltiin koko Eurooppaa koskevaksi, ei vain paikalliseksi ongelmaksi. Tästä seikasta oltiin vakaasti samaa mieltä. Sekä poliitikkojen että Helsingin sosiaaliviraston virkamiesten mielestä romanien köyhyys- ja syrjäytymisongelma tulisi hoitaa EU-tasolla ja sen takia romanit voidaan lähettää takaisin kotimaihinsa. Romanikysymyksen käsittelyn yhteydessä merkillepantavaa on, että poliitikkojen ja virkamiesten rinnalla yhtenä asiantuntija- ja uutislähteenä toimi radikaalina tunnettu suomalainen kansalaisverkosto, Vapaa liikkuvuus ry., joka profiloitui aktiivisena romanien puolestapuhujana. Samanlainen rooli oli kansalaisjärjestöillä myös Helsingin Sanomien ja Iltalehden romanikerjäläisiä käsittelevissä uutisissa huhtikuun ja elokuun 2010 välisenä aikana Reunasen ja Harjun (2011) tekemän tutkimuksen mukaan. Vapaa liikkuvuus oli myös ainoa taho, joka esitti paikallisia ratkaisuja romanien tilanteeseen. Yleisesti ottaen juttujen näkökulma romanien tilannetta kohtaan oli ymmärtäväinen ja useissa

Romaniassa, Bulgariassa ja Unkarissa kuvatuissa reportaaseissa esiteltiin romanien puutteellisia elinolosuhteita ikään kuin oikeuttamassa heidän lähtöään kotimaastaan. Toisaalta uutiset rakensivat myös oikeutusta romanien karkottamiseen tai heidän kotimatkojensa maksamiseen esittämällä Helsingin kaupungin sosiaaliviraston kantaa lähes jokaisessa romaneja koskevassa kotimaan uutisessa.

Poliitikkojen mielipidettä romanikysymykseen kysyttiin aluksi harvoin. Marras-joulukuussa, jolloin aihe oli näkyvästi esillä uutisena, sisäasianministeri Anne Holmlund oli ainoa joka pääsi kommentoimaan asiaa. Hänen mukaansa oli vaarallista, että Helsingin kaupungin mallilla luodaan eräänlainen maksuautomaatti, joka ei kuitenkaan ratkaise itse ongelmaa. Poliitikot pääsivät aiheen yhteydessä ääneen laajemmin vasta vaaliohjelmien yhteydessä. MTV3:n Puheenjohtaja-aamuissa mielipidettä romaneihin ja kerjäämisen kieltävään lakiin kysyttiin Astrid Thorsilta, Stefan Wallinilta, Timo Soinilta ja Jutta Urpilaiselta. Vaalikenttien haastajat -ohjelmassa samaa kysyttiin eduskunnan ulkopuolisten puolueiden puheenjohtajilta. Yhteistä esitetyille mielipiteille oli, että ongelman ratkaisun nähtiin olevan ensisijaisesti romanien kotimaissa ja Euroopan tasolla, ei Suomessa.

Samoin kuin perussuomalaisten kovien maahanmuuttoväitteiden yhteydessä toimittajat tarttuivat aktiivisesti myös romaneja koskeviin leimaaviin puheenvuoroihin. Edellä mainitussa eduskunnan ulkopuolisten puolueiden vaalitentissä¹⁷ Vapaus-puolueen puheenjohtaja Kalevi Helolta pyydettiin useaan otteeseen parempaa argumentaatiota romanikysymyksen yhteydessä. Kun Helo kiirehtii jo ennen edellisen puhujan kommentin loputtua muistuttamaan, että ”nääh romanit ei oo mitään autettavia, jotka sieltä tulee, vaan se on järjestäytynttä rikollisuutta. Niitä tuodaan maahan ja... ja..”, toimittaja Kirsi Skön huomauttaa, että kyseessä on ”aika kovia syytöksiä”. Kun Helo jatkaa lausettaan: ”..niitä tuodaan maahan bussikytydillä ja kerätään kaikki rammot mukaan” ja, ”jos romanit eivät saa kerjäämällä rahaa, he ryhtyvät tekemään ryöstöjä”, Skön taas keskeyttää ja penää näyttöä väitettä

17. YLE TV1 Vaalikenttien haastajat -vaalitentti 24.3.2011 klo 21.05

tukemaan. Helo yrittää jatkaa puheenvuoroaan ja perustelee väitettään uutisissa monta kertaa näytetyillä jutuilla, missä ”..nää Suomen... öö siis anteeks... nää.. ää... ulkomaalta tulevat romanit ni .. ää.. nii... ne on tootaa... tekevät täällä rikoksia ja .. ja sitten nii jos me aletaan sitä porukkaa täällä hyysäämään, niin meillä... meillä tota on sitten ...me niinku juurrutetaan se sama systeemi tänne.” Loppujen lopuksi toimittajan puuttuminen leimaaviin lausuntoihin näyttää sotkevan Helon ajatuksenjuoksun ja vievän terän hänen sanomaltaan.

Työperäinen maahanmuutto ja harmaa talous

Työperäistä maahanmuuttoa käsitellään tv-aineistossamme pääsääntöisesti harmaan talouden ja ihmiskaupan näkökulmasta. Vaalikeskusteluissa työperäistä maahanmuuttoa toki käsitellään myös osana maahanmuuttopolitiikkaa, mutta aiheeseen ei paneuduta kovin syvällisesti, vaan tässäkin tapauksessa keskustelu jää enimmäkseen kunkin puolueen kannatan – en kannata -vastausten varaan.

Harmaata taloutta käsittelevissä jutuissa huomattavaa on aiheen vahva rajautuminen nimenomaan ulkomaalaista työvoimaa ja maahanmuuttajia koskevaksi. Pelkästään se, että ulkomaalaiset työntekijät ja harmaa talous sekä mainitaan että näyterään samoissa jutuissa, sitoo asiat mielleyhtymällä toisiinsa. Näin ohjelmat luovat kuvaa siitä, että rakennus-, ravintola-, ja siivousaloilla harmaa talous on lisääntynyt vasta ulkomaisten yritysten ja työntekijöiden saavuttua Suomen markkinoille. Sen sijaan ohjelmista ei juuri löydy viittauksia sellaiseen mahdollisuuteen, että harmaata taloutta olisi ollut Suomessa jo ennen ulkomaisten työntekijöiden tuloa. Käsittelemättä jää suurelta osin myös suomalaisten osuus harmaan talouden pönkittäjinä esimerkiksi siitä näkökulmasta, miten suomalaiset yritykset hyötyvät ulkomaisten alihankkijoiden niille hankkimasta halvasta työvoimasta. Uutisoinnin kautta syntyy siis vahvasti kuva siitä, että jos rekisteröitymättömiä

ulkomaalaisia työntekijöitä ei olisi, ei olisi koko harmaata taloutta, koska suomalainen maksaa aina veronsa ja hoitaa velvoitteensa. Näin ei tietenkään jutuissa suoraan väitetä, mutta asian esittäminen lukuisia kertoja samassa kehyksessä luo vahvan assosiaation asioiden välille:

- 29.11. TV4 Uutiset: Rakennusteollisuus RT:n toimitusjohtaja Tarmo Pipatti arvioi, että tilanne on aika villi tällä hetkellä. *Ongelmana ovat Baltian ja Puolan pikkufirmat, ei suomalaiset yritykset.*
- 28.12. Ajankohtainen kakkonen: ”Markku” kertoo, että kymmenen vuoden ajan rehottanut vilpillinen kilpailu on ajanut rehelliset yrittäjät nurkkaan ja rapauttanut rakennusalan. Toimittaja jatkaa, että rakennusalan tšekäläiset ovat joutuneet ahtaalle *ulkomaisen työvoiman rynnäyttä Suomen markkinoille.*
- 10.1. MTV3 Uutiset: Toimittaja kertoo, että *veronkiertäjät ovat usein pieniä ulkomaisia yrityksiä.* Matkailu- ja Ravintolapalvelut toimitusjohtaja Timo Lappi jatkaa kertomalla, että näitä ovat usein kebab-pizzeriat ja anniskeluravintolat, joissa alkoholia myydään erittäin halvalla.
- 18.1. Ajankohtainen kakkonen: Suomeen laittomasti aikoinaan tullut ”Lucy” kertoo, että hänen tietämyksensä mukaan *maahanmuuttajille tarkoitettua työbisnestä pyörivät arabit ja afrikkalaiset.*

Sekä suomalaisten maahanmuuttajiin kohdistuvista asenteista että mediarepresentaatioista on aiemmissa tutkimuksissa noussut esiin tapa jakaa maahanmuuttajia ”hyviin maahanmuuttajiin” ja ”huonoihin maahanmuuttajiin” sen mukaan, kuinka sopeutuneita, ahkeria tai suomalaisten kaltaisia he ovat (Ks. esim. Maasilta 2010; Jaakkola 2009; Simola 2008; Raittila 2002; Suurpää 2002). Viitteitä tämän jaon olemassaolosta löytyy aineistostamme edelleen. Esimerkiksi helmikuussa Nelosen uutisissa kerrottiin maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä.¹⁸ Siinä haastateltiin Säätytalolla järjestetyn kokouksen yhteydessä esiintynyttä senegalilaista rumpalia, joka kertoi hieman murtaen, että Suomessa on vaikea löytää töitä. Tämän jälkeen ikään

18. TV4 Uutiset 28.2.2011 klo 18.45

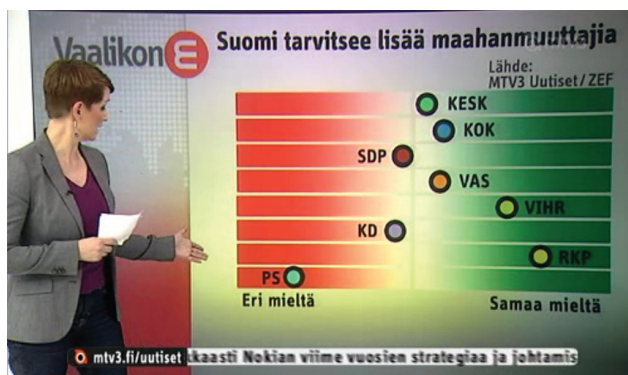
kuin hänen vastaparikseen esiteltiin inkeriläinen maahanmuuttaja Ljudmila Betko, jolla on töitä, joka puhuu hyvin Suomea ja joka ulkonäöltään muistuttaa kantasuomalaisia.

”Hyvästä” maahanmuuttajatyypistä kerrotaan myös työperäistä maahanmuuttoa käsittelevässä uutisessa, jonka tarkoituksena lienee oikoa käsitystä siitä, että Suomeen tultaisiin pääasiassa hakemaan turvapaikkaa tai perheen yhdistämistä. Uutisvinkin mukaan “moni työ jäisi tekemättä ilman ulkomaalaisia”. Lisäksi uutistenlukija kertoo, että selvä enemmistö ulkomaalaisista tulee Suomeen perheen perässä, opiskelemaan tai töihin ja vain pieni osa hakee Suomesta turvapaikkaa. Todisteeksi näytetään maahanmuuttoviraston tilastoja ja esitellään täydellisesti kotoutunut maahanmuuttaja, hollantilainen Arno Aaldijk perheineen. Jutun alussa Aaldijk nähdään kotona lapsensa kanssa ja myöhemmin lähdössä puku päällä, salkku kädessä töihin. Positiivista mielikuvaa vahvistetaan kertomalla, että Aaldijk johtaa karttapalveluyksikköä eräässä IT-firmassa ja on pärjännyt Suomessa hyvin. Sen jälkeen maahanmuuttoministeri Astrid Thors jatkaa kertomalla, että postia ei jaettaisi eikä busseja kuljetettaisi, ellei tänne olisi tullut henkilöitä, jotka haluavat tehdä näitä töitä. ”Emmekä söisi suomalaisia mansikoita,” korostaa Thors. Uutinen uusintaa olemassa olevia stereotyyppioita toivotuista ja ei-toivotuista maahanmuuttajista käyttämällä kuvituksena korkeasti koulutettua, johtotehtävissä toimivaa eurooppalaista, vaikka haastatteluissa ja juonnoissa puhutaan bussinkuljettajista, siivoojista, ja mansikanpoimijoista, jotka useimmiten tulevat Euroopan ulkopuolelta. Samanlaista kategorisointia edustavat uutiset ulkomaalaisiin työntekijöihin liittyvästä harmaasta taloudesta, joiden yhteydessä ei käytetty kertaakaan termiä työperäinen maahanmuutto. Onko siis niin, että työperäinen maahanmuutto on mielikuvissa ja uutisissa juuri tuota IT-firman johtotehtävissä toimimista ja että rakennuksille töihin tulevat, huonosti orientoidut työläiset, ovat Suomen julkista taloutta tahallisesti rapauttavia rikollisia?

Yleistävää ja epäsymmetristä keskustelua maahanmuutosta

Ennen vaaleja julkisuudessa käytävän keskustelun tarkoitus lienee selventää kunkin puolueen ja ehdokkaiden kantoja eri asioihin, jotta äänestäjät niiden pohjalta voisivat tehdä äänestyspäätöksen oman oikeustajunsa mukaan. Kokonaisvaltaisen käsityksen muodostaminen puolueiden maahanmuuttolinjauksista on aineistomme perusteella kuitenkin vaikeaa, sillä yhtäältä maahanmuuttoon liittyviä kysymyksiä käsitellään vaaliohjelmissa hyvin yleistävästi, toisaalta keskustelua käydään epäsymmetrisesti eri puolueiden kesken.

Yleistävällä maahanmuuttokeskustelulla tarkoitamme sitä, että puolueet tai keskustelijat joutuvat usein ottamaan kantaa maahanmuuttoon lähinnä asteikolla kannatan – en kannata. Konkreettisenä esimerkkinä toimii uutisointi MTV3:ssa 9. helmikuuta.¹⁹ MTV3:n vaalikoneessa kansanedustajaehdokkaat ovat joutuneet vastaamaan väitteeseen: ”Suomi tarvitsee lisää maahanmuuttajia” joko ”Kyllä” tai ”Ei”. Vastausten perusteella Vihreät ja RKP ovat väitteen kanssa eniten

Kuva 1. Vaalikoneen maahanmuuttokysymyksen vastauksista kertovassa uutisessa kuvituksena on grafiikkaa, josta vastausten keskimäärät näkyvät väripalloina eri mieltä – samaa mieltä -akselilla.

19. MTV3 Uutiset 9.2.2011 klo 22.00

samaa mieltä ja perussuomalaiset ”aivan omilla lukemillaan” selvimmin eri mieltä. Vastausten avulla ei kuitenkaan saada tietoa esimerkiksi siitä, minkälaisia maahanmuuttajia, kuinka paljon tai mistä maista puolueet ovat valmiit Suomen ottamaan.

Samalla tavalla yleistävää keskustelu maahanmuutosta on usein vaalitenteissä. Maahanmuuton erillisiä poliittisia päätöksiä kaipaavat alueet, kuten pakolaiskiintiön koko tai työperäisen maahanmuuton kannustaminen, on yksinkertaistettu kysymyksiksi maahanmuutosta yleensä. Vaikka keskustelijoiden joukossa olisi ollut halukkuutta puhua erillisistä kysymyksistä, vaalitenttien vetäjät pitivät keskustelun yleisellä tasolla. Esimerkiksi pienpuolueiden johtajien vaalitentissä Muutos 2011 -puolueen puheenjohtaja ja kansanedustajaehdokas Jiri Keronen kritisoi toimittajan kysymystä ”Tarvitseeko Suomi lisää maahanmuuttajia?”, jossa ei hänen mukaansa ollut mitään järkeä. Kun Keronen on selittänyt, että esitettyyn kysymykseen sisältyy erillisiä poliittisia kysymyksiä, toimittaja myöntää asian laidan mutta uusii kysymyksensä täsmälleen samanlaisena. Keronen kuitenkin oma-aloitteisesti erittelee vastauksensa työperäiseen maahanmuuttoon ja pakolaisiin. Hänen mielestään työperäisiä maahanmuuttajia ei tarvita lisää. Myöskään pakolaisia ei hänen mukaansa *tarvita* lisää, mutta sen sijaan Suomen tulee *ottaa vastaan* heitä kiintiönsä mukaisesti.²⁰

Vastaavalla tavalla yksinkertaistettiin maahanmuuttoa koskevia kysymyksiä myös muissa ohjelmissa. Julkkisehdokkaille omistetussa A-talkissa Susanna Päivärinta kysyy vierailtaan: ”Lisää maahanmuuttajia Suomeen – kyllä vai ei?”²¹. Samoin MTV3:n puheenjohtajaten-
tissä, eräs ohjelman katsoja haluaa tietää Kristillisten puheenjohtaja Päivi Räsäsen kannan maahanmuuttoon. Toimittaja toistaa katsojan pyynnön Räsäselle muuttamattomana: ”Tiina haluaa tietää kantanne maahanmuuttoon.” Näin erittelemätöntä maahanmuuttokeskustelua voidaankin verrata siihen, jos verotuksesta keskusteltaessa ei eroteltaisi sitä, puhutaanko arvonlisäverosta, tuloverosta, verotuksen progressi-

20. Yle TV1 Vaalikenttien haastajat -vaalitentti 24.3.2011 klo 21.05

21. YLE TV1 A-talk 3.3.2011 klo 21.05.

osta tai jostain muusta mekanismin osa-alueesta. On melko hankalaa keskustella esimerkiksi ansiotuloveron progression jyrkkyyteen haluttavista muutoksista, jos toimittaja kaipaa vain vastausta kysymykseen ”Kannatanko verotusta vai et?”.

Myös eritteleviä keskusteluja käytiin, mutta niihin liittyi toisenlainen ongelma, jota kutsumme epäsymmetriseksi keskusteluksi. Kukin puolueista näytti näissä keskusteluissa ”saavan” omakseen jonkun irrallisen maahanmuuttoon liittyvän teeman, jota kyseinen puolue oli jo aiemmin julkisuudessa tuonut esiin. Kaikilta ehdokailta ei siis kysytty samoja kysymyksiä, vaan kullekin puolueelle esitettiin profiloituja, vain tiettyä maahanmuuton osaa koskevia kysymyksiä. Esimerkiksi Kokoomus profiloitui työperäisen maahanmuuton puolestapuhujana puolueohjelmansa takia. Kristillisdemokraatit, erityisesti Päivi Räsänen, yhdistettiin kiintiöpakolaisten valitsemiseen, koska Räsänen oli lokakuussa 2010 ehdottanut kristittyjen pakolaisten suositusta vastaanotossa (Ylioppilaslehti 29.10.2010). Perussuomalaiset profiloituivat perheenyhdistämiseen, turvapaikanhakijoihin ja islamiin liittyvissä kysymyksissä, kun taas RKP sai, tai otti, kotoutumisen ja kotouttamisen omaksi aiheekseen. Vasemmistoliitto ja SDP puhuivat molemmat harmaasta taloudesta ja ulkomaisten työntekijöiden hyväksikäytöstä, kun taas Vihreät olivat yleisellä tasolla maahanmuuton kannalla. Keskustan osa tässä aihejaossa jäi epäselväksi. Eriytyneet kysymykset ja vastaukset vaikeuttavat katsojan mahdollisuutta muodostaa kokonaiskäsitystä kunkin puolueen linjasta tai vertailla puolueitten kantoja keskenään.

Myös edellä kuvatut yleistävät kysymykset voivat tuottaa epäsymmetristä keskustelua, jossa poliitikkojen on mahdollista ”paeta” maahanmuuttoaiheesta toiseen ja hioa kantaansa omalla ”maahanmuuton ydinalueellaan”. Esimerkki tästä on edellä mainittu A-talk, jossa Susanna Päivärinta kysyi julkiseshdokasvierailtaan: ”Lisää maahanmuuttajia Suomeen - kyllä vai ei?”.²² SKP:n ehdokas Kari Peitsamo vastasi kysymykseen puhumalla ulkomaalaisista työntekijöistä,

22. YLE TV1 A-talk 3.3.2011 klo 21.05.

Perussuomalaisten ehdokas Kike Elomaa sosiaalisin perustein Suomeen tulleista maahanmuuttajista, Kokoomuksen ehdokas Fatbardhe Hetemaj puhui työperäisestä maahanmuutosta ja humanitäärisestä pakolaisuudesta ja Vihreiden Jani Toivola puolestaan yleensä kansainvälisestä vapaasta liikkuvuudesta. Edustajat siis puhuvat jokainen erillisistä siirtolaisuuden alueista, eikä näin ollen minkäänlaista dialogia samasta aihealueesta päässyt syntymään. Samanlainen asetelma syntyi YLE:n suuressa vaalikeskustelussa 14. huhtikuuta, jossa eduskuntapuolueiden puheenjohtajat saivat yksi toisensa jälkeen vastata eri aiheista samaan juontajan kysymykseen. Siinä yhden kommenttikierroksen aikana Jyrki Katainen (Kok.) puhui perheenyhdistämisistä ja turvapaikoista, Päivi Räsänen (KD) islamista ja kiintiöpakolaisista, Stefan Wallin (RKP) kotoutumisesta, Timo Soini (PS) muslimeista, islamista ja maahanmuuttopolitiikasta, Anni Sinnemäki (Vihr.) kulttuurien välisestä kanssakäymisestä yleensä, Paavo Arhinmäki (Vas.) harmaasta taloudesta, Mari Kiviniemi (Kesk.) maahanmuuttajien tekemistä väärinkäytöksistä ja työperäisestä maahanmuutosta sekä lopuksi Jutta Urpilainen (SDP) kaksista työmarkkinoista ja harmaasta taloudesta.

Maahanmuutosta käytävä keskustelu vaalikeskustelujen yhteydessä ei todennäköisesti juuri poikkea siitä, miten muita politiikan osa-alueita vaaliväittelyissä käsitellään. Käytettävissä on rajoitettu aika, joka toimittajan on pyrittävä jakamaan tasapuolisesti kaikkien läsnä olevien keskustelijoiden välillä ja samalla pyrittävä käsittelemään aiheita yleisöä kiinnostavalla ja koukuttavalla tavalla. Maahanmuutto ja monikulttuurisuuspolitiikka eivät myöskään ole ainoita vaikeasti haltuun otettavia politiikan osa-alueita, jotka vaatisivat syvällisempää aiheen käsittelyä, koska kansalaisilla ei välttämättä ole riittävästi taustatietoa oman mielipiteen muodostamiseksi. Poliitiikan viihteellistymiseen ja medioitumiseen liittyy, että vaalikeskusteluissa kuitenkin mieluummin nostetaan esiin jo valmiiksi tunnettuja kiistakysymyksiä ja henkilöis-tiriitoja sen sijaan, että paneuduttaisiin kysymysten taustoittamiseen ja perusteluun. Kehitystä on luonnehdittu muun muassa modernin yhteiskunnan ja julkisuuden ”notkistumiseksi”, jossa koventunut

kilpailu yleisöistä on tehnyt mediasta aiempaa aggressiivisempaa ja skandaalihakuisempaa (Kantola 2011).

Kuvat tarjoavat monenlaisia tulkintoja

Veikko Pietilä on kuvannut uutisia ”esityksinä esityksistä”, joihin toimittaja on sommitellut eri tahoilta lainaamiensa puheenpätkiä ja nivonut ne toisiinsa uutiskertojan oman ”puheen” avulla (Pietilä 1995a, 82). Yleensä uutiskertojan oma ääni tukee jotakuta uutisessa esiintyvää tahoja niin, että uutinen ikään kuin omaksuu tämän tahon näkökulman puheena olevaan asiaan. Kertoja voi myös jättäytyä taustalle ja antaa esiintyjien puhua puolestaan. Toisinaan uutisen ”oma ääni” tulee selvemmin esiin ja määrittelee uutisessa esiintyviä tahoja ja voi jopa ottaa näkyvästi kantaa puheena oleviin asioihin. TV-uutisissa tällaiset kannanotot usein tapahtuvat kuvallisten valintojen kautta, jotka synnyttävät erilaisia merkityksiä kuin toimittajakertojan ääni. (Pietilä 1995b).

Suurin osa maahanmuuttoa käsittelevien uutisten kuvamateriaalista on puolilähikuvia haastateltavista ihmisistä, joissa kuvan antama lisätieto rajoittuu lähinnä haastateltavan ulkonäköön ja olemukseen. Muutamissa reportaaseissa huomiomme kuitenkin kiinnittyi kuvien kautta annettavaan ”hiljaiseen” lisäinformaatioon ja kannanottoon, jonka avulla sanallisen viestin sävyn voi tulkita muuttuvan toisenlaiseksi, koska teksti ja kuva eivät kerro samaa tarinaa.

Ensimmäinen esimerkki tästä löytyy MTV3:n 45 minuuttia -ohjelman reportaasista, jossa perussuomalaisten kansanedustajaehdokas Jari Lindströmiä ja äänestäjä Pentti Rättyä kuvataan torilla tai markkinoilla²³. Välikuviksi haastatteluun on leikattu videokuvaa karjalanpiirakoista, Suomen lipusta, ja haastateltavan T-paidasta, jossa on Karjalan vaakunan sisältävän olutmerkin logo taustanaan kaksi siniristilippua.

23. MTV3 45 minuuttia 3.11.2010 klo 20.00

Haastattelujen päälle leikatut välikuvat synnyttävät katsojan mielessä uusia mielikuvia ja merkityksiä (vrt. Pietilä 1995b). Yhtäältä katsoja voi tulkita siniristiliput, karjalanpiirakat ja t-paidat perusmerkityksessään vain lisäinformaatioksi siitä, miltä markkinoilla näyttää ja mitä siellä myydään. Toisaalta kyseiset kuvat sisältävät assosiatiivisia viittauksia haastateltavien ajatusmaailmaan, vaikka tähän ei sanallisesti juonnossa viitatakaan (Kuva 2.).

Kuva 2. Olutmainos markkinavieraan paidassa perussuomalaisten vaaliyöstä kertovissa uutisissa voidaan tulkita joko horjuttamaan tai tukemaan perussuomalaisten kansallismielistä sanomaa. Toisaalta kuva tarjoaa samastumisen mahdollisuutta monille suomalaisille.

Samantapaisia kerronnan keinoja löytyy Kike Elomaasta kertovasta YLEn uutisreportaasista.²⁴ Siinä perussuomalaisten kansanedustajaehdokas Kike Elomaa on haastateltavana omassa autotallissaan sijaitsevassa kuntosalissa. Elomaa on pukeutunut suomiverkkareihin, joiden voidaan ajatella korostavan sekä hänen urheilutaustaansa että kansallismielistä poliittista suuntausta. Samalla kun haastateltavan puhuu maahanmuuton rajoittamisen tarpeellisuudesta, hänestä näytetään kuvaa nostelemassa kahvakuulaa ja hakkaamassa nyrkkeilysäkkiä (Kuva 3.). Luentamme mukaan kuvilla pyritään horjuttamaan haastateltavan

24. YLE1 Uutiset 6.3.2011 klo 20.30

uskottavuutta poliitikkona ja korostetaan ilmassa leijuvaa oletusta siitä, että Elomaa olisi pikemminkin urheilija ja julkis kuin ammatimainen poliitikko. Samasta kuvituksesta avautuu mahdollisuuksia myös päinvastaiselle tulkinnalle. Ehdokkaan mahdollinen äänestäjä voi hyvinkin samastua vahvatahtoiseen naiseen, joka sanoo suoraan sanottavansa ja videokuva voi tällaisen katsojan silmissä kääntyä edustamaan määrätietoisuutta, kovaa työtä ja ”kisakuntoa” tulevien asioiden hoidossa. Kike Elomaan valinta haastateltavaksi liittyy myös politiikan viihteellistymiseen ja julkkisehdokkaiden roolin korostumiseen. Se, että TV:n pääuutislähetys haastattelee julkkisehdokasta hänen kotikuntosalissaan lenkkivaatteissa kertoo siitä, että poliittinen julkisuus ei enää ole yksioikoisesti joko tiukkaa asiaa tai sitten parisuhdepohdintoja ja kevätmuotia, vaan lajityyppien raja on liudentunut. Se, mikä aiemmin olisi sopinut vain naistenlehteen, on nyt mahdollista myös TV-uutisissa (Reunanen & Harju 2011; ks. myös Ruoho & Saarenmaa 2011).

Kuva 3. Kike Elomaa esiintyy haastattelussa omassa autotallissaan Suomi-verkkareissa hakkaamassa nyrkkeilysäkkiä. Vastaavat isänmaallisuuteen viittaavat symbolit ovat usein näkyvillä perussuomalaisista kertovissa tajuissa.

Tv-keskustelut eivät suosi dialogisuutta

Televisiossa käsiteltiin maahanmuuttoon liittyviä aiheita ennen vaaleja melko monipuolisesti sekä uutisissa että ajankohtaisohjelmissä. Etenkin seurantajakson alkupuolella esitettiin useita pitkiä, uutisaiheita taustoittavia reportaaseja, esimerkiksi romanien oloista kotimaissaan ja maahanmuuttajien kotoutumisesta Suomeen. Vähemmälle huomiolle jäivät ihmiskauppaan, kunniaväkivaltaan, islamin radikalisoitumiseen ja terrorismiin sekä maahanmuuttajien asumisen keskittymiseen liittyvät aiheet, joita sanomalehdissä tai nettikeskusteluissa käsiteltiin näkyvämmiin. Vaaleja edeltävälle ajanjaksolle ei myöskään osunut yhtään uutista tai ajankohtaisohjelmaa, jossa näkökulma olisi ollut avoimen kriittinen Suomen maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan.²⁵ Nyt seuratulla puolen vuoden jaksolla maahanmuuton kielteiset puolet, monikulttuurisuuden vaarat ja uhkakuvat tulivat esiin lähinnä ulkomaan reportaaseissa ikään kuin ne eivät vielä koskisi Suomea. Maahanmuuttoon liittyviä ongelmia tuotiin esiin myös harmaan talouden käsittelyn kautta. Suomen maahanmuuttopolitiikkaa arvostelevien äänenpainojen vähäisyys herättää kuitenkin epäilyn siitä, että vaalien läheisyys on saanut toimitukset varovaisiksi, jotta kritiikkiä ei ainakaan tulkittaisi myönnötykseksi maahanmuuttovastaista politiikkaa ajaville puolueille.

Puolueista näkyvimmin oli esillä maahanmuuttokysymysten yhteydessä Perussuomalaiset, mikä tuskin kenellekään tulee yllätyksenä. Yllättävää sen sijaan on se, että muut puolueet eivät näkyneet aiheen yhteydessä televisiossa Vihreiden maahanmuuttopoliittisen linjauksen julkistamista lukuun ottamatta. Yksittäiset ehdokkaat pääsivät

25. Tästä ei kuitenkaan voi tehdä johtopäätöstä, että tällaisia ohjelmia ei Suomen televisiossa lainkaan esitettäisi, sillä nyt seuratuilla kanavilla lähetettiin aiemmin vuoden 2010 aikana useita kriittisiä äänenpainoja sisältäviä ohjelmia. Esimerkiksi MTV3:n 45 minuuttia -ohjelmassa kerrottiin 28.4.2010 somalialaisten perheenyhdistämishakemusten määrän noususta ja niihin liittyvistä mahdollisista väärinkäytöksistä. Toinen vastaava reportaasi oli YLE 1:n MOT-sarjassa 8.2.2010 lähetetty Maahanmuuton hinta, jossa epäiltiin maahanmuuttajien saavan avustuksia enemmän kuin suomalaiset.

ääneen satunnaisesti, mutta silloin aloite jutun tekoon ja näkökulman valintaan oli useimmiten lähtöisin toimittajalta. Televisiojulkisuuden perusteella syntyikin käsitys, että muut puolueet selviytyivät hankalaksi kokemastaan aiheesta jättämällä maahanmuuttoon liittyvän keskustelun perussuomalaisten harteille. Toimittajat taas nielaisivat tarjotun herkullisen juttuaiheen ja toivat esiin perussuomalaisten jyrkimpää näkökantoja aina kun mahdollista. Perussuomalaisten maahanmuuttovihamielisyyden korostaminen mediajulkisuudessa voi kuitenkin jyrkentää mielipiteitä entisestään ja vaikeuttaa erilaisia näkemyksiä omaavien osapuolten välistä keskustelua.

Tv-aineistosta nousee esiin toimittajien rooli maahanmuutosta keskusteltaessa. Yhtäältä toimittajat näyttävät tarttuvan hanakasti poliitikkojen keskusteluissa tai muualla julkisuudessa esittämiin väitteisiin ja vaativan niille lisäperusteluja. Toisaalta tällaiset puuttumiset jäävät usein puolitiehen ohjelmien rytmityksen takia: puutteellinen perustelu nostetaan kyllä esiin, mutta aikaa väitteen perusteluun tai sen monipuoliseen puntarointiin ei juuri anneta, koska ohjelman muoto vaatii ”siirtymistä seuraavaan aiheeseen”. Samasta syystä toimittajat usein keskeyttävät tyyliä muiden haastateltavien yritykset puuttua keskusteluun ja siten estävät dialogisen keskustelun syntymisen osanottajien välillä. Tämä ongelma ei ole kuitenkaan ominainen vain maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvien aiheiden käsittelylle, vaan liittyy yleisemminkin journalismin pinnallistumiseen ja sen syklien nopeutumiseen.

Aiemmissa rasismia ja etnisyyttä käsittelevissä mediatutkimuksissa on tuotu esiin, että maahanmuuttoon liittyvissä asioissa asiantuntijaksi kaivetaan useimmiten suomalainen virkamies, kun taas maahanmuuttaja itse pääsee hyvin harvoin puhujaksi itseään koskevista asioista (Raittila & Vehmas 2005; Vehmas 2005). Maahanmuuttajien roolia ei tv-ohjelmien yhteydessä erityisesti selvitetty, mutta joitain havaintoja aineiston perusteella on mahdollista tehdä. Erityisesti romaneja käsittelevissä uutisissa ja ajankohtaisohjelmissä oli silmiinpistävä, että myös romanit itse pääsivät tv-julkisuudessa ottamaan kantaa heistä

Suomessa käytävään keskusteluun. Haastateltavina uutis- ja ajankoh-
taisohjelmissa oli useimmiten kolme taho: romanit itse, Helsingin
kaupungin virkamiehet ja Vapaa liikkuvuus-verkoston edustajat. Po-
liitikoilta kantaa romanikysymykseen kysyttiin vasta vaaliohjelmissa,
kun romanikerjäläiset olivat poistuneet päivittäiseltä uutisagendalta.
Ohjelmat näyttivät siis noudattavan ainakin näissä jutuissa hyvää jour-
nalistista tapaa, jossa kaikki asiassa mukana olevat osapuolet pääsivät
esittämään näkemyksensä asiasta.

Vuoden 2011 vaaleissa oli tarjolla eduskuntaan 45 maahanmuut-
tajataustaista ehdokasta²⁶. Heistä tv-julkisuuteen pääsivät mukaan
lähinnä ne ehdokkaat, jotka olivat olleet julkisuudessa jo aiemmin. Toi-
saalta osasyynä siihen, että esimerkiksi vuoden pakolaisnaiset Fatbardhe
Hetemaj ja Nazima Razmyar tai TV-kasvona tunnettu Tino Singh olivat
ehdokkaina, varmasti olikin heidän aiempi julkisuuskuvansa, joiden
ansiosta heidän oletettiin menestyvän vaaleissa. Vihreiden vaalikampan-
jan julkistamisen yhteydessä esillä oli myös Husein Muhammed, joka
tunnetaan julkisuudessa entuudestaan Pakolaisneuvonnan lakimiehenä.
Myös perussuomalaisten ehdokas, belgialaistaustainen Freddy van
Wongerghem vilahti uutisissa perussuomalaisten vaalityöstä kertovassa
reportaasissa. Sekä Hetemaj että Razmyar olivat hyvin lähellä tulla
valituiksi, joten he olivat haluttuja haastateltavia erityisesti vaalival-
vojisissa. Maahanmuuttajataustaiset ehdokkaat ovat tietenkin kaikki
sellaisia, jotka ovat saaneet Suomen kansalaisuuden ja siten virallisesti
”maahanmuuttajakategorian” ulkopuolella. Silti se, että he näkyvät
tv-julkisuudessa tasa-arvoisina keskustelijoina muiden poliitikkojen
kanssa lisää journalismin dialogisuutta ja monimuotoisuutta. †

26 Tieto on peräisin Ylen vaalisivulla julkaistusta jutusta 27.3.2011. Jutussa maa-
hanmuuttajiksi oli laskettu myös ehdokkaita, joiden äiti tai isä on ulkomaalainen..
[http://yle.fi/uutiset/teemat/vaalit_2011/2011/03/maahanmuuttajaehtokkai-
ta_yha_vain_kourallinen_2466733.html](http://yle.fi/uutiset/teemat/vaalit_2011/2011/03/maahanmuuttajaehtokkai-
ta_yha_vain_kourallinen_2466733.html).

7.

EPILOGI

Maahanmuutto- ja monikulttuurisuuskeskustelua on tutkimuksessamme tarkasteltu osana eduskuntavaaleihin liittyvää poliittista julkisuutta. Olemme selvittäneet sitä, miten viime vuosina entistä politisoituneemmaksi muuttunut keskustelu maahanmuutosta näkyi eduskuntavaaleja edeltävässä julkisuudessa ja minkälaisia uusia piirteitä keskustelussa oli havaittavissa. Olemme myös tarkastelleet perinteisen ja sosiaalisen median sisältöjen kiertoa ja välineiden intermediaalista vuorovaikutusta sekä sosiaalisen median hyväksikäyttöä vaalikampanjoinnissa ja poliittisen keskustelun areenana maahanmuuttokysymysten yhteydessä. Tutkimus tuo näin oman lisänsä viime aikoina maahanmuutosta, rasismista ja monikulttuurisuudesta käytyyn keskusteluun. Lisäksi tutkimuksemme osallistuu journalismin ja mediakulttuurin muutoksesta käytävään keskusteluun selvittämällä sitä, miten sosiaalisen median esiinnousu on vaikuttanut maahanmuutto- ja monikulttuurisuusaiheiden käsittelyyn journalistisessa julkisuudessa.

Vuoden 2011 eduskuntavaalit tullaan muistamaan muutosvaaleina, jotka horjuttivat suomalaista kolmen suuren puolueen valtablokkia. Kokoomuksen, Sosialidemokraattien ja Keskustan rinnalle nousivat

Perussuomalaiset, jotka olivat vaalien kiistaton menestyjä ja maahanmuutto- ja monikulttuurisuuskeskustelun varsinainen promoottori. Maahanmuuttopolitiikan tiukennuksia vaadittiin lisäksi uusien pienpuolueiden, erityisesti Muutos 2011-puolueen vaaliohjelmassa ja useat muut puolueet kiinnittivät ohjelmissaan huomiota maahanmuuttajien kotoutumiseen tai kotouttamiseen. Maahanmuuttopolitiikan kannalta merkittävää oli paitsi Perussuomalaisten menestys myös se, että vaaleissa menestyivät erityisesti juuri Perussuomalaisten maahanmuuttovastaiset ehdokkaat.

Vaalien häviäjiin taas kuuluivat Vihreät, jotka vaalikampanjan aikana olivat pyrkinet profiloitumaan Perussuomalaisten vastavoimana erityisesti maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä. Vihreiden tai muiden suvaitsevaisuutta ajavien ryhmien ja yksilöiden ulostulot maahanmuuttokysymyksissä olivat kuitenkin mediassa näkymättömämpiä kuin ”maahanmuuttokriitikkojen” eikä heillä myöskään ollut tarjota sellaisia mediapersoonia tai –ilmiöitä, jotka vetoaisivat nykyiseen ”notkeaan” ja aggressiiviseen julkisuuteen, jossa vaaditaan kiinnostavia ja kärkeviä näkökulmia. (Kantola 2011).

Vaalitulosta vasten tarkasteltuna ei ole ihme, että tutkimuksemme vahvistaa 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla esitetyt arviot (Keskinen 2009: Raittila 2009) siitä, että julkinen maahanmuuttokeskustelu olisi Suomessa kiristynyt ja muuttunut entistä aggressiivisemmaksi ja polarisoituneemmaksi. Maahanmuuttopolitiikka ei kuitenkaan vaalikampanjoinnissa noussut aivan niin hallitsevaksi teemaksi kuin alun perin odotettiin. Tähän vaikutti Euroopan talouden ajautuminen kriisiin ja sen myötä kiivaaseen keskusteluun noussut väittely Kreikan talouden tukemisesta ja tuen edellytykseksi vaadittavista vakuuksista. Lisäksi maaliskuinen Japanin maanjäristys ja Fukushiman ydinvoimalassa tapahtunut vuoto toivat keskustelun aiheeksi energiapolitiikan, joka ehkä muutoin olisi jäänyt vähemmälle huomiolle. Merkillepantavaa varsinaisissa vaalikeskusteluissa myös oli, että suurten puolueiden edustajat välttelivät aiheen perusteellista ja monipuolista käsittelyä julkisuudessa ja näyttivät keskittyvän ennalta

tuttuihin aiheisiin. Tähän toimittajat myös antoivat heille tilaisuuden sallimalla kunkin puolueen puhua niitä itseään kiinnostavista aiheista sen sijaan, että olisivat aktiivisesti nostaneet keskusteluun uusia kysymyksiä. Esimerkiksi työvoimapulasta ja ulkomaisesta työvoimasta keskustelu ei saanut aikaan uusia avauksia siitä, miten jo maassa olevien siirtolaisten työllisyyttä voitaisiin parantaa.

Maahanmuuttokeskustelun muutos näkyy myös siinä, että kun aiemmin maahanmuuton ja monikulttuurisuuden vastustajat pääsivät esittelemään näkemyksiään lähinnä verkkojulkisuudessa omilla keskustelufoorumillaan, tutkimuksemme mukaan nyt myös valtajulkisuus antaa tilaa kotimaisten ääriliikkeiden edustajille ja maahanmuuttopolitiikan suorasanaisellekin arvostelulle. Näkyvimmin maahanmuuttopolitiikkaa arvostelivat valtajulkisuudessa Perussuomalaisten edustajat, mutta myös maahanmuuttovastaiset pienpuolueiden edustajat pääsivät ääneen sekä televisiossa että Turun Sanomissa. Esimerkiksi Suomen Sisun jäsenten haastattelu television ajankohtaisohjelmassa parhaaseen katseluaikaan voi parhaimmillaan tuoda suuren yleisön tietoisuuteen sen, että myös Suomessa on ääriliikkeitä ja ilmiöitä, joista on syytä olla yhtä huolissaan kuin maan ulkopuolelta tulevista terroriuhista, kuten Norjan joukkomurha kesällä 2011 koskettavasti osoitti (Ks. myös Lehtonen 2011).

Toinen keskusteluun liittyvä muutos on ollut vihapuheen ja rasismien nouseminen merkittäväksi uutis- ja keskustelunaiheeksi. Sen lisäksi, että journalismissa sallitaan nyt entistä kriittisempiä äänenpainoja maahanmuutosta puhuttaessa, siellä on opittu tunnistamaan tällaiseen puheeseen liittyvät ongelmat ja pohtimaan niiden seurauksia. Tutkimusjaksollemme osui useita tapauksia, joissa verkossa alun perin julkaistut uhkailut tai rasistinen kielenkäyttö nousivat valtamediassa uutisiksi. Nämä ilmiöt puolestaan saivat aikaan runsaasti kommentointia ja mielipidekirjoittelua, mitä voidaan pitää erittäin myönteisenä kehityksenä siihen nähden, kuinka vaiettu ilmiö suomalaisen yhteiskunnan rasistisuus on aiemmin mediassa ollut.

Kun vertaa tutkimuksemme sanomalehti- ja tv-aineistoa verkkokeskusteluaineistoihin huomiota kiinnittää se, että sanomalehdet ja televisio usein esittävät Suomen pikemminkin rassistisena, vierasvihasena tai maahanmuuttokriittisenä kuin suvaitsevaisena maana, kun taas verkkokeskusteluissa tämä tulkintatapa kumotaan. Verkkokeskusteluissa Suomea pidetään pikemminkin ylisuvaitsevaisena maana, jossa ei sallita maahanmuuton kritisoimista. Tämän lisäksi verkkokeskusteluissa väitetään, että valtamedian maahanmuuttouutisointi on puolueellista ja maahanmuuttoa kaunistelevaa. Mistä tällaiset tulkintaerot mahtavat johtua? Yksi mahdollinen selitys on, että verkkokeskustelupalstoja käytettiin eduskuntavaaleja edeltävänä aikana maahanmuuttovastaiseen vaalikampanjointiin. Tähän viittaa se, että verkkokeskusteluissa toistuivat samat argumentit ja puhetaivat palstoilta toiseen, lisäksi samoja argumentteja käytettiin myös maahanmuuttokriittisiksi profiloituneiden puolueiden vaaliohjelmassa. Voi myös olla, että samat henkilöt toistavat keskusteluissa samoja asioita yhä uudelleen ja uudelleen ja luovat siten kuvaa yleisestä mielipiteestä. ☞

Lähteet

- Adamic, Lada & Glance, Natalie (2005) The Political Blogosphere and the 2004 U.S. Election: Divided They Blog. <http://www.blogpulse.com/papers/2005/AdamicGlanceBlogWWW.pdf>
- Aden, Said (2009) Ikuisesti pakolaisina? Maahanmuuttokeskustelu Suomen somalialaisten näkökulmasta. Teoksessa Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) En ole rasisti, mutta...: maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino, 25–32.
- Ahva, Laura (2010) Making News with Citizens: Public Journalism and Professional Reflexivity in Finnish Newspapers. Tampere: Tampere University Press.
- Atton, Chris (2006) Far-right media on the internet: culture, discourse and power. *New Media & Society* 8(4):573–587.
- Borg, Sami (2009) Internet ja sosiaalinen media Suomen EU-vaaleissa 2009 http://yle.fi/tv uutiset/ uutiset/ upics/liitetiedostot/internet_ja_sosiaalinen_media_euvaaleissa.pdf
- Cammaerts, Bart (2009) Radical pluralism and free speech in online public spaces: the case of North belgian extreme right discourses. *International journal of cultural studies*, 12 (6):555–575.
- Corrado, Anthony & Firestone, Charles (1997) Elections in cyberspace: toward a new era in American politics. Washington: The Aspen Institute.
- Couldry, Nick (2009) Does 'the Media' Have a Future? *European Journal of Communication*. December 2009, Vol. 24 no. 4:437–449.
- Davies, M. & Mosdell, N. 2006. Practical Research Methods for Media and Cultural studies. Making People Count. Edinburg: Edinburg University Press.
- Dewey, John (1991/1927) The Public and its Problems. Athens (OH): Swallow Press/Ohio University Press.
- Domingo, David & Heinonen, Ari (2008) Weblogs and Journalism, A Typology to Explore the Blurring Boundaries. *Nordicom Review* 29:1, 3–15.
- Fiske, John (1992) Merkkien kieli. Tampere: Vastapaino.
- Förbom, Jussi (2010) Hallan vaara – Merkintöjä maahanmuuton puhetavoista. Helsinki: Into.
- Grillo, Ralph (2007) An excess of alterity? Debating difference in a multicultural society. *Ethnic and Racial Studies*, 30:6, 979–998.
- Halla-aho, Jussi (2009) Kirjoituksia uppoavasta lännestä. Helsinki: Jussi Halla-aho.
- Hannula, Milla (2011) Maassa maan tavalla. Maahanmuuttokritiikin lyhyt historia. Helsinki: Otava.

- Hautakangas, Mikko (2005) Tavikset, tunteet ja moraali tv-viihteessä. Journalis-
mikritiikin vuosikirja 2005. Tiedostustutkimus 1/2005. 150–160.
- Heikkilä, Heikki (2001) Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla. Tampere: Tampere University Press.
- Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto (2003) Ajatuksia lainaamassa. Teoksessa Malmelin Nando (toim.) Välittämisen tiede: Viestinnän näkökulmia yhteiskuntaan, kulttuuriin ja kansalaisuuteen, professori Ullamaija Kivikurun juhla-
kirja. Helsinki: Viestinnän laitoksen julkaisuja 8, 179–204.
- Heinonen, Ari & Domingo, David (2009) Blogit journalismin muutoksen merkinä. Teoksessa Esa Väli-
verronen (toim.) Journalismi murrok-
sessa. Helsinki: Gaudeamus. 68–87.
- Helander, Mika (2010) Ay-aktiivien arvioita ja sosialidemokraattien linjauksia työperäisestä maahanmuutosta. ETMU-blogi 8.10.2010. [http://
etmu.protsv.fi/blogi/?p=96](http://etmu.protsv.fi/blogi/?p=96). Haettu 18.11.2011.
- Helsingin Sanomat 19.3.2010. "Stubb puolustaa maahanmuuttoa ja moni-
kulttuurisuutta".
- Helsingin Sanomat 28.3.2010. Hellman, Heikki "Verkkokeskustelut täyttyvät usein huudosta ja ennakkoluuloista".
- Helsingin Sanomat 2.11.2011 "HS:n päätoimittaja: Maahanmuuttojutuista seuraa palautevyöry". STT.
- Helsingin Sanomat 3.11.2011, Kotimaa-osasto. Harju, Jukka. Äärioikeiston rivit tiivistyvät.
- Hermida, Alfred & Thurman, Neil (2008) A Clash of Cultures. Journalism Practice, Vol. 2 (3): 343–356.
- Horsti, Karina (2005) Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa. Tampere: Tampere University Press.
- Horsti, Karina (2009) Kyllä Suomeen yksi nainen mahtuu! Turvapaikanhakijat uhreina ja uhkana suomalaisessa julkisuudessa. Teoksessa Teoksessa Keskinen, Suvi & Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) En ole rasisti, mutta...: maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino, 77–85.
- HS.fi keskustelu: käytöstavat www.hs.fi/viesti/keskustelu/kaytostavat. Luettu 1.11.2011.
- Hujanen, Jaana & Pietikäinen, Sari (2004) Interactive uses of journalism: crossing between technological potential and young peoples's news-using practices. *New Media & Society* 6: 383-401.
- Husband, Charles (2007) Social Work in an Ethnically Diverse Europe: The Shifting Challenges of Difference. *Social Work and Society*, Vol. 5., No 3, 2007, 100–114.

- Huttunen, Laura (2004). Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat. Teoksessa Jokinen, A, Huttunen, L. & Kulmala, A. (toim.). Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus. 134–154.
- Huttunen, Laura & Löytty, Olli, & Rastas, Anne (2005) Suomalainen monikulttuurisuus: paikallisia ja ylijäisiä suhteita. Teoksessa Rastas, Anna & Huttunen, Laura & Löytty Olli (toim.) Suomalainen vieraskirja. Tampere: Vastapaino, 16–40.
- Hytönen, Ville (2010) (toim.) Mitä Jussi Halla-aho tarkoittaa? Savukeidas.
- Häyhtiö, Tapio ja Rinne, Jarmo (2008) Yksilöiden valvovat silmät. Paljastamisen politiikka tietokonevälitteisessä viestinnässä. Tiedotustutkimus 31:5, 100–117.
- Jaakkola, Magdalena (2009) Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta: asennemuutokset 1987–2007. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus: Tietokeskuksen kirjasto. http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_02_19_Tutkimus_Jaakkola.pdf.
- Jenkins, Henry (2009) If It Doesn't Spread, It's Dead (Part Two): Sticky and Spreadable – Two Paradigms. http://henryjenkins.org/2009/02/if_it_doesnt_spread_its_dead_p_1.html. Haettu 10.12.2011.
- Julkisen sanan neuvosto 2010. Journalistin ohjeet 2011. Saatavilla: http://www.jsn.fi/ohjeet_kautta_aikain/journalistin-ohjeet-2011/. Haettu 24.11.2011.
- Jyrkiäinen, J. 2008. Journalistit muuttuvassa mediassa. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto. Julkaisuja B 50.
- Järvi, Ulla (2010). Sikamainen pandemia – sosiaalisen median voima yllätti. Teoksessa: Kyrölä, Katariina (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja 2010. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, 92–98.
- Kantola, Anu (2011) Notkean journalismin nousu. Teoksessa Kantola, Anu (toim.) Hetken hallitsijat. Julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa. 115–141.
- Keskinen, Suvi (2009) Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. Teoksessa Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (Toim.) En ole rasisti, mutta... maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino. 33–46.
- Keskinen, Suvi (2010) Kommentti: Maahanmuuttokeskustelu ei ole yhden miehen varassa. Teoksessa Kyrölä, Katariina (toim.) Journalismikritiikin vuosikirja 2010. Media & viestintä 1/2010. Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto, 59–62.
- Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (2009) Johdanto: Suomalainen maahanmuuttokeskustelu tienhaarassa. Teoksessa Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (Toim.) En ole rasisti, mutta...

- maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino. 7–21.
- Khiabany, Gholam & Williamson, Milly (2012) Terror, culture and anti-Muslim racism. Teoksessa Des Freedman & Daya Kishan Thussu (Eds.) *Media & Terrorism. Global Perspectives*. London: Sage. 134–150.
- Kinnunen, Virpi (2000) Iranista Turkuun. Teoksessa Sakaranaho, Tiula & Pesonen, Heikki (toim.) *Muslimit Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino, 76–102.
- Klausen, Jytte (2005) *The Islamic Challenge: Politics and Religion in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Kollock, Peter (1999) The Economies of Online Cooperation: Gits and Public Goods in Cyberspace. Teoksessa Smith, M. & Kollock, P. (toim.) *Communities in Cyberspace*. London: Routledge.
- Kunelius, Risto, Maasilta, Mari & Väliverronen, Jari (2007) Finland: Latent liberalism and explicit pragmatism. Risto Kunelius, Elisabeth Eide, Oliver Hahn & Roland Shroeder (Eds.) *Reading the Mohammed Cartoons Controversy. An International Analysis of Press Discourses on Free Speech and Political Spin*. Bochum : Projekt Verlag , cop. 2007, 201–216.
- Lehtonen, Mikko (1999) Ei kenenkään mailla – teesejä intermediaalisuudesta. *Tiedotustutkimus* 22:2, 4–21.
- Lehtonen, Mikko (2011) Heinäkuun kahdennenkymmenentoisen merkitys. http://www.vastapaino.fi/vp/ekirjat/lehtonen_911merkitys_esi-puhe2011.pdf.
- Levinkintarkastus Oy 2011. Finnish ABC. LT-levikkitilasto 2010. Saatavilla: <http://www.levikintarkastus.fi/levikintarkastus/tilastot/Levikkitilasto2010.pdf>. Haettu 18.11.2011.
- Lietsala, Katri & Sirkkunen, Esa (2008) *Social Media. Introduction to the tools and processes of participatory economy*. Tampere: University of Tampere, Hypermedia Laboratory Net Series 17. <http://tampub.uta.fi/tup/978-951-44-7320-3.pdf>
- Luostarinen, Heikki (2007) Tietoa, terapiaa ja turbaaneja? Suomalaisen journalismin reaktiot kasvavaan maahanmuuttoon. Teoksessa Luostarinen, Heikki & Eskonen, Hanna & Horsti, Karina & Nikunen, Kaarina & Pöyhtäri, Reetta (toim.) *Maahanmuutto ja media: eurooppalaista tutkimusta ja kotimaisia ennusteita*, 11–39.
- Löytty, Olli (2011) Naamaako on syyttäminen jos gallup on vino? Kotimaisten kielten keskus, Kotus-blogi 23.11.2011. http://www.kotus.fi/?5426_a=comments&5426_m=9315&cs=3242.
- Maasilta, Mari (2010) *Suomen televisio ja monikulttuuriset yleisöt*. Tampere: Tampere University Press.

- Maasilta, Mari & Rahkonen, Juho & Raittila, Pentti (2008) Islam suomalaisissa joukkoviestimissä. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitoksen julkaisuja A103 / 2008.
- Majava, Jere (2006) Suomalaisten weblogien verkosto keskustelevana julkisuutena. Sosiologian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta. http://www.valt.helsinki.fi/blogs/jj-majava/weblogit_julkisuutena.pdf. Haettu 8.3.2012.
- Margolis, Michael & Moreno-Riaño, Gerson (2009). *The Prospect of Internet Democracy*. Surrey & Burlington: Ashgate.
- Markkanen, Mari (2003) Etnisyys ja rasismi nuortenlehdissä. Rasismi ja etnisyys mediassa -projektin raportteja. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos.
- Matikainen, Janne (2009) Sosiaalisen ja perinteisen median rajalla. Viestinnän tutkimuskeskus CRC, Helsingin yliopisto, Viestinnän laitoksen tutkimusraportteja 3/2009.
- Mattelart, Tristan (2011) Television and Immigration in France. Teoksessa Des Freedman & Daya Kishan Thussu (Eds.) *Media & Terrorism. Global Perspectives*. London: Sage. 134–150.
- Modood, Tariq (2007) *Multiculturalism: A Civic Idea*. Cambridge: Polity.
- Moring, Tom ja Mykkänen, Juri (2009) Vaalikampanja. Teoksessa Sami Borg & Heikki Paloheimo (toim.) *Vaalit yleisdemokratiassa*. Tampere: Tampere University Press. 28–59.
- Muutos 2011 –puolueen tavoite- ja toimenpideohjelma 9.4.2010 www.muutos2011.fi/pdf/Tavoiteohjelma.pdf Luettu 1.4.2011.
- Mörä, Tuomo (1996) Journalistit rutiinien verkossa. Teoksessa Luostarinen, H., Kivikuru, U. & Ukkola, M. (toim.). *Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia*. Jyväskylä: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, s. 105, 108–109.
- Niemi, Jenni (2011) Poliisiin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2010. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 95. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Nikunen, Kaarina (2007) *Intermedial Practices of Fandom*. *Nordicom Review* 28:2, 111–128.
- Nikunen, Kaarina (2008) *Emerging Transnational Sensibility among Migrant Teenagers: Lessons Learned doing Media Research in Multiethnic Classrooms*. In I. Rydin & U. Sjöberg (eds.) *Mediated Crossroads*. Pp. 153-171. Göteborg: Nordicom.
- Nikunen, Kaarina (2010) Rakastamisen vaikeudesta: Internet, maahanmuuttokeskustelu ja tunteet. *Media & viestintä* 33:4, 7–26.
- Nikunen, Kaarina (2010) *Satellite living: migrant youth and transnational television*. In
- Nikunen & Eide (eds.) *Media in Motion: Cultural complexity and migration in the Nordic Region*. Aldershot: Ashgate Publishers.

- Nikunen, Kaarina (2011) Enemmän vähemmällä. Laman ja teknologisen murroksen vaikutukset suomalaisissa toimituksissa 2009–2010. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto.
- Ojajarvi, Sanna & Valtonen, Sanna (2011) Karhun ja kassakoneen naapurissa: journalismin ja kansalaisten venäjät. Teoksessa Lounasmeri, Lotta (toim.) Näin naapurista. Median ja kansalaisten Venäjä-kuvat. Tampere: Vastapaino, 19–67.
- O’Sullivan, J. & Heinonen, A. 2009. Old values, new media. Journalism role perceptions in a changing world. Teoksessa Franklin, B. (eds.) The Future of Newspapers. London and New York: Routledge, s. 233–234.
- Palonen, Kari (1993) From Policy and Polity to Politicking and Politicization. Teoksessa Palonen, Kari & Parvikko, Tuija (toim.): Reading the Political. Helsinki: Valtiotieteellinen yhdistys, 6–12.
- Pekkinen, Anna-Maria (2005a) Mustavalkoisia puheenvuoroja – rasismi internetin keskustelupalstoilla. Tiedotusopin pro gradu –tutkielma, Tampereen yliopisto. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00520.pdf>
- Pekkinen, Anna-Maria (2005b) Vierasvihaa verkossa – internetin rasismiaineistojen jatkoseuranta. Teoksessa Raittila, Pentti (toim.) Etnisyyttä, rasismia ja dialogia sanomalehdissä ja Internetissä. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopiston Tiedotusopin laitoksen julkaisuja C39/ 2005, 55–96.
- Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma 2011 <http://www.perussuomalaiset.fi/getfile.php?file=1536> Luettu 1.4.2011.
- Pietilä, Veikko (1995a) Sanoista tekoihin. 'Vieraan puheen' vastaanotosta lehdistä uutisissa. Teoksessa Pietilä, Veikko: Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja A 86. Tampere: Tampereen yliopisto, 82–95.
- Pietilä, Veikko (1995b) TV-uutisista, hyvää iltaa. Tampere: Vastapaino.
- Pietilä, Veikko (2001) Yleisönsasto ja Internet keskusteluareenoina. Tiedotustutkimus 24(2), 18–33.
- Pietilä, Veikko (2002) Siltasotaa Tampereella – julkinen keskustelu Koskeniskan siltahankkeesta. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 30(2), 136–153.
- Pietilä, Veikko (2010) Pohdintoja julkisesta keskustelusta joukkoviestimissä. Teoksessa Pietilä, V. & Julkisuuspiiri. Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista. Tampere: Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Media Studies -sarja, s. 386–391.
- Pohjalainen 4.5.2010. ”Työn perässä tuleva kaipaa tietoa”.
- Puuronen, Vesa (2011) Rasistinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

- Raittila, Pentti (2002) Etniset aiheet, vähemmistöt ja niiden suhteet suomalaisessa journalismissa vuonna 2000. Teoksessa Raittila, P. (toim.). Etnisyys ja rasismi journalismissa. Tampere: Tampere University Press (Suomen Journalistiliiton mediakriittinen julkaisusarja 6), s. 31–108.
- Raittila, Pentti (2005) Auttaako uutisten dialogisuus toiseuden poistamisessa? Teoksessa Raittila, Pentti (toim.) Etnisyyttä, rasismia ja dialogia sanomalehdissä ja Internetissä. 33–53.
- Raittila, Pentti (toim.) (2007) Keskusteluja etnisyydestä mediassa. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja A 102.
- Raittila, Pentti (2009) Journalismin maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasismien tukemista? Teoksessa Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (Toim.) En ole rasisti, mutta... maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino. 67–75.
- Raittila, Pentti ja Kuttilainen, Tommi (2000) Rasismi ja etnisyys Suomen sanomalehdissä syksyllä 1999. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Julkaisuja C 31.
- Raittila, Pentti. & Vehmas, Susanna (2002). Aineistoraportti: Etnisyys suomalaisissa sanomalehdissä 1999–2000. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.
- Raittila, Pentti & Vehmas, Susanna (2005) Etnisyys ja rasismi sanomalehdissä 1999–2004 - seurantatutkimusten yhteenvetoa ja arviointia. Teoksessa Pentti Raittila (toim.) Etnisyyttä, rasismia ja dialogia sanomalehdissä ja Internetissä. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Julkaisuja C 39, 11–32.
- Rash, Wayne (1997) Politics on the nets: wiring the political process. New York: W. Freeman.
- Rastas, Anna (2005) Rasismi: oppeja, asenteita, toimintaa ja seurauksia. Teoksessa Rastas, Anna & Huttunen, Laura & Löytty Olli (toim.) Suomalainen vieraskirja. Tampere: Vastapaino, 69–116.
- Rastas, Anna (2009) Rasismien kiistäminen maahanmuuttokeskustelussa. Teoksessa Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (Toim.) En ole rasisti, mutta... maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino. 47–64.
- Reunanen, Esa & Harju, Auli (2012) Media iholla. Poliitiikan julkisuus kansanedustajien ja aktivistien kokemana. Tampere: Tampere University Press.
- Rinne, Jarmo (2011a) Henkilökohtaistuva politiikka. Tutkimusmatkoja refleksiiviseen kansalaistoimintaan. Acta Universitatis Tamperensis 1587. Tampere: Tampere University Press.
- Rinne, Jarmo (2011b) Vaalikampanja sosiaalisessa mediassa. Poliitiikka 53:1, 63–70.

- Roos, Jonna (2006) Etnisyys ja rasismi radiossa – selvitys kahden päivän ohjelmavirrasta keväällä 2005. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos.
- Rosen, Jay; Merrit, Davis & Austin, Lisa (Eds.) (1997) *Public Journalism – Theory and Practice: Lessons from Experience*. Dayton, OH: Kettering Foundation.
- Ruoho, Iiris & Saarenmaa, Laura (2011) Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan. Naistenlehdet journalismina ja julkisuutena. Viestinnän, median ja teatterin yksikön julkaisuja. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Sanoma 2011. Sanoman tilinpäätöstiedote. Vuositulos 2010, pörssitiedote 9.2.2011. Sanoman arkistotiedostot. Helmikuu 2011. Saatavilla: <http://www.sanoma.fi/arkisto/tiedostot/%28offset%29/30.18.11.2011>.
- Simola, Anna (2008) Tervetullut työvoimaksi. Työperäinen maahanmuutto mediassa. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, julkaisuja A 109.
- Sirkkunen, Esa (2006) Vertaismedia haastaa perinteisen joukkoviestinnän. Teoksessa Aula, Pekka, Matikainen Janne & Villi, Mikko (toim.) *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Strandberg, Kim (2009): ”Internet vaalikampanjassa – etulinjassa vai marginaalissa”. Teoksessa Sami Borg ja Heikki Paloheimo (toim.): *Vaalit yleisdemokratiassa*. Eduskuntavaalitutkimus 2007. Tampere: Tampere University Press. 60–93.
- Suikkanen, R., Saloniemi, A. & Holma, A. (2008) *Suomalaisen uutismedian vuosiseuranta 2008*. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, Tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto. Julkaisuja B 51/2008.
- Sunstein, Cass (2001). *Republic.com*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- SVT 2011. Suomen virallinen tilasto. Väestörakenne [verkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: <http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/index.html>. 11.11.2011.
- Suurpää, Johanna (2002) Erilaisuuden hierarkiat. Suomalaisia käsityksiä maahanmuuttajista, suvaitsevaisuudesta ja rasismista. Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 28. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Timonen, Jani (2004) Mediakonvergenssi maakuntalehdissä. Ajatuksia sanomalehden ja uuden median kohtaamisesta Aamulehdessä, Etelä-Suomen Sanomissa, Karjalaisessa, Keskisuomalaisessa, Pohjalaisessa, Satakunnan Kansassa, Savon Sanomissa ja Turun Sanomissa. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- TS-Yhtymä. TS-Konsernin toimintakertomus 2010. Saatavilla: <http://www.ts.fi/ts-yhtyma/index.html>. 19.11.2011.
- Van Dijk, T. A. (1991) *Racism and the Press*. Critical Studies in Racism and Migration. London: Routledge.

- Vehmas, Susanna (2005) Rasismi ja etnisyys sanomalehdissä keväällä 2004. Teoksessa Pentti Raittila (toim.) Etnisyyttä, rasismia ja dialogia sanomalehdissä ja Internetissä. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, Julkaisuja C 39. 97–175.
- Vertovec, Steven & Wessendor, Susanne (2010) Introduction: Assessing the backlash against multiculturalism in Europe. Teoksessa Vertovec, Steven & Wessendor, Susanne (eds.) *The Multiculturalism Backlash. European discourses, policies and practices*. London: Routledge, 1–31.
- Villi, Mikko (2011) Sosiaalinen kuratointi verkossa. Mediasisältöjen sosiaalinen kulutus ja osallistava yleisyys. *Media & Viestintä* 4/2011.
- Välvirronen, Esa (2009). *Journalismi kriisissä?* Teoksessa Välvirronen, E. (toim.). *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Yle.fi 3.5.2010. ”Puoluesihteerit: Työllisyys ja maahanmuutto eduskuntavaalien teemoja”.
- YLE TV 2 Ajankohtainen kakkonen 16.11.2010.
- Yliopisto-TV 24.10.2011: Onko Suomessa äärioikeistoryhmiä? Keskustelemassa vasemmistoaktiivi ja blogisti Emilia Kukkala sekä Muutos 2011 -puolueen hallituksen jäsen, Homma ry:n varapuheenjohtaja ja Suomen Sisun jäsen Jari Leino. <http://yliopistotelevisio.uta.fi/stream/aariliikemakasiini.html>
- Ylioppilaslehti 29.10.2010. Marja Manner, ”Konservatiivien kuningatar”.

LIITE I.

Tutkimusaineistot

Sanomalehtiaineisto

Tutkimuksen sanomalehtiaineisto koostuu Helsingin Sanomissa ja Turun Sanomissa 1.11.2010–30.4.2011 välisenä aikana julkaistuista maahanmuuttoa ja monikulttuurisuutta käsittelevistä jutuista. Aineistoon kuului ainoastaan sanomalehtien toimituksellinen aineisto, eivät esimerkiksi ilmoitukset tai sarjakuvat. Aineiston ulkopuolelle rajattiin myös Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien liitteet sekä tv- ja radio-ohjelmasisivustot. Muiden maiden maahanmuuttoasioita käsittelevät jutut valittiin mukaan tutkimusaineistoon vain silloin, jos niissä oli selkeä viittaus kotimaan asioihin.

Aineistoon valittiin jutut, joissa maahanmuuttajiin viitattiin esimerkiksi sanoilla ulkomaalainen, maahanmuuttaja- tai ulkomaalaistaustainen, pakolainen, kiintiöpakolainen, turvapaikanhakija, paluumuuttaja, uussuomalainen, vierasmaalainen, vieraskielinen, muualta tullut, muunmaalainen, siirtotyöläinen, siirtolainen, ulkomainen työntekijä tai etniseen vähemmistöryhmään kuuluva. Joskus viittaus Suomessa asuviin ulkomaalaisiin selvisi ainoastaan asiayhteydestä. Tällöin esimerkiksi kansainvälisestä ihmiskaupasta puhuttaessa viitattiin ”ihmiskaupan uhreihin”, tai oleskelulupien myöntöprosessien sujumisesta kertovassa jutussa mainittiin ”isoäidit”, jolla viitattiin egyptiläiseen Eveline Fadayeliin ja venäläiseen Irina Antonovaan, jotka olivat hakeneet isoäiteinä oleskelulupaa perhesyihin vedoten.

Analyysin pohjaksi tehty sanomalehtiaineiston määrällinen sisällön erittely kohdennettiin juttujen pää- ja sivuaiheisiin, toimijarakenteeseen, esillä olleisiin etnisiin vähemmistöryhmiin, maahanmuuttajista käytettyihin yksilöiviin viittauksiin, kuvitukseen sekä jutuissa esiintyneisiin maahanmuuttoon liittyneisiin väittämiin ja näissä väittämissä mainittuihin etnisiin vähemmistöryhmiin.

Televisioaineisto

Television maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvät aineistot kerättiin uutis- ja ajankohtaisohjelmista sekä vaaliohjelmista YLE1:n, YLE2:n, MTV3:n ja Nelosen kanavilta 1.11.2010–30.4.2011 väliseltä ajalta. Seurattavia uutislähetystyksiä olivat YLE1:n klo 20.30 uutislähetys, Nelosen klo 18.45 uutiset ja MTV3:n klo 22 uutiset. Näiden lisäksi seurannassa olivat YLE:n ajankohtaisohjelmista Puoli seitsemän, MOT, A-studio, Ajankohtainen kakkonen, Suomi Express, A-talk ja YLE 1 perjantain aamu-tv:ssä lähetettävä Jälkiviisaat-osio. MTV3:n ajankohtaisohjelmista seurattiin 45 minuuttia-ohjelmaa satunnaisesti Special-lähetyksineen. Lisäksi seurattiin neljän edellämämainitun kanavan vaaliohjelmaa ja -tenttejä.

Helsingin Sanomien verkkokeskusteluaineisto

Keskustelupalsta-aineisto kerättiin Helsingin Sanomien internetissä toimivilta kotimaan uutisten ja politiikan uutisten keskustelupalstoilta samalta jaksolta kuin sanomalehtiaineisto eli marraskuun 2010 alusta huhtikuun 2011 loppuun. Keskustelupalsta-aineisto valikoitui keskustelun aloittaneen uutisen sekä keskusteluketjun pituuden perusteella. Tarkasteluun otettiin maahanmuuttoon liittyvien uutisten aloittamat keskusteluketjut, joiden pituus oli vähintään 20 viestiä. Mukaan seuloutui 126 viestiketjua, jotka sisälsivät yhteensä 10 902 viestiä.

Keskusteluketjujen pituudet vaihtelivat aineistoon mukaan ottamisen alarajan, eli 20 viestin, ja 520 viestin välillä. Keskusteluketjujen pituus oli kotimaan palstalla keskimäärin reilu 50 viestiä ja politiikan palstalla reilu 120 viestiä. Ketjujen kestot vaihtelivat muutamasta tunnista vajaaseen kahteen viikkoon. Keskimääräinen kesto oli kotimaan ketjuissa reilu vuorokausi ja politiikan ketjuissa reilu kaksi vuorokautta.

Analyyysin pohjaksi keskusteluista kirjattiin ylös keskusteluketjun aloittaneen uutisen otsikko, uutisen julkaisuaika, uutisen sisältö, keskusteluketjun viestien määrä ja keskusteluissa esitetyt väittämät.

Lisäksi tehtiin merkintöjä keskusteluun osallistujista, keskustelun sisällön sidoksellisuudesta keskustelun aloittaneeseen uutiseen, keskustelun sävystä ja argumentoinnin keinoista. Kaikesta tästä koottiin kuukausittaiset yhteenvedot, erikseen Helsingin Sanomien kotimaan ja politiikan keskustelupalstoista.

LIITE 2.

Maahanmuuttoa koskeva poliittinen keskustelu vuoden 2011
eduskuntavaalien alla
Sanomalehtiaineiston koodausrunko 2011

Lehti

- 01 Helsingin Sanomat
- 03 Turun Sanomat

Ilmestymispäivä

Ilmestymiskuukausi

- 11 marraskuu
- 12 joulukuu

- 01 tammikuu
- 02 helmikuu
- 03 maaliskuu
- 04 huhtikuu

Juttunumero

Lehti ja lehtikohtainen numero
HS toinen juttu merkitään 12, kolmas juttu 13 jne.

Juttutyyppi

- 01 Pääkirjoitus
- 02 Kolumni, pakina
- 03 Mielialide
- 04 Kotimaan uutiset
- 05 Ulkomaan uutiset
- 06 Haastattelu tai reportaasi
- 07 Juttuvinkki
- 08 Taustajuttu
- 09 Muu (esim. pilapiirroksset, Muut lehdet, kirja-arvostelut, elokuva-arvostelut, muut lehdet)

Sijoitus

- 01 Etusivu
- 02 Sisäsivu

Mielipiteellisen jutun kirjoittaja

- 01 Lehden päätoimittaja
- 02 Lehden oma toimittaja (ei päätoimittaja)
- 03 Nimimerkki
- 04 Nimellinen kansalainen (Matti Meikäläinen)
- 05 Poliittiset puolueet edustajineen
- 06 Tutkijat ja asiantuntijat (Tilastokeskus, ETMU, yliopistot, korkeakoulut)
- 07 Kuntatason virkamiehet (työ- ja elinkeinotoimisto, KELA, terveys- tai sosiaaliuala, kasvatusala)
- 08 Vastaanottokeskusten tai säilönnötkeskusten työntekijät
- 09 Muut viranomaiset (maahanmuuttovirasto, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maahanmuuttoyksiköt)
- 10 Valtiotason toimijat (kotimaa: eduskunta, ministeriöt, hallitus, valtioneuvosto, valiokunnat, Suomi valtiona, työryhmät, lautakunnat, etnisten suhteiden neuvottelukunta ETNO, ETK)
- 11 Poliisin tai oikeushallinnon edustajat (hallinto-oikeudet, KHO, rajavartiolaitos)
- 12 Vähemmistövaltuutettu
- 13 Ulkomaalainen tai vähemmistöryhmiin kuuluva henkilö
- 14 Uskonnolliset yhdyskunnat edustajineen
- 15 Maahanmuuttajien kansalaisjärjestöt, yhdistykset ja seurat (Suomen somaliliitto)
- 16 Muut kansalaisjärjestöt, yhdistykset ja seurat (Maahanmuuttajien tuki ry, KEPA, Vapaa liikkuvuus, Pakolaisneuvonta ry)
- 17 Vierasvihaiset järjestöt tai ryhmät edustajineen (ei yksittäiset vierasvihaiset)
- 18 Ylikansalliset järjestöt (Amnesty International, SPR, Suomen Pakolaisapu, YK:n pakolaisjärjestö UNHCR)
- 19 Muu perinteinen media (toiset lehdet, televisio, radio)
- 20 Sosiaalinen media (Facebook, IRC, nettikeskustelupalstat)
- 21 EU
- 22 Yritykset
- 23 Muiden valtioiden edustajat
- 24 Muu

Jutussa esiintyy

- 1 maahanmuuttajat yleensä (ei erittele syytä)
- 2 ulkomaalaiset yleensä
- 3 etninen vähemmistöryhmä yleensä (ei erottele ryhmää)
- 4 pakolaiset yleensä (ei erottele turvapaikanhakijoita ja kiintiöpakolaisia)

- 5 turvapaikanhakijat
- 6 kiintiöpakolaiset
- 7 pakolaiset
- 8 paluumuuttajat (esim. inkerinsuomalaiset)
- 9 muslimit, islamistit, islaminuskoiset
- 10 siirtotyöläiset, ulkomaiset työntekijät, vierastyövoima
- 11 kaksoiskansalainen, monikansalainen
- 12 uussuomalainen
- 13 vierasmaalainen
- 14 muualta tulleet
- 15 muu sana, jolla ilmaistaan jutun käsittelevän maahanmuuttajia tai ulkomaalaisia (mikä sana?)

Osuus (maahanmuuttoaiheen osuus koko jutusta)

- 1 Pääaihe
- 2 Sivuaihe (vähäinen maininta aiheesta, pelkkä kuvitus) Kun maahanmuutto on jutussa ainoastaan sivuaiheena, koodataan vain tämä osuus. Sivuaiheen puhujat, kohteet, esiintyvät sanat ja väittämät koodataan vain osuudesta, jossa on esillä maahanmuutto tai ulkomaalaiset.

Otsikko

Kuvia

- 1 Yksi
- 2 Kaksi
- 3 Kolme
- 4 Neljä
- 5 Viisi tai enemmän kuvaa

Kuvan toimijat

Toimijaluettelo kuten kohdassa mielipiteellisen jutun kirjoittaja.

Kuva esittää

Lyhyt kuvaus

Jutun kohde

Jutussa esillä olevat toimijat. Toimijaluettelo kuten kohdassa mielipiteellisen jutun kirjoittaja. Koodataan kaikista juttutyypeistä.

Puhujat

Toimijaluettelo kuten kohdassa mielipiteellisen jutun kirjoittaja
Jutun varsinaiset puhujat, joita siteerataan tai referoidaan, esim.
haastatellaan

Vain uutisluonteisissa jutuissa (juttutyypit 4—8)

Dialogisuusaste uutisluonteisissa jutuissa

- 1 ei dialogisuutta, vain yksi puhuja tai ei yhtään puhujaa
- 2 useita puhujia, mutta puhuvat eri aiheesta toisista irrallaan
- 3 useita puhujia, jotka puhuvat samasta aiheesta, mutta toisista irrallaan
- 4 useita puhujia, jotka puhuvat samasta aiheesta ja kommentoivat toistensa väitteitä, mutta vain omista näkökulmistaan lähtien pyrkimättä konsensukseen
- 5 useita puhujia, kommentoivat toistensa väittämiä ja pyrkivät kohti konsensusta

Jutun pääaihe

- 01 Eduskuntavaalit tai äänestäminen
- 02 Poliittisten puolueiden toiminta Suomessa
- 03 EU:n toiminta tai sen päätökset
- 04 Muiden valtioiden toiminta
- 05 Suomen maahanmuuttopolitiikka yleensä tai sen muutostarpeet
- 06 Suomen maahanmuuttolakien tila tai kehittämistarpeet
- 07 Uusien pakolaisryhmien tai turvapaikanhakijoiden saapuminen Suomeen
- 08 Maahanmuuttajien käännittäminen Suomesta
- 09 Maahanmuuttajien, ulkomaalaisten tai etnisten vähemmistöryhmien työnteke
- 10 Ulkomaalaisten, maahanmuuttajien tai etnisten vähemmistöryhmien tekemät rikokset, esim. varkaudet ja muut oikeusloukkaukset
- 11 Ulkomaalaisiin, maahanmuuttajiin tai etnisiin vähemmistöryhmiin kohdistuvat rikokset, esim. rasistiset teot ja muut oikeusloukkaukset
- 12 Ulkomaalaisten, maahanmuuttajien tai etnisten vähemmistöryhmien sekä muun väestön väliset välikohtaukset, esim. katutappelut ja muut oikeusloukkaukset
- 13 Kuntatason viranomaisten toiminta (työ- ja elinkeinotoimisto, KE-LA, terveys- ja sosiaaliala, kasvatusala) tai sen kehittämistarpeet sekä kuntatason ongelmat, esim. koulujen, päiväkotien tai asuinalueiden eriytyminen etnisten väestöryhmien mukaan

- 14 Vastaanottokeskusten tai säilöönottokeskusten työntekijöiden toiminta
- 15 Valtiotason toimijoiden teot (eduskunta, ministeriöt, hallitus, valtioneuvosto, valiokunnat, ETNO, työryhmät, lautakunnat) tai niiden kehittämistarpeet
- 16 Poliisin tai oikeushallinnon edustajien toiminta (hallinto-oikeudet, KHO, rajavartiolaitos, poliisit) tai niiden kehittämistarpeet, oikeushallinnon tekemät päätökset
- 17 Muiden viranomaisten toiminta (maahanmuuttovirasto, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten maahanmuuttoyksiköt) ja niiden kehittämistarpeet
- 18 Maahanmuuttajien, ulkomaalaisten tai etnisten vähemmistöryhmien sosiaaliset ongelmat (työttömyys, asunnottomuus, köyhyys, syrjäytyminen), kotoutuminen yleensä
- 19 Maahanmuuttajien, ulkomaalaisten tai etnisten vähemmistöryhmien menestystarinat (vuoden pakolaisnaisen kertomus, kouluttautumistarinat)
- 20 Suvaitsevaisuus-, valitus- tai antirasistiset jutut, suvaitsevaisuuskampanjat, rasismiin vastaiset tapahtumat
- 21 Vierasvihaisten tahojen toiminta yleensä, rasismi yleisellä tasolla, mutta konkreettinen vihatoiminta joko aiheluokkaan 11 tai 12
- 22 Islamilaiseen kulttuuriin tai islamin uskontoon liittyvät erityispiirteet
- 23 Muu aihe

Jutun sivuaihe (aiheluokat kuten kohdassa jutun pääaihe)

Vain yksi sivuaihe koodataan

Jutussa esiintyvät etniset vähemmistöryhmät

- 01 maahanmuuttajat, ulkomaalaiset, pakolaiset, turvapaikanhakijat yleensä (ryhmä ei määriyty tarkemmin)
- 02 venäläiset
- 03 virolaiset, eestiläiset
- 04 romanit (ulkomaan romanit)
- 05 romanialaiset
- 06 somalialaiset, somalit, Somaliasta saapuneet
- 07 egyptiläiset
- 08 nigerialaiset
- 09 sudanilaiset
- 10 marokkolaiset
- 11 ghanalaiset
- 12 tunisialaiset

- 13 afrikkalaiset yleensä (ryhmä tarkemmin määrittelemättä)
- 14 slovakialaiset
- 15 tsekit
- 16 puolalaiset
- 17 bulgarialaiset
- 18 albaanit
- 19 bosnialaiset
- 20 kurdit
- 21 serbit
- 22 entisen Jugoslavian alueelta tulleet yleensä (ryhmä ei tarkemmin määrity)
- 23 turkkilaiset (ei kurdit)
- 24 irakilaiset
- 25 iranilaiset
- 26 afganistanilaiset
- 27 intialaiset
- 28 kiinalaiset
- 29 japanilaiset
- 30 vietnamilaiset
- 31 aasialaiset yleensä (ryhmä tarkemmin määrittelemättä)
- 32 tshetsheenit
- 33 ukrainalaiset
- 34 valkovenäläiset
- 35 itäeurooppalaiset yleensä (ryhmä tarkemmin määrittelemättä)
- 36 kaukaasialaiset yleensä (ryhmä tarkemmin määrittelemättä)
- 37 chileläiset
- 38 saamelaiset
- 39 latvialaiset
- 40 liettualaiset
- 41 thaimaalaiset
- 42 filippiiniläiset
- 43 kosovolaiset
- 44 britit, englantilaiset
- 45 portugalilaiset
- 46 ruandalaiset
- 47 syyrialaiset
- 48 etiopialaiset
- 49 baltialaiset (ryhmä ei määrity tarkemmin)
- 50 brasilialaiset
- 51 inkerinsuomalaiset
- 52 israelilaiset
- 53 tanskalaiset

- 54 australialaiset
- 55 Bosnia Hertsegovinan kansalaiset (ryhmä ei määrity tarkemmin)
- 56 zimbabwelaiset
- 57 muu ryhmä (mikä?)
- 58 gambialaiset
- 59 singaporelaiset
- 60 pakistanilaiset
- 61 libyalaiset
- 62 arabit (ryhmä tarkemmin määrittelemättä)
- 63 bangladeshiläiset
- 64 tataarit
- 65 yhdysvaltalaiset, amerikkalaiset
- 66 Lähi-idästä tulleet (ryhmä ei määrity tarkemmin)
- 67 Ugandalaiset
- 68 Saksalaiset
- 69 Kongolaiset
- 70 Sierraleonelaiset
- 71 Unkarilaiset
- 72 Entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet (ryhmä ei määrity tarkemmin)
- 73 Itävaltalaiset
- 74 Sambialaiset

Väitteet

1=Kyllä, väitettä kannatetaan

2=Ei, väittämää epäillään tai se kiistetään

Väittämien esittäjät

Toimijaluettelo kuten kohdassa Kirjoittaja

Kaikki väittämien esittäjät koodataan

Väitteen numero 1 ensimmäinen esittäjä Väittäjä 1

Väitteen numero 1 toinen esittäjä Väittäjä 2

Väittämissä esillä olevat etniset vähemmistöryhmät

Vähemmistöryhmäluettelo kuin kohdassa Jutussa esiintyvät vähemmistöryhmät

Väitteessä 1 esiintyvä vähry numero 1

Väitteessä 1 esiintyvä vähry numero 2

Väitteessä 2 esiintyvä vähry numero 1jne.

Väite 1

Suomen ei pitäisi ottaa vastaan lisää maahanmuuttajia
(Vastaväite Suomen pitäisi lisätä maahanmuuttajien, ulkomaalaisten, pakolaisten tai turvapaikanhakijoiden vastaanottamisen määrää)

Väite 2

Suomen maahanmuuttopolitiikkaa tulisi muuttaa

Väite 3

Maahanmuuttajiin liittyvät asiat ovat erityisen tärkeitä kevään 2011 eduskuntavaaleissa. Kansalaisten pitäisi äänestää vaaleissa maahanmuuttoon liittyvien asioiden takia esim. ”Suomi muuttuu Perussuomalaisia äänestämällä oikeanlaiseksi”.

Väite 4

Maahanmuuttajat käyttävät Suomen turvapaikkajärjestelmää väärin, saavat virheellisin perustein oleskelulupia

Väite 5

Maahanmuuttajat käyttävät EU:n Dublinin sopimusta väärin

Väite 6

Pakolaiset tai turvapaikanhakijat eivät ole oikeasti turvapaikan tarpeessa olevia esim. lähtömaassa ei ole sotatilannetta, ”ankkurilasten” turvin tullaan maahan, vahvat miehet maahanmuuttajina naisten sijasta jne.
(Vastaväite: pakolaiset ovat todellisessa hädässä, tulevat sota-alueilta tai vainottuina tms.)

Väite 7

Romanikerjäläiset pitää palauttaa lähtömaahansa tai romaneiden asiat pitää ratkaista heidän synnyinmaassaan
(Vastaväite: Suomen tulee kantaa vastuunsa Euroopan romanasioista ja toimia Suomessa heidän elinolojen parantamisen hyväksi)

Väite 8

Suomen pitäisi ottaa vastaan vain kristittyjä pakolaisia
(Vastaväite: Suomen vastaanottamien pakolaisten uskonnollisella vakaumuksella ei saa olla merkitystä)

Väite 9

Maahanmuuttajat vaikuttavat negatiivisesti Suomen työllisyysmarkkinoihin, vievät suomalaisilta työpaikat tai tekevät töitä ”pimeästi”

(Vastaväite: Suomen työmarkkinat tarvitsevat maahanmuuttajia tai vierastyövoimaa)

Väite 10

Maahanmuuttajat tai kaikki johonkin etniseen vähemmistöryhmään kuuluvat henkilöt ovat rikollisia esim. varkaita, raiskaajia, veronkierittäjiä, ihmiskauppiaita tai terroristeja

(Vastaväite: suomalaiset tekevät yhtä lailla rikoksia kuin maahanmuuttajatkin)

Väite 11

Poliisin toimivaltaa pitäisi lisätä tai poliisin pitäisi toimia nykyistä tehokkaammin jossain maahanmuuttoon liittyvässä asiassa

(Vastaväite: poliisi noudattaa toimissaan lakia tai ei tuomitse rikoksia rasistisiksi etukäteen)

Väite 12

Turvapaikka- ja oleskelulupahakemusten käsittelyaikoja tulisi lyhentää

Väite 13

Maahanmuuttajat eivät ole sopeutuneet Suomeen tai ovat syrjäytyneet

(Vastaväite: maahanmuuttajat ovat sopeutuneet Suomeen, oppineet kieltä)

Väite 14

Suomalaisten hyvinvointi ja palvelut ovat ensisijaisia maahanmuuttajien hyvinvointiin nähden tai ensin suomalaisten asiat kuntoon, ennen kuin ruvetaan antamaan ulkomaalaisille

(Vastaväite: kaikille Suomessa asuville kuuluvat samat yhteiskunnalliset oikeudet)

Väite 15

Suomi on rasistinen, vierasvihainen tai maahanmuuttokriittinen maa

(Vastaväite: Suomi on suvaitsevainen, moniääninen tai kansainvälinen maa)

Väite 16

Median vähemmistöryhmiä käsittelevä uutisointi ei ole oikeanlaista, media suojelee maahanmuuttajia tai media tuo etnisen vähemmis-

töryhmän esille silloinkin, kun se ei ole journalistisesti tarpeellista tai media toimii puolueellisesti.

Väite 17

Asuntopoliitikkaa tulisi muuttaa, asuinalueiden eriytymistä etnisten vähemmistöryhmien mukaan tulisi hillitä, asuinalueiden eriytyminen maahanmuuttajavaltaisiksi on ongelma

Väite 18

Koulujen eriytymistä etnisten vähemmistöryhmien mukaan tulisi hillitä, koulujen eriytyminen maahanmuuttajavaltaisiksi on ongelma, kouluihin pitäisi perustaa etnisiä kiintiöitä

Väite 19

Koulujen juhlissa pitää ottaa huomioon eri kulttuurit, maahanmuuttajat, uskonnot
(Vastaväite: Suomessa koulujuhlissa pitää säilyttää evankelisluterilaiset piirteet)

Väite 20

Maahanmuuttajien pitää opiskella suomea tai ruotsia kotoutuakseen

Väite 21

Suomessa pitäisi ottaa käyttöön maahanmuuttajien kansalaisuustesti

Väite 22

Suomeen pitäisi perustaa maahanmuuttajien siirtolaisparlamentti

Väite 23

Islamilaista Sharia-oikeutta voitaisiin soveltaa Suomessa asuviin muslimeihin Suomen lain puitteissa tai voitaisiin hyödyntää uskonnollista muslimisovittelijaa

Väite 24

Maahanmuuttajien määrän lisääntyminen saattaa lisätä terrorismin uhkaa Suomessa

Väite 25

Ulkomaalaisten, maahanmuuttajien on vaikea saada työtä Suomesta (esim. kieli ongelmien takia)